

# Tā âti-âti tândí Yésū rí tāsí Lúkã drí îgílí rí

## Lúkã

### Tā 'ě'á zílã nílí sísí rí

Nôo rí'á búkú drí-káká Lúkã drí îgílí rí 'í'dí. Gólã îgí búkú gólã Tã 'Ē'ě kã rí kpá nĩ. Lúkã rí'á dõkõtórõ 'í, gólã â'dó kô 'bãsurú Yúdã yí kã 'ásí. Gólã â'dó trá Póólõ rí âçí tõ âzì ró Póólõ òtírí nĩ 'bãdrí ngĩ âzã 'bã yí 'ásí rí. Búkú rí 'dí 'bã yí gólã îgí trá òjílã àmbã âzã rú bẽ Tiyõfílẽ rí drí, tãlã gólã rí ìmbálẽ gõ'dá kpá tã lẽ 'bã âzã 'bã yí â'dó 'bã bẽ òjílã Yúdã yí kã ró rí 'bã yí bẽ tã Yésū rí tāsí rí sĩ.

Tã Lúkã drí ìmbálẽ rí kĩ, Ôvãrì lẽ òjílã ndrì, gõ'dá Yésū 'díyí pã 'bã òjílã kã 'í ndrì. 'Í'dí tã 'dí kã rí tí rí, gólã drí â'dózó 'í'dígówá gólã òjílã gólã òjílã âzì drí lèlẽ kô rí 'bã yí tāsí rí bẽ dũũ, òzõ ìzã 'bã rú bẽ Lázãrõ rí tí, ágãmvá gólã rí 'bã tã 'èlẽ íyí átã drí tã rõrõ àkó rí gõ'dá lãfã átã lã drí fèlẽ drílã rí ìzã 'bã ndrì rí, gõ'dá kpá bélé-bélé ù'dú 'bã Zákáyõ, òjílã tândí Sãmãrìyã lẽ 'bã ró tã tândí 'è 'bã íyí àjú-'bã-âzì drí rí, gõ'dá kpá àmbã àjú 'bũ 'bã Rómã kã kã, gõ'dá kpá 'í'dígówá òkó âzã 'bã yí òjílã âzì drí lèlẽ kô rí yí kã bẽ, gõ'dá kpá tã ngã òpá 'bã gólíyí rí ìpálẽ Yésū bẽ rí 'bã yí kã bẽ.

Lúkã rí tã íyíkã îgílí vó lã ndrèndrè bẽ dódó gõ'dá tã ífí â'dó 'bã bẽ rí 'bã yí gólã drí 'bãzõ lã sírú-sírú, tãlã ò'bã ró 'í'dígówá íyíkã bẽ â'dólẽ pãtĩ. 'Í'dígówá àmbã vó âzã 'bã yí, gólã ùsũ à'bã'á Mãrìyã, Yésū rí àndrè tĩ sĩ. Gõ'dá ígũí 'í'dígówá 'dí 'bã yí âzã 'bã yí kô búkú âzã 'bã yí 'ásí. Lúkã kĩ nĩ rí, Yésū ò'è rãtãã Ôvãrì drí àndálã dũũ, tã â'dálẽ àmã gólã rí vó bẽ 'bã ró nõ 'bã yí drí, gõ'dá gólã àtã tã kpá dũũ Líndrì Tândí Ôvãrì kã tāsí. Gólã â'dã tã kpá kĩ, ngã fèfè àngí Ôvãrì kã àmã drí rí, rí'á tã ònjí àmãkã àyè-àyè lã 'í'dí.

**1** <sup>1-4</sup> Àgõ àmbã Tiyõfílẽ, tã îgí-îgí nõ ní drí òjílã âzã 'bã yí ànì drí 'bãzõ gólíyí bẽ Kúmú Yésū 'á rí yí bẽ. Má lẽ trá tã nõ ífí lã mbĩmbĩ lã àtálẽ ànì drí tã Yésū kã tāsí. Òjílã âzã 'bã yí rí'á nĩ íyí trá dódó, îgí íyí tã trá tã gólãkã tāsí. Má nĩ trá tã òjílã nã 'bã yí drí îgílí 'dí rí'á tã pãtĩ-pãtĩ rú 'è 'bã trá rí 'í'dí. Òjílã nã 'bã yí 'í'dí rí 'bã yí tã gólãkã rí ícílí òjílã drí rí 'í'dí, mà rí gógó má rí trá tã gólãkã 'dí tĩ lã ñalẽ òjílã nã 'bã yí bẽ. Má drí kpá tã 'dí ndrè 'bã lã âzã 'bã yí ùsũzõ àmã drí rí zõ tã 'dí tĩ lã ñalẽ gólíyí bẽ. Má ùjũ tã gólíyí drí îgílí 'dí îgílí ó'dí mánísí tândí ró, tãlã nĩ lẽ ró tã lã bẽ ndrì dódó. Tã má drí îgílí ànì drí nõ ìtõ rí'á Yésū rí fífí 'ásí búũũ àcálẽ gólã rí gõgõ Ôvãrì ngálã ùrú 'álã rí 'á.

### Tã tã gólã Yõwãní rí fízó rí tāsí

<sup>5</sup> Ndrõ gólã tìbè Yõwãní rí fízó rí 'á rí, Èròdè 'í'dí kúmú ró 'bãdrí Yúdáyã kã rí drĩ. Ndrõ gólã 'dí 'á rí, àgõ âzã rí'á drí-'bã lã'bí 'è kã rí ró, rú lã Zákãrìyã, òkó lã rí rú íyíkã Èlìzãbètã. Gõ'dá Èlìzãbètã rí átã kpá drí-'bã lã'bí 'è kã 'í.

<sup>6</sup> Zákãrìyã yí òkó lã bẽ tã 'è'è gólíyíkã rí'á tândí ró Ôvãrì rí lĩfĩ drí 'á. Gólíyí rò Ôvãrì rí fí-võ trá, té òzõ Ôvãrì drí lèlẽ rí tí. <sup>7</sup> Gólíyí cú ìtí mvã àkó, tãlã Èlìzãbètã rí'á óndó 'í. Gólíyí 'dó kpãrãtĩ àrãkã ró.

<sup>8</sup> Tã 'è'è gólã drí-'bã lã'bí 'è kã rí kã 'dí, órì 'èlã Yèrõsãlémã 'álã jó àngí Ôvãrì kã nã 'á. Zákãrìyã yí drí-'bã lã'bí 'è kã âzã 'bã yí bẽ gólíyí 'bãsurú dãwã rí gógó Zákãrìyã kã rí 'ásí rí, <sup>1</sup> drílíyí ànìzõ Yèrõsãlémã 'álã rílí ngã àjĩ bẽ tũrũ-tũrũ òzõ bãhũrũ kãtí rí zãlè Ôvãrì drí ùrú 'álã. Gólíyí 'è íyí tã 'dí òrì Yúdã yí kã drí ndrì. Kãyĩ vósí cè lãnjátúlí bẽ, drí-'bã lã'bí 'è kã àlõ rí drí fízó jó àngí Ôvãrì kã 'dí 'álã rílí ngã àjĩ bẽ rí zãlè Ôvãrì drí ùrú 'álã.

<sup>9</sup> Kãyĩ âzã sĩ, lãnjátúlí bẽ, Zákãrìyã rí àzì-àzì yí zĩ gólã trá 'bãlè rí'á ngã àjĩ bẽ rí zãlè jó àngí Ôvãrì kã nã 'á. Drílã gõzõ fílí jó àngí 'dí 'á cè èlèwálã. <sup>10</sup> Òjílã âzã 'bã yí bẽ dũũ, rí íyíkã ívì 'álã rãtãã 'èlè.

<sup>11</sup> Gólã rí bẽ ngã àjĩ bẽ 'dí zãlè jó àngí 'dí 'álã rí, málãyíkã lãjõ'bã Ôvãrì kã drí àcázõ. Málãyíkã 'dí rí àdrèlè ànyí vò ngã zãzõ 'dí rú, drí-ágó lèsí ró. <sup>12</sup> Gõ'dá gólã ndrè málãyíkã 'dí bẽ rí, gólã lãrõ trá, dãkãrũ, lèlè ró. <sup>13</sup> Gõ'dá málãyíkã 'dí drí tã àtázõ gólã drí kĩ nĩ rí, "Ní 'è ùrì kô. Má ànì 'í'dí tã nõ àtálè ní drí nõ, rãtãã ànkã rí'á 'èlè ìtú vósí cè rí, Ôvãrì àrì trá. Ànì òkó Èlìzãbètã â'dõ rú 'bã'á 'à bẽ. Drílã mvã fízó ágó ró. Ní â'dõ rú lã zĩ'á Yõwãní. <sup>14</sup> Ànì lĩfĩ â'dõ wã'á tówã mvã 'dí tāsí. Òjílã ndrì sĩ lã íyí â'dõ àrì gũ'á tã 'è'è tândí mvã 'dí kã rí tāsí. <sup>15</sup> Tã ífí lã 'í'dí rí'á nõtí, tãlã Ôvãrì zĩ gólã trá rílí òjílã lĩfĩ ícílí tã mbĩmbĩ sĩ. Ôvãrì zĩ gólã trá 'bãlè òjílã ífífí ró, tã 'è'è gólãkã â'dõ 'bã'á ngĩ àzì-àzì lãfálè sĩ. Gólã mvú òdrã kô. Líndrì Tândí Ôvãrì kã â'dõ rí'á gólã bẽ gólã rí lópèlè gólã rí pã'á tã íyíkã 'èlè ndrì tândí ró. <sup>16</sup> Gólã â'dõ òjílã òrì Ìsìrã'èlè kã rí 'bã yí kã drí lã yí àjã'á 'dèlè Ôvãrì vó. <sup>17</sup> Gólã â'dõ 'dè'á sísí vò èdèlè Ôvãrì drí â'dézõ gólã vó. Gólã â'dõ tã àtì-àtì tândí Ôvãrì kã pè'á, drílã òjílã àsèzõ ndrì àrìlã. Gólã rí gógó â'dõ 'bã'á kpá mbãrãkã bẽ, òzõ tã àngũ 'bã Èlìyã tìbè drã 'bã àkú ró rí tí. Gólã â'dõ tã pè'á mvã rí átã yí drí mvã lã yí bẽ gólíyí 'bãlè â'dólè àyíkõ ró 'à à'dí sĩ. Gólã â'dõ tã pè'á òjílã gólíyí àrìmãkõ 'bã drí, gõ'dá drílíyí íyí jãzõ tã mbĩ rí ìsũlĩ 'í'dí. Gólã â'dõ tã pè'á òjílã drí íyí èdézõ njãã tã ònjí àkó Ôvãrì drí àcázõ ùsũlã íyí ndrì."

<sup>18</sup> Zákãrìyã drí tã àtázõ málãyíkã 'dí drí, "À'dõ 'bã'á àngõ tí ró yã? Mã trá àrãkã ró, àmã òkó kpá trá àrãkã 'í rí."

<sup>19</sup> Málãyíkã 'dí drí tã-drí lògõzõ kĩ nĩ rí, "Mã Gãbèrèlè 'í'dí. Mã lãjõ'bã Ôvãrì kã 'í'dí. Ôvãrì àjõ mã tã tândí nõ àtálè ní drí, gõ'dá ní lèè kô. <sup>20</sup> Tã àmã àjõzó 'í'dí bẽ lã rí rí'á tã pãtĩ 'í, â'dõ rú 'è'á té òzõ mã drí àtálè 'dí tí. Gõ'dá ní lèè tã mã drí àtálè 'dí bẽ kô rí, ngbãàngbãnõ nílí sísí 'álã Ôvãrì â'dõ ànì 'bã'á ù'dú'dú ró."

<sup>21</sup> Gõ'dá òjílã gólíyí ívì 'álã rí 'bã yí íyíkã drè zãã àdrè'á jó àngí 'dí tĩlĩ Zákãrìyã rí tèlè àfólè rí, gólíyí kĩ, "Zákãrìyã rí ñjálè jó 'á nõ à'dõ 'è'á yã?" <sup>22</sup> Gõ'dá gólã àfõ bẽ rí, átã ùlĩ gõ'dá kó kô, tãlã gólã trá ù'dú'dú ró. Rí tã àtálè cè drí sĩ. Gõ'dá òjílã 'dí 'bã yí àtã íyí tã trá kĩ nĩ rí, "Dĩ, gólã ndrè tã lãrãkõ âzã 'bã yí trá jó 'á tólã."

<sup>1</sup> 1.8 'Bãsurú dãwã Drí-'bã 'dí 'bã yí lizõ íyí trá dũũ, drílíyí íyí lãfálè cãzõ 'bãsurú 'dí 'bã yí 'ásí dãdã, gõ'dá 'bãsurú dãwã Zákãrìyã kã rí ùzĩ íyíkã 'í'dí Àbìjã. 'Bãsurú dãwã 'dí 'bã yí, lòsì gólíyíkã rí 'í'dí, drílíyí rìzõ ànìlì ngĩngĩ àndálã rí ndrõ àlõ sĩ, nĩ'á Yèrõsãlémã 'álã ngã fèfè fèlè Ôvãrì drí.

<sup>23</sup> Gõ'dá 'dĩ rí vósí rí, kâyî 'dĩ 'bá yí gólá drí rízó ngá 'è'è 'èlé jó ạngí Ôvârí kâ 'dĩ 'álá rí ndê rú trá. Gólá ngá trá gólé 'bâ 'álá té 'bãdrî mvá íyíkâ rí 'álá. <sup>24</sup> Gõ'dá òkó là Òlìzàbétâ 'bâ rú trá 'à bē. Òlìzàbétâ rí trá 'bâ 'á lāmú àkó 'bâ-ṭî 'ásí párá nṣí. <sup>25</sup> Òlìzàbétâ kī nī rí, “Ngbāangbānō Ôvârí pà mà trá. Gólá ndrê mà bē rí, àmâ ìzā gā trá gólá lîṭî, mà 'bâ rú trá 'à bē. Gólá trô ànyî trá má drîṣí sî.”

<sup>26</sup> Òlìzàbétâ bē trá 'à bē párá nṣí-kázíyá rí, Ôvârí drí lājò'bá íyíkâ Gābērélê rí àjózó ízámvá àzà rú bē Māriyā rí ngálá. Māriyā 'dĩ rí rílí Nāzārétâ 'álá. Nāzārétâ rí'á Gālíláyâ 'á. <sup>27</sup> Gólá lē tá trá àgò àzà rú bē Yòsépâ rí trózó ágó ró. 'Dĩ gólá nṣí drê àgò tá kò. 'Dĩ Yòsépâ rí'á kúmú Dāwúḍî rí ózòwá ì'dí. <sup>28</sup> Gābērélê drí àcázó Māriyā ngálá tá àtálé kī nī rí, “Tā àḍî-àḍî Ôvârí kâ àà'dô ní bē. Gólá lē nī trá kòrò.”

<sup>29</sup> Tā àtálé 'dĩ sī rí, Māriyā rí drî lîjā trá, gõ'dá gólá nṣí ùlî ìfî Gābērélê drí àtálé yí drí 'dĩ kò. <sup>30</sup> Gābērélê drí gòzò tá àtálé gólá drí kī nī rí, “Māriyā, ní 'è ùrî kò, tálá Ôvârí zī nī trá cé ì'dí élèwálá òkó mvá àzì lāfálé sī 'bālè 'díyí pā 'bá rí àndrê ró. <sup>31</sup> Ní à'dò rú 'bā'á 'à bē, gõ'dá ní drí ṭìzò là mvá ágó ró. Ní à'dò rú là zî'á “‘Yèsū’”. <sup>32-33</sup> Gólá ì'dí tìbê Dāwúḍî rí ózòwá ró rí, gõ'dá gólá kpá ì'dí tìbê Ôvârí drí tá là 'bālè kī'á nī rí, yí à'dò àjò'á là rílí kúmú ró òrî àniká rí 'bá yí drîṣí zāà àḍükū àkó rí ì'dí.”

<sup>34</sup> Māriyā kī nī rí, “'Dĩ rí à'dò 'bā'á àngò tí yā? Mà drê 'díyímvá ró nò. Má nṣí drê tá àgò kâ kpá kò nò.” <sup>35</sup> Gābērélê kī, “Ôvârí rí mbārākā à'dò àní 'bā'á trá rú 'bālè 'à bē, tálá mvá rí 'dĩ à'dò 'bā'á Ôvârí rí mvá ró, gólá à'dò té òzò Ôvârí rí gógó kâtí. <sup>36</sup> Ní ndrê drê, àní áró Òlìzàbétâ gólá óndó 'ì gõ'dá kpá àrākā ró, ngbāangbānō rí, gólá trá cú 'à bē párá nṣí-kázíyá. <sup>37</sup> Tā àmbá nā 'bá yí, Ôvârí à'dò 'bā'á là rú 'èlé cú ìtí lāṅò àkó. Úlî Ôvârí kâ cú mbārākā bē.” <sup>38</sup> Māriyā kī, “Má rí'á rú ì'bū 'bá Ôvârí kâ ì'dí. Má rí gólá rí rólé zāà ròrò kára. Má à'dò rú 'bā'á mvá 'dĩ bē. Tā 'dĩ à'dò à'dó'á ìtí.” Gābērélê drí Māriyā rí àyézó, gòzò nílí.

<sup>39</sup> Gõ'dá nīngá sī rí, Māriyā drí ngá íyíkâ èdézó 'wāà'wā nīzò íyí áró Òlìzàbétâ rí ndrélê. Òlìzàbétâ rí rílí 'bãdrî mvá àzà 'á, vò là 'dĩ lútú ró 'bãdrî Yūdáyâ kâ rí 'álá. <sup>40</sup> Māriyā drí àcázó Òlìzàbétâ drí 'bâ 'álá, gòzò filí jó 'álá, nī-bè-yā fèlê Òlìzàbétâ drí. <sup>41</sup> Gólá fè nī-bè-yā bē Òlìzàbétâ drí rí, mvá drí rú 'wázó Òlìzàbétâ 'á. Gõ'dá Líndrî Ôvârí kâ ìmbâ Òlìzàbétâ rí lîṭî trá tá nīnī sī. <sup>42</sup> Gõ'dá Òlìzàbétâ kī nī rí, “Óò Māriyā, Ôvârí 'bâ lîṭî trá ní drîṣí kòrò òkó àzì drîṣí sī, tálá Ôvârí zī nī trá mvá íyíkâ ṭìlî. Mvá tìbê ní drí 'è'á ṭìlâ nò rí, Ôvârí lē trá kòrò. <sup>43</sup> Tálá à'dò 'ì, ní drí ànīzò àmâ ndrélê yā? Mà cú ìtí fòlògá ró nò. Ní àmâ pā 'bá rí àndrê 'ì. <sup>44</sup> Má nṣí trá kī, ní à'dò 'bā'á Ôvârí rí àndrê ró, tálá mvá mà rí gógó 'á nò 'ì'wá rú trá àyíkò drí nī-bè-yā ní drí fèlê má drí 'dĩ sī. <sup>45</sup> Ôvârí lē nī fí trá kòrò, gólá à'dò 'è'á tá 'dĩ 'èlé té òzò drílá àtálé māláyíkâ drí rí tí pāṭṭí ró.”

#### Nòò lóngó Māriyā kâ ì'dí

<sup>46</sup> Gõ'dá Māriyā drí Ôvârí rí lúyìzò lóngó sī nòtí,

“Má rí nò Ôvârí rí lúyìlî gólá tìbê 'díyí pā 'bá ró nò.

<sup>47</sup> Gólá 'bâ mà trá à'dólé àyíkò sī.

<sup>48-49</sup> Mà gólá áyábálá ró nò, gólá 'bâ lîṭî trá má drîṣí.

Nōngá sī, òkó àzì ndrî kī nī rí, mà trá cú àndrâ-tāndî bē,

tálá Ôvârí tìbê mbārākā àkī nò,

gólá à'dò fāfā fē'á kpá nī má drí tá 'dĩ 'bá yí 'èzó.

Gólá ì'dí à'dò-à'dò gólákâ drí 'bālè ngm̄ òjílâ ndrî drîṣí sī,

tā tāndî gólákâ rí'á àmbá.

<sup>50</sup> Àmâ ìzā gā trá gólá drîṣí.

Òzò mà òrò gólá rí, gólá à'dò àmâ pā'á, òzò gólá drí àmâ à'bíyá yí pāre àkú ró rí tí.

<sup>51</sup> Gólá rí drî rí'á mbārākā bē òjílâ gólíyî lómbé-lómbéwá 'bá rí 'bá yí ìzázó volé.

<sup>52</sup> Gólá à'dò kúmú gólíyî lómbé-lómbéwá 'bá ró rí yí ìngá'á volé kîṭî kúmú kâ rí drîṣí sī,

gólíyî 'bâ 'bá volé 'álá rí 'bázó ì'dí sîsî 'álá.

<sup>53</sup> Gólá rí pîpîsîlî mvèemvè ró, òjílâ gólíyî 'bâ 'bá ìzā ró rí yí pālè.

Gõ'dá gólá lèé òjílâ gólíyî àrò-àrò 'bá ngá àmbá à'dò ró 'dó yí drí 'dĩ 'bá yí kò.

<sup>54</sup> Ngbāangbānō rí, gólá 'bâ trá zāà tá íyíkâ yí drí àtálé àmâ à'bíyá yí drí rí ì'dí.

<sup>55</sup> Gólá rí àmâ pālè, gõ'dá gólá zī àmâ, Àbāràyámā rí òrî yí, òjílâ íyíkâ ró. Ì'dí 'dĩ.”

<sup>56</sup> Māriyā rí trá áró là Òlìzàbétâ bē párá nā. Òlìzàbétâ drí mvá ṭìzò zālò, drílá gòzò gólé.

<sup>57</sup> Òlìzàbétâ ṭî mvá trá mvá ágó ró. <sup>58</sup> Gólá rí áró yí, gólá rí rú-lè-àzì yí bē trá ìyî ndrî àyíkò ró, tálá Ôvârí 'bâ gólá trá mvá ṭìlî gólá drí 'bārè òkó àdrá ró rí 'á.

<sup>59</sup> Kâyî nṣí-drî-là-rî vósí rí, òjílâ àzà 'bá yí àní ìyî trá mvá 'dĩ àjílí 'dèlé bāsā 'á. Kâyî 'dĩ trá kpá kâyî gólá rú zìzò mvá 'dĩ drîṣí rí ì'dí. Gólíyî kī nī rí, “Mvá 'dĩ rú là úzî Zākāriyā.” <sup>60</sup> Gõ'dá Òlìzàbétâ lèé kò. Òlìzàbétâ kī nī rí, “Mvá 'dĩ rú là rí'á Yōwání.” <sup>61</sup> Òjílâ 'dĩ 'bá yí kī nī rí, “'Dĩ rí là'bí àmákâ rí ì'dí, mvá 'dĩ rú là zìzò òzò áró là yí kâtí. Ní áró àzà àkó rú bē Yōwání.” <sup>62</sup> Gõ'dá gólíyî ìjî Zākāriyā trá kī nī rí, “Ní lē mvá nò rú là zìlî à'dí ì'dí yā?” <sup>63</sup> Zākāriyā drí gòzò mvá 'dĩ rú là ìgílí wārāgā bî drîṣí kī nī rí, “Úzî rú là Yōwání.” Òjílâ 'dĩ 'bá yí làrò trá. <sup>64</sup> Kòrò Zākāriyā rí ṭî drí rú nṣízó ùlî àtálé ìyî ṭî sī. Drílá ìtónázó Ôvârí rí lúyìlî. <sup>65</sup> Gõ'dá àzì-àzì là yí trá 'dó ùrî ró. Tā 'dĩ lā'bū trá ndrî vò nā 'bá yí 'ásí.

<sup>66</sup> Òjílâ ndrî tá 'dĩ 'bá yí àrî 'bá rí ìyî trá 'dó tá ìsū-ìsū ró, gólíyî kī nī rí, “Á! Mvá rí nò à'dò là 'ì yā?”

## Nõo lóngó Zākārīyã kã ì'dí

67 Gõ'dá nĩngá sī rī, Ôvãrī n̄jī Zākārīyã rī tī bē rī, Líndrī Tãndí Ôvãrī kã drí gólã rī lĩfī ìmbázó tã n̄n̄n̄ sī, úlĩ átázó n̄tĩ,  
 68 “Má lùyĩ drē Ôvãrī ámakã.  
 Gólã trá ãnyĩ 'ẽ'á 'díyĩ pã 'bã ájólé ãmã drí mbãrãkã bē.  
 69 'Díyĩ pã 'bã n̄o rī â'dô 'ẽ'á 'bãlé ãmã dr̄jī ndrī kúmú ró.  
 Gólã â'dô 'bã'á n̄ ãmã lípĩ ró, òzõ gólã rī á'bìyã Dãwúđĩ tĩbē Ôvãrī r̄o 'bã rī tí.  
 70 Ækú ró rī, tã ãngũ 'bã Ôvãrī kã drí tã lâ átĩlí kĩ'á n̄ rī,  
 71 Ôvãrī â'dô ãmã pã'á n̄ ãmã ãjú-'bã-ãzĩ yĩ dr̄jĩgã sī, ìzãã ãyĩ ãmã kô.  
 72 'Dĩ rī tã gólã dr̄lã 'bãlé zãã ãmã á'bìyã drí ãkú ró rī ì'dĩ.  
 Gólã â'dô tã gólã dr̄lã 'bãlé gólĩyĩ drí 'dĩ 'bã'á dr̄lã r̄u 'ẽzõ.  
 73 Gólã 'bã tã rī gógó 'dĩ trá r̄u 'ẽlé Æbãrãyãmã drí, gõ'dá tã rī gógó 'dĩ drí r̄u 'ẽzõ.  
 74 Gólã â'dô ãmã pã'á ãmã ãjú-'bã-ãzĩ yĩ dr̄jĩgã sī, mã 'ĩ'bũ ró r̄u bē yĩ drí cú ãtĩ ùrĩ ãkõ.  
 75 Gõ'dá kpã mã rī ró bē tã mbĩ 'bã ró yĩ lĩfĩ.

76 Ámã mvã, mã âta tã nõ ní drí.

Nĩ â'dô 'bã'á tã ãngũ 'bã mbãrãkã bē kôrõ rī ró.

Nĩ â'dô 'bã'á tã ãmã pã 'bã kã lóyã 'bã ró.

Nĩ â'dô kpã 'bã'á lĩfĩ ãcĩ 'bã ró òjĩlã drí ãcã-ãcã ãmã pã 'bã kã rī dr̄jĩ lâ tãlẽ.

77 Nĩ â'dô òjĩlã lĩfĩ ãcĩ'á n̄ kĩ n̄ rī, Ôvãrī r̄'á p̄jĩsĩlĩ bē mvẽẽmvẽ ró,  
 tãlã gólã â'dô r̄'á n̄ tã ònjĩ òjĩlã kã ãyélé.

78 Ôvãrī ámakã r̄'á 'ã ã'dĩ bē kpã ngã lãlẽ bē.

79 Gólã â'dô ãcã'á òjĩlã 'bãlé r̄u òjãlé nḡĩ tã 'ẽ'ẽ ãyĩkã rī 'ásĩ.

Gólã â'dô ãmã ãcĩ'á 'bãlé mbĩ Ôvãrī ágálẽ,

Ôvãrī rī p̄jĩsĩlĩ drí ã'dĩzõ ãmã r̄u.

Gólã â'dô òdrã ùrĩ gólã r̄'á 'bã ãmã lĩfĩ òjãlé òzõ ãn̄rĩkúwã kãtĩ rī trõ'á volé ãmã p̄jĩsĩlĩ 'ásĩ.

Gólã â'dô lãtĩ Ôvãrī kã rī ã'ã'ã ngbãngbã, gólã rī p̄jĩsĩlĩ â'dô ã'dĩ'á ã'dĩ ãmã r̄u ndrĩ. 'Ì'dĩ 'dĩ.”

80 Gõ'dá Yõwãní mbã trá ãngĩ ãgõ ró, gõ'dá gólã n̄ trá r̄lĩ òmã 'álã élẽwãlã bũũũ ãcãlé ndrõ gólã dr̄lã r̄zõ tã pãlẽ òjĩlã gólĩyĩ Yũdãyã kã rī 'bã yĩ drí rī 'á.

## Tã gólã Yẽsũ rī fĩzõ rī

(Mãtãyõ 1.18-25)

2<sup>1-2</sup> Ndrõ nã 'bã yĩ sī, kúmú ãngĩ Rómã kã ãzã r̄'á kúmú ãzĩ dr̄jĩ sī ndrĩ, r̄u lâ r̄'á Ægúsütũ. Kúmú ãngĩ 'dĩ drí tã 'bãzõ òjĩlã drí ndrĩ kĩ n̄ rī, <sup>3</sup> òjĩlã ògõ tĩlĩlĩ 'bãdr̄jĩ ãyĩ á'bìyã yĩ fĩzõ rī 'ásĩ, n̄'ã ãyĩ r̄u ãgĩlĩ 'bã-fĩ ãyĩkã vó ró bélé-bélé tãsĩ.<sup>2</sup>

<sup>4-5</sup> Ækú ró rī, Yõsépã rī á'bìyã rī trá 'bãdr̄jĩ mvã gólã zĩlĩ Bẽtẽlẽmẽ 'dĩ 'á, gólã 'bãsúrũ kúmú Dãwúđĩ yĩ kã rī 'ásĩ. Gõ'dá nĩngã sī rī, Yõsépã yĩ ngã ãyĩ trá Mãriyã bē, Nãzãrẽtã 'ásĩ n̄lĩ Bẽtẽlẽmẽ 'álã ãyĩ r̄u ãgĩlĩ bélé-bélé tãsĩ. Mãriyã 'bã r̄u trá 'ã bē mbãrãkã Ôvãrī kã sī. <sup>6</sup> Gólĩyĩ òtĩrĩ r̄ĩ Bẽtẽlẽmẽ 'álã rī, kãyĩ Mãriyã drí 'ẽzõ mvã fĩlĩ rī cã trá, ùsũ gólã trá tólã.

<sup>7</sup> Mãriyã drí gõzõ mvã s̄s̄s̄ ãyĩkã fĩlĩ ágó ró. Dr̄lã mvã 'dĩ gõzõ ítã s̄s̄ ngólõ-ngólõ gólã rī lãlẽ òmã 'ã'ĩ dr̄jĩ. Gólĩyĩ r̄'á jó gólã kãb̄lĩkĩ drí r̄zõ 'á lâ rī 'á, tãlã võ yũ'dãwã dr̄lĩyĩ ãyĩzõ jó ùmũ kã rī 'álã.

<sup>8</sup> Kãyĩ 'dĩ 'bã yĩ 'á rī, òjĩlã ãzã 'bã yĩ kpã r̄'á ãyĩ kãb̄lĩkĩ ãyĩkã lókĩ'á ngãc̄ĩ s̄s̄ òmã 'álã. <sup>9</sup> Mãlãyĩkã Ôvãrī kã ãzã drí ãn̄zõ gólĩyĩ ngálã. Gõ'dá ãn̄rĩkúwã ãmbã ngãc̄ĩ kã 'dĩ drí gõzõ 'bãlé òzõ ãtũ-ãyĩ kãtĩ, kãngbẽ-kãngbẽ, lãgũ-lãgũ ró. Lókĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ lãrõ ãyĩ trá ùrĩ bē.

<sup>10</sup> Mãlãyĩkã 'dĩ drí tã átázõ dr̄lĩyĩ kĩ n̄ rī, “Nĩ 'ẽ ùrĩ kô, tãlã Ôvãrī ãjõ mã trá tã tãndĩ pãlẽ ãn̄i drí. Tã tãndĩ mã drí ãn̄zõ ì'dĩ bē lâ nõ â'dô òjĩlã ndrĩ 'ẽ'ã ãyĩkõ ró, <sup>11</sup> tãlã ãndrõ nõ rī 'díyĩ pã 'bã tĩbē Ôvãrī drí tã lâ átãlẽ kĩ'á n̄ rī, ãã'dô ãjõ'á lâ òjĩlã pãlẽ rī, úfĩ trá Bẽtẽlẽmẽ 'álã. <sup>12</sup> Nĩ â'dô ùsũ'á lâ 'wãã. Tã pãt̄ĩ ró rī, òzõ n̄ òcã trá Bẽtẽlẽmẽ 'álã rī, n̄ ã'dô mvã òdẽ ùsũ'á ògõ trá ítã s̄s̄ ngólõ-ngólõ jó kãb̄lĩkĩ drí r̄zõ rī 'á. Ændrẽ lâ trá òmã 'ã'ĩ dr̄jĩ.”

<sup>13</sup> Kôrõ 'dĩ rī vósĩ rī, mãlãyĩkã Ôvãrī kã údũgũ'bĩ drí r̄zõ ãyĩ ãn̄lĩ ùrũ lãsĩ lóngõ ngõ bē Ôvãrī rī lùyĩ-lùyĩ bē kĩ n̄ rī,

<sup>14</sup> “Ôjĩlã ndrĩ ùlũyĩ Ôvãrī ùrũ 'álã rī,  
 gólã lẽ òjĩlã trá kôrõ.

Gólã 'bã ãyĩ p̄jĩsĩlĩ trá ã'dĩ-ã'dĩ ró ãn̄i r̄u ndrĩ. 'Ì'dĩ 'dĩ.”

<sup>15</sup> Mãlãyĩkã údũgũ'bĩ Ôvãrī kã 'dĩ 'bã yĩ drí gõzõ ùrũ 'álã.

Gõ'dá lókĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drí tã ã'bìzõ kĩ n̄ rī, yĩ òn̄i dr̄jĩ Bẽtẽlẽmẽ 'álã tã gólã mãlãyĩkã 'dĩ 'bã yĩ drí r̄'á pãlã ãyĩ drí 'dĩ ndrẽlẽ. <sup>16</sup> Gólĩyĩ rã ãyĩ trá 'wãã'wã, n̄'ã tã nã ndrẽlẽ, dr̄lĩyĩ mvã òdẽ 'dĩ ùsũzõ ãndrẽ lâ bē, mvã òdẽ 'dĩ òlã trá vũdr̄jĩ òmã 'ã'ĩ dr̄jĩ.

<sup>17-20</sup> Gõ'dá nĩngã sī rī, dr̄lĩyĩ n̄zõ gólẽ volé lóngõ Ôvãrī rī lùyĩ-lùyĩ kã bē. Tã tĩbē dr̄lĩyĩ ãrĩlĩ gõ'dá kpã dr̄lĩyĩ ndrẽzõ lâ r̄'ã kpã tẽ òzõ mãlãyĩkã 'dĩ 'bã yĩ drí átãlẽ dr̄lĩyĩ rī tí. Òjĩlã gólĩyĩ tĩbē tã kãb̄lĩkĩ lókĩ 'bã yĩ drí átãlẽ nõ ãrĩ 'bã lâ ãyĩ rī, gólĩyĩ trá 'dõ ndrĩ lãrõ-lãrõ ró tã 'dĩ ãrĩrĩ 'á.

<sup>2</sup>2.3 Ænyĩ 'bãdr̄jĩ gólã Yũdãyã 'dĩ lãgãtĩ 'bãdr̄jĩ ãzã r̄u bē Sírĩyã 'dĩ kúmú lâ ãyĩkã Kĩrĩnyã ì'dĩ.

Gõ'dá nĩngá sī rī, tákō tā tībē sīsī Ôvārī drī rī'á átálá Mārīyā drī mālāyīkã íyīkã sī rī ágã trá ndrī gólã 'á. Drílã rīzō tītī dīyī rī'á tā 'dī ítō là ìsūlī.

<sup>21</sup> Kãyī n̄jī-drī-lã-rī vósī rī, ó'bē mvá 'dī trá bāsã 'á, gõ'dá átã là zī rú là trá Yēsũ, té õzõ Gãbērélē drī átálē àndrē là Mārīyā drī rī kátī.

Tã gólã Yēsũ rī à'dázó jó àngī Ôvārī kã 'álã rī

<sup>22-24</sup> Mvã 'dī fīfī là vósī rī, Mārīyã drī 'èzõ là kãyī nyã'dī-rī, drílīyī gõzõ ngälé nīlī Yõsépã bē Yērõsãlēmã 'álã. Gólīyī câ bē rī, nī ìyī trá fīlī jó àngī Ôvārī kã rī 'álã mvã 'dī à'dalé Ôvārī drī kpã ngã fēfē ìyīkã fēlē Ôvārī drī. Ngã fēfē drílīyī fēlē 'dī rī'á àmãmõ rī, à'dõ tá 'bã'bã Ôvārī drī 'bälé Músã sī rī vó ró, tãlã 'dīlī rī'á mvã sīsī 'i.

<sup>25</sup> 'Dīlī vósī rī, àgõ àzã bē rī'á Yērõsãlēmã 'á tólã, rú là rī'á Sīmõnã. Gólã rī'á àgõ tãndí 'i. Gólã 'è lã'bí 'dī 'bã yī trá ndrī bē rī, gólã drī tá gólã Línđrī Tãndí Ôvārī kã drī rī'á átálã drílã rī rözõ. <sup>26</sup> Línđrī Tãndí Ôvārī kã 'bã tá trá gólã drī kī, gólã òdrãã kò té gólã drī 'dīyī pã 'bã ndrēzõ zãlõ. <sup>27</sup> Línđrī Tãndí Ôvārī kã drī tá átázó drílã ònī ró bē jó àngī Ôvārī kã nã 'á tólã. Gõ'dá 'dīlī rī kpã trá té kãyī gólã Mārīyã yī drī nīzõ ágõ là Yõsépã bē fīlī jó àngī 'dī 'álã ngã fēfē ìyīkã fēlē Ôvārī drī rī 'dī. Sīmõnã drī drī 'bēzõ gólīyī bē jó àngī nã 'á tólã. <sup>28</sup> Gõ'dá gólã ndrē mvã nã bē rī, nī trá, yī trõ mvã 'dī trá yī rú àndrē là rú sī. Gólã kī, "Dīlī rī 'dīyī pã 'bã Ôvārī drī tá là átálé rī 'dī." Gõ'dá drílã gõzõ Ôvārī rī lūyīlī kī nī rī,

<sup>29-30</sup> "Kúmú àmákã Ôvārī, má 'è àwõ-ìtī àmbã ní drī, tãlã ní àjõ mvã 'dī àngõ 'á nõ,

'dīlī má à'dõ gõ'dá drã'á, má ndrē gólã trá cú àmã ìfī sī.

<sup>31</sup> Mvã 'dī ní 'bã trá, kó àkũ ró òrī nõ 'bã yī pälé ndrī àngõ 'á nõngã.

<sup>32</sup> Mvã, nī à'dõ 'bã'á õzõ lãsī kòkõ kátī Ôvārī rī ífīfī à'dalé òjílã àngõ 'á nõ 'bã yī drī ndrī.

Gólã 'dīlī àlõ òjílã Ìsīrã'elē kã 'ásī gólã 'è 'bã òjílã ndrī drī lūyīlī rī. 'dī 'dī.

<sup>33</sup> 'Dīlī vósī rī, Mārīyã yī Yõsépã bē trá ìyī lãrõ-lãrõ ró ùlī Sīmõnã drī átálé 'dī 'á. <sup>34-35</sup> Sīmõnã drī gõzõ òrē fēlē gólīyī drī, gõ'dá Sīmõnã drī tá átázó Mārīyã drī kī nī rī, "Nī àrī drē, òjílã àzã 'bã yī à'dõ ìyī átálã kī, àwõ, tá pãtī ró, Ôvārī àjõ gólã nī àngõ 'á nõngã, gõ'dá òjílã 'dī 'bã yī, Ôvārī à'dõ gólīyī pã'á. Gõ'dá òjílã àzã 'bã yī à'dõ ìyī átálã kī, 'é'è, Ôvārī àjõ gólã nī kò, gõ'dá òjílã gólīyī ìtī 'dī 'bã yī Ôvārī à'dõ gólīyī ìzã'á. Óõ Mārīyã, nī gólã rī àndrē, ní à'dõ 'bã'á ìzã kòkõ bē rõõ lãñõ 'è 'bã gólã rī 'èlè rī sī."

<sup>36-37</sup> Gõ'dá kòrõ 'dīlī rī vósī rī, òkõ àzã drī kpã àfízõ jó àngī Ôvārī kã 'dī 'á, rú là Ànã, Fãñuwélē rī mvã 'i, 'bãsurú Àsērã yī kã. Gólã tá àngũ 'bã 'i. Gólã rī'á òkõ àdrã 'i, ndrõ là trá nyã'dī-sũ-drī-lã-sũ. Ágõ là gī gólã bē rī, 'è ìyī trá ndrõ n̄jī-drī-lã-rī, ágõ là drī gõzõ drälé. Gólã rī gõ'dá trá àyīzī ró ágõ là rī volé drī 'ásī zãã ágõ àkõ. Gólã rī'á kãyī vósī cé jó àngī Ôvārī kã 'dī 'álã rãtãã 'è'á Ôvārī drī, gõ'dá rī kãyī àlõ tá ìsūlī nõtī kī'á nī rī, ngã nyãnyã 'èzõ yī drī rī kò, cé rīzõ rãtãã 'èlè 'dī Ôvārī drī. <sup>38</sup> Gõ'dá gólã ndrē mvã 'dī bē rī, gólã nī trá kī nī rī, 'dīlī rī 'dīyī pã 'bã 'i Ôvārī ngã lésī. Gólã lūyī Ôvārī trá, gõ'dá lãnjī tá là trá gólīyī rī 'bã 'dīyī pã 'bã tēlè Yērõsãlēmã 'álã ànīlī Ôvārī ngã lésī àngõ 'á nõngã òjílã ìyīkã pälé rī yī drī.

<sup>39</sup> Gõ'dá nĩngá sī, Yõsépã yī Mārīyã bē Yēsũ rī òdē yī bē nī ìyī trá rīlī Nãzãrétã 'á 'bãdrī zīlī Gãlīlãyã rī 'álã.

Tã Yēsũ drī 'bãzõ drē 'dīyīmvã ró rī

<sup>40</sup> Mvã Yēsũ 'dī mbã trá tólã mbãrãkã bē. Gólã trá tá n̄nī bē àmbã. Ôvārī pã gólã trá. <sup>41</sup> Ndrõ vósī cé, gólã rī átã yī àndrē là bē rī ìyī trá nīlī Yērõsãlēmã 'álã kãrãmã lãvũ-lãvũ kòrõ kã 'èlè. <sup>42</sup> Gõ'dá gólã òtírī 'bãã ndrõ bē mùdrī-drī-lã-ngã-rī rī gólã nī trá lãmúlī ìyī átã yī ìyī àndrē bē Yērõsãlēmã 'álã kãrãmã 'dī 'èlè. Áró là yī düũ nī ìyī trá 'dõ gólīyī bē.

<sup>43</sup> Kãrãmã 'dī vósī rī, Yõsépã yī Mārīyã bē ngã ìyī trá gólè Nãzãrétã 'álã, gõ'dá mvã Yēsũ 'dī 'bē ìyĩngã võ trá àkpãkã'dã Yērõsãlēmã 'álã cú ìtī, àndrē là yī átã bē drī n̄jī àkõ. <sup>44</sup> Átã là yī n̄jī ìyī àndrē là bē kī'á nī rī, gólã à'dõ àkpã volé rī kò. Gólīyī kī ìyīkã rī, gólã òlãvũ trá áró là àzã 'bã yī bē sīsī 'álã. Kãyī drílīyī ngãzõ ìyĩngã nīlī rī sī, lãnjãtúlī bē, ìtũ drī fīrī 'á, Yõsépã Mārīyã bē gõ'dá drílīyī rīzõ gólã rī ndälé. <sup>45</sup> Gõ'dá gólīyī ndã gólã trá kp̄jī, ùsũ ìyī gólã kò àzī-àzī là yī lãfãlé sī. Gõ'dá gólīyī drī gõzõ volé Yērõsãlēmã 'álã gólã rī ndälé kpã ó'dí. <sup>46</sup> Ndã ìyī gólã trá kãyī rī sī, drílīyī gõzõ nīlī gólã rī ùsúlī jó àngī Ôvārī kã 'dī 'álã, ìyĩngã rī'á lã'bí ìmbã 'bã rī 'bã yī lãfãlé, rī'á ùlī gólīyīkã àrī'á, kpã rī'á gólīyī ìjī'á tá ìjī-ìjī àzã 'bã yī sī. <sup>47</sup> Òjílã rī 'bã ìyī tá gólã drī átálé rī 'bã yī àrīlī rī, fī là ìyī à'dī trá tá gólã drī rī'á átálã rī 'á kpã tá ìjī gólãkã rī 'á, tãlã gólã nī tá trá kòrõ.

<sup>48</sup> Gõ'dá àndrē là Mārīyã àtã tá trá gólã drī nõtī kī nī rī, "Àmã mvã, ní 'è àmã drī nõ à'dõ tá 'i yã? Àmã ànī átã bē gõ'dá trá ùrī ró, tãlã mã ndã nī trá kp̄jī." <sup>49</sup> Gõ'dá gólã lògõ ùlī võ trá gólīyī drī nõtī, "Nī rī àmã ndälé àmbã võ àzã 'bã yī 'ásī nõ à'dõ tãsī yã? Nī n̄jī kò kī'á nī rī, bē má drī 'è'á rīlī jó àmã átã Ôvārī kã rī 'á tá gólãkã rī 'èlè yã?" <sup>50</sup> Mārīyã yī Yõsépã bē n̄jī ìyī tá ìfī gólã drī átálé 'dī kò. <sup>51</sup> Drílīyī gõzõ àndrē là yī bē átã là yī bē 'dũwã Nãzãrétã 'álã. Gólã rõ ìyī átã yī trá àndrē là bē tá àmbã 'dī 'bã yī 'ásī ndrī. Àndrē là ìsũ tá gólã kó rú 'è 'bã gólã rī fīrī 'á rī trá gõ'dá àgã trá 'á là, rī trá tá ìsūlī àmbã tá là sī. <sup>52</sup> Gólã mbã trá mbãrãkã bē, gólã ìcī ìyī ìfī trá tá n̄nī àzã 'bã yī sī. Ôvārī trá àyīkõ ró àmbã gólã bē. Gõ'dá kpã òjílã gólã rī n̄jī 'bã rī yī, gólīyī kpã trá àyīkõ ró gólã bē.

Tã tá pēpē Yõwãní kã tãsī

(Mátãyõ 3.1-12; Mãrãkõ 1.1-8; Yõwãní 1.19-28)

**3** <sup>1</sup> Gõ'dá Yēsũ òtírī cãã ndrõ nyã'dī-trã-drī-lã-ngã-mùdrī rī, Tībérīyã 'dīlī kúmú àngī 'i kúmú àzī drīlī sī ndrī 'bälé Àgúsütũ rī võ 'á. Tībérīyã 'è trá kúmũ 'á ndrõ mùdrī-drī-lã-ngã-n̄jī. Tībérīyã 'bã kúmú Pilátõ trá Yũdãyã lé 'bã yī

drĩlĩ, gō'dá kúmu Ēródē Ānītípã<sup>3</sup> trá Gālíláyã lé 'bá yí drĩlĩ, gō'dá kúmu Fílípō íyíkã trá Itūrīyã lé 'bá drĩlĩ gō'dá kpá Trākónĩ bē, gō'dá kúmu Līsánĩ íyíkã Ābílínĩ 'álã. <sup>2</sup> Kāyífã ĩ'dĩ drĩ-'bá drĩ-'bá Yúdã yí kã rĩ 'bá yí kã 'ĩ, gólã rĩ 'á'bí Ānāsĩ bē. Kāyĩ 'dĩ 'á rĩ, Ôvãrĩ drĩ tã átázó Yōwãní drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ngbãangbãno rĩ, ní ìtónã òjílã 'bálé tã pēpē sĩ njãã lãfĩ 'á rĩlĩ Ôvãrĩ rĩ drĩ tēlé lãgúlĩ." Yōwãní rĩ'á òmã 'á.

<sup>3</sup> Gō'dá Yōwãní drĩ ngázó nílĩ lãmú bē tã 'bálé òjílã rĩ 'bá ãnyĩ áyágá Jōrōdēnĩ lãgátĩ rĩ yí drĩ. Tã gólã drĩ rĩ'á pēlá rĩ ĩ'dĩ rĩ'á nōtĩ, "Nĩ ãdĩ drĩ tã ònjĩ 'ásĩ Ôvãrĩ rĩ rōlé. Gō'dá nĩ ãnĩ má drĩ lūmvú dázó ãnĩ drĩ bābātízĩ rō áyágá Jōrōdēnĩ 'dĩ 'á tã ã'dã-ã'dã rō kĩ'á nĩ rĩ, nĩ ãjã drĩ trá tã ònjĩ ãníkã 'ásĩ. Nĩ ò'è tã 'dĩ rĩ ĩ'dĩ rĩ, Ôvãrĩ ã'dò ãnĩ áyé'á tã ònjĩ ãníkã 'ásĩ."

<sup>4-5</sup> Ākpã ãkũ rō rĩ, Ôvãrĩ 'bã tã ãngũ 'bã ãzã trá rú lã Īsáyã tã pēlé Yōwãní rĩ tãsí nōtĩ,

"Āgō ãzã ã'dò rĩ'á òtrélé òmã 'á kĩ nĩ rĩ,

'Nĩ èdē lãfĩ mbĩ Kúmu ãníkã 'díyĩ pã 'bã rĩ drĩ ãcázó lãmúlĩ drĩ lã sĩ.

<sup>6</sup> Ā'dò ĩtĩ rĩ, òrĩ ndrĩ 'bãdrĩ ãmbã nō 'bã yí 'ásĩ ã'dò ĩyĩ nĩ'á lã tō kĩ nĩ rĩ,

nō ãgō gólã Ôvãrĩ drĩ 'è'á ãjólã rĩ ĩ'dĩ.' "

#### Īsáyã 40.3-5

<sup>7</sup> Nĩngã sĩ rĩ, òjílã ãmbã rĩ trá ãnĩlĩ Yōwãní ngálã gólã òdã rō lūmvú bē ĩyĩ drĩ bābātízĩ rō. Ô'bĩ ãmbã 'dĩ 'bã yí lãfálé sĩ, òjílã ãzã 'bã yí lē ĩyĩ tã-drĩ kpá trá lūmvú dázó ĩyĩ drĩ. Gō'dá gólĩyĩ gã ĩyĩ dó drĩ ãjálé tã ònjĩ ĩyíkã 'ásĩ. Gō'dá Yōwãní drĩ tã átázó gólĩyĩ drĩ kākārākã sĩ kĩ nĩ rĩ, "Ānĩ ã'dò rĩ'á òzō ĩnĩ gólĩyĩ rã 'bã lãsí ngbĩlĩrĩ ágálé sĩ rĩ kãtĩ. Nĩ ĩsũ ãníkã bē rĩ, ní ã'dò 'è'á ngã pālé òmbã Ôvãrĩ kã 'ásĩ cé bābātízĩ sĩ yã?" <sup>8</sup> Ôzō nĩ òlē trá ngã pālé rĩ, 'dòvó nĩ ãjã drĩ vólé tã ònjĩ ãníkã 'ásĩ. Ītĩ rĩ, tã 'è'è tãndĩ ãníkã ã'dò ã'dó'á òzō lō'wã tãndĩ kãtĩ, tãlã ãã'dã rō bē kĩ, pãfĩ nĩ ãjã drĩ trá vólé tã ònjĩ ãníkã 'ásĩ. Gō'dá nĩ áyē tã ĩsũ ãníkã kĩ'á nĩ rĩ, nĩ ãã'dò 'è'á ãnĩ nyãnyã pālé lãñō Ôvãrĩ drĩ 'è'á fēlã ãnĩ drĩ rĩ 'ásĩ, tãlã ãnĩ rĩ'á Ābãrãyãmã rĩ ózōwã yí ĩ'dĩ rĩ. Tã 'dĩ ãcã kō ãnĩ pālé. Nĩ ãrĩ drē, Ôvãrĩ mbãrãkã bē ã'dò kúnĩ mvã nō 'bã yí òjã'á Ābãrãyãmã rĩ ózōwã yí rō ãnĩ vō 'á. <sup>9</sup> Ānĩ òzō fē ĩ'dĩlĩ rĩ kãtĩ ĩnyákũ nō drĩ. Ôvãrĩ 'bã òlówã trá njãã fē gólĩyĩ 'wã 'bã kō rĩ yí ãgázó vūdrĩ. Ôvãrĩ ã'dò fē gólã 'wã 'bã kō rĩ zã'á òzō tótō kãtĩ lãsí gólã rĩ 'bã vélé ãdũkũ ãkó rĩ 'á."

<sup>10</sup> Gō'dá òjílã gólĩyĩ tã gólã Yōwãní drĩ ãtálé rĩ ãrĩ 'bã rĩ, ãtã ĩyĩ tã trá kĩ nĩ rĩ, "Mã ã'dò ã'dã'á lã ãngō tí yã kĩ'á nĩ rĩ, ááyē ãmã trá tã ònjĩ ãmãkã tãsí rĩ, mã rĩ gō'dá trá Ôvãrĩ rĩ rōlé ĩ'dĩ yã?" <sup>11</sup> Yōwãní kĩ, "Nĩ 'è tã tãndĩ ĩ'dĩ òjílã drĩ ndrĩ lã'bí ãníkã rĩ lãvũlĩ. Ôzō nĩ ã'dò ítã bē rĩ rĩ, nĩ fē ãlō rĩ òjílã gólã ítã ãkó rĩ drĩ. Ôzō nĩ ã'dò ngã-ĩyĩnyã bē rĩ, nĩ cã lãfálã òjílã gólã ĩzã lã bē rĩ yí drĩ."

<sup>12</sup> Gō'dá bélé-bélé ù'dú 'bã ãzã 'bã yí kpá rĩ'á tólã, gólĩyĩ lē kpá Yōwãní ĩbãbātízã rō ĩyĩ bē tã ònjĩ ĩyíkã tãsí. Bélé-bélé ù'dú 'bã 'dĩ 'bã yí ãtã ĩyĩ trá Yōwãní drĩ kĩ nĩ rĩ, "Āmã bélé-bélé ù'dú 'bã nō 'bã yí, mã ã'dò ãmãkã kó mbĩmbĩ lã ã'dò 'è'á ĩ'dĩ yã?" <sup>13</sup> Yōwãní kĩ, "Nĩ lópē lãfã bélé-bélé kã 'dĩ kō sĩsĩ 'álã tã ãníkã rĩ tĩ."

<sup>14</sup> Gō'dá ãjũ 'bũ 'bã ãzã 'bã yí kpá rĩ'á ĩtĩ, gólĩyĩ ĩjĩ Yōwãní kpá trá kĩ nĩ rĩ, "Ngã gō'dã ãmã tãsí rĩ yã?" Yōwãní kĩ, "Nĩ 'bã òjílã òrĩ ãnĩ ĩfĩ gĩlĩ, nĩ áyē rō ĩyĩ bē tã ãngĩ ĩyĩ drĩ 'èlè rĩ tãsí kō. Nĩ 'è ícĩcĩyã òjílã ãzĩ rú ònjō sĩ kō. Lãfã gólã rĩ'á fēlã ãnĩ drĩ rĩ, nĩ mã kō."

<sup>15</sup> Dũ rĩ kãyĩ tĩbē áyĩkō drĩ 'bãsúrũ Yúdã yí kã rĩ 'bã yí cĩzó rĩ ĩ'dĩ. Gólĩyĩ ĩsũ ĩyíkã bē rĩ, Yōwãní ã'dò 'díyĩ pã 'bã ĩyĩ drĩ rĩ'á tēlã Ôvãrĩ ngã lēsĩ rĩ, ã'dò 'è'á ãjólã òjílã pālé rĩ ĩ'dĩ. <sup>16</sup> Gō'dá Yōwãní drĩ tã ĩyázó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Mã ã'dó kō 'díyĩ pã 'bã gólã 'è 'bã òjílã ĩbãbātízãlè lãsí sĩ gō'dã kpá Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã sĩ rĩ ĩ'dĩ. Mã ãmãkã cé ãnĩ ĩbãbātízãlè lūmvú sĩ. Gō'dã ãgō ãzã kpá rĩ'á ãnĩ'á mã vó. Gólã ĩ'dĩ tĩbē ãnĩ drĩ rĩ'á tēlã 'è 'bã ãcálé 'díyĩ pã 'bã rō rĩ, tã gólãkã rĩ ĩ'dĩ nōtĩ, òjílã tã gólãkã lē 'bã rĩ, gólã ã'dò Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã fē'á drĩlã. Gō'dã òjílã tã gólãkã lē 'bã kō rĩ, ãã'dò ĩzã'á lã lãsí sĩ. Gólã mbãrãkã bē gãrã mã drĩ sĩ. Mã ícã kō kã'bókã gólãkã ãngĩlĩ pá lã sĩ. <sup>17</sup> Gólã ĩyíkã rĩ'á òzō òjílã ãdrúgũ cã 'bã kãtĩ, gólã ã'dò ãdrúgũ ĩfĩ tãndĩ rĩ èlè'á dālè yí drĩ 'bálé èrō 'álã rĩ ĩ'dĩ, gō'dã kúrũmũ lã 'dĩ dázó ĩyíkã tótō rō òmã 'álã zãlé vólé lãsí sĩ ãdũkũ ãkó." <sup>18</sup> Dũ rĩ tã gólã Yōwãní drĩ rĩ'á pēlã ãndálé kãrã lãjō'bã Ôvãrĩ kã rō òjílã drĩ rĩ ĩ'dĩ, òjílã ò'bã rō ĩfĩ bē Ôvãrĩ drĩ.

<sup>19</sup> Tã ãzã Yōwãní drĩ 'èlè rĩ ĩ'dĩ nō. Gólã nĩ trá kúmu Ēródē Ānītípã ngálã, sō drĩ-mbílĩ trá gólã ĩfĩ tã ònjĩ Ēródē drĩ 'èlè rĩ 'á, tãlã Ēródē pã ãdrúpĩ lã rĩ òkó rú bē Ēródĩyã rĩ trá gólã drĩgã sĩ trólé yí drĩ òkó rō. <sup>20</sup> Gō'dã Ēródē ãrĩlĩ bē tã Yōwãní drĩ ãtálé ĩtĩ 'dĩ rĩ, gólã 'bã Yōwãní trá gãñĩmã 'á. 'Dũ rĩ tã ònjĩ ãzã gólã Ēródē drĩ 'èlè rĩ ĩ'dĩ.

Tã Yōwãní drĩ Yésũ rĩ ĩbãbātízãzó rĩ

(Mátáyō 3.13-17; Mãrãkō 1.9-11)

<sup>21</sup> Ākpãkã'dã Ēródē rú drē Yōwãní 'bálé gãñĩmã 'á kō rĩ, Yōwãní dã lūmvú trá òjílã drĩ bābātízĩ rō ãmbã áyágá Jōrōdēnĩ kã 'álã. Gólã 'è bābātízĩ kpá trá Yésũ drĩ zãlō Jōrōdēnĩ 'álã. Gō'dã gólã ndē bābātízĩ 'è'è bē rĩ, Yésũ drĩ rĩzó rãtãã 'èlè drē ãkpãkã'dã ĩmvú 'á. <sup>22</sup> Kōrō 'bũ drĩ rú nĩjzó, Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã drĩ ã'dézó Yésũ drĩ òzō ãtũ'bũ kãtĩ. Úlĩ drĩ ã'úzó 'bũ lēsĩ Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ãmã mvã ĩfĩ rĩ ĩ'dĩ mã drĩ lēlé rōō rĩ. Ānĩ tã sũ trá mã rú rōō."

<sup>23-38</sup> Yésũ trá ndrō bē nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ, gólã drĩ ngã 'è'èlè ìtōzó ãngó nō 'á nōngã. Ôjílã ndrĩ ĩsũ ĩyíkã bē rĩ, gólã ã'dò Yôsēpã rĩ mvã 'ĩ.

Nōō rĩ tã Yésũ rĩ 'á'bĩyã yí kã rĩ ĩ'dĩ

(Mátáyō 1.1-17)

Ākũ rō rĩ Ôvãrĩ 'bã Ādãmã trá.

Ādãmã ĩ mvã trá rú lã Sētē.

<sup>3</sup>3.1 Ēródē Ānītípã yí Fílípō bē átã lã yí ĩ'dĩ Ēródē gólã 'è 'bã Yésũ rĩ òdē fũlĩ rĩ.

Sétē t̃i mvá trá rú lâ Ēnósã.  
 Ēnósã t̃i mvá trá rú lâ Kēnánã.  
 Kēnánã t̃i mvá trá rú lâ Mājälélē.  
 Mājälélē t̃i mvá trá rú lâ Yārādã.  
 Yārādã t̃i mvá trá rú lâ Ēnókã.  
 Ēnókã t̃i mvá trá rú lâ Mētüsélã.  
 Mētüsélã t̃i mvá trá rú lâ Lēmékē.  
 Lēmékē t̃i mvá trá rú lâ Nówã.  
 Nówã t̃i mvá trá rú lâ Sémē.  
 Sémē t̃i mvá trá rú lâ Ārāpāsádã.  
 Ārāpāsádã t̃i mvá trá rú lâ Kānánã.  
 Kānánã t̃i mvá trá rú lâ Sélã.  
 Sélã t̃i mvá trá rú lâ Ēbérē.  
 Ēbérē t̃i mvá trá rú lâ Pēlégē.  
 Pēlégē t̃i mvá trá rú lâ Rúú.  
 Rúú t̃i mvá trá rú lâ Sērúgī.  
 Sērúgī t̃i mvá trá rú lâ Nāhórã.  
 Nāhórã t̃i mvá trá rú lâ Térã.  
 Térã t̃i mvá trá rú lâ Ābārāyámã.  
 Ābārāyámã t̃i mvá trá rú lâ Īsákã.  
 Īsákã t̃i mvá trá rú lâ Yākóbã.  
 Yākóbã t̃i mvá trá rú lâ Yúdã.  
 Yúdã t̃i mvá trá rú lâ Pērezē.  
 Pērezē t̃i mvá trá rú lâ Ēžērónē.  
 Ēžērónē t̃i mvá trá rú lâ Ārínī.  
 Ārínī t̃i mvá trá rú lâ Ādāmínō.  
 Ādāmínō t̃i mvá trá rú lâ Āmīnādábã.  
 Āmīnādábã t̃i mvá trá rú lâ Nāsónō.  
 Nāsónō t̃i mvá trá rú lâ Sálámō.  
 Sálámō t̃i mvá trá rú lâ Bō'ázã.  
 Bō'ázã t̃i mvá trá rú lâ Óbēdē.  
 Óbēdē t̃i mvá trá rú lâ Yésē.  
 Yésē t̃i mvá trá rú lâ Dāwúđī.  
 Dāwúđī t̃i mvá trá rú lâ Nātánã.  
 Nātánã t̃i mvá trá rú lâ Mātátã.  
 Mātátã t̃i mvá trá rú lâ Ménã.  
 Ménã t̃i mvá trá rú lâ Mēlīyã.  
 Mēlīyã t̃i mvá trá rú lâ Ēlīyākímō.  
 Ēlīyākímō t̃i mvá trá rú lâ Yōnámō.  
 Yōnámō t̃i mvá trá rú lâ Yōsépã.  
 Yōsépã t̃i mvá trá rú lâ Yúdã.  
 Yúdã t̃i mvá trá rú lâ Símónã.  
 Símónã t̃i mvá trá rú lâ Lávī.  
 Lávī t̃i mvá trá rú lâ Mātátã.  
 Mātátã t̃i mvá trá rú lâ Yōrímō.  
 Yōrímō t̃i mvá trá rú lâ Ēlīyézē.  
 Ēlīyézē t̃i mvá trá rú lâ Yásōwã.  
 Yásōwã t̃i mvá trá rú lâ Éré.  
 Éré t̃i mvá trá rú lâ Ēlēmádémō.  
 Ēlēmádémō t̃i mvá trá rú lâ Kōsámō.  
 Kōsámō t̃i mvá trá rú lâ Áđī.  
 Áđī t̃i mvá trá rú lâ Mēlékē.  
 Mēlékē t̃i mvá trá rú lâ Nérī.  
 Nérī t̃i mvá trá rú lâ Sīyátī.  
 Sīyátī t̃i mvá trá rú lâ Zārābābálã.  
 Zārābābálã t̃i mvá trá rú lâ Résã.  
 Résã t̃i mvá trá rú lâ Yōánã.  
 Yōánã t̃i mvá trá rú lâ Yódã.  
 Yódã t̃i mvá trá rú lâ Yōsékē.  
 Yōsékē t̃i mvá trá rú lâ Sēménē.

Sēmēnē t̄i mvá trá rú lâ Mātātíyã.  
 Mātātíyã t̄i mvá trá rú lâ Mátã.  
 Mátã t̄i mvá trá rú lâ Nágã.  
 Nágã t̄i mvá trá rú lâ Ēsílí.  
 Ēsílí t̄i mvá trá rú lâ Nãhũmã.  
 Nãhũmã t̄i mvá trá rú lâ Āmósē.  
 Āmósē t̄i mvá trá rú lâ Mātātíyã.  
 Mātātíyã t̄i mvá trá rú lâ Yōsépã.  
 Yōsépã t̄i mvá trá rú lâ Jānáyí.  
 Jānáyí t̄i mvá trá rú lâ Mēlékē.  
 Mēlékē t̄i mvá trá rú lâ Lávī.  
 Lávī t̄i mvá trá rú lâ Mātátã.  
 Mātátã t̄i mvá trá rú lâ Élí.  
 Élí t̄i mvá trá rú lâ Yōsépã.

Gõ'dá Yōsépã ìmbã Yēsũ trá òzõ íyí mvá t̄ilí nĩ rĩ kátí.

Tã Sātánã drí Yēsũ rĩ ùjũzó rĩ

(Mátáyõ 4.1-11; Márãkõ 1.12-13)

**4**<sup>1</sup> Gõ'dá nĩngã s̄i rĩ, Yēsũ trá mbãrãkã Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã rĩ kã bê yí 'á rõõ. Gólã ngã trá 'bãdr̄ĩ áyágã Jõrõdénĩ kã rĩ 'dĩ 'ásĩ nĩlĩ s̄is̄ĩ 'álã rĩ, gõ'dá Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã drí gólã rĩ ãjízõ nĩlĩ lãmul̄ĩ òmã 'álã. Tólã rĩ, Sātánã drí rĩzõ gólã rĩ ùjũlĩ kãp̄ĩ nyã'dĩ-r̄ĩ s̄i. <sup>2</sup> Kãp̄ĩ nyã'dĩ-r̄ĩ 'dĩ 'bã yí 'á rĩ, gólã cú ìtĩ ngã nyãnyã ãkõ, gólã trá lõfõ ró tákányĩ. <sup>3</sup> Gõ'dá Sātánã drí tã átãzõ gólã drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ ã'dõ fĩ pãt̄ĩ Ôvãrĩ rĩ mvá 'ĩ rĩ, nĩ jã kúnĩ mvá nõ ngã nyãnyã ró nĩ drí nyãlé.”

<sup>4</sup> Gõ'dá Yēsũ kĩ, “E'ē, tã ãgĩ Ôvãrĩ kã 'á áãtã trá nõtĩ,  
 ‘Õjílã rĩ rĩlĩ cé ngã nyãnyã s̄i kõ.  
 Ngã ãzã lãvũ 'bã ngã nyãnyã dr̄ĩ s̄i kòrõ rĩ kpã bê,  
 tãkõ 'ĩdĩ r̄ĩ'á ùlĩ Ôvãrĩ kã.’ ”

Tã 'Bã'bã Ándã 8.3

<sup>5</sup> Sātánã drí kpã gólã rĩ ãngãzõ ùrũ 'wãã 'bãdr̄ĩ ãmbã nõ 'bã yí ã'dãzõ ndrĩ drílã. <sup>6</sup> Sātánã drí gõzõ tã átãlé gólã drí kĩ nĩ rĩ, “Mã 'ĩdĩ ngã ndrĩ ãngõ nõ 'á lĩp̄ĩ lâ 'ĩ. Òzõ ní òlẽ trá rĩ, mã ã'dõ kpã dr̄ĩ-ãcẽ ámãkã rĩ fẽ'á nĩ drí gõ'dã kpã ngã tãndĩ ãmbã ãngõ nõ kã rĩ 'bã yí fẽ'á nĩ drí, tã ãzã 'bã yí nĩ drí lãlẽ 'lẽlẽ rĩ 'èzõ 'ĩdĩ bê lâ. <sup>7</sup> Òzõ ní ùfĩ 'ã'ĩ trá vũdr̄ĩ ámã ãnjĩzõ rĩ, mã ã'dõ kpã mbãrãkã fẽ'á ndrĩ nĩ drí.” <sup>8</sup> Yēsũ kĩ, “Ígĩ trá búkũ Ôvãrĩ kã 'á kĩ,  
 ‘Kúmũ Ôvãrĩ 'ĩdĩ cé Ôvãrĩ pãt̄ĩ ãnĩkã ãnĩ drí ãnjĩlĩ rĩ 'ĩdĩ, gõ'dã nĩ 'bũ rũ cé gólã drí.’ ”

Tã 'Bã'bã Ándã 6.13

<sup>9</sup> Gõ'dá Sātánã drí gólã rĩ ãjízõ 'wãã Yērõsãlãmã 'álã. Gõ'dá Sātánã drí gólã rĩ 'bãzõ jó ãngĩ Ôvãrĩ kã rĩ ãpĩrĩ lâ 'álã. Sātánã drí tã átãzõ gólã drí kĩ nĩ rĩ, “Òzõ ní ã'dõ fĩ Ôvãrĩ rĩ mvá 'ĩdĩ rĩ, nĩ ãwã drẽ ã'délé vũdr̄ĩ ãã'dã ró tã bê kĩ nĩ rĩ, Ôvãrĩ lõkĩ nĩ trá rõõ, <sup>10</sup> tãlã ãgĩ trá búkũ Ôvãrĩ kã 'á kĩ nĩ rĩ,  
 ‘Ôvãrĩ 'bã tã trá mãlãyĩkã íyĩkã yí drí ãnĩ tãsĩ rĩzõ ãnĩ vó ndr̄ilẽ.

<sup>11</sup> Gólĩyĩ ã'dõ ãnĩ lõkõ'á íyĩ drĩgã, tãlã ngã ãzãkã òzõ ãnĩ rúbã dõõ kõ,  
 gbõ lé ãnĩ pá mvá òzõ kpã rũ s̄ĩ kúnĩ mvá rũ kõ.’ ”

Lõngõ 91.11-12

<sup>12</sup> Gõ'dá Yēsũ kĩ, “Búkũ Ôvãrĩ kã 'dĩ 'á rĩ, òkĩ nĩ rĩ,  
 ‘Nĩ 'bã Kúmũ ãnĩkã Ôvãrĩ kõ r̄ĩ'á ùjũlã.’ ”

Tã 'Bã'bã Ándã 6.16

<sup>13</sup> Sātánã ùjũ Yēsũ bê kp̄ĩ ngã ãmbã nõ 'bã yí 'ásĩ ìtĩ rĩ, gõ'dã Sātánã ãyẽ gólã trá drẽ tãkõ.

<sup>14-15</sup> Yēsũ drí gõzõ Gãlĩlãyã 'álã. Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã drí mbãrãkã fẽzõ drílã rĩzõ õjílã lĩfĩ ãcĩlĩ kòrõ. Gólã rĩ trá õjílã lĩfĩ ãcĩlĩ jó tã ãrĩ kã rĩ 'bã yí 'ásĩ ndrĩ 'bãdr̄ĩ Gãlĩlãyã kã 'á. Òjílã rĩ trá gólã rĩ rũ lùyĩlĩ rõõ 'bãdr̄ĩ 'ásĩ ndrĩ tã 'è'ẽ tãndĩ gólãkã drí.

Tã Yēsũ drí tã pẽzõ Nãzãrẽtã 'álã rĩ

(Mátáyõ 13.53-58; Márãkõ 6.1-6)

<sup>16</sup> Yēsũ drí ãgõzõ Nãzãrẽtã 'álã, võ yí drí rĩzõ trá ãkpãkã'dã 'dĩyĩmvã ró rĩ 'álã. Kãp̄ĩ rãtãã 'èzõ rĩ, drílã nĩzõ jó tã ãrĩ kã rĩ 'álã, 'dĩ íyĩkã kó tã 'è'ẽ gólãkã 'ĩdĩ. Drílã gõzõ ãdr̄ilẽ ùrũ, tãlã gólã lã ùlĩ Ôvãrĩ kã zĩlĩ õjílã drí. <sup>17</sup> Gõ'dã òfẽ wãrãgã bĩ ãzã trá drílã ngólõ-ngólõ. Wãrãgã bĩ nã 'á rĩ, Ôvãrĩ ãngũ tã gólĩyĩ 'è 'bã rũ 'lẽlẽ ãzãtũ rĩ 'bã yí trá tã ãngũ 'bã Ísãyã t̄i s̄i. Yēsũ zĩ ùlĩ 'dĩ trá nõtĩ,

<sup>18</sup> “Ôvãrĩ zĩ mã trá õjílã pãlẽ. Gólã ãfẽ fãfã trá mã drí Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã s̄i.

Mã ãnĩ trá tã ã'dĩ-ã'dĩ fẽlẽ õjílã gólĩyĩ rĩ 'bã lĩfĩ lõ'bélé tã ònjĩ íyĩkã tãsĩ rĩ yí drí.

<sup>19</sup> Tã mã drí ãnĩ'á átãlã ãnĩ drí nõ trá kãp̄ĩ Ôvãrĩ drí õjílã íyĩkã lõfõzõ tã ãtũ-ãtũ 'ásĩ rĩ 'ĩdĩ.”

Ísãyã 61.1-2

<sup>20</sup> Dũ rĩ vósĩ rĩ, Yēsũ drĩ gōzō wárāgã bĩ yĩ drĩ rĩ'á zĩlã 'dĩ rĩ á'bázō pālē ngóló-ngóló fēlē ōjĩlã gólã rĩ 'bá vó lã ndrēlē rĩ drĩgã. Drĩlã gōzō rĩlĩ vũdrĩ rĩ'á ōjĩlã lĩfĩ ícĩlĩ tã yĩ drĩ zĩlĩ rĩ yĩ sĩ. Ōjĩlã rĩ 'bá iyĩ ndrĩ 'dĩ 'bá yĩ igã iyĩ bĩlĩ trá, tã 'ē 'bá áfōlē rĩ árizo ndrĩ. <sup>21</sup> Drĩlã gōzō tã pēpē ítónalē nōtĩ kĩ nĩ rĩ, “Ítũ gólã ándrō nō sĩ rĩ, tã túbē má drĩ rĩ'á zĩlã ānĩ drĩ túbē nō 'ē rũ trá, ácã trá tã pãtĩ-pãtĩ ró, ōzō tã āngũ 'bá drĩ igĩlĩ rĩ kãtĩ.” Gólã ícĩ ōjĩlã trá tã ífĩ gólã drĩ rĩ'á zĩlã 'dĩ 'bá yĩ sĩ, gō'dá 'dĩ ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ ĩšũ iyĩkã bē rĩ kĩ, gólã ōkĩ yĩ á'dō 'dĩ túbē tã āngũ 'bá Ísáyã drĩ rĩ'á tã lã átalē rĩ 'dĩ.

<sup>22</sup> Ōjĩlã ndrĩ á'dó 'bá tólã rĩ 'bá yĩ rĩ iyĩ trá tã tãndĩ átalē 'dĩ gólã rĩ tãsi. Gō'dá tĩ lã yĩ drĩ á'dĩzō ndrũndrũ tãlã tã tãndĩ gólã drĩ rĩ'á átalã 'dĩ 'bá yĩ tãsi. Gō'dá drĩliyĩ kpá rĩzō tã átalē kĩ, “Ícã āngō tí ró mvã Yōsēpã kã nō drĩ rĩzō úlĩ tĩ 'dĩ 'bá yĩ átalē yã?”

<sup>23</sup> Yēsũ áta trá ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ lēē tã má drĩ rĩ'á átalã rĩ kō. Nĩ nĩ nō úlĩ mǎnĩgō gólã kĩ'á nĩ rĩ, ‘Nĩ ójó, ní ngĩ ngã sĩsĩ ānĩ rũ sĩ, ní gō ró āzĩ-āzĩ rũ sĩ rĩ ngĩlĩ.’ Má áta úlĩ mǎnĩgō 'dĩ, tãlã nĩ ārĩ tã má drĩ rĩzō tã lārākō 'elē Kǎpērānómã 'alã rĩ trá, 'dĩ nĩ kĩ kpá má ō'ē ró bē ānĩ drĩ nōngã zālō, yĩ ōndrē ró, yĩ ōgō ró tã lēlē. <sup>24</sup> Dōvō má lōgō drē úlĩ mǎnĩgō ngĩngĩ ānĩ drĩ, ‘Tã āngũ 'bá úsũ ōrē kō iyĩ áró yĩ drĩgã sĩ.’ <sup>25</sup> Nĩ ndrē drē, ākũ ró rĩ, tã āngũ 'bá Ēliyã úsũ ōrē kō ōjĩlã iyĩkã drĩgã sĩ. Ítĩ rĩ, Ōvãrĩ drĩ gōzō lōfō ōnjĩ tētē 'balē gólĩyĩ izālē ndrō nã cú drĩ bē. Gō'dá 'bãdrĩ āmã Ísĩrã'elē kã 'á rĩ, āyĩzĩ bē rĩ'á dũũ izã 'ē'á iyĩ. <sup>26</sup> Gō'dá Ōvãrĩ ájó tã āngũ 'bá Ēliyã kō āyĩzĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ pālē. Gō'dá gólã jō iyĩngã Ēliyã volē 'bãdrĩ āmãkã nō 'ásĩ, nĩ'á āyĩzĩ āzã ngĩ lã pālē 'dĩ. Áyĩzĩ rĩ 'dĩ Zārēpãtã lē 'bá 'bãdrĩ Sĩdónã kã 'á.

<sup>27</sup> “Gō'dá kpá kãyĩ tã āngũ 'bá Ēlĩsã kã rĩ sĩ, Ōvãrĩ pá ōjĩlã āzã ōrĩ āmãkã nō 'ásĩ, ngã lãzē bē ōzō ārĩ 'bá kãtĩ rĩ kō, gō'dá gólã pá cē āgō rũ bē Nãmãnã Sĩrĩyã lē 'bá ró rĩ 'dĩ, gĩã 'bãsurũ lídĩ 'ásĩ.”

<sup>28</sup> Gō'dá ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ árilĩ bē tã gólã drĩ rĩ'á átalã 'dĩ rĩ, drĩliyĩ ngãzō 'dó ōmbã ró lãvũlĩ kōrō. <sup>29</sup> Ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ ngã iyĩ trá úrũ gólã rĩ drōlē volē 'bãdrĩ mvã nã 'ásĩ, nĩzō gólã rĩ lōzē bē vō čĩrĩngĩ'dĩ'dĩ rĩ 'ásĩ, tãlã gólã āã'dē ró bē drālē volē. <sup>30</sup> Gō'dá gólã drĩ iyĩngã ngã pãzō cú ōjĩlã ō'bĩ 'dĩ 'bá yĩ lãfálē sĩ vō 'dĩ áyélē, gō'dá iyĩngã nĩzō vō āzã 'á.

Tã Yēsũ drĩ tã pēzō Kǎpērānómã 'alã rĩ

(Márākō 1.21-28)

<sup>31</sup> Nĩngã sĩ rĩ, drĩlã nĩzō gōlē Kǎpērānómã 'alã. <sup>4</sup> Kãyĩ rãtãã kã sĩ, gólã rĩ'á tã Ōvãrĩ kã ĩmbã'á ōjĩlã drĩ jó tã Ōvãrĩ kã ārĩ kã 'á tólã. <sup>32</sup> Gō'dá ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ tĩ lã yĩ drĩ á'dĩzō, tãlã Yēsũ ĩmbã tã iyĩkã cú drĩ-ácē Ōvãrĩ kã rĩ sĩ.

<sup>33</sup> Āgō āzã rĩ'á jó tã ārĩ kã 'dĩ 'á. Āgō 'dĩ cú rĩ'á líndrĩ ōnjĩ ābãbã Sãtãnã kã bē yĩ 'á, gō'dá líndrĩ ōnjĩ 'dĩ ōmbē gólã trá. Gō'dá líndrĩ ōnjĩ 'dĩ drĩ trēzō āgō 'dĩ gbórókō lã sĩ úrũ kĩ nĩ rĩ, <sup>34</sup> “Yēsũ, ní izã āmã drĩ kō. Nĩ ānĩ nō trá āmã izālē. Má nĩ trá, ní Ōvãrĩ rĩ mvã 'dĩ.” <sup>35</sup> Yēsũ drĩ gōzō tã átalē líndrĩ ōnjĩ ābãbã kã 'dĩ drĩ 'alē ádrã sĩ, “Nĩ, ní rĩ tĩtĩ. Nĩ áfō āgō 'dĩ 'ásĩ.” Ítĩ rĩ, líndrĩ ōnjĩ 'dĩ drĩ āgō 'dĩ vũzō vũdrĩ ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ āndrã. Líndrĩ ōnjĩ 'dĩ drĩ áfōzō āgō 'dĩ áyélē. Gō'dá líndrĩ ōnjĩ ābãbã kã 'dĩ 'é gólã ōnjĩ ró kō.

<sup>36</sup> Nĩngã sĩ, ōjĩlã tĩ drĩ á'dĩzō ndrĩ tã 'dĩ drĩ sĩ. Ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ rĩ iyĩ trá tã átalē iyĩ vō 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, “Á'dĩ fē mbãrãkã Yēsũ drĩ líndrĩ ōnjĩ ābãbã kã 'bãzō iyĩ rōlē rĩ nĩ yã?” <sup>37</sup> Gō'dá ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drĩ tã Yēsũ drĩ 'elē 'dĩ átalē lã'bũlĩ ndrĩ vō 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ.

Tã Yēsũ drĩ ngã lãzē 'bá édézō rĩ

(Mátáyō 8.14-17; Márākō 1.29-34)

<sup>38</sup> Dũ vósĩ rĩ, Yēsũ yĩ āzĩ-āzĩ lã yĩ bē drĩ gōzō ngālē jó tã ārĩ kã 'ásĩ nĩ'á Sĩmónã Pētērō drĩ 'bã 'alã nyãsã nyālē. Gō'dá Sĩmónã Pētērō rĩ ádrã rĩ'á ngã lãzē ró, rũ'bã lã āmē trá tĩlĩ-tĩlĩ. Ōdrĩ tã lã pēzō Yēsũ drĩ. <sup>39</sup> Yēsũ drĩ ānizō ádrélē ānyĩ gbãrãkã gólã drĩ áyĩzō rĩ lãgãtĩ. Gólã kĩ, “Ngã lãzē 'dĩ ōndē rũ.” Kōrō Sĩmónã Pētērō rĩ ádrã rĩ rũ'bã drĩ á'dĩzō. Drĩlã ngãzō úrũ nyãsã lã'dĩlĩ.

<sup>40</sup> Lãnjãtũlĩ bē, ōjĩlã āzã 'bá yĩ drĩ kpá iyĩ rũ-lē-āzĩ yĩ ájĩzō ngã lãzē ngĩngĩ bē gólã ngálã édélē. Gólã rĩ trá iyĩ drĩ 'balē gólĩyĩ drĩ, édē rũ iyĩ trá ndrĩ. <sup>41</sup> Gólã rĩ trá ōjĩlã āzã 'bá yĩ kpá ĩnjĩlĩ líndrĩ ōnjĩ Sãtãnã kã 'ásĩ. Líndrĩ ōnjĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ trēzō úrũ kĩ nĩ rĩ, “Wúú! Nĩ Ōvãrĩ rĩ mvã 'dĩ, 'dĩyĩ pã 'bá 'ĩ.” Gō'dá gólã áta tã trá líndrĩ ōnjĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ rĩ tĩtĩ.” Gólã lēē drē kō ōjĩlã drĩ gólã rĩ nĩlĩ 'dĩyĩ pã 'bá ró.

<sup>42</sup> Įdrũ rĩ tí, vō drĩ áwũrĩ sĩ, gólã drĩ ngãzō jãrĩbã nã 'ásĩ áfōlē nĩ'á vō ōjĩlã ákō rĩ 'alã. Gō'dá ōjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drĩ iyĩ rĩzō gólã rĩ ndálē. Gō'dá úsũ iyĩ gólã bē rĩ, áta iyĩ tã trá drĩlã kĩ nĩ rĩ, “Nĩ rĩ āmã bē nōngã. Nĩ nĩ kō.” <sup>43</sup> Gólã kĩ, “Ícã kō má drĩ rĩzō cē vō ālō nō 'á, má á'dō nĩ'á kpá vō āzã 'bá yĩ 'ásĩ tã Ōvãrĩ kã átalē ōjĩlã drĩ ndrĩ, tãlã Ōvãrĩ ájó mã trá tã iyĩkã átalē.”

<sup>44</sup> Dũ vósĩ rĩ, gólã nĩ trá zãã tã ĩmbã bē jó tã Ōvãrĩ kã ārĩ kã 'ásĩ 'bãdrĩ mvã 'bãdrĩ Yũdáyã kã 'á 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ.

Tã Sĩmónã Pētērō yĩ Yãkóbã yĩ Yōwãnĩ yĩ bē drĩ 'dēzō Yēsũ vó rĩ

(Mátáyō 4.18-22; Márākō 1.16-20)

**5** <sup>1</sup> Kãyĩ āzã sĩ rĩ, Yēsũ rĩ'á ōjĩlã ō'bĩ āmbã lĩfĩ ícĩ'á ānyĩ ĩmvũ ándrē zĩlĩ Gãlĩláyã rĩ lãgãtĩ. <sup>5</sup> Ōjĩlã lĩzō trá rōō ĩfĩ iyĩ 'á trá ngãrã-ngãrã rũ ĩpĩ 'bá rĩ yĩ, rũ lōzē 'bá rĩ 'bá yĩ bē.

<sup>2-3</sup> Gō'dá Yēsũ ndrē bē tĩ rĩ, ōjĩlã trá dũũ ānyĩ ānyĩ yĩ rũ rĩ, gólã ndrē kōlóngbō trá rĩ tĩ lĩpĩ lã yĩ ášē iyĩ trá ĩvĩ 'alã ĩmvũ 'ásĩ. Gólã drĩ gōzō mbālē ālō rĩ drĩ, tãlã ōndrē ró yĩ bē tō tã átarē 'á. Kōlóngbō 'dĩ, lĩpĩ lã Sĩmónã Pētērō 'dĩ. Sĩmónã Pētērō yĩ lãmũ-āzĩyã lã yĩ bē rĩ'á iyĩ ĩmbã iyĩkã ĩ'bĩ kã lĩfĩ lã édē'á ngbãã ānyĩ. Lãmũ-āzĩyã lã 'dĩ 'bá yĩ, rũ lã

<sup>44.31</sup> Kǎpērānómã 'Dũ rĩ'á 'bãdrĩ zĩlĩ Gãlĩláyã rĩ 'á. Nĩ ndrē líndrĩ 'bãdrĩ kã wárāgã bĩ \*{PAGE}\* 'á.

<sup>55.1</sup> ĩmvũ ándrē Gãlĩláyã Rú lã āzã ōrĩ kpá zĩlã Gēnēsãrētē.



yí Yākóbã yí Yōwānī bē, Zēbēdáyō rí mvá ró rí yí. Yēsū drí tã átázó Símónã drí, gólã èèsè drē kōlóngbō íyíkã 'dī fīnyáwá ìmvú 'álã òjílã 'dī 'bá yí rú sī, yí gō ró tã átálé rīzò gólíyí ìfī ìcílí ìmvú lésí ró, àarí ró ìyí bē tándí ró.

<sup>4</sup> Yēsū ndē òjílã ò'bí 'dī 'bá yí ìfī lá yí ìcì-ìcì trá. Drílã gōzò tã átálé Símónã Pétērō yí drí Yākóbã yí bē Yōwānī yí bē kōlóngbō zélé ìmvú gálí 'á, ò'bē ró ìyí ìmbá ìyíkã ìmvú 'á 'bì rúzò. <sup>5</sup> Símónã drí tã átázó Yēsū drí kī nī rí, “Lífí ìcì 'bá, mã rí trá ìmbá nõ 'bélé 'bì drí ngáčì nõ sī kára ìmvú nõ 'á, gō'dá mã rú kó ngá àzã kò. Gō'dá tãlã ní àtã trá àmã drí rí drí sī, mã à'dò ìmbá 'bē'á ó'dí.”

<sup>6</sup> Gō'dá 'bē ìyí ìmbá bē àndálé rí, drílíyí gōzò 'bì rúlí ìyíkã ìmbá 'á düü òzò tõtò kátí, àsè ìyí kpī. <sup>7</sup> Drílíyí àzì-àzì lá yí àzìzò ìyí pälé 'bì àsélé ìmvú 'ásì 'bälé kōlóngbō 'á, ìmbá gō'dá trá sī'á, 'bã ìyí 'bì gō'dá trá njú'dã-njú'dã kōlóngbō 'á lãnjì-lãnjì ró, kōlóngbō trá 'è'á fílí fífí ìmvú zélé.

<sup>8-10</sup> Gō'dá Símónã yí àzì-àzì lá yí bē ndrè bē 'bì trá düü ìmbá 'á rí, fí lá yí à'djì trá ndrì. Símónã drí 'á'í fízò vüdrí Yēsū ágálé kī nī rí, “Òvãrì, mã nõ òjílã ònjí 'í. Ní, ní 'è àfílí kōlóngbō àmãkã nõ 'á àmã pälé nõ àngò tí ró, mã cú ìtí àyábálá ró nõ yã?” Yēsū kī, “Ní 'è ùrì kò, ìtónã 'í'dí ngbãangbã nõ ìtú àndrò nõ sī rí, tã 'è'è àníkã à'dó gō'dá 'bì àsélé 'í'dí kò. Ní à'dò gō'dá rí'á òjílã mvá àsélé 'í'dí 'délé má vó tã àmãkã rí 'èlè 'í'dí.” <sup>11</sup> Símónã yí àzì-àzì lá yí bē drí gōzò kōlóngbō àsélé ìmvú 'ásì. Ìtónálé kàyì 'dī 'á rí, Símónã yí Yākóbã yí Yōwānī bē àyè ìyí lósì 'bì rürü kã trá, àgò ìyí trá 'délé Yēsū vó lãjò'bá ró.

Tã Yēsū drí àgò àzã ngá lãzè àrì kã bē yí rú rí èdézò rí

(Mätáyō 8.1-4; Mārãkò 1.40-45)

<sup>12</sup> Kàyì àzã sī, Yēsū rí'á 'bãdrì mvá àzã 'á. Drílã àgò àzã ùsúzò ngá lãzè àrì kã bē yí rú. Àgò nõ drí rīzò vüdrí 'á'í drīì gólã ágálé rú'bã lò'bälé kī nī rí, “Kúmú, òzò ìncã trá ní ìfí rí, ní èdè àmã rú'bã nõ, à'dò ró bē ngbãngbã.” <sup>13</sup> Drílã drí 'bãzò gólã rú kī nī rí, “Àwò-'dì, mã lè trá ànì pälé èdélé rú'bã bē lúwã-lúwã.” Níngã sī rí, kòrò ngá lãzè 'dī drí ndrèzò àgò 'dī rú sī. Àgò 'dì, rú'bã lá drí àgòzò lúwã-lúwã. <sup>14</sup> Drílã tã 'bãzò àgò 'dì drí kī nī rí, “Ní à'dã tã nõ òjílã àzã drí kò. Ní nī zãlò ànì rú'bã 'dì à'dálé drì-'bã lã'bì 'è kã drí, ní gō ró ngá fèfè fèlè Òvãrì drí. 'Djì rí tã Òvãrì drí átálé àmã à'bìyã Músã drí tã 'bã'bã ró rí 'í'dí. Òzò ní ò'è trá ìtí rí, òjílã ndrì à'dò ìyí nì'á lá kī nī rí, ní èdè rú trá ngbãngbã àrì 'dì 'ásì.”

<sup>15</sup> Tã Yēsū drí rí'á 'èlã nõ lã'bù trá zãã ngbèrè vò 'ásì ndrì. Gō'dá ò'bì àzã 'bã yí ìyíkã kpá zãã ànì'á gólã ngálã ùlì gólãkã rí àrìlì, gō'dá kpá gólã rí ìjílí ìyí èdélé ngá lãzè 'ásì. <sup>16</sup> Gō'dá Yēsū rí rí'á 'bélé íyíngã 'bè'bè ùgù sī, nì'á vò gólã òjílã àkò rí 'álã rãtãã íyíkã 'èlè.

Tã Yēsū drí àgò àzã ngá lãzè bē kòròkpó ró rí èdézò rí

(Mätáyō 9.1-8; Mārãkò 2.1-12)

<sup>17</sup> Gō'dá kàyì àzã sī rí, Yēsū rí'á òjílã ìmbá'á jó àzã 'á. Lã'bì ìmbá 'bã yí Pãrúsì'á àzã 'bã yí bē rí'á ìyí ùlì Yēsū kã rí'á átálã rí àrìlì kpá gólã rí ùjúlì. Vò drílíyí ànìzò 'álã 'ásì rí, àzã 'bã yí ànyí ànyí, àzã 'bã yí jējè ró òzò Yēròsálémã tí rí. Gō'dá Òvãrì rí rí'á mbãrãkã fèlè Yēsū drí rīzò òjílã ngá lãzè bē rí 'bã yí èdélé. <sup>18</sup> Òjílã àzã 'bã yí ànjì ìyí àgò àzã trá gbãrãkã sī nìzò gólã ngálã. Àgò rí 'dì rí'á kòròkpó ró. <sup>19</sup> Òjílã 'dì 'bã yí ìcã gō'dá fílí jó 'álã kò, tãlã òjílã gō'dá trá ròò bũũ ìvì sī. Gō'dá òjílã 'dì 'bã yí drí gōzò mbälé jó-drì 'álã, <sup>7</sup> ùpì lólè jó-drì lésí ró àgò nã ìrízò kòrò gbãrãkã bē nyé vüdrí 'álã ànyí Yēsū ágálé ìtí. <sup>20</sup> Gólã nì trá kī nī rí, òjílã 'dì 'bã yí lè ìyí tã trá kī nī rí, yí rí'á cú mbãrãkã bē àgò 'dì èdézò rí, drílã gōzò tã átálé àgò ngá lãzè bē 'dì drí kī nī rí, “Àmã rú-lè-àzì, àyè nì trá tã ònjí àníkã 'ásì.”

<sup>21</sup> Níngã sī rí, Pãrúsì 'dì 'bã yí lã'bì ìmbá 'bã 'dì 'bã yí bē, drílíyí rīzò lòzólé ìyí vò 'ásì Yēsū rú. Drílíyí tã átázó kī nī rí, “Àgò nõ gólã rí íyíkã à'dò tã átálé 'í'dí, gólã ìsü íyíkã bē rí, yí àà'dò Òvãrì 'í'dí yã? Cé Òvãrì 'í'dí rí 'bã tã ònjí òjílã kã àyélé rí.”

<sup>22</sup> Gō'dá Yēsū nì tã ìsü-ìsü gólíyíkã bē trá ìtí rí, drílã gōzò tã átálé kī nī rí, “Ní rí tã ìsülì ìtí à'dò tã sī yã? <sup>23</sup> Mã gólã àjólé ùrú lésí rí cú rí'á drì-àcè bē àngò nõ 'á tã ònjí òjílã kã àyézò. À'dò 'bã'á cú ìtí lãnò àkò mã drí tã ònjí òjílã kã àyézò cé ùlì àtã-àtã sī. <sup>24</sup> Gō'dá òzò mã ìngã àgò kòròkpó ró nõ trá ùrú àçì tólé cé ùlì àtã-àtã sī rí, 'dì à'dò à'dálã kī, mã cú rí'á drì-àcè bē tã ònjí gólãkã àyézò.” Drílã tã átázó àgò ngá lãzè bē 'dì drí kī nī rí, “Ní ngá ùrú. Ní trò gbãrãkã àníkã, ní gō ró 'bã 'álã.” <sup>25</sup> Tã Yēsū drí átálé 'dì sī rí, àgò 'dì drí ngázò ùrú, gbãrãkã íyíkã trólè, zãã nìzò ìyí pá sī yí drí 'bã 'álã. <sup>26</sup> Òjílã tìbè tã 'dì ndrè 'bã trá rí, fí lá ìyí drí à'djìzò. Gō'dá drílíyí Òvãrì rí lùyìzò kī nī rí, “Mã ndrè tã fí drí à'djìzò drí lá sī rí trá àndrò nõ.”

Tã Yēsū drí Mätáyō rí zìzò rí

(Mätáyō 9.9; Mārãkò 2.13-14)

<sup>27</sup> Gō'dá 'dì rí vòsì rí, kàyì àzã sī rí, Yēsū rí'á lãmú'á. Gólã ùsù àgò àzã trá. Àgò 'dì bélé-bélé ù'dú 'bã 'í, rú lá Mätáyō.<sup>8</sup> Mätáyō rí'á vò íyíkã bélé-bélé ù'dú kã 'á. Yēsū drí tã átázó Mätáyō drí kī nī rí, “Mätáyō, ní ànì 'délé mã vó lãjò'bã àmãkã ró.” <sup>28</sup> Ìtónálé kàyì 'dì 'ásì rí, Mätáyō àyè ngá 'è'è íyíkã trá, nì trá 'délé Yēsū vó.

<sup>29</sup> Níngã sī rí, Mätáyō drí rú-lè-àzìyã lá yí àzìzò, àànì ró ìyí ngá nyálé yí drí 'bã 'álã, tãlã ùsù ró ìyí Yēsū yí bē lãjò'bã gólãkã yí bē tólã. Rú-lè-àzìyã lá 'dì 'bã yí àmbá lá rí'á bélé-bélé ù'dú 'bã 'í.

<sup>6</sup>5.17 Pãrúsì Pãrúsì yí rí'á òjílã gólíyí ìyí à'dálé kī, ìyí à'dò tã ònyíkò lã'bì kã rò 'bã cé fíyí rí 'bã yí 'í'dí. Gólíyí 'dó kpãkã àlò lãmú-àzìyã 'í lã'bì ìmbá 'bã rí 'bã yí bē. Gō'dá gólíyí rí tã 'è'è tándí íyíkã à'dálé ìvì òjílã ìfí drī 'á.

<sup>7</sup>5.19 Jó 'dì drì lá rí'á sãlãrã ró ìtí.

<sup>8</sup>5.27 Mätáyō Mätáyō rí rú àzã kpá Lãvì 'í'dí.

Tã lĩfĩ ìcí 'bá Yúdã yí kã rí 'bá yí drí tã Yésũ kã lëzó kô rí

(Mätáyõ 9.10-17; Márãkõ 2.15-22)

<sup>30</sup> Pãrusĩ yí gõ'dá gólĩyĩ ùrũkã à'dò 'bá lã'bí ìmbá 'bá ró rí 'bá yí bẽ ndrẽ ìyĩ bélé-bélé ù'dú 'bá rí 'bá yí tã ònjí 'bá ró, tãlã bélé-bélé ù'dú 'bá yí ìzã lã'bí òrĩ gólĩyĩkã trá. Gõ'dá lĩfĩ ìcí 'bá Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí tã àtázó lãjõ'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rí, “Yésũ rí íyíkã ngá nyálé tã ònjí 'bá 'dĩ 'bá yí bẽ tãlã à'dò 'ĩ yã?”

<sup>31-32</sup> Nĩngá sĩ rí, Yésũ drí tã àtázó lĩfĩ ìcí 'bá 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rí, “Nĩ àrĩ drẽ, ngá lãzẽ 'bá nĩ cé nĩ ójó ngálã ngá ngĩlĩ. Gõ'dá má ànĩ kô tã mbĩ 'bá pãlé, má ànĩ trá tã ònjí 'bá àzĩlĩ, tãlã ópã ró gólĩyĩ bẽ tã ònjí gólĩyĩkã 'ásĩ.”

<sup>33</sup> Gõ'dá nĩngá sĩ rí, lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yí drí tã àtázó gólã drí kĩ nĩ rí, “Tã àrĩ 'bá Yõwãní kã rí 'bá yí tã àrĩ 'bá Pãrusĩ yí kã bẽ rí ìyĩ trá fĩ 'bilĩ rĩzó 'alé 'alĩ ró rãtãã 'elé 'ĩdĩ, gõ'dá tã àrĩ 'bá ànìkã nõ 'bá yí rí ìyíkã ngá nyálé zãã kárã kpã ngá mvũ'á cú ìtĩ fĩ 'bĩ àkõ à'dò tãsi yã?” <sup>34</sup> Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lógõzõ gólĩyĩ drí kĩ, “Nĩ àrĩ drẽ, gõ'dá òdrógõ yí òtĩrĩ rĩ dũrũbã bẽ lãgĩ 'á 'bĩ lã drí 'bã 'alã rí, gólĩyĩ nyã ìyĩ ngá ndrĩ 'dó vò àlõ 'á àyĩkõ 'èzõ kô yã? Òzõ à'dò ìtĩ ngbãangbãno rí, àmã tã àrĩ 'bã àmãkã bẽ kpã trá 'dó àyĩkõ ró ngá nyã'á 'dó vò àlõ 'á. <sup>35</sup> Tã à'dã-à'dã lã òzõ òdrógõ òtĩrĩ à'dó yũ rí, gólĩyĩ à'dò rĩ'á cú ìtĩ ngá nyã àkõ. Kpã ìtĩ, òzõ má òtĩrĩ gõõ àmã átã ngálã ùrũ 'alã rí, tã àrĩ 'bã àmãkã à'dò rĩ'á kpã cú ìtĩ ngá nyã àkõ.”

<sup>36</sup> Gólã àtã trá lã'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rí, “Má rí nõ tã ó'dí ìmbálé 'ĩdĩ tã àrĩ 'bã àmãkã rí 'bá yí drí, tã ó'dí ró rí 'ĩdĩ tã àkũ rí vò lã 'á. Tã gólã má drí rĩ'á ìmbálã nõ rĩ'á òzõ ìtã ó'dí kãtĩ. Ólõsé ìtã ó'dí ró rí kô kpãákũ ìtã àkũ òsĩ 'bã trá rí rú, tãlã ìtã ó'dí 'dĩ òzõ òrõ ànjólé volé ìtã àkũ 'dĩ ùpĩ lã àyélé hõwèé àvũ-àvũ ró lãvũlĩ gãrã sĩsĩ rí drĩ sĩ. <sup>37</sup> Gõ'dá tã gólã má drí rĩ'á ìmbálã nõ kpã rĩ'á òzõ òdrã ó'dí kãtĩ. À'dó kô tãndĩ ró òjĩlã àzã drí òdrã ó'dí lórózõ mórã gólã àkũ mbãrãkã àkõ rí 'á. Gólã ò'è trá ìtĩ rí, gõ'dá òdrã òtĩrĩ àngã rí, mórã àkũ 'dĩ à'dò pĩ'á, òdrã 'dĩ drí lãsózó vũdrĩ rú ìzãlé.

<sup>38</sup> Ìtĩ rí, òrĩ òdrã ó'dí lórólã mórã gólã tãndĩ ró rí 'á. Tã 'dĩ tãsi rí, à'dò rĩ'á dódó cú ìtĩ rú ìzã àkõ. <sup>39</sup> Ànĩ lã'bí ìmbá 'bã nõ 'bã yí Pãrusĩ yí bẽ lè ìyíkã cé tã àkũ rí rólé 'ĩdĩ, nĩ à'dò trá òzõ òjĩlã gólã rí 'bã íyíkã cé òdrã àkũ mvũlĩ 'dĩ rí kãtĩ, nĩ lèé kô ngá ó'dí ìtõjólé ngá 'bõ tãndĩ ró, ngá à'dó kô tãndĩ ró yã rí, nĩ lèé kpã tã àrĩ 'bã àmãkã drí tã ó'dí àmãkã àrĩlĩ kô. 'dĩ 'dĩ.”

Tã Pãrusĩ yí drí ngãzõ òmbã bẽ tãlã Yésũ drí lã'bí kãyĩ rãtãã kã rí kã ìnjĩzõ kô rí tãsi

(Mätáyõ 12.1-14; Márãkõ 2.23-3.6)

**6** <sup>1</sup> Kãyĩ rãtãã kã sĩ, Yésũ yí rĩ'á lãvũ'á pávõ kòrõ àmvũ àdrũgũ ìnjĩ 'bã trá rí kã 'ásĩ lãjõ'bã íyíkã rí 'bã yí bẽ. Gõ'dá lãjõ'bã gólãkã 'dĩ 'bã yí drí àdrũgũ òsĩzõ nyálé lófõ drí sĩ. <sup>2</sup> Gõ'dá lãjõ'bã 'dĩ 'bã yí lè bẽ ìtĩ rí, Pãrusĩ àzã 'bã yí ngá trá òmbã ró. Pãrusĩ 'dĩ 'bã yí drí tã àtázó Yésũ drí kĩ nĩ rí, “Tãlã à'dò 'ĩ lãjõ'bã ànìkã 'dĩ 'bã yí drí àdrũgũ òsĩzõ kãyĩ rãtãã kã nõ sĩ yã? Rĩ'á tã ònjí 'ĩ lõsĩ 'èzõ ìtĩ kãyĩ rãtãã kã sĩ.”

<sup>3</sup> Yésũ drí tã àtázó Pãrusĩ 'dĩ 'bã yí drí kĩ nĩ rí, “Nĩ zĩ tã àmã à'biyã kúmũ àngĩ Dãwũdĩ rí tãsi rí trá búkũ Òvãrĩ kã 'á yã?” <sup>4</sup> Gólĩyĩ àjú 'bũ 'bã íyíkã rí 'bã yí bẽ rĩ'á lófõ ró. <sup>4</sup> Gólĩyĩ fĩ ìyĩ trá jó Òvãrĩ kã 'alã àmbãtã fèlè trá ngá fèfè ró Òvãrĩ drí rí nyálé. Nĩ nĩ trá tãndĩ ró kĩ'ã nĩ rí, cé drĩ-'bã lã'bí 'è kã rí 'bã yí àáyè 'dĩ ngá nyãnyã rí 'dĩ nyálé. Gõ'dá àátã kô kĩ nĩ rí, gólĩyĩ lã'bí ìzã 'bã 'ĩ tã gólĩyĩ drí 'elé trá 'dĩ tãsi, tãlã lófõ mbãrãkã lãvũ kòrõ tã lã'bí 'dã 'bã kã rí drĩ sĩ. <sup>5</sup> Mã gólã àjólé ùrũ lésĩ rí rĩ'á drĩ-àcè bẽ kãyĩ gólã 'bãlé rãtãã 'èzõ 'dĩ drĩlĩ.”

<sup>6</sup> Kãyĩ àzã sĩ, kpã kãyĩ rãtãã kã 'ĩ, Yésũ drí fizõ jó tã Òvãrĩ kã àrĩ kã àzã 'á òjĩlã lĩfĩ ìcĩlĩ. Àgõ àzã rĩ'á tólã, drĩ-àgõ lã lĩsĩ trá, èjèé rú kô, rí trá kõgõ'dõ ìtĩ. <sup>7</sup> Pãrusĩ yí lã'bí ìmbã 'bã àzã 'bã yí bẽ rĩ'á ìyĩ vò 'dĩ 'á tólã, rĩ'á ìyĩ Yésũ rí lõtĩ'á ngátã gólã àà'dò 'bõ tã ìzã'á kãyĩ rãtãã 'èzõ 'dĩ 'á àgõ 'dĩ èdézõ yã rí, yí òfè ró mõndrã lã bẽ, úurũ ró gólã, rí ìyĩ trá cé gólã rí ndrèlé 'dĩ lõsĩ 'dĩ 'èrè 'á kãyĩ rãtãã kã 'dĩ sĩ. <sup>8</sup> Gõ'dá Yésũ nĩ bẽ tã ìsũ-ìsũ gólĩyĩkã 'dĩ trá rí, gólĩyĩ lèé ìyĩ trá ìyĩ fũlĩ volé, tãlã gólã lèé tã àmbã gólĩyĩkã rĩ'á 'bãlã 'dĩ 'bã yí kô. Yésũ drí gõzõ tã àtálé àgõ drĩ bẽ lĩsĩ ró 'dĩ drí kĩ nĩ rí, “Nĩ ngá ùrũ, nĩ ànĩ ró má ngáã nõlé, Pãrusĩ 'dĩ 'bã yí lã'bí ìmbã 'bã 'dĩ 'bã yí bẽ òndrè ró ìyĩ bẽ tã má drí 'è'á 'èlã rí.” Àgõ 'dĩ drí ngãzõ ùrũ ànĩlĩ gólã ngálã.

<sup>9</sup> Gólã drí tã àtázó Pãrusĩ yí drí lã'bí ìmbã 'bã 'dĩ 'bã yí bẽ kĩ nĩ rí, “Tã 'bã'bã àmãkã 'á rí, ìcã trá àmã drí òjĩlã pãzõ kãyĩ rãtãã 'èzõ rí 'á ngátã kô yã? Mã à'dò òjĩlã àlõ rí pã'á cú ngátã má àáyè gólã òrĩ ró bẽ ìzã 'èlé yã?” <sup>10</sup> Gólã drí rĩzó Pãrusĩ yí tèlé tã-drĩ ìyíkã 'dĩ jãlé rí, kô òjĩlã àlõ àzã àtã ùlĩ kô. Gólã drí gõzõ tã àtálé àgõ 'dĩ drí kĩ nĩ rí, “Nĩ èjè ànĩ drĩ mbĩmbĩ.” Àgõ 'dĩ drí ùlĩ gólãkã 'dĩ àrízõ ìyĩ drĩ èjèzõ. Gõ'dá àgõ 'dĩ drí ìyĩ drĩ 'bãzõ tãndĩ ró mbĩmbĩ mènè-mènè.

<sup>11</sup> Gõ'dá Pãrusĩ yí lã'bí ìmbã 'bã 'dĩ 'bã yí bẽ trá 'dó òmbã ró, rĩ'á lĩfĩ ìnjĩ'á, sĩ-gĩlĩ nyã'á, rí ìyĩ trá tã àtálé ìyĩ vò 'ásĩ kĩ, yí à'dò gólã rí 'è'á àngõ tí ró yã ìyĩ drí fũzõ lã volé rí.

Tã Yésũ drí òjĩlã àzã 'bã yí zizõ mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ

lãjõ'bã íyíkã ró rí

(Mätáyõ 10.1-4; Márãkõ 3.13-19)

<sup>12</sup> Gõ'dá 'dó kãyĩ gólã 'dĩ 'á rí, Yésũ àyè tã àrĩ 'bã íyíkã trá 'dó volé, drĩlã mbãzõ ùnĩ drĩ 'alã èlèwálã, gólã rí trá tólã ngãcĩ gĩrĩ cé rãtãã 'èlé 'ĩdĩ. <sup>13</sup> Gõ'dá vò àwũlĩ bẽ rí, drĩlã àgõzõ ùnĩ drĩ lésĩ tã àrĩ 'bã íyíkã rí 'bã yí àzĩlĩ yí ngálã. Gõ'dá drĩlã tã àrĩ 'bã íyíkã 'dĩ 'bã yí è'bèzõ 'dó vò àlõ 'á, tã àtázó drĩlĩyĩ, drĩlã gõzõ zilã 'alã 'ásĩ cé mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩlĩ yí bẽ lãjõ'bã íyíkã ró tã yí drí rĩ'á ìmbálã rí 'bã yí ìlĩlĩ. <sup>14-16</sup> Gõ'dá rú lã ìyĩ 'dĩ nõ,

<sup>9</sup>6.3 Nĩ zĩ 'dĩgõwã nõ 1 Sãmõwélè 11 'á.

Símónā rī'á zīlā Pétērō rī,  
 Āndiriyā, Símónā rī ādrúpī ró rī,  
 Yākóbā yī ādrúpī lâ  
 Yōwānī bê.  
 Fílīpō,  
 Bātōlōméyō,<sup>10</sup>  
 Mátáyō,  
 Tómā,  
 Yākóbā Ālōpáyā rī mvá ĩ'dí,  
 Símónā gólá fī 'bá ōmā 'á ōmbā 'élé 'bādrī tāsī rī ĩ'dí,  
 Yúdā Yākóbā āzā rī mvá lâ ró rī,<sup>11</sup>  
 Yúdā Īsīkārīyótā gólā 'è 'bá Yésū rī gīlī fūlī rī.

Tā Yésū drī pēlé ōjílā drī únī zē 'alā rī

(Mátáyō 5–7)

<sup>17</sup> Yésū yī lājō 'bá íyíkā rī 'bá yī bê, ári ĩyī trá vūdrī únī āpírī lésī, zāā áca ĩyī trá ĩnyákú drī vō sālārā sālārā rī 'á, vō gólā ōjílā drī rīzō rú è'bélé vō āmbā nō 'bá yī 'ásī ndrī tā ĩmbā-ĩmbā gólākā árílī rī 'á, vō jējē 'ásī, Yērōsálémā lésī, Tírā lésī, gō'dá kpá Sídōnā lésī. <sup>18</sup> Vō 'dī 'á rī, ōjílā āzā 'bá yī ngá lāzé bê rī ānī ĩyī trá gólā ngálā, gólā èédē ró ĩyī. Gō'dá kpá āzā 'bá yī Sātánā drī ōmbélé trá rī ānī ĩyī trá, gólā èédē ró ĩyī. <sup>19</sup> Ōjílā ndrī ũjū ĩyī trá 'é'á drī dólé Yésū rú kī nī rī, Yésū ōdō drī gbō 'wāā ōjílā nō 'bá yī rú, kōrō drīlīyī rú èédézō. Gólā rī mbārākā cá trá ōjílā 'dī 'bá yī rú, drīlīyī 'bāzō tándī ró 'dī.

<sup>20</sup> Gō'dá nīngá sī rī, gólā ndrē tā ári 'bá íyíkā rī yī līfī lâ trá, drílā rīzō tā átálé gólīyī drī kī nī rī, “Ānī tā ári 'bá ámákā rī yī,

ōzō ānī ā'dō mbārākā ākó ngá ākó lé 'bá ró rī, tā ānīkā ā'dō sū'á Ôvārī rú. Ítī rī, nī ā'dō rī'á gólā bê úrú 'alā.

<sup>21</sup> Ōzō ānī ā'dō ngá lōvó bê dūū rī, cé Ôvārī ĩ'dī ngá lōvó ānīkā 'dī ndrélé. Gólā ā'dō ngá ānī drī ā'dózó lōvó lâ bê 'dī fē'á ānī drī.

Ōzō nī ōrī áwō ngólé nō tálā tā 'è'è ōnjī ānīkā izā tā tándī ānī lāfálé Ôvārī bê rī 'á rī trá rī drī rī, tā ānīkā ā'dō sū'á Ôvārī rú. Āyīkō ā'dō ānī cī'á, ōzō Ôvārī ōtírī tā ōnjī ānīkā trōō volé rī.

<sup>22–23</sup> Ōzō ōjílā āzā 'bá yī ōca ĩyī lāfálé cá ānī rú sī, rīzō ānī lō'dalé kpá 'dásī 'élé ānī rú, tálā ānī ā'dō tā ári 'bá ámákā ĩ'dī rī, nī ĩsū tā kō.

Tā ĩsū-ĩsū vō 'á rī, nī 'bā tā à'dī-à'dī ĩ'dī āyīkō sī ānī pīpīsīlī 'á, ānī rī'á cú tā tándī bê, tálā nī ā'dō drī-'à ángí úsú'á úrú 'alā Ôvārī ngálā.

Ākū rī, tā ángū 'bá Ôvārī ká rī 'bá yī, à'bīyá ōjílā 'dī 'bá yī ká rī izā kpá gólīyī rú.

Ānī pīpīsīlī ĩ'dū ĩdū Ôvārī rī rólé ōzō tā ángū 'bá nā 'bá yī tí.

<sup>24</sup> “Ngbāāngbānō rī, gólīyī tībē 'bā 'bá tā ári 'bá ámákā ró kō rī, tā gólīyíkā rī ĩyíkā kpá ngī.

Īzā kōkō ā'dō áca'á gólīyī rī 'bá ángó nō 'á rī ngá-ŋī dūū rī 'bá yī bê rī 'bá yī drī,

tálā gólīyī è'bē ngá-ŋī trá dūū lāpī 'bá ró gólīyī nyānyā drī.

<sup>25</sup> Īzā kōkō ā'dō áca'á gólīyī 'bā 'bá ārō-ārō bê rī 'bá yī drī,

gólīyī trá cé ngá bê ángó 'á nōngá, gō'dá gólīyī ngá āzā ākō Ôvārī ngálā.

Īzā kōkō ā'dō áca'á gólīyī tībē ā'dō 'bá cé āyīkō bê ángó nō 'á rī 'bá yī drī, tálā gólīyī lēé tā ámákā kō.

<sup>26</sup> Īzā kōkō ā'dō áca'á gólīyī tībē lē 'bá ĩyíkā cé ōjílā drī ĩyī lūyīlī ĩ'dī rī drī,

gólīyī rī'á ōzō tā ángū 'bá ōnjī gólīyī ānī à'bīyá yī drī lūyīlī rī 'bá yī kátī.”

Tā āmā drī lārākō āmā átá Ôvārī ká trōzō rī

<sup>27</sup> “Ānī tā ári 'bá ámákā rī, nī ári drē, nī lē ōjílā gólīyī rī 'bá ānī izālē rī 'bá yī. Nī 'è tā tándī gólīyī drī.

<sup>28</sup> “Ōzō gólīyī āā'dō rī'á ānī trī'á rī, nī 'è rātāā Ôvārī ōfē ró tā tándī gólīyī drī. <sup>29–30</sup> Ōzō ōjílā āzā ũsī ānī ékpē ngātá 'bō ānī úlūgbúrū ngá 'bō ānī gāgālī-fā yā rī, nī sī gólākā kō, nī áyē gólā ũsī ró ānī kpá ó'dí. Ōzō ũgú ũgú íta ānīkā ālō rī, nī èdrē gólā kō. Ōzō ōjílā āzā ũzī ngá ní ŋī sī rī, nī lōgā kō, nī fē drílā. Ōzō ōlōgō kō rī, nī ĩjī kō. <sup>31</sup> Tā gólā ní drī lēlé kī'á nī, ĩyī ázī-ázi yī ō'è ĩyī ĩ'dī ānī drī rī, nī 'è kpá ĩ'dī gólīyī drī.

<sup>32</sup> “Íca kō ōzō nī ōlē cé ānī rú-lē-āzi yī ĩ'dī. Á'dō 'bā'á kpá ĩtī ōjílā gólīyī Ôvārī rō 'bá kō rī yī drī. Ôvārī lē ānī drī ōjílā lēlé ndrī ānī ājū-'bā-āzi yī bê ndrī. 'Dī rī, tā gólīyī má drī 'é'á ā'dalā ānī drī rī, ĩ'dī nī 'è kpá gólīyī rī 'bá ānī ĩkpókpolōlē rī yī drī. <sup>33</sup> Tā ōnjī 'bá 'è ĩyíkā tā tándī ĩ'dī ōjílā drī, tálā gólīyī lē ĩyíkā kpá ōlōgō ró tā tándī ĩyíkā 'dī vō lâ ĩyī drī. Gō'dá ānī, nī 'è kpá tā tándī ĩ'dī ōjílā gólīyī íca 'bá tā tándī vō lōgólé ānī drī kō rī yī drī. <sup>34</sup> Tā ōnjī 'bá yī fē ĩyíkā lāfā cé ōjílā gólā íca 'bá vō lâ lōgólé ĩyī drī rī 'bá yī drī. Gō'dá Ôvārī kī, nī fē ngá kpá ōjílā gólā íca 'bá ngá ānīkā 'dī vō lâ lōgólé kō rī yī drī. <sup>35–36</sup> Nī 'è tā tándī kpá ōjílā drī ndrī. Ōzō nī ō'è trá ĩtī rī, ōjílā āā'dō kī'á nī rī, ānī ā'dō ōzō ānī átá Ôvārī kátī, ānī rú ā'dō ĩkú'á. Ānī átá Ôvārī rī sī rī'á ĩvī ōjílā drī ndrī, gólā rī ōjílā áyélé tā ōnjī ĩyíkā 'ásī. Nī trō lārākō ānī átá Ôvārī ká ĩ'dī.

<sup>10</sup>6.14-16 Bātōlōméyō Bātōlōméyō rī rú āzā Nātānélé.

<sup>11</sup>6.14-16 Yúdā Yúdā 'dī rī'á zīlā kpá Tādēyō rī ĩ'dī.

<sup>37</sup> “Nĩ 'è 'dásí tã kízó anyã ró òjílã ázì rú kò, Ôvãrí òzó kpá 'èlã ànì drí. Nĩ àyè tã ònjí ànì ázì-ázì yí drí 'èlè ànì drí rí, Ôvãrí ògò ró tã ònjí àniká rí àyélè. <sup>38</sup> Nĩ fè ngá ànì ázì-ázì yí drí nyálè Ìfí àmbé àkó, tálã Ôvãrí à'dò kpá vò lá lògò'á ànì drí Ìfí àmbé àkó làvùlì gãrà.”

Tã Ìfí ícì 'bá tãndí ró rí kã àrízó rí tãsí

<sup>39</sup> “Ìfí àkó lé 'bá sè Ìfí àkó lé 'bá kpá bè yã? 'É'è gólíyí kpārātí à'dò ìyí 'dè'á 'bú 'á. Nĩ 'dè kò Ìfí ícì 'bá ònjí vó, gólã rí'á òzò Ìfí àkó lé 'bá kátí. <sup>40</sup> Òzò ànì ífí'í à'dò trá Ìfí ícì 'bá ró rí, nĩ nĩ tãndí ró kí nĩ rí, 'dìyímvá ànì drí rí'á Ìfí lá yí ícílí rí à'dò ìyí ànì làrãkò trò'á ì'dí. Ìfí ìmbá 'bá ònjí à'dò 'dìyímvá ìyíkã ìmbá'á kpá ònjí tètè ìtí. <sup>41-42</sup> Òzò nĩ òlè kò 'dásí 'èlè ázì-ázì rú rí, nĩ àtã tã ázì-ázì drí kí'á nĩ rí, gólíyí à'dò ònjí rí kò. Nĩ ò'è trá ìtí rí, ànì cú tì àcè bè. Tòtò ànì drí à'dí-drí 'á rí, nĩ kú zálò, nĩ gò ró tòtò ànì ázì-ázì yí kã rí tã lá àtálè. Nĩ ndrè tã 'è'è àniká rí zálò, nĩ gò ró ànì ázì-ázì yí kã rí tã lá àtálè.”

<sup>43</sup> Yèsù àtã ùlì mǎnìgò àzã kpá trá kí nĩ rí, “Fè tãndí 'wá lǒ'wá ònjí kò. <sup>44</sup> Gǒ'dá mǎ nĩ fè làrãkò tãndí ró rí lǒ'wá lá sǐ, òzò nĩ òndrè lǒ'wá lá trá rí, nĩ kí nĩ rí, nǒò rí fè 'dì ì'dí. Tã à'dã-à'dã lá rí'á nǒtí, à'dí òkí ìyíkã kǎnìkǐ lǒ'wá òlófí fè drí sǐ rí nĩ yã? <sup>45</sup> Ùlì mǎnìgò àmákã nǒ rí tã ífí lá rí'á nǒtí, òjílã tãndí rí kpá té tã tãndí 'èlè ì'dí, gǒ'dá rí kpá ùlì tãndí àtálè ì'dí yí sǐlì sǐ. Òjílã ònjí rí ìyíkã kpá té tã àfò 'bá ndrì gólã 'ásí ònjí tètè ró rí 'èlè ì'dí. <sup>46</sup> Ànì àzã 'bá yí, nĩ rí kárã àmã zǐlì kúmú kúmú, gǒ'dá nĩ ró tã àmákã kò. <sup>47-48</sup> Òjílã gólã ùlì àmákã rǒ 'bá rí rí'á òzò àgò àzã gólã 'bú 'dì 'bá kǎlù jǒ ìyíkã 'dìzǒ gá lùtú drí ìnyákú tãndí 'á rí kátí. Tálã gbò lé òzè ù'dì trá kǎgùmǎǎ bè rǒò rí, gǒ'dá Ìmvú drí fìzǒ rǒò rí, jǒ 'dì ícã kò 'dèlè vùdrí, tálã ù'dì trá gá lùtú drí ìnyákú tãndí 'á. <sup>49</sup> Gǒ'dá òjílã gólã ùlì àmákã àrì 'bá cú ìtí rǒ 'bá lá kò rí rí'á òzò àgò àzã gólã jǒ ìyíkã 'dì 'bá vò àlólè 'á rí kátí. Ìtí rí, gǒ'dá òzò òzè ù'dì trá kǎgùmǎǎ bè rǒò rí, gǒ'dá Ìmvú drí fìzǒ rǒò rí, jǒ 'dì à'dò 'è'á 'dèlè, drílã rú ìzãzò.”

Tã Yèsù drí rú ì'bù 'bá àgò àwã ró rí kã èdézó cé tã lèlè

àgò àwã 'dì kã rǒò rí tãsí rí

(Mátáyò 8.5-13)

**7** <sup>1</sup> Gǒ'dá Yèsù ndè bè ùlì 'dì 'bá yí àtã-àtã lá ndrì rí, drílíyí gǒzò nílì gólè Kǎpèrãnómã 'álã làjǒ'á ìyíkã 'dì 'bá yí bè. <sup>2</sup> Tólã rí, àgò àzã rí'á, gólã drí-'bá àjú 'bù 'bá Rómã kã rí 'bá yí kã 'í. Rú ì'bù 'bá gólãkã bè 'bã 'álã ngá làzè bè, ànyí 'è'á drálè. Gólã lè rú ì'bù 'bá ìyíkã 'dì tã lá trá rǒò. <sup>3</sup> Gǒ'dá àrì bè kí'á nĩ rí, Yèsù àcã trá rí, gólã drí òjílã Yúdã yí kã sǐsǐ-lésí rí jǒzò Yèsù ngálã gólã èèdè ró rú ì'bù 'bá 'dì bè 'balè tãndí ró. <sup>4</sup> Gǒ'dá òjílã gólíyí sǐsǐ-lésí 'dì 'bá yí àcã ìyí bè Yèsù ngálã rí, drílíyí tã àtázó Yèsù drí kí nĩ rí, “Ní ànì rú ì'bù 'bá àgò nã kã nã pǎlè, tálã àgò nã rí'á àgò tãndí 'í. <sup>5</sup> Gólã à'dò òrì àmákã rí 'ásí kò. Gǒ'dá ní ndrè drè, gólã àfè làfã trá àmã drí jǒ tã àrì kã 'dìzǒ.”

<sup>6</sup> Gǒ'dá Yèsù drí ngázó nílì òjílã sǐsǐ-lésí 'dì 'bá yí bè drí-'bá àjú 'bù 'bá kã 'dì drí 'bã 'álã. Gǒ'dá cã ìyí bè ànyí rí, drí-'bá àjú 'bù 'bá kã 'dì drí òjílã àzã 'bá yí jǒzò, nĩ'á Yèsù rí ùsúlì pávó 'á tã àtí-àtí àzã bè kí nĩ rí, “Ìfí ícì 'bá, nĩ rí'á àgò àmbá 'í. Ícã kò ní drí ànìzò ànì ìkpókópólólè àcázó búúú má drí 'bã 'á nǒlè. <sup>7</sup> Má àmákã nǒ áyábálã 'í, má jǒ cé tã ì'dí ní drí, ní àtã ró tã tólã sǐ, ngá làzè àayè ró rú ì'bù 'bá àmákã nǒ. <sup>8</sup> Má nĩ tã gólã drí-àcè kã 'dì trá, mà rí'á drí-'bá àjú 'bù 'bá kã 'í, má rí kpá tã òjílã gólã sǐsǐ-lésí má drí rí kã rǒlè. Gǒ'dá gólíyí 'bã 'bá má zèlè rí 'bá yí rǒ ìyí kpá tã àmákã rí, òzò má àatã gólíyí drí kí nĩ rí, gólíyí ònì rí, à'dò ìyí nĩ'á, òzò má òkí nĩ rí, gólíyí àànì rí, à'dò ìyí kpá ànì'á. Gǒ'dá rú ì'bù 'bá àmákã rí 'bá yí rí ìyí kpá àmã rǒlè kpá ìtí. Òzò ní àatã cé tã ì'dí tólã sǐ rí, má nĩ trá, gólã à'dò 'bã'á tãndí ró.”

<sup>9</sup> Gǒ'dá Yèsù àrìlì bè tã àgò àmbá drí-'bá àjú 'bù 'bá kã 'dì kã rí, gólã làrò trá kí nĩ rí, “Àgò 'dì lè tã trá tã pǎtí rǒ, mbàràkã àmákã trá kǒrò.” Gǒ'dá Yèsù drí tã àtázó ò'bí àmbá à'dé 'bá yí vósí 'dì 'bá yí drí kí nĩ rí, “Òjílã gólíyí òrì àmákã Ìsǐrã'èlè kã rí 'á rí, tã lèlè gólíyíkã Ôvãrí 'á rí à'dò rǒò té òzò àgò nǒ kã rí tì kò.” Yèsù 'è trá té òzò drí-'bá àjú 'bù 'bá kã 'dì drí àtálè rí tì. Gólã 'è rǎtãã trá Ôvãrí drí rú ì'bù 'bá 'dì tãsí. <sup>10</sup> 'Dì vósí rí, òjílã gólíyí tǐbè ànì 'bá drí-'bá àjú 'bù 'bá kã nǒ drí 'bã lésí rí, gǒ'dá gò ìyí bè 'bã 'álã rí, ùsù ìyí rú ì'bù 'bá tǐbè ngá làzè bè 'dì ngá trá ngá làzè 'ásí trá tãndí ró.

Tã Yèsù drí àyìzì àzã mvá lá ìngázó àvò 'ásí rí

<sup>11</sup> 'Dì rí vósí rí, Yèsù drí ngázó nílì 'bãdrí mvá àzã rí'á zǐlã Nánã rí 'álã. Gǒ'dá tã àrì 'bá gólãkã 'dì 'bá yí ò'bí àmbá 'dì 'bá yí bè 'dè trá zãã gólã vósí. <sup>12</sup> Gólã òtírì cãã ànyí 'bãdrí mvá nã 'á rí, ùsù ìyí rú trá òjílã ò'bí àzã 'bá yí bè, ànì'á ìyí 'bãdrí nã lésí ágámvá àzã àvò lá bè, nĩ'á 'balã 'bú 'á. Ágámvá 'dì ùfí gólã kó ì'dí èlèwálã 'dì, átã lá drã trá. Àndrè lá gǒ'dá ì'dí àyìzì ró. <sup>13</sup> Kúmú Yèsù ndrè bè ìtí rí, gólã trá tã ìsù-ìsù ró òkó àyìzì ró nǒ ìzã lá drí. Gólã drí tã àtázó òkó àyìzì ró 'dì drí kí nĩ rí, “Òò àmã àndrè, ní ngò àwò kò.” <sup>14</sup> Drílã gǒzò ìyí drí fílì gbàràkã àvò nǐzǒ 'dì rú. Òjílã gólíyí tǐbè rí 'bá àvò nǐlì 'dì 'bá yí drí àdrézó àvò bè. Drílã tã àtázó àvò 'dì drí kí nĩ rí, “Ní, ní ngá ùrú òdrã 'ásí.” <sup>15</sup> Àvò drí gǒzò ngálè ùrú rí'á ùlì àtálè òjílã drí. Yèsù drí mvá nǒ ìngázó àsézó lá àndrè lá ngálã.

<sup>16</sup> Òjílã fí drí à'dìzǒ ndrì 'dó, drílíyí àwò-ìtí àmbá 'èzò Ôvãrí drí. Òjílã àzã 'bá yí kí nĩ rí, “Àgò gólã Yèsù nǒ rí'á pǎtí òzò tã àngù 'bá kátí cú mbàràkã bè.” Àzã 'bá yí drí tã àtázó kí nĩ rí, “Ôvãrí lè 'bàsúru àmákã nǒ trá kǒrò, tálã gólã àjò àgò gólã Yèsù nǒ trá àmã drí.” <sup>17</sup> Tã gólã Yèsù drí 'èlè nǒ rí làvù trá vò 'ásí ndrì.

Tã vōrã 'bá Yōwánĩ bābātízĩ 'è 'bá ró rĩ kã drĩ nĩzó Yésũ rĩ ìjílĩ rĩ

(Mátáyō 11.2-6)

<sup>18</sup> Yōwánĩ bābātízĩ 'è 'bá ró rĩ'á drē gānīmā 'álá. Gólã ári bē tã lārākō āmbá Yésũ drĩ rĩ'á 'èlã 'dĩ 'bá yĩ tã ári 'bá yĩ rĩ gógó kã rĩ sīlĩ sī rĩ, <sup>19-20</sup> gólã jō vōrã 'bá yĩ trá rĩ nĩ'á Yésũ ngálã vōrã bē. Vōrã 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ ìjĩ ìyĩ Yésũ trá tã Yōwánĩ drĩ átálé rĩ sī kĩ nĩ rĩ, “Nĩ òjílã gólã 'è'á àjólã 'díyĩ pã 'bá ró rĩ 'dĩ, ngátã mã òtē drē òjílã āzã ngĩ lã 'dĩ yã?”

<sup>21</sup> Vōrã 'bá 'dĩ 'bá yĩ òtírĩ ácã rĩ, ùsũ ìyĩ Yésũ rĩ'á òjílã āzã 'bá yĩ èdè'á dũũ, kpã rĩ'á òjílã āzã 'bá yĩ ìfĩ lã èdè'á vō ndrèlè, gō'dá kpã gólĩyĩ líndrĩ ònjĩ bē rĩ ìnjĩ'á 'bálé tãndĩ ró. <sup>22</sup> Yésũ drĩ tã átázó vōrã 'bá Yōwánĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Nĩ gō volé Yōwánĩ ngálã, nĩ gō ró ngá gólã tĩbē ānĩ drĩ ndrèlè nòlè nō 'bá yĩ tã lã átálé Yōwánĩ drĩ. Nĩ átã gólã drĩ, mã 'bá òjílã ìfĩ ákó lé 'bá trá vō ndrèlè ngbángbã, òjílã gólĩyĩ òjō ró rĩ 'bá yĩ trá áçĩ tólé tãndĩ ró, gō'dá òjílã ári bē rĩ 'bá yĩ rú'bã lã èdè rú trá ngbángbã, òjílã bĩ-'bálé lã drĩ àsīlĩ rĩ trá tã ári'á, òjílã drã 'bá rĩ 'bá yĩ ngã ìyĩ trá òdrã 'ásĩ, gólĩyĩ ngá ákó lé 'bá ùsũ ìyĩ úlĩ tãndĩ trá mã tĩ sī. <sup>23</sup> Ítĩ rĩ, nĩ átã Yōwánĩ drĩ, mã 'dĩ àjólé trá Ôvãri ngá lésĩ 'díyĩ pã 'bá ró, gólã òrĩ zãã tã lèlè 'dĩ mã 'á. Nĩ ndrè drē, gbō lé tã gólĩyĩ mã drĩ 'èlè rĩ 'bá yĩ ò'bã òjílã dũũ nĩ ámã gálé dó rĩ, Ôvãri à'dò òrē fè'á òjílã gólĩyĩ ámã gã 'bá kò tã 'dĩ 'bá yĩ tãsi rĩ 'bá yĩ drĩ.”

Tã Yésũ drĩ átálé Yōwánĩ bābātízĩ 'è 'bá ró rĩ tãsi rĩ

(Mátáyō 11.7-19)

<sup>24</sup> Gō'dá vōrã 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ gō ìyĩ bē volé rĩ, Yésũ ìtōnã trá tã átálé ò'bĩ āmbá à'dé 'bá gólã vó 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Átã tã trá gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Tã Yōwánĩ kã rĩ'á nōtĩ. Nĩ nĩ ndrĩ Yōwánĩ rĩ ári'á òmã 'álã 'dĩ à'dò tãsi yã? Nĩ nĩ ndrĩ òjílã gólã mbārãkã ákó òzō òmã ìlĩ drĩ 'è'á bīlã vūdrĩ rĩ kãtĩ rĩ ndrèlè yã? 'È'è, à'dò ìtĩ kò. <sup>25</sup> Ngã gō'dá nĩ nĩ Yōwánĩ rĩ ári'á òmã 'álã nō rĩ, tãlã drílã 'bázó òjílã ngá-drĩ āmbá bē, itã sũ 'bá tãndĩ ró rĩ bē rĩ drĩ sī yã? 'È'è! Á'dò kpã ìtĩ kò, tãlã òjílã gólã ngá-drĩ āmbá bē rĩ rĩ òmã 'á kò. Òjílã gólã ngá-drĩ āmbá bē rĩ, rĩ ìyĩkã jārĩbã 'álã jó àngĩ àngĩ 'á. <sup>26</sup> Nĩ nĩ Yōwánĩ rĩ ndrèlè, tãlã nĩ lē tã trá kĩ, gólã 'dĩ tã àngũ 'bá 'ĩ Ôvãri ngá lésĩ. Tãndĩ ró, Yōwánĩ lãvũ gārã tã àngũ 'bá āzã 'bá yĩ drĩ sī. <sup>27</sup> Yōwánĩ 'dĩ tĩbē Ôvãri drĩ tã lã átálé tã àngũ 'bá Málákĩ sīlĩ kĩ'á nĩ rĩ, ‘Ôvãri kĩ nĩ rĩ, yĩ ábĩ lãjō'bã íyĩkã jō'á sīsĩ, nĩ'á ámã tã átálé sīsĩ òjílã drĩ, mã ácã ró bē ùsúlã njãã.’ ”

<sup>28</sup> Yésũ átã trá kĩ nĩ rĩ, “Òjílã gólĩyĩ ìlĩ trá àngó nō 'á bũũ àndrō nō rĩ 'bá yĩ lãfálé sī rĩ, āmbã Yōwánĩ kã 'dĩ kòrō gólĩyĩkã drĩ sī. Gō'dá ānĩ gólĩyĩ ìfĩ 'bã 'bá mã drĩ 'díyĩ pã 'bá ānikã ró, ámã rólé òzō Kúmũ ānikã kãtĩ rĩ 'bá yĩ lãfálé 'ásĩ, òjílã tĩbē 'bã 'bá áyábálã ró àngó 'á nōngã rĩ, āmbã lã à'dò 'bã'á kòrō Yōwánĩ kã drĩ sī kũmũ Ôvãri kã rĩ 'á.”

<sup>29</sup> Gō'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ ári tã Yésũ drĩ átálé ìtĩ 'dĩ bē rĩ, òjílã ndrĩ bélé-bélé ù'dũ 'bá rĩ 'bá yĩ bē luyĩ ìyĩ Ôvãri trá, tãlã gólĩyĩ lē tã trá úlĩ Yōwánĩ kã 'á. Sīsĩ rĩ, òjílã 'dĩ 'bá yĩ ìjĩ ìyĩ tã trá Yōwánĩ tĩ, gólã òdã ró lũmvũ ìyĩ drĩ tã ònjĩ ìyĩkã áyézó tã lèlè ìyĩkã Ôvãri 'á rĩ sī. <sup>30</sup> Gō'dá Pãrũsĩ yĩ lã'bĩ ìmbã 'bá rĩ yĩ bē, gã ìyĩ trá dó Yōwánĩ drĩ lũmvũ dálé ìyĩ drĩ tã ònjĩ ìyĩkã tãsi, tãlã gólĩyĩ lèé tã Ôvãri kã rĩ kò.

<sup>31-32</sup> Gō'dá Yésũ rĩ trá zãã tã átálé kĩ nĩ rĩ, “Òjílã àndrō nō kã gólĩyĩ tã Yōwánĩ kã lē 'bá kò rĩ, gō'dá gólĩyĩ lèé tã ámãkã kpã kò tã 'dĩ 'á rĩ 'dĩ, mã átã úlĩ mánigō nō gólĩyĩ tãsi. Gólĩyĩ rĩ'á nyé òzō 'dĩyĩmvã gólĩyĩ volé gã 'bá dó lãvílĩ ázi-ázi lã yĩ bē vō àlō 'á rĩ kãtĩ. Òzō 'dĩyĩmvã òcã ìyĩ lãrĩ trá rĩzó àndũ tólé rĩ, gō'dá āzã 'bá yĩ ògã trá dó àndũ tólé rĩ, drílĩyĩ tã átázó kĩ nĩ rĩ, ‘Mã cã lãrĩ àndũ tózó, gō'dá nĩ lèé àndũ tólé ámã bē kò à'dò tãsi yã?’ Gō'dá òzō gólĩyĩ òngō gbō àwó lóngó drílĩyĩ àwó ngòzō rĩ, gō'dá āzã 'bá yĩ ògã kpã dó àwó ngólé gólĩyĩ bē rĩ, drílĩyĩ tã átázó kĩ nĩ rĩ ‘Nĩ lèé kpã àwó ngólé ámã bē kò à'dò tãsi yã?’

<sup>33</sup> “Nĩ ndrè drē, kãyĩ àwó ngò kã sī, Yōwánĩ rĩ bē cú ìtĩ nyásã tãndĩ nyã ákó òdrã mvũ ákó rĩ, nĩ átã kpã kĩ nĩ rĩ, Yōwánĩ àã'dò cú líndrĩ ònjĩ bē. <sup>34</sup> Gō'dá mã gólã Ôvãri drĩ àjólé ùrũ lésĩ rĩ ácã bē nyásã nyálé ānĩ bē 'dũwã, òdrã mvũlĩ ānĩ bē 'dũwã rĩ, nĩ kĩ nĩ rĩ, mã àã'dò 'álé kò 'bã 'ĩ, mã àã'dò kpã òdrã mvũ 'bã 'ĩ, mã òtrō òjílã ònjĩ-ònjĩ kpã lãmũ-áziyã ró mã drĩ. <sup>35</sup> Gō'dá mã kĩ nĩ rĩ tã āzã 'dĩ nō, ānĩ òjílã gólĩyĩ úlĩ Yōwánĩ kã ári 'bá úlĩ ámãkã rĩ bē rĩ à'dò ìyĩ nĩ'á lã tã pãtĩ-pãtĩ ró. Úlĩ mã drĩ rĩ'á átálã nō rĩ Ôvãri kã 'dĩ.”

Tã Pãrũsĩ āzã drĩ tã tãndĩ 'èzó Yésũ drĩ kò rĩ

<sup>36</sup> Kãyĩ āzã rĩ sī rĩ, Pãrũsĩ āzã rú lã Símónã drĩ Yésũ rĩ àzízó ānĩlĩ yĩ drĩ 'bã 'álã ngá nyálé òzō ùmũ kãtĩ. Gō'dá Yésũ ácálé bē rĩ, drílã ànĩzó rĩlĩ ànyĩ tãrãbízã lãgãtĩ ngá nyálé.

<sup>37</sup> Gō'dá òkó āzã rĩ'á tólã ànyĩ Símónã drĩ 'bã lãgãtĩ. Òkó 'dĩ tã 'è'è lã sú kò, òjílã ndrĩ zĩ ìyĩ gólã 'dó òkó ònjĩ ró. Òkó 'dĩ ári bē kĩ'á nĩ rĩ, Yésũ rĩ'á ngá nyã'á Símónã drĩ 'bã 'álã rĩ, òkó 'dĩ drĩ málãngĩ mvã dō ìnĩ-ìnĩ kã àjĩ bē tũrũ-tũrũ rĩ àtrózó kpãã yĩ drĩgã. Dō ìnĩ-ìnĩ 'dĩ òrĩ gílã lãfã āmbã sī. Òkó 'dĩ drĩ ànĩzó àfílĩ jó 'álã. <sup>38</sup> Òkó 'dĩ drĩ rú jãzó Yésũ ùgúlĩ lésĩ ró àwó bē. Gō'dá àwó drílã rĩ'á ngólã 'dĩ rĩ ìlĩndrĩ lã drĩ Yésũ rĩ pá ùgúlĩ àjízó ndrĩ 'bèlèkètè. Gō'dá òkó 'dĩ drĩ rízó vūdrĩ Yésũ rĩ pá lĩlĩ ìyĩ drĩ-'bĩ àcè-àcè 'dĩ sī. Òkó 'dĩ drĩ tũ wúzó pē pē Yésũ rĩ pá 'á, gólã rĩ rúmvã à'đĩ ndrúndrú, drílã gòzó dō àjĩ bē nō ìnĩlĩ Yésũ rĩ pá ùgúlĩ 'á òzō òrē fèrē kãtĩ.

<sup>39</sup> Símónã ndrè bē tã òkó 'dĩ drĩ 'èlè 'dĩ ìtĩ rĩ, ìsũ tã trá àkpã yĩ 'á kĩ nĩ rĩ, “Àgò gólã Yésũ nō rĩ à'dò tã àngũ 'bã 'ĩ kò. Tĩ gólã òrō 'bãã tã àngũ 'bã 'ĩ rĩ, gólã nĩ tã 'è'è òkó 'dĩ kã ònjĩ 'dĩ trá, tĩ àyè òkó 'dĩ ácálé ànyĩ yĩ lãgãtĩ kò.” <sup>40</sup> Gō'dá Yésũ kĩ nĩ rĩ Símónã drĩ rĩ, “Mã lē trá tã āzã átálé ní drĩ.” Símónã kĩ, “Àwò, ní átã.” <sup>41</sup> Yésũ drĩ úlĩ mánigō átázó nōtĩ, “Àgò āzã 'bá yĩ rĩ nĩ ìyĩ trá lãfã zĩlĩ àgò āzã tĩ sī, tĩ drílĩyĩ 'èzó lãfã 'dĩ vō lã lògólé. Àgò āzã rĩ trō ìyĩkã gĩnĩyã kútũ-njĩ, āzã rĩ trō ìyĩkã gĩnĩyã kámã-njĩ. <sup>42</sup> Ícã gō'dá àgò 'dĩ 'bá yĩ drĩ lãfã drílĩyĩ trólé 'dĩ lògòzó lĩpĩ lã drĩ kò. Gō'dá lãfã lĩpĩ 'dĩ kĩ nĩ rĩ, ‘Nĩ àyè lãfã 'dĩ nĩ lògò mã drĩ gō'dá kò.’ 'dĩ 'dĩ. Ngbãangbãno rĩ, mã ìjĩ drē nĩ, àgò àngò rĩ à'dò lãfã lĩpĩ rĩ lè'á nĩ kòrō ìyĩ àzi-ázi drĩ sī rĩ nĩ yã?”

<sup>43</sup> Sîmónã lôgô tâ ijî-ijî 'dî trá Yésû drî nôtî, “Ãgô gólã lâfã trô 'bã gãrã rî, gô'dã lâfã lipî drî tâ átázó kí'á nî rî, gólã ââyê ôlôgô lâfã 'dî vò lâ yî drî kô rî 'dî.” Yésû kí, “Tã pãtîjî ró. <sup>44</sup> Sîmónã, ní 'é tâ dódó má drî kô, ní dãã ãimvú ámã pá 'á kô, gô'dã ôkó 'dî jî ámã pá trá iyî ãijî ãlîndrî sî. <sup>45</sup> Gô'dã ní âfôô ámã ãngilí ndrôlé ôzô lâ'bí ámãkã rî tí kô, ôkó nõ ndrô ámã pá mvã trá gãrã ní drîjî sî. <sup>46</sup> Gô'dã ní ãnjî dô kô ámã pá rîzô dô ãnjî rî 'á kô. Ôkó nõ gô'dã ânî nî dô ãnjî ámã pá rú. Gô'dã dô 'dî ôgî rî'á lâfã ámbã sî. <sup>47</sup> Má âtã tâ âzã 'dî ní drî nõ. Tã ôkó nõ drî 'êlé nõ rî, tâlã gólã nî trá Ôvãrî âyê gólã trá tâ ônjî ámbã iyîkã rî 'ásî ndrî, tâ gólã drî ámã lêzô kôrô rî 'dî 'dî. Ôzô ôjílã â'dô cé tâ ônjî bê fînyáwã ítî rî, Ôvãrî drî gólã rî âyézó tâ lâ sî rî, gólã â'dô Ôvãrî rî lê'á kpã cé dãwã ítî.”

<sup>48</sup> Yésû drî tâ átázó ôkó 'dî drî kí nî rî, “Ôvãrî âyê nî trá tâ ônjî ánikã tãsî.”

<sup>49</sup> Gô'dã ôjílã âzã 'bã yî rî 'bã iyî ngã nyãlé Yésû yî bê vò âlô 'á 'dî 'bã yî, drîliyî tâ átázó iyî vò 'ásî kí nî rî, “Ãgô nõ iyîkã kó â'dî 'dî yã? Gólã rî kpã tâ ônjî ôjílã kã rî âyélé yã?”

<sup>50</sup> Gô'dã Yésû drî tâ átázó ôkó 'dî drî kí nî rî, “Ôvãrî â'dô iyî ãijî 'bã'á ní drîjî áni pãlé, tâlã ní lê tâ ámãkã trá. Ní nî, áni rú'bã ãã'dî ndrúndrú.”

**8** <sup>1</sup> Gô'dã 'dî rî volé drî lâ 'ásî rî, Yésû yî nî iyî trá lâmú bê 'bãdrî mvã ônyíkô 'dî 'bã yî 'ásî ndrî, nî'á tâ tândí âtã bê ôjílã drî tâ kúmú Ôvãrî kã rî kã tãsî. Lãjô'bã gólãkã múdrî-drî-lã-ngã-rî 'dî 'bã yî nî iyî kpã trá lâmúlî gólã bê.

<sup>2</sup> Gô'dã ôkó âzã 'bã yî düü 'dê iyî trá nílî gólîyî bê. Ôkó 'dî 'bã yî, âzã 'bã yî Yésû êdê trá ngã lâzê 'ásî. Gô'dã âzã 'bã yî, Yésû drô líndrî ônjî trá 'á lâ yî sî, ôzô Mãriyã Mãgãdãlã gólã Yésû drî líndrî ônjî drôzô 'á lâ sî nî-drî-lã-ngã-rî rî kátî.

<sup>3</sup> Gô'dã ôkó âzã 'dî iyîkã Kózã rî ôkó 'dî, rú lâ Jôãná. Kózã 'dî rî'á drî-'bã rú 'bã kúmú Êródê kã rî 'bã yî kã 'dî. Gô'dã ôkó âzã kpã tólã, rú lâ Sôzãná. Gô'dã ôkó 'dî 'bã yî rî trá ndrî lâfã iyîkã fêlé ngã nyãnyã gîzô gólîyî drî nyãlé.

Tã Yésû drî tâ átázó ôjílã drî úljî mãnîgô sî rî

(Mátáyô 13.1-23; Mãrãkô 4.1-25)

<sup>4</sup> Nîngã sî, ôjílã ê'bê rú trá 'dó ndrî vò âlô 'á. Ôjílã ânî trá 'bãdrî mvã ámbã nõ 'bã yî 'ásî ndrî 'dó úljî Yésû kã árilí. Gô'dã gólã âtã tâ trá drîliyî úljî mãnîgô sî nôtî kí nî rî, <sup>5</sup> “Ãmvú 'wã 'bã âzã nî trá ámvú 'álã. Drílã órî rîzô. Órî âzã 'bã yî lówã trá 'dêlé lâfî ãijî 'á, gô'dã ôjílã rî trá lâmúlî drî lâ sî, úkúú ãnyákú drî lâ kô, áriwã ânî trá nyãlá volé. <sup>6</sup> Gô'dã órî âzã 'bã yî 'dê iyîkã trá rövô drîjî, âfô trá. Gô'dã nîngã sî rî, ãtú âfô bê kãlé rî, drílã ngã-ãrú lâ 'dî zãzó, drílã drãzó kpã volé. <sup>7</sup> Gô'dã órî âzã 'bã yî lô'dê iyîkã ášôpã ngbükpü rî 'bã yî lâfãlé 'á. Ítî rî, drîliyî áfôzô mbãlé tândí ró. Gô'dã ášôpã 'dî 'bã yî drî ãrú lâ 'dî 'bã yî vözó, drîliyî drãzó. <sup>8</sup> Gô'dã órî âzã drî iyîkã 'dêzô ãnyákú tândí âzã rú'bü-rü'bü lâ 'á. Drílã áfôzô iyîkã tândí ró, pá fã bê kôdôngbô ítî. Drílã fôzô 'wãlé cõkpô-cõkpô pá fã âlô 'dî sî, ífî bê kûrügü.” Gô'dã gólã âtã tâ trá ô'bí 'dî 'bã yî drî kí nî rî, “Áni, nî ãsü úljî ámãkã 'dî volé drî lâ tândí ró, nî 'bã ró ânî drîjî.”

<sup>9</sup> Gô'dã 'dî rî vósî rî, lãjô'bã gólãkã 'dî 'bã yî drî tâ átázó gólã rî ãjîzô kí nî rî, “Úljî mãnîgô ánikã âtálé nõ tâ ífî lâ ángô tí yã?” <sup>10</sup> Drílã tâ-drî lôgôzô kí nî rî, “Ónyî áni nyãnyã trá, tâlã tâ Ôvãrî kã gólã drî lâpîljî ôjílã âzã 'bã yî drî sî tâ tîbê gólã drî ôjílã 'bãzó rílî kúmú iyîkã zêlé rî tãsî rî áã'dã ró bê áni drî.

Gô'dã ôjílã gólîyî tîbê tâ lâ lê 'bã kô rî, gólîyî ári iyî úljî mãnîgô má drî rî'á âtálã rî trá.

'Ítî rî, gólîyî â'dô tâ Ôvãrî kã ndrê'á té iyî ãijî sî cú ítî itô lâ nî ákó.

Gô'dã gólîyî â'dô kpã Ôvãrî rî gbórokô ári'á iyî bî sî cú ítî tâ ífî lâ nî ákó.'

Ísáyã 6.9

<sup>11</sup> “Úljî mãnîgô má drî âtálé nõ, tâ ífî lâ rî'á nôtî. Órî 'dî 'bã yî â'dô trá ôzô tâ tîbê Ôvãrî drî rî'á âtálã ânî drî rî tí.

<sup>12</sup> Lãfî ãijî 'dî rî iyîkã ôzô ôjílã gólã úljî Ôvãrî kã ári 'bã trá rî tí, gô'dã Sãtãná drî ãzãzó lâ volé pîpîsîljî lâ 'ásî, gólã lêé gô'dã tâ Ôvãrî kã rî kô, Ôvãrî pá gô'dã gólã tâ ônjî gólãkã rî 'ásî kô. <sup>13</sup> Rövô drîjî 'dî iyîkã ôzô ôjílã gólã úljî Ôvãrî kã ári 'bã trá fî dódó, gô'dã gólã cé tâ lêlé fînyáwã bê Ôvãrî 'á. Ôzô lângô âzã ôtîrî gólã rî úsü rî, drílã tâ Ôvãrî kã 'dî âyézó volé 'wãã. <sup>14</sup> Órî gólã 'dê 'bã ášôpã ngbükpü lâfãlé 'á rî, 'dî rî'á ôjílã gólã tâ âtî-âtî tândí Ôvãrî kã 'dî ári 'bã dódó gôzô tâ lêlé 'á lâ. Gbô lé ítî rî, gólã rî'á tâ ãsü bê rôô ngã gólîyî ángô nõ 'á nõ 'bã yî tãsî. Ítî rî, gólã lê yî drî 'bãlé ngã-drî ámbã nõ 'bã yî bê gãrã. Gô'dã 'dî vósî rî, tâ 'ê'ê ángô nõ kã ômbê gólã trá ngãrã-ngãrã, gólã ícã tâ tândí 'êlé dódó kô tâ ônjî âyézó. <sup>15</sup> ãnyákú gólã tândí ró rú'bü-rü'bü 'dî rî, iyîkã ôjílã gólîyî tîbê úljî Ôvãrî kã ári 'bã rôzô lâ rî 'bã yî 'dî. Gólîyî rî trá zãã tâ lêlé bê Ôvãrî 'á 'álé ãdú-ãdú sî rî, gólîyî rî iyîkã zãã tâ tândí 'ê'ê sî Ôvãrî drî. Tã tândí drîliyî rî'á 'êlá 'dî â'dô â'dó'á ôzô ádrúgú gólã 'wã 'bã ífî bê cõkpô-cõkpô ãijî bê kûrügü nã kátî.”

<sup>16-18</sup> Yésû kí nî rî, “Ôzô má drî rî'á âtálã ânî drî rî tí, má rî bê áni ãijî ícílî úljî mãnîgô sî rî, ôjílã ámbã nîjî iyî tâ ífî lâ kô. Gô'dã 'dî nõ kãyi lâ trá 'ê'á ácãlé 'dî nõ ôjílã ndrî drî tâ ífî lâ yî nîzô dódó. Tã ãmbã-ãmbã ámãkã iyîkã rî'á ôzô lâmbã 'rî-rî kátî. Ôjílã âzã 'rî lâmbã iyîkã bê drî lâ ákólé ãimvó sî ngã 'bô lâpîljî gbãrãkã zêlé yã? Á'dó ítî kô. Ôjílã ndrî rî lâmbã 'rî'á 'bãlé tãrãbízã drîjî jó 'á. Ôjílã ôtîrî fîjî jó 'álã rî, drílã ndrêzô lâ tó. Kpã 'dî ítî, kãyi trá 'ê'á cãlé ôjílã drî tâ ãmbã-ãmbã ámãkã nîzô dódó. Áni lãjô'bã ámãkã rî 'bã yî â'dô 'bã'á lâ nî ôjílã drî nîljî tândí ró. Á'dô 'bã'á kpã ítî, nî â'dô tâ ámãkã rî ári'á nî ãmbãlé ôjílã ázi drî. Ôzô nî ô'ê trá ítî rî, má â'dô tâ nînjî ánikã lôpé'á tâ ámãkã rî 'á. Gô'dã ôzô nî ôgã trá dó árilã rî, tâ tâ nînjî 'dî tãsî rî â'dô ávî'á áni drîjî sî.”

<sup>19</sup> Gô'dã 'dî rî vósî rî, Yésû rî ándrê, gólã rî ádrúpî yî bê ácã iyî trá, 'ê'á gólã rî ndrêlé. Gô'dã nîngã sî rî, gólîyî ícã kô ánilí ányî gólã rú, tâlã ô'bí ámbã 'dî 'bã yî drî sî. <sup>20</sup> Drîliyî gôzô ôjílã jölê 'dî gólã rî ázîljî iyî ngálã. <sup>21</sup> Gô'dã gólã árilí bê tâ kí'á nî rî, iyî ándrê yî, iyî ádrúpî yî bê, lê iyî iyî ndrêlé rî, drílã gôzô tâ âtálé nôtî kí nî rî, “Tã pãtîjî ró rî, má lê ámã ándrê yî ámã ádrúpî yî bê. Gô'dã ôjílã gólîyî úljî ámãkã ári 'bã kpã rôzô lâ rî, gólîyî kpã ámã ándrê yî 'dî ámã ádrúpî yî bê.”

Tã Yésù drí Ìjmvù àndrê fì 'bá kãgũmãã bè 'bãzó rílí títí rí

(Mátáyô 8.23-27; Márãkô 4.35-41)

<sup>22</sup> Kãyî ãzã sî rí, Yésù àtã tá trá lãjò'bá íyíkã 'dì 'bá yí drí kî nî rí, “Mã mbã Ìjmvù àndrê nõ drî sî 'á'á 'álã.” Drílíyî gôzó mbãlê kôlóngbô 'á. <sup>23</sup> Gô'dá gólíyî drí ìtôzó trá 'è'á mbãlê 'á'á 'álã rí, Yésù òkô trá lãñô ãmbã ò'bí kã 'dì 'bá yí drí, gólã 'dê trá à'dú bè kôlóngbô 'á kîní-kîní. Gô'dá nîngá sî rí, kãgũmãã àndrê drí ànîzó rí'á wílí. Gô'dá kôlóngbô bí íyíngá 'è'á filí Ìjmvù zê 'álã. <sup>24</sup> Gô'dá lãjò'bá 'dì 'bá yí drí gólã rí òlózó à'dú 'ásí kî nî rí, “Ãmã Ìpî, ní ngã, ãmã trá 'è'á drãlê nõ.” Gólã drí Ìfî nîjîzô tã àtálê Ìjmvù ãmbã fì 'bá kãgũmãã bè 'dì drí rízó títí. Gô'dá kôrô kãgũmãã àndrê ãmbã rí 'bá sîlî gô'dá Ìjmvù gólã rí 'bá kôlóngbô íyálê rí bè drí àdrézó. <sup>25</sup> Gólã drí gôzó tã àtálê lãjò'bá íyíkã rí yí drí kî nî rí, “Tãlã à'dô 'í ànî drí tã lèlê àníkã àyézó yã?” Lãjò'bá 'dì 'bá yí, fì lã yí drí à'díjîzô gólã rí mbãràkã drí. Àtã ìyî tá trá ìyî vò 'ásí kî nî rí, “Ãgô nõ íyíkã à'dô lã 'í tã àtã 'bá kãgũmãã drí Ìjmvù bè drílíyî àdrézó nõ.”

Tã Yésù drí líndrî ònjí dũũ lófôzó àgô ãzã 'ásí rí

(Mátáyô 8.28-34; Márãkô 5.1-20)

<sup>26</sup> Gô'dá nîngá sî rí, Yésù yí lãjò'bá íyíkã 'dì 'bá yí bè mbã ìyî Ìjmvù àndrê 'dì drí lã trá 'á'á lésí ró rí, gólíyî drí nîzó fôlê vò ãzã zîlî Gërãgêsã rí 'á.<sup>12</sup> <sup>27-29</sup> Vò 'dì 'á tólã rí, àgô ãzã rí'á, Sãtãná àjô líndrî ònjí àbãbã kã trá rílí 'á lã. Gólã rí'á jó àkô gô'dá rí íyíkã rí bè ùgî gólíyî rízó àvô 'bãlê rí 'bá yí 'ásí jêjê ró. Òombê gólã trá nyãrî sî, gô'dá rí trá òkílã tówãrî-tówãrî vólê. Gólã rí íyíngá lãrà bè òmã 'ásí cú ìtí ùndú ró.

Yésù àfô bè kôlóngbô 'ásí àcálê vò tãkô 'álã rí, àgô gólã líndrî ònjí bè 'dì drí ngãzó ànî'á òtrê bè gbô ìtí líndrî ònjí àbãbã kã drí. Gólã drí ànîzó 'dèlê 'á'í sî Yésù ágálê. Yésù àtã tá trá líndrî ònjí 'dì drí àfôzó vólê gólã 'ásí. Yésù àtã bè tã ìtí líndrî ònjí 'dì drí rí, líndrî ònjí 'dì drí gôzó trêlê gbórókô ãmbã àgô 'dì kã sî kî nî rí, “Yésù, Òvãrî ãmbã rí mvã, ní lè à'dô ngã 'í ãmã drígã sî yã? Ní ìkpókpolô ãmã kô, ní ìzã ãmã kô.” <sup>30-31</sup> Gô'dá nîngá sî rí, Yésù ìjî líndrî ònjí àbãbã kã 'dì trá kî nî rí, “Ánî rú à'dì 'í dî yã?” Líndrî ònjí àbãbã kã 'dì lógô tã-drî trá Yésù drí kî nî rí, “Ãmã rú rí'á Ò'bigó, tãlã ãmã rí'á dũũ.” Gô'dá líndrî ònjí 'dì ìjî Yésù trá àndálê àndálê, “Ní 'bã ãmã kô vò ònjí rú ìzã kã àdũkũ àkô rí 'á. Ní jô ãmã cé ànyî.”

<sup>32</sup> Ngbíkpi òtòlô'bî ãzã 'bá yí rí'á ìyî ngã sî'á nyálê ànyî lütú gãrà 'á, gô'dá líndrî ònjí àbãbã kã 'dì 'bá yí ìjî tá trá kî nî rí, “Mã ànî filí ngbíkpi 'dì 'bá yí 'á. Ní lè tã-drî trá ãmã drí yã?” Yésù lè tã-drî trá líndrî ònjí 'dì 'bá yí drí, gô'dá nî ìyî trá filí ngbíkpi 'á. <sup>33</sup> Gô'dá nîngá sî, líndrî ònjí àbãbã kã fì bè ngbíkpi 'dì 'bá yí 'á rí, rã ìyî trá zãã líndrî ònjí àbãbã kã 'dì 'bá yí bè òzó lífô-lífô kãtí, àlólê lütú pá 'álã gólókô 'á zãã lò'dèlê Ìjmvù 'á òdrãlê.

<sup>34</sup> Gô'dá òjílã gólíyî rí 'bá ngbíkpi lòkílí rí, gólíyî rí'á tólã. Lòkí 'bá 'dì 'bá yí ndrê tã 'dì bè ìtí rí, rã ìyî trá vólê, nî'á tã àtã bè òjílã drílíyî úsúlí lãfí 'ásí rí 'bá yí drí. <sup>35</sup> Òjílã gólíyî tã 'dì àrî 'bá rí ànî ìyî trá ndrî tã 'dì ndrêlê cú ìyî Ìfî sî. Ûsù ìyî àgô gólã líndrî ònjí àbãbã kã drí àfôzó 'á lã sî nõ rí'á vùdrî Yésù lãgãfí, tã Yésù drí rí'á àtálã rí àrî'á. Gô'dá àgô 'dì trá cú ítã bè yí rú, líndrî ònjí àbãbã kã 'dì 'bá yí àyê gólã trá zãã. Tã ìsù gólãkã gô'dá trá tãndí ró. <sup>36</sup> Gólíyî 'bã 'bá nîngá tã 'dì ndrêlê ìyî Ìfî sî rí, àtã ìyî tã Yésù drí àgô 'dì 'bãzó tãndí ró 'dì trá kpá ãzã 'bá yí drí. <sup>37-38</sup> Gólíyî trá ùrî ró ãmbã, àtã ìyî tá trá Yésù drí, ònî ró bè nîngá sî vólê.

Àgô 'dì gô'dá à'dó kô zãã líndrî ònjí àbãbã kã bè, lè trá zãã 'dèlê Yésù vò tã àrî 'bá ró. Gô'dá Yésù àtã trá drílã nõtí, <sup>39</sup> “Ní gô ní drí 'bã 'álã, ní àtã ró tã Òvãrî drí 'èlê ní drí nõ òjílã drí.” Gô'dá nîngá sî rí, àgô 'dì nî trá, nî'á tã 'èlê yí drí 'dì àtã bè òjílã drí. Gô'dá Yésù yí lãjò'bá íyíkã 'dì 'bá yí bè mbã ìyî trá kôlóngbô 'á, nî'á gólê vólê.

Tã Yésù drí Yáirô rí mvã rí ìngázó òdrã 'ásí rí

(Mátáyô 9.18-26; Márãkô 5.21-43)

<sup>40</sup> Yésù yí òtírî àgô Ìjmvù àndrê nã 'á'á lé drí lã lésí rí, ò'bí ãmbã rí ìyî trá gólã rí tèlê lãgúlí. <sup>41</sup> Àgô ãzã bè rú lã Yáirô, drílã ànîzó Yésù ngálã. Yáirô rí'á jó tã àrî kã vò lã ndrê 'bá 'í. Yáirô ànî trá rílí 'á'í sî Yésù ágálê, ìjî gólã trá ànîlî yí drí 'bã 'álã ìyî pãlê, <sup>42</sup> tãlã mvã lã trá ngã lãzé ró, 'è'á drãlê. Ízãmvã 'dì 'í dî àlô 'dì. Ndrô lã rí'á mùdrî-drî-lã-ngã-rî.

'Dî 'ásí rí, Yésù nî trá Yáirô rí àjílí 'bã 'álã. Gô'dá ò'bí ãmbã 'dì 'bá yí nî trá ndrî gólã vòsî, rú lòzê-lòzê bè gólã rú sî. <sup>43</sup> Gô'dá òkô ãzã rí'á ngã lãzé bè ndrô mùdrî-drî-lã-ngã-rî, ndrê rú kô, ngã lãzé 'dì rí parã ró. Òkô 'dì rí trá lãfã ìzãlê ãmbã ngã lãzé 'dì òndê ró rú bè. Gô'dá òjílã ãzã ójó ró, àlókô 'bá ró èdê 'bá lã rí yù. <sup>44</sup> Gô'dá òkô 'dì drí ànîzó rú àjálê Yésù ùgúlí lésí ró, ítã fì gólãkã dólê. Kôrô ngã lãzé 'dì drí rú ndrêzó. <sup>45</sup> Gô'dá nîngá sî rí, Yésù drí tã ìjîzó, “Ã'dì dô mã nî yã?” Gô'dá òjílã ndrî 'dì 'bá yí gã ìyî fì trá kî nî rí, “Mã nîjî kô.” Gô'dá òjílã 'dì 'bá yí gã ìyî fì bè ndrî rí, Pétêrô àtã tá trá nõtí kî nî rí, “Ãmã Ìpî, òjílã ndrî 'dó rí'á ànî ìpî'á.” <sup>46</sup> Gô'dá Yésù kî nî rí Pétêrô drí rí, “Òjílã ãzã dô mã trá, mã nî trá, mã òtójô trá búúú mã rú, ãmã fãfã cã trá gólã rú.” <sup>47</sup> Gô'dá òkô 'dì àrílí bè tã gólã drí àtálê 'dì rí, gólã nî trá kî nî rí, Yésù nî yí trá. Kôrô drílã ànîzó rílí 'á'í sî gólã ágálê, ùrî ãmbã sî lèlê ró. Tã gólã drí Yésù rí dôzó èdê ró yí bè rí tãsî, kpá pãfî gólã èdê rú trá. <sup>48</sup> Gô'dá gólã àtã trá òkô 'dì drí kî nî rí, “Ãmã ìzó, ngbãangbãno rí, nî trá dódó. Tã lèlê àníkã 'bã mã nî ànî èdèlê. Ní ngã ùrú, ní nî. Òvãrî àã'dô ní bè.”

<sup>49</sup> Gô'dá gólã drê tã àtã'á òkô nõ drí rí, lãjò'bá ãzã àcã kpá trá Yáirô drí 'bã lésí kî nî rí, Yáirô rí mvã òdrã trá, ìcã kô Yésù drí ànîzó. <sup>50</sup> Gô'dá Yésù àrílí bè ùlî 'dì ìtí rí, gólã kî nî rí Yáirô drí rí, “Ní 'è ùrî kô, ní lè tã-drî àmãkã, ànî mvã à'dô ngã'á à'dólê tãndí ró.” <sup>51-52</sup> Gô'dá gólíyî ndrî nî ìyî trá 'dó cãlê Yáirô drí 'bã 'álã. Gô'dá àcã ìyî bè rí, òjílã ò'bí ãmbã 'dì 'bá yí rí'á ìyî 'dó àwô ngô'á.

<sup>12</sup>8.26 Gërãgêsã Vò 'dì rú lã ãzã kpá Gërãsã gô'dá Gãdãrà.

Gõ'dá nĩngá sī rī, Yēsū lē cé Pétērō, Yōwánī, Yākóbã gõ'dá gbō mvá rī àndrē mvá rī átá bē filí jó áwó ká rī 'á yí bē. Gólá kī nī rī áwó ànjó 'bá 'dī 'bá yí drí rī, “Nī àyē áwó, mvá 'dī dráá kò, gólá rī íyíngá à'dú kò'á.”<sup>53</sup> Gõ'dá ò'bí àmbá áwó ànjó 'bá ká 'dī 'bá yí gū ìyí gólá trá kī nī rī, “Dĩ tã ònjò ká ì, mvá 'dī drá trá.”<sup>54</sup> Gólá fí trá jó 'álá, rú mvá ávò nò drí lá trá, gõ'dá àtã tã trá kī nī rī, “Ízámvá, ní ngá ùrú.”<sup>55</sup> Kòrò mvá nò lòvó-lòvó lá drí àgòzò 'á lá. Drílá ngázò òdrã 'ásí. Yēsū àtã tã trá mvá rī àndrē drí kī nī rī, “Ní àfē ngá nyānyā mvá nò drí nyálé.”<sup>56</sup> Gõ'dá mvá rī àndrē yí átá lá yí bē làrò ìyí trá àmbá, tã làrãkò drílìyí ndrèlè sīsì lá kò 'dī 'á. Yēsū àtã trá drílìyí, gólìyí àtã tã 'dī òjílã àzã àlòlá drí kò.

Tã Yēsū drí drí-àcè fèzò lājó'bá íyíkã rī 'bá yí drí rī

(Mátáyò 10.5-15; Márãkò 6.7-13)

**9**<sup>1-2</sup> Gõ'dá nĩngá sī rī, Yēsū zì lājó'bá íyíkã mùdrí-drí-lã-ngã-rí 'dī 'bá yí trá ndrī yí ngálá. Gólá kī nī rī, “Ngbãangbãno, má fē drí-àcè ámakã trá ànì drí, má fē fãfã ámakã kpá trá ànì drí, ànì drí nìzò líndrì ònjí làdrò bē òjílã 'ásí, kpá rìzò òjílã gólìyí ngá làzè bē rī 'bá yí 'bálé ngálé ngá làzè 'ásí tãndí ró. Ngbãangbãno rī, nī lànjì tã 'dī 'bá yí jãrìbã 'ásí ndrī kpá rìzò òjílã lĩfí ícì bē tã kùmù Ôvãrì ká rī ká tãsí. <sup>3</sup> Nī àrì drē, nī trò ngá àzã kò ànì bē àcì 'dī tōrē là 'á. Tã à'dã-à'dã là rí'á òzò nòò rí tí, ngá tìbē 'bã 'bá òzò pìdrìgú, ngá nyānyā, jòráã ítã 'bã ká, làfã rìzò ngá nyálé rī 'bá yí kàtì rī, nī trò ànì bē kò. <sup>4</sup> Òzò nī àacã trá à'dí-drí 'á rī, 'bã-lípì òlãgù ànì rílì yí bē nĩngá rī, nī rī gólá bē calé búúú kàyì gólá ànì drí 'èzò 'bãdrì mvá 'dī àyélé 'èzò nílì sīsì 'álá rī sí. <sup>5</sup> Òzò òjílã òlãgù ànì kò rílì yí bē rī, nī làvù ànĩngá sīsì 'álá. Nī yã tãpìlìndrì 'bãdrì 'dī ká ànì pá ágálé 'ásí. Nī 'è 'dĩ tã à'dã ró kī, òjílã 'dī 'bá yí gã Ôvãrì trá dó.”<sup>6</sup> Gõ'dá lājó'bá gólìyí mùdrí-drí-lã-ngã-rí 'dī 'bá yí drí ngázò nílì àcì ìyíkã 'á, nĩ'á làmú bē vò kpã bē nĩngá sī kòrò nĩngá 'bã ònyíkò 'ásí ndrī, òjílã lĩfí ícì bē tã kùmù Ôvãrì ká rī ká tãsí, nìzò ngá làzè 'bá èdè bē.

<sup>7</sup> Dĩ 'ásí rī, tã Yēsū ká nĩ'á 'è bē là 'dī 'bá yí cã trá kúmù Èròdè Ànítípã rú. Èròdè rī drí lĩjã trá lĩjã-lĩjã tã Yēsū ká rī 'á, tãlà òjílã àzã 'bá yí kī nī rī, Yēsū àã'dò Yōwánì bábãtízì 'è 'bá ró gólá àfò 'bá òdrã 'ásí rī 'dĩ. <sup>8</sup> Gõ'dá àzã 'bá yí kī nī rī, Yēsū à'dò tã àngù 'bá Èlìyã 'dĩ. Gõ'dá òjílã àzã 'bá yí kī nī rī, Yēsū à'dò kpá tã àngù 'bá àzã 'bá yí ngũ rī 'dĩ. <sup>9</sup> Èròdè ìsù tã trá àkpã yí 'á kī nī rī, “Àgò nò à'dò Yōwánì 'dĩ kò, tãlà mà rī gógó rī fù Yōwánì trá drí là galé volé àkú ró. Àgò nò à'dò 'bã'á gõ'dá kò à'dí 'dĩ yã? Má lē drē gólá rī lĩfí ndrèlè.”

Tã Yēsū drí tã làrãkò 'èzò òjílã àmbá lófò bē rī 'bá yí drí rī

(Mátáyò 14.13-21; Márãkò 6.30-44; Yōwánì 6.1-14)

<sup>10</sup> Gõ'dá lājó'bá Yēsū ká 'dī 'bá yí òtírì ìyí àgòò àcì ìyíkã tólé rī tã là àtálé Yēsū drí rī, Yēsū yí drí ngázò nílì 'bãdrì mvá àzã fĩnyáwá rí'á zílã Bètásédã rī 'álá lòvolé làngò òjílã ò'bí ká 'ásí. <sup>11</sup> Gõ'dá ò'bí 'dĩ 'bá yí 'dè ìyí kpá té zãã gólìyí vó. Yēsū drí kpá tã-drí lèzò ngá làzè 'bá ìngázò ngá làzè 'ásí, gólìyí lĩfí ícìlì tã kùmù Ôvãrì ká rī ká tãsí.

<sup>12</sup> Gõ'dá lànjátúlì bē rī, lājó'bá 'dĩ 'bá yí ànì ìyí trá gólá ngálá tã àtálé drílã kī nī rī, “Ní jò òjílã 'dĩ 'bá yí volé, ònì ró ìyí vò ndálé ìyí drí à'dú kòzò 'á lá, kpá ngá ndálé ìyí drí nyálé, tãlà jó yù'dawá vò nò 'á nòngá gólìyí drí.”<sup>13</sup> Gólá kī nī rī lājó'bá 'dĩ 'bá yí drí rī, gólìyí rī gógó òfē nyásá òjílã 'dĩ 'bá yí drí nyálé. Gõ'dá lājó'bá 'dĩ 'bá yí kī nī rī gólá drí rī, “Má à'dò nyásá gí'á òjílã àmbá nò 'bá yí drí yã? Ícã kò, àmã cé rí'á àmbãtã bē nji, ì'bì cé rì. <sup>14</sup> Àgò 'dĩ 'bá yí trá gãrà làvùlì kútù-njì drĩ sī.”

Yēsū drí gòzò tã àtálé lājó'bá íyíkã rī 'bá yí drí, àtãtã ró ìyí tã ò'bí àmbá 'dĩ 'bá yí drí rìzò vùdrì vò 'ásí tũ tũ, vò àlò rī 'á òjílã òrì nyã'dí-rí-drí-lã-ngã-mùdrì. <sup>15</sup> Gõ'dá ò'bí àmbá 'dĩ 'bá yí rī ìyí bē ndrì vùdrì rī, <sup>16</sup> Yēsū drí gòzò àwò-ítì 'èlè Ôvãrì drí ngá nyānyā drílìyí 'è'á nyálá 'dĩ tãsí. Gólá drí gòzò àmbãtã ì'bì bē 'dĩ trólé 'à lá ùpìlì dãdã ítì, fèlè ò'bí àmbá 'dĩ 'bá yí drí. Lājó'bá gólãkã rī drí àmbãtã lànjízò òjílã ò'bí 'dĩ 'bá yí drí. <sup>17</sup> Ò'bí àmbá 'dĩ 'bá yí ndrì drí àmbãtã nyãzò ícalé ìyí 'á dũùdũ. Àmbúkũ là drí làkízò ù'dúzó là ívò 'ásí dũùdũ mùdrì-drí-lã-ngã-rí.

Tã Ôvãrì drí Yēsū rī à'dázò Pétērò yí drí Yōwánì yí

Yākóbã yí bē mvá íyíkã ró rī

(Mátáyò 16.13-17.13; Márãkò 8.27-9.13)

<sup>18</sup> Kàyì àzã sī, Yēsū rí'á rãtãã 'è'á Ôvãrì drí. Lājó'bá gólãkã 'dĩ 'bá yí kpá rí'á ànyí gólá bē. Gólá ndè rãtãã bē rī, gólá drí ngázò lājó'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí ìjílì. Gólá kī nī rī gólìyí drí rī, “Òjílã ò'bí àmbá rī 'bá 'dĩ 'bá yí tã ìsù-ìsù gólìyíkã àmã tãsí rī ìyíkã àngò tí yã?”<sup>19</sup> Lājó'bá gólãkã 'dĩ 'bá yí kī nī rī gólá drí rī, “Tã ìsù-ìsù ò'bí 'dĩ 'bá yí ká rī kī nī rī, ní àã'dò Yōwánì bábãtízì 'è 'bá ró rī 'dĩ. Gõ'dá àzã 'bá yí kī ìyíkã, ní àã'dò Èlìyã àgò 'bá ùrú lésì rī 'dĩ. Gõ'dá àzã 'bá yí kī ìyíkã, ní àã'dò tã àngù 'bá àzã 'bá yí ngũ àgò 'bá ùrú lésì rī 'dĩ.”

<sup>20</sup> Yēsū drí kpá lājó'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí ìjízò, “Gõ'dá ànì rī gógó rī, nī ìsù ànìkã bē rī, mà à'dí 'dĩ yã?” Pétērò drí gòzò tã àtálé kī nī rī, “Ní 'dìyì pã 'bá gólá Ôvãrì drí àjólé rī 'dĩ.”<sup>21</sup> Yēsū drí gòzò tã àtálé lājó'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí drí kī nī rī, “Àwò, 'dĩ tã pãtĩ 'ì. Gõ'dá nī à'dã drē òjílã àzã 'bá yí drí kò. <sup>22</sup> Má Ôvãrì drí àjólé ùrú lésì rī 'dĩ, má à'dò làngò ùsú'á ròò sīsì-lésì rī 'bá yí gõ'dá drí-'bã àngì Yúdã yí ká rī 'bá yí bē gõ'dá kpá là'bì ìmbá 'bá rī 'bá yí bē rī drìgá sī. Gõ'dá drílìyí àmã füzò, gõ'dá kàyì nã rī sī,<sup>13</sup> má à'dò lídrí'á òdrã 'ásí.”

<sup>23</sup> Yēsū drí kpá tã àtázò kī nī rī, “Ngbãangbãno tã gólá má drí 'è'á àtálé òjílã drí ndrì nò rī, òzò òjílã àzã òlè trá 'dèlè má vò rī, gólá ìsù tã kò ìyí ífíí tãsí, gólá òrì njãã drálé tã ámakã 'èrè 'á. <sup>24</sup> Òzò òjílã àzã òfè ìyí ífíí òdrã drí tã ámakã rī 'á kò rī, gõ'dá gólá à'dò ùrì ró rī, gólá à'dò 'bã'á cú ítì vò àkò má ngálá. Òzò òjílã àzã ò'è ùrì kò òdrã drí tã ámakã tãsí

<sup>13</sup>9.22 Kàyì nã rī sī Áã'dò Yēsū rī fí'á kàyì lósì ká nji 'á, gõ'dá gólá à'dò lídrí'á òdrã 'ásí Gímã 'á. Òjílã Yúdã yí ká là ìyí ìtú-àyì 'dĩ kàyì ró.



rî, gólã á'dô 'bã'á cú vò bê má ngálã úrú 'álã. <sup>25</sup> Á'dô á'dó'á ángò tí òzò òjílã á'dò cú ngá-drî ámbá ángò nò 'á nò bê ndrî rî, gô'dá òzò gólã ììvî lãfî lédrê-lédrê ádukú ákò rî kã trá rî yã? <sup>26</sup> Nî ári drê, òzò òjílã ázã drî lá òòkî òkî áamá zîlî òjílã íyíkã ró ngã 'bò rú-lê-ází ró yã rî, òzò má òtírî ágòò kpá ó'dí mbâràkã Ôvâri drî áfêlé má drî rî bê málâyíkã ámakã rî 'bã yí bê rî, áamá drî á'dò òkí'á kpá òkí gólã rî zîlî má ngálã. <sup>27</sup> Ánî, má átã ì'dí ánî drî nò ánî 'dî 'bã yí lãfálé sî, nî drãã drê kò, Ôvâri á'dò 'é'á á'dálã ánî drî dódó ánî drî nîzò lá kî, mã rî'á gólã tîbê gólã drî ájólé rî ì'dí.”

<sup>28</sup> Gô'dá kâyi nî-drî-lã-nã lãvû bê tã Yésù drî átalé 'dî volé drî lá 'ásî rî, drílã gòzò mbálé únî drî 'álã rãtãã 'élé. Pétêrò, Yòwãní, Yákóbã drílîyi gólã rî ájízò. <sup>29</sup> Gólã drî rîrî rãtãã 'élé rî 'á rî, ìfîfî lá drî rú òjázò gô'dá ngî kã'dã-kã'dã, ítã gólã rú rî drî gòzò rî'á lãgûlî, òzò mògbará drî lãgûrî kãtî. <sup>30-31</sup> Kòrò 'dî rî vòsî rî, ágò ázã 'bã yí rî drî áfòzò gólã lãgãtî. Ágò rî 'dî 'bã yí Músã yí ì'dí Èlîyã bê. Gólîyi 'dó lãgû-lãgû ró. Gólîyi rî'á òdrã tã Yésù kã rî tã lá átã'á áfò-áfò gólãkã òdrã 'ásî Yêròsálémã 'álã rî bê 'è 'bã rú 'élé ngbãangbãno rî. <sup>32</sup> Pétêrò yí íyî ázî-ázî yí bê trá íyî lîndî'á á'dú bê. Gô'dá gólîyi òtírî ìfîfî ngî á'dú 'ásî rî, gô'dá ndrê íyî gbò Yésù ì'dí íyî lãgãtî rúmva bê 'dó lãgû-lãgû ró zãã ágò rî 'dî 'bã yí bê yí lãgãtî. <sup>33</sup> Gô'dá ágò rî 'dî 'bã yí drî Yésù rî áyézo íyîngã nîzò. Pétêrò drî tã átãzò Yésù drî kî nî rî, “Lîfî ícî 'bã, rî'á tã tãndî 'î áamá drî á'dózo ání bê nongã. Ngbãangbãno rî, mã gã gûgû nã, ãlò rî ní drî, ãlò rî Músã drî, gô'dá ãlò rî Èlîyã drî.” Tãkò Pétêrò rî íyíkã nò 'dó tã tãkò átalé ì'dí.

<sup>34</sup> Pétêrò drê rî'á tã átã'á yí sîlî sî nòtî nò rî, mbãrãsasã drî gólîyi lîmòzò kpããkû, gólîyi gô'dá trá úrî ró. <sup>35</sup> Drílîyi gòzò òjílã ázã gbòròkò lá árilí mbãrãsasã 'dî 'á rî'á úlî átã'á kî nî rî, “Nòò rî áamá mvã gólã má drî lèlé ròò rî ì'dí.”

<sup>36</sup> Gô'dá 'dî rî volé drî lá 'ásî rî, gólîyi ndrê íyî vò bê tãndî ró rî, ndrê íyî Yésù gô'dá éléwálã. Gô'dá lãjò'bã 'dî 'bã yí drî rîzò 'dó njürü, átã íyî tã kò òjílã ázã drî tã gólîyi drî ndrêlé 'dî tãsi, té Yésù drî gòzò zãlò úrú 'álã.

Tã Yésù drî lîndrî ònjî lòfòzò mvã ázã 'ásî rî

(Mátáyò 17.14-18; Mårãkò 9.14-27)

<sup>37</sup> Gô'dá cîjínò ázã rî sî rî, drílîyi gòzò árilí kúnî drî lésî, gô'dá ò'bí ámbá drî rú è'bézo gbãã díri Yésù rú sî. <sup>38</sup> Òjílã ãlò ò'bí 'dî 'bã yí lãfálé sî, drílã trêzò úrú lãzî bê Yésù drî kî, “Lîfî ícî 'bã, ní ánî áamá mvã nò ndrêlé, gólã cé ì'dí má drî ãlò nò. <sup>39</sup> Lîndrî ònjî rî 'bã Sãtãnã rî rólé rî, rî trá mvã 'dî vûlî vûdrî trêtrê bê úrú. Lîndrî ònjî 'dî rî mvã 'dî áselé ámósã bê kãtrû íyî fî 'ásî, gólã rî 'élé kâyi vòsî cé. Fãfã lá drî rîzò rú ndrêlé. <sup>40</sup> Má lò'bã rú'bã trá lãjò'bã ánikã 'dî 'bã yí drî, áatã ró íyî tã, lîndrî ònjî 'dî áâyê ró gólã rî, gô'dá gólîyi ícã kò.”

<sup>41</sup> Yésù kî nî rî, “Ánî òjílã nò 'bã yí, nî lèé tã Ôvâri 'á kò yã? Má á'dò rî'á zãã ání bê ádukú lá cãlé búúú ángò tú yã? Ní ájî ání mvã 'dî má ngãã nòlé.”

<sup>42</sup> Gô'dá mvã 'dî òtírî kpá ángã ánilí gólã ngálã rî, lîndrî ònjî 'dî drî ásezò lá, drílã rîzò lèlé. Yésù drî gòzò tã átalé lîndrî ònjî 'dî drî mvã 'dî áyézo, drílã 'bãzò tãndî ró. Drílã mvã 'dî tròzò ájílî átã lá ngálã. <sup>43</sup> Òjílã ndrê trá ndrî, Ôvâri fê fãfã trá Yésù drî. Kâyi nã 'bã yí sî rî, òjílã 'bãdrî nã kã rî trá 'dó úlî átalé gólã rî tãsi.

Gô'dá òjílã 'bãdrî mvã nã 'bã yí kã nã á'dò bê trá ndrî lãrò-lãrò ró tã Yésù drî rî'á 'élã rî 'á rî, gô'dá Yésù drî gòzò úlî ngürü-ngürü átalé lãjò'bã íyíkã 'dî 'bã yí drî kî nî rî, <sup>44</sup> “Nî ári úlî má drî 'é'á átalã ánî drî nò tãndî ró, tã má drî 'é'á átalã ánî drî rî ì'dí nò. Mã gólã Ôvâri drî ájólé úrú lésî rî, áá'dò bí 'é'á áamá drî-bã fêlé òjílã drî fülî.” <sup>45</sup> Lãjò'bã gólãkã 'dî 'bã yí nî íyî úlî gólã drî átalé 'dî ífî lá kò, tãlã Ôvâri lógã tã ífî lá nî gólîyi drî. Gô'dá nîngã sî rî, gólîyi kpá úrî ró Yésù rî ìjílî tã ífî lá á'dálé íyî drî.

<sup>46</sup> Gô'dá lãjò'bã gólãkã rî 'bã yí ngã íyî trá ndrî tã òkî-òkî bê íyî lãfálé 'ásî á'dí ì'dí ámbá ró gãrã íyî drî sî yã. <sup>47</sup> Gólã nî tã ìsü-ìsü gólîyíkã 'dî trá téké. Gô'dá drílã gòzò mvã fînyáwã ázã átròlé 'bãlé ádréle íyî lãgãtî ítî. <sup>48</sup> Gô'dá drílã tã átãzò nòtî gólîyi drî, “Òzò òjílã ázã òlê 'dîyîmvã fînyáwã trá rî, òjílã rî 'dî lè mã ì'dí. Òzò òjílã ázã òlê mã trá rî, gólã lè 'dî Ôvâri gólã áamá ájò 'bã rî ì'dí. Nî ndrê drê, òzò òò'bã kpálé mvã fînyáwã nò ì'dí ánî drî ámbá ró rî, nî ì'bù rú kpá gólã drî. Nî ndrê trá, tã ìsü-ìsü Ôvâri kã 'á rî, íyíkã cé rîlî òjílã ázî pãlé ì'dí. Ánî tã ári 'bã ámakã rî 'bã yí, tãlã á'dò 'î ánî drî rîzò rú cèlé 'bãzò òjílã ángî ró yã?”

<sup>49</sup> Gô'dá nîngã sî rî, Yòwãní drî tã átãzò kî nî rî, “Lîfî ícî 'bã, mã ndrê ágò ázã trá rî'á lîndrî ònjî lòfò'á òjílã 'ásî. Gólã rî trá ngã nyálé ání rú sî tã lîndrî ònjî lòfò-lòfò kã 'dî 'á, mã rî trá gólã rî íkílî tã 'dî 'bã yí 'èrê lá 'ásî, tãlã gólã á'dò áamá lãfálé sî kò.” <sup>50</sup> Gô'dá Yésù kî nî rî gólîyi drî rî, “Nî áyê gólã, tãlã gólã 'é tã 'dî kò òzò ájû-'bã-ázî kãtî.”

Tã Yésù drî ngãzò Gãlîlãyã rî áyéle nîzò Yêròsálémã 'álã rî

<sup>51</sup> Gô'dá Yésù òtírî kâyi yí drî 'ézò gólé úrú 'álã rî ndrêé ányî ányî ácã'á rî, gólã òmbê íyî fî trá íyî édézò nílî drãlé Yêròsálémã 'álã. Gólã áyê 'bãdrî gólã Gãlîlãyã kã 'dî trá, drílã fîzò 'bãdrî Sãmãriyã lé 'bã kã rî 'á. <sup>52</sup> Drílã íyî ándrã átízò sîsî, tãlã gólîyi òrî ró íyî bê njãã íyî ácã-ácã tãlé. Tã gólã drî átilí 'dî rî cã trá búúú 'bãdrî mvã ázã gólã òjílã Sãmãriyã lé 'bã yí drî rîzò kpá 'á lá rî 'á. <sup>53</sup> Òjílã 'dî 'bã yí lèé íyî tã gólãkã 'dî tã-drî lá kò, tãlã gólîyi nî trá kî nî rî, gólã 'é trá nílî Yêròsálémã 'álã, 'bãdrî íyî ájû-'bã-ázî yí kã rî 'álã. <sup>54</sup> Gô'dá Yòwãní yí ádrúpî lá Yákóbã bê ári íyî tã 'dî bê rî, gólîyi áta íyî tã trá Yésù drî kî nî rî, “Ámã ìpî, ní lè tã-drî áamá drî Ôvâri rî ìjízò áájò ró bê lãsî òjílã 'dî 'bã yí zálé volé.” <sup>55</sup> Gólã áta tã trá, tã ìsü gólîyíkã 'dî áâyê ró íyî. <sup>56</sup> Gô'dá nîngã sî rî, zãã drílîyi nîzò 'bãdrî mvã ázã ngî lá 'á.

<sup>57</sup> Gô'dá gólîyi drî rîrî nílî lãfî 'ásî rî 'á, gólîyi úsü ágò ázã trá. Ágò 'dî áta trá Yésù drî kî nî rî, “Mã lè trá ání vò bélé zãã vò ámbá nò 'ásî bãdî vò ní drî rîzò lãmúlî rî 'ásî òzò tã ári 'bã ánikã kãtî.” <sup>58</sup> Gô'dá gólã lógò tã 'dî drî lá trá úlî mánîgò sî kî, “Óbã cú 'bú íyíkã bê á'dú kòzò 'á lá, gô'dá áriwã kpá cú jó íyíkã bê á'dú kòzò. Gô'dá mã gólã ájólé trá úrú lésî nò rî, mã cú ìtî 'bã ákò rîzò lóvolé 'á lá áamá ífîfî kã.”

<sup>59</sup> Kãyî äzâ sî, drílã kpá ägô äzâ ïjízó äänî ró bê, yí òrî ró Ìfî Ì lá ìcílí. Ägô 'dî lôgô tâ trá gólã drí kî nî rî, “Má lë fî trá nílí rî, mã drë rí'á tãkô ámã átã rí äràkã télë 'bälë 'bú 'á zälô.” <sup>60</sup> Gõ'dã Yësü kî, “Ní äyë òjílã gólíyî tâ lë 'bã ìyî pîpîsîlî 'á kô rî ä'dô ìyî ävô 'bã'á trá. Má lë ní drí änízô ämã bê ändrô nô òjílã äzîlî änilí 'bälë Ôvãrî rî mvã ró.”

<sup>61</sup> Gõ'dã ägô äzâ ätã tâ kpá trá kî nî rî, “Äwô, mã lë trá ämã drí nízó ní bê, ní äyë drë mã, mã nî'á zälô tâ lá ì'bîlî ämã átã bê.”

<sup>62</sup> Gólã ätã úlî mãnígô kpá trá drílã kî nî rî, “Özô òjílã äzã öndë lôsî íyíkã 'bälë rî kô drílã rízó gólë volé 'bã 'álã tâ lá sî, lôsî ämãkã rî äyézó rî, òjílã 'dî ä'dô òjílã ämãkã lôsî ämãkã 'ë 'bã rî ì'dî kô.”

Tã Yësü drí òjílã äzã 'bã yî zîzô ny'ä'dî-nã-drî-lã-ngã-mûdrî-drî-lã-ngã-rî rî

**10** <sup>1</sup> Dîrî rî vósî rî, Kúmú Yësü drí òjílã äzã 'bã yî zîzô ny'ä'dî-nã-drî-lã-ngã-mûdrî-drî-lã-ngã-rî, jölë sîsî 'bãdrî mvã önyîkô yí drí 'ë'á nî'á lâmú bê 'á lá sî rî 'ásî, rî rî. <sup>2</sup> Drílã úlî mãnígô äzã ätãzô òjílã 'dî 'bã yî drí kî nî rî, “Nî nî sîsî mã ágã 'álã tâ Ôvãrî kã pëlë òjílã drí, tãlã òjílã ämbã lë tâ 'dî ärílî. Gólíyî rí'á özô ämvú ängî ädrúgú lá drí mvëlë trá njãã 'ë'á ñólã rî, gõ'dã òjílã ñô 'bã lá yú rî kãtî. Gõ'dã mã lë nî 'ë rãtãã Ôvãrî drí gólã tîbë 'bã 'bã òjílã ndrî lîpî ró rî, gólã äãjô ró bê òjílã rí'á òjílã äzî nô 'bã yî Ìfî Ì lá yí ìcílí tâ gólãkã ärílî. <sup>3</sup> Nî nî, nî ndrë äní tãndí ró, tãlã äní rí'á özô ïndrî mvã gólã rî 'bã lâvûlî kôrô vö gólã kíãkêlówã drí 'bãzô 'á lá 'ásî rî kãtî. <sup>4</sup> Nî nî 'wãã'wã, nî trö ngã kô äní bê, özô lâfã, jörãã, kã'bókã kãtî rî 'bã yî. Nî ädrë kpá kô nî'á nî-bë-yã 'ë bê òjílã drí lâfî 'ásî. <sup>5</sup> Özô nî äãcã trá 'bã äzã 'á rî, nî fë nî-bë-yã 'bã-lîpî drí nôtî kî nî rî, ‘Ní trö tâ ä'dî Ôvãrî kã trá ní bê.’ <sup>6</sup> Özô 'bã-lîpî yî ölë tâ trá rî, Ôvãrî ä'dô gólíyî pã'á. Özô ölë ìyî kô rî, Ôvãrî pá gólíyî kô. <sup>7</sup> Nî rî zãã 'bã älö 'á, ä'dô kô nî'á lâmú bê 'bã-fî kpã bê kô. Nî nyã ngã, nî mvú ngã gólíyî drí äfëlë äní drí rî 'bã yî, tãlã ngã 'dî öfë ró fãfã äní drí rízó tâ ämãkã rî ìcílí.

<sup>8</sup> “Özô öólãgû äní trá 'bãdrî mvã äzã 'á rî, nî nyã ngã ndrî, nî gã ngã gólã gólíyî drí äfëlë äní drí rî kô. <sup>9</sup> Nî êdë òjílã gólíyî ngã lâzë bê rî 'bã yî dódó, nî ätã gólíyî drí kî nî rî, ‘Ôvãrî lë äní ä'dô ró òjílã íyíkã ró, ölë ngã lëlë änikã gólã bê rî ö'bë drî älö.’ <sup>10</sup> Özô òjílã äzã 'bã yî 'bãdrî 'dî kã ölë tâ änikã kô rî, nî ätã gólíyî drí nôtî kî nî rî, <sup>11</sup> ‘Mã äyë äní trá zãã, nî ndrë drë, mã yã täpîlîndrî 'bãdrî 'dî kã trá ämã pá ágálë 'ásî, mã tô pá 'á lá gõ'dã kô. Nî ndrë trá, Ôvãrî lë äní, gólã rî äní zî'á änilí òjílã íyíkã ró, gõ'dã nî gã dó.’ <sup>12</sup> Lãñô gólã Ôvãrî drí 'ë'á fëlã drílíyî rî ä'dô lãñô gólã drílã 'ë'á fëlã òjílã Södómô kã drí rî lâvû'á.

<sup>13-14</sup> “Á! Äní òjílã 'bãdrî Kórãzã kã nô òjílã gólíyî 'bãdrî Bëtãsédã kã rî 'bã yî bê, mã 'ë tâ lâràkô trá ändálë ändálë äní Ìfî drî 'á. Äní lëë kô drî äjálë 'dëzô Ôvãrî vó. Nî nî trá ä'dô tâ ä'dô nî jãrîbã Tírã yí kã drí Sîdónã bê, äkú ró rî, Ôvãrî ïzã gólíyî trá kôrô. Gólíyî öró tâ lâràkô gólíyî mã drí rí'á 'ëlã äní lâfálë 'á rî 'bã yî ndrëë cú ìyî Ìfî sî rî, tí gólíyî ädî drî trá tâ önjî ìyíkã rî 'bã yî 'ásî. Ítî rî, Ôvãrî ä'dô lãñô ämbã fë'á äní drí lâvûlî kôrô. <sup>15</sup> Gõ'dã òjílã gólíyî Kãpërãnomã kã rî 'bã yî ïsü ìyíkã bê rî, Ôvãrî ä'dô gólíyî lâgú'á trölë úrú 'álã, tãlã gólíyî ärí tâ ätã-ätã ämãkã bê rî, gõ'dã nî ìyî mã trá tâ lâràkô ndrî mã drí 'ëlë rî 'á yã? 'E'ë! Gólíyî ä'dô nî'á lâsî ädükü äkó rî 'á, tãlã gólíyî gã dó drî ädîlî tâ önjî gólíyíkã 'ásî.”

<sup>16</sup> Gõ'dã Yësü ätã tâ trá lâjô'bã íyíkã rî 'bã yî drí nôtî, “Mã fë drî-äcë ämãkã trá äní drí òjílã Ìfî ìcízó ämã vö 'á. Özô òjílã äzã 'bã yî ölë tâ änikã trá rî, gólíyî lë tâ ämãkã rî kpã trá. Özô gólíyî ögã tâ ïmbã-ïmbã änikã trá dó rî, gólíyî gã ämãkã rî kpã trá dó. Özô òjílã äzã 'bã yî ögã tâ ämãkã trá dó rî, gólíyî gã Ôvãrî kã rî kpã trá dó, tãlã gólã ämã äjô 'bã rî ì'dî.”

<sup>17</sup> Gõ'dã òjílã gólíyî zílî ny'ä'dî-nã-drî-lã-ngã-mûdrî-drî-lã-ngã-rî 'dî 'bã yî, nî ìyî trá tâ Yësü kã ätã bê. Gõ'dã gólíyî ägô ìyî gólã ngálã rú'bã äsô-äsô bê. Gólíyî kî nî rî, “Mã 'ë tâ 'dî trá té özô ní drí ätálë rî tí. Lîndrî önjî gólã Sätãnã kã, mã ätã tâ bê drílíyî rî, gólíyî äyë òjílã trá. Mã zî äní rú bê rî, gõ'dã kôrô drílíyî rözó lá.” <sup>18</sup> Yësü drí gözó tâ ätálë gólíyî drí kî nî rî, “Äwô, äkú ró rî, Sätãnã njã tâ Ôvãrî kã bê njãnjã rî, mã ndrë ämã Ìfî sî Ôvãrî drí Sätãnã rî ävüzó úrú lésî vûdrî 'á nölë. <sup>19</sup> Lîndrî önjî 'dî 'bã yî rí'á özô ötónyî kãtî òjílã zälë zãzã, kpã ïnî bê rî òjílã cîlî lâzë-lãzë ró. Gõ'dã nî ró tâ kô, gólíyî lîsî äní kô, tãlã mã fë drî-äcë ämãkã trá äní drí gólíyî ïzãzô. <sup>20</sup> Ngbããngbãñô rî, äní rú'bã trá äsô-äsô ró, tãlã nî ïsü bê, rî ìyî trá mbãràkã bê lîndrî önjî ïzãzô. Tãndí ró, äní rú'bã äã'dô äsô-äsô ró, tãlã nî ä'dô trá Ôvãrî rî mvã ró rî drí sî.”

<sup>21</sup> Gõ'dã Lîndrî Tãndí Ôvãrî kã 'bã Yësü trá ä'dólë pîpîsîlî lá bê ndrî äyîkô ró, drílã tâ ätãzô Ôvãrî drí rãtãã sî kî nî rî, “Äwô-ítî, ämã átã, nî tîbë ängô lîpî ró rî, ní lâpî tâ nô 'bã yî trá ndrî òjílã gólíyî tâ nî äkî nô 'bã yî drí. Äní Lîndrî ä'dã tâ ìfî nô òjílã gólíyî äyábálã ró rî yí drí. Ní 'ë ïtî özô tâ gólã äní pîpîsîlî drí lëlë rî tí.”

<sup>22</sup> Gõ'dã gólã drí tâ ätãzô lâjô'bã íyíkã rî drí kî nî rî, “Ämã átã Ôvãrî äfë ngã ämbã nô 'bã yî trá ndrî mã drîgã. Ämã átã Ôvãrî nî mã trá ìyî mvã ró, mã ì'dî. Mã nî gólã kpã trá ämã átã ró Ôvãrî ì'dî. Gõ'dã mã lë trá Ôvãrî rî ä'dálë òjílã gólíyî mã drí ëpëlë nô 'bã yî drí.” <sup>23</sup> Drílã gözó tâ ätálë mãnísî lâjô'bã íyíkã 'dî 'bã yî drí kî nî rî, “Ôvãrî rî Ìfî äã'dô äní drî, tãlã nî rî trá ämã ndrëlë tâ lâràkô 'ërë 'á ämbã. <sup>24</sup> Kúmú ämbã äzã 'bã yî, gõ'dã tâ ängü 'bã ämbã rî 'bã yî bê lë ìyî tâ lâràkô 'dî 'bã yî ndrëlë rî, gõ'dã ìcã ìyî ndrëlã kô, lë ìyî kpã úlî gólíyî mã drí rí'á ätálã cú ämã fî sî äní drí nã 'bã yî ärílî rî, gólíyî ärí kpã kô.”

Í'dígówã Sãmãrîyã lë 'bã drí ìyî äjü-'bã-äzî pãzô rî

<sup>25</sup> Kãyî äzã sî, ägô äzã gólã lâ'bî ïmbã 'bã rî ïjî Yësü trá, 'ëzô tâ ñîñî Yësü kã rî ùjûlî tâ äzã 'bã yî 'á, tãlã lâ'bî ïmbã 'bã 'dî lë Yësü ätã ró úlî äzã bê änyã ró. Lã'bî ïmbã 'bã 'dî drí tâ ätãzô gólã drí kî nî rî, “Ìfî ìcî 'bã Yësü, özô mã ölë trá rîlî ädükü äkó vö úrú 'álã rî 'á rî, mã ä'dô ä'dô 'ë'á ì'dî yã?” <sup>26</sup> Gólã ätã trá lâ'bî ïmbã 'bã 'dî drí nôtî kî nî rî, “Tã tîbë Músã drí ïgîlî tâ 'bã'bã Ôvãrî kã tãsî rî, ätã tâ kî ä'dî yã? Ní ätã tâ lá mã drí.” <sup>27</sup> Lã'bî ïmbã 'bã 'dî lôgô tâ trá kî nî rî, “Tã ïgî tâ 'bã'bã Ôvãrî kã 'dî rî úlî ätálë ämã drí kî nî rî,

‘Ní lë Ôvãrî Kúmú änikã ró rî pîpîsîlî älö sî,

ánî mbârākã sī ndrī, tā ïṣũ-ïṣũ áníkã sī ndrī.’

Tã 'Bã'ba Ändã 6.5

Gõ'dá kpá,

‘Ní lē ánî äzî-äzî yî, òzò ní drí ánî ífífí lērē kátí.’ ”

Lávî 'bá yî 19.18

<sup>28</sup> Yésũ kí, “Tã ní drí ïjílí má tí rí, ní ndē trá ï'dí 'dî. Òzò ní ò'è tā 'dî 'bá yî trá ngbã 'bũũ rí, ní à'dò rí'á Ôvãrí bē 'bãdrî ùrú 'álã rí 'á äðũkũ äkò.” <sup>29</sup> Lã'bí ïmbã 'bá 'dî lēē kò òjílã drí tā àtálé kí'á ní rí, Yésũ 'dî tā nîñî bē kòrò yí drî sî. Lã'bí ïmbã 'bá 'dî kí, “Ní à'dã drē má drí òjílã ángò rí 'bá yî ï'dí àmã äzî-äzî ró má drí lēlé rí yã?”

<sup>30</sup> Gõ'dá Yésũ lògò tā-drî trá lã'bí ïmbã 'bá 'dî drí ï'dígówá sî kí ní rí, “Ägò äzã rí'á àní'á Yēròsälémã lésî, 'è'á nílí Yérìkò 'álã. Ägò äzã 'bá yî ngá òpá 'bá 'î, rú ïyî gólã trá lãfî 'á. Ngá òpá 'bá 'dî 'bá yî drí ngá gólãkã òpázò ndrî, ítã yí bē ndrî. Gólã gõ'dá cú ítí ùndú ró. Ngá òpá 'bá 'dî 'bá yî drí gòzò gólã rí cälé 'è'á fülã fũfũ, sèzò lá nî'á vülã pávò gãrã 'á ítí, gbòcò, ïyî drîgã sî àyélé ävò ró.

<sup>31</sup> “Kãyî 'dî sî rí, àndrã-tãndî ró, drî-'bã lã'bí 'è kã äzã íyíngã kpá rí'á àní'á àcälé vò tîbê gólã drí rîzò òzò ävò kátí 'dî 'á. Gõ'dá drî-'bã lã'bí 'è kã 'dî ndrê bē gólã àyî'á vüdrî ítí rí, drílã íyíngã lãvüzò rú lá sî àyélã nîngã.

<sup>32</sup> “Gõ'dá 'dî rí vòsî rí, ägò äzã drí kpá àcázò. Ägò àcã 'bá nò rí lòsî gólãkã rí rí'á íyíkã ügúlî áfî 'bã drî-'bã lã'bí 'è kã rí 'bá yí kã lãfálé sî. Gõ'dá ägò nò ndrê gólã bē rí, drílã íyíngã kpá lãvüzò rú lá sî lãfî gãrã drî äzã rí 'ásî.

<sup>33</sup> “Gõ'dá 'dî rí vòsî rí, ägò äzã drí kpá àcázò. Ägò 'dî Sãmáryã lé 'bá 'î, íyíkã gîã ngá äwã 'î. Ägò gólã Sãmáryã lé 'bá ró 'dî ndrê bē ägò lãzé bē 'dî àyî'á vüdrî rí, ïzã lá gã trá drílã, gólã kí ní rí, ‘Óò! À'dò 'è ägò nò nõtí nò ní yã?’

<sup>34</sup> “Gõ'dá drílã ànízò ägò lãzé bē 'dî ïngálé lãzé lá jîzò òdrã sî, drílã kpá dõ dãzò ï'dî lãzé 'dî 'á àlòkò ró, drílã lãzé lá òmbézò ítã sî ngãrã-ngãrã. Drílã ägò lãzé bē 'dî ïngázò 'bãlé dõngí íyíkã rí drî, trölé àjílí jãrîbã 'álã. Àcã ïyî bē jãrîbã 'álã rí, 'bã ägò lãzé bē 'dî trá jó ùmú kã rí 'álã. Gólã ndrê ägò lãzé bē 'dî vó lá trá tãndí ró. <sup>35</sup> Ìdrú rí tí, drílã gòzò lãvülî. Drílã lãfã fèzò ägò jó ùmú kã vó lá ndrê 'bã ró 'dî drí àlòkò gîzò, kpá ngá nyãnyã gîzò ägò lãzé bē 'dî drí. Drílã kpá tá àtázò kí ní rí, òzò yí òtírî ägò rí, yí à'dò kpá lãfã äzã fè'á ngá gólã drí nyälé nõngã rí tãsî. Ì'dí 'dî.”

<sup>36</sup> Gõ'dá Yésũ àtã trá ägò gólã lã'bí ïmbã 'bã ró 'dî drí kí ní rí, “Tã ïṣũ áníkã rí íyíkã ángò tí yã? Òjílã nã 'dî 'bá yî lãfálé sî rí, à'dí pã ägò gólã ngá òpá 'bã drí cälé rí ní yã, tá 'èzò drílã òzò áró lá kátí rí yã?”

<sup>37</sup> Lã'bí ïmbã 'bá 'dî àtã trá kí ní rí, “Cé òjílã àní 'bã Sãmáryã lésî rí ï'dî.” Yésũ kí, “Ní gò 'bã 'álã, ní 'è kpá òzò ägò gólã Sãmáryã lésî rí drí 'èlé 'dî tí.”

Tã Yésũ drí àtálé Mãrãtã drí rí

<sup>38–39</sup> Yésũ yí lãjò'bã íyíkã bē drílîyî rîrî nílí Yēròsälémã 'álã rí 'á, kãyî äzã sî pávò 'á rí, drílîyî àcázò 'bãdrî mvã äzã 'á. 'Bãdrî mvã 'dî 'á rí, òkò äzã rí'á tólã rú bē Mãrãtã. Àmvúpî lá rí rú Mãryã. Gólîyî nî Yésũ trá. Mãrãtã drí Yésũ rí tá àtízò ànílî íyî drí 'bã 'álã ùmú ró. Yésũ àcã bē drílîyî 'bã 'á rí, Mãryã àní trá rílî vüdrî Kúmú Yésũ lãgãtî, úlî gólãkã rí'á àtálã rí àrílî ï'dî. <sup>40</sup> Gõ'dá Mãrãtã ícã íyíkã úlî Yésũ kã 'dî àrílî kó kò, tãlã gólã rí ïfî trá lãrã-lãrã ró, lòsî nyãsã lã'dî-lã'dî kã rí 'è'á ï'dî, drî lá ïjã trá ndî ítí. Mãrãtã drí tá àtázò Yésũ drí kí ní rí, “Kúmú Yésũ, tãlã à'dò 'î àmã àmvúpî Mãryã drí àmã àyézò élèwálã, rí'á lòsî nyãsã lã'dî-lã'dî kã 'èlé yã? Ní àtã gólã drí àànî ró àmã pãlé lòsî äzã 'bá yî 'ásî.”

<sup>41</sup> Gõ'dá Kúmú Yésũ drí tá àtázò kí ní rí, “Mãrãtã, Mãrãtã, kãyî vòsî ndrî, ní rí zãã rí'á ïfî lò'bélé lò'bè lòsî jó kã 'èrè 'á ángò tí yã? <sup>42</sup> Ní àrî drê, lòsî tãndí kó ï'dí àlò nò. Tãkò ï'dî úlî má drí rí'á àtálã nò àrî-àrî lá ï'dî. Mãryã lè trá úlî má drí rí'á àtálã nò àrílî. Nîngã sî rí, má ícã tá àtálé drílã kí'á ní rí, gólã òní lòsî äzã 'èlé rí kò.”

Tã rãtãã 'èzò Ôvãrí drí rí tãsî

(Mátáyò 6.9-13; 7.7-11)

**11** <sup>1</sup> Gõ'dá kãyî äzã sî, Yésũ rí rãtãã 'è'á Ôvãrí drí. Gõ'dá lãjò'bã gólãkã rí'á gólã bē tólã, àlò gólîyî lãfálé 'ásî rí kí ní rí, “Kúmú àmãkã, ní ïcî àmã ïfî rãtãã 'è'è sî Ôvãrí drí. Òkî ní rí, Yòwãní ïcî íyíkã tá àrî 'bã íyíkã rí 'bá yí ïfî lá trá rãtãã 'è'è sî.” <sup>2–4</sup> Gõ'dá Yésũ drí gòzò tá àtálé lãjò'bã íyíkã 'dî 'bá yí drí kí ní rí, “Ní 'è rãtãã nõtí, ní kí,

Àmã átã ùrú 'álã rí, àní rú à'dò ïnjílî ïnjî.

Kùmú àníkã rí àacã.

Ändrò nô, ní àfè ngá nyãnyã àmãkã kãyî vòsî cé rí àmã drí.

Ní àyè àmã tá ònjí àmãkã rí 'bá yí 'ásî,

àmã drí rí'á 'èlá rí 'bá yí tãsî,

òzò àmã drí rîrî äzî-äzî gólîyî rî 'bã tá ònjí 'èlé àmã drí rí 'bá yí àyèrè kátí.

Tã ùjü-ùjü 'á rí, ní 'bã àmã pîpîsîlî ïdú ïdú,

tãlã mã òzò tá ònjí 'èè.”

<sup>5–6</sup> Gõ'dá nîngã sî, Yésũ drí kpá tá äzã àtázò gólîyî drí tá rãtãã 'è'è kã Ôvãrí drí rí tãsî nõtí, “Òzò tí tá äzã 'bá yí à'dò trá òzò nõtí rí. Ngãcî ítò 'á, òzò ùmú äzã àacã ní drí 'bã 'á vò jèjè äzã 'ásî rí, gõ'dã ùmú rí 'dî rí'á lõfó ró, gõ'dã ní cú ítí ngá nyãnyã äkò fèlé ùmú 'dî drí nyälé rí, gõ'dã ní ngá nílí 'bã-ñî-'dî-äzî àníkã ngálã. Ní kí 'bã-ñî-'dî-äzî 'dî drí rí, ùmú àcã trá yí drî vò jèjè 'ásî, yí cú ítí ngá nyãnyã äkò fèlé drílã nyälé, ícã kò àkórí drí àmbãtã àfèzò yí drí fèlé drílã yã?

<sup>7</sup> “Ngbããngbãno rí, má àtã àní drí drê àní tá ïjî-ïjî sî. 'Bã-ñî-'dî-äzî àníkã 'dî à'dò lògò'á lá ní drí kí ní rí, ‘Ní ïkpòkpólò mã kò, má à'bã áfî trá, má nñî gõ'dã áfî kò, àmã, àmãngã trá àmã mvã yí bē à'dú kò'á.’

<sup>8</sup> “Gõ'dã 'bã-ñî-'dî-äzî àníkã 'dî à'dò ngã'á gbãrãkã drî sî, áfî nñîlî ní drí, ngá gólã ní drí lèlé rí àfèzò ní drí. Gólã 'è tá 'dî ítí tãlã à'dò 'î yã? Tãlã ní gólã rí rú-lè-äzî 'î rí drí yã? 'È'è, gólã 'è tá 'dî ítí, tãlã nî rí'á zãã tá ïjî'á gólã tí, gólã gõ'dã

lëé òjílã drí tã ìsùlì kî, yî 'bã-tî-'dî-âzî ònjí 'î rî kô. Òzô ã'dô ìtí rî, Ôvâri gólã tîbê 'bã 'bã kôrô áni 'bã-tî-'dî-âzî drî sî rî á'dô tã ìjî-ìjî ánikã ári'á.

<sup>9-10</sup> “Òzô òjílã ázã ìjî ngá ázã tã lâ Ôvâri tî rî, áá'dô fê'á lâ té gólã drí. Òzô òjílã òrî ngá ázã nd'á rî, áá'dô kpá úsú'á lâ. Òzô òjílã ázã òrî áfî gálê rî, áá'dô nî'á lâ gólã drí. <sup>11</sup> Òzô mvá ázã ùzî ngá nyãnyã átã lâ tî rî, átã lâ fêé kúnî mvá 'dî kô gólã drí. Òzô ùzî 'î'î'î 'î rî, ófêé ìnî 'dî drílã kô. <sup>12</sup> Òzô ùzî 'à'u 'bú 'dî rî, ófêé ótónyî 'dî drílã kpá kô. <sup>13</sup> Nî ndrê drê, áni gólîyî tîbê tã ònjí bê rî 'bã yî, nî fê kpá ngá tãndí 'dî áni mvá yî drí. Ngá gô'dá ámã átã tîbê úrú 'álã rî á'dô íyíkã fê'á lâ áni drí gãrã kô yã? Òzô nî ààzî Línrí Tãndí gólãkã 'dî rî, gólã á'dô fê'á lâ kpá áni drí.”

Tã línrí ònjí Sātánã kã rî 'bã yî tãsi

(Mátáyô 12.22-30; Márakô 3.20-27)

<sup>14</sup> Kàyî ázã sî rî, Yésú êdê ágô ázã trá ngá lâzê línrí ònjí kã 'ásî. Línrí ònjí 'dî 'bã ágô rî 'dî trá rílí cú ìtí úlî átã ákó ù'dú'dú ró. Gô'dá éedê ágô 'dî bê rî, ágô 'dî rî trá gô'dá tã átalé íyî tî sî tãndí ró òjílã drí árilí. Òjílã gólîyî ágô 'dî ndrê 'bã Yésú drí rîrî éderê lá 'á rî á'dô íyî trá ndrî lâ-rô-lâ-rô ró. <sup>15</sup> Gô'dá òjílã ázã 'bã yî gã dó tã-drî lélé kî, mbârákã gólã Yésú drí rîzó òjílã édelé 'dî sî lá 'dî, á'dô Ôvâri ngá lésî kô, òjílã gólã mbârákã fê 'bã Yésú drí rîzó òjílã édelé nò rî'á Sātánã 'dî, tãlã línrí ònjí 'dî bê rî'á Sātánã bê mbârákã Sātánã kã zélé. <sup>16</sup> Òjílã ázã 'bã yî tã lélé ákó rî, lè íyî Yésú rî ùjúlî kî nî rî, gólã á'dô ngá ádô 'bã 'î, 'dôvó gólã ò'è drê kpá tã lâ-râkô ngî gólîyî òndrê ró bê gólîyî ùnî ró bê kî'á nî rî, Ôvâri fê mbârákã 'dî nî gólã drí.

<sup>17</sup> Gô'dá Yésú nî tã ìsù-ìsù ònjí òjílã 'dî 'bã yî kã 'dî trá kî nî rî, gólîyî lè trá kôlôgbô cálé yî drí. Gólîyî lè á'dálã kî, Ôvâri á'dô 'dî kô íyî ájô 'bã rî. Gô'dá Yésú átã tã trá òjílã 'dî 'bã yî drí kî nî rî, “‘Básúru gólã tîbê lâfálé cá 'bã rî gôzó rílí rú fúlî íyî vò 'ásî rî á'dô rî'á fî trá zîlî 'básúru álô ró yã? 'Bã gólã rîzó lâwálé 'á lâ ìtú vósî cé ázî-ázi bê rî, á'dô rî'á trá vò álô 'á 'bã-tî álô ró yã? <sup>18</sup> Òzô òjílã gólîyî áyî 'bã 'dô Sātánã zélé rî òrî íyî lâwálé kára rî, kûmû Sātánã kã á'dô rî'á álô rî ángô tî yã? 'É'è, ícã rílí kô. Rî'á pãtî ró, Sātánã á'dô volé gã'á dó mbârákã áfêlé má drí. Nî ìsù ánikã bê rî, Sātánã fê mbârákã nî má drí rîzó línrí ònjí àbàbà kã lôfôlé òjílã 'ásî 'dî. Òzô á'dô ìtí rî, Sātánã á'dô kpá mbârákã áfê'á má drí rîzó línrí ònjí gólãkã gólã rî úfú zélé 'dî 'bã yî ìzázó yã? <sup>19</sup> Gô'dá nî ìsù drê tã dã áni drî, tã gólã má drí 'E'á átalã áni drí nò tãsi. Òzô Sātánã á'dô 'dî mbârákã fê 'bã ró má drí rî, gô'dá á'dî fê íyíkã mbârákã áni drî-'bã yî drí rîzó línrí ònjí lôfôlé òjílã 'ásî rî nî yã? Nî ìjî tã drê drî-'bã 'dî 'bã yî tî, á'dî fê mbârákã 'dî gólîyî drí nî yã? Drî-'bã 'dî 'bã yî á'dô átã'á lâ áni drí kî, Ôvâri áfê mbârákã nò nî íyî drí. <sup>20</sup> Gô'dá má rî gógó kpá rî'á mbârákã Ôvâri ngá lésî rî bê. Nî ndrê drê, gólã rî gógó tîbê mbârákã 'bã ró 'è 'bã áni pálê rî, má 'dî rî'á nò. Ôvâri ájô má nî áni ìfî ícílí, má 'dî tîbê áni drí 'E'á rôlã rî.

<sup>21</sup> “Sātánã rî'á òzô ágô àwálákã 'bã íyíkã rî 'bã íyî mvá yî vò ndrêlé ndrêndrê ájû sî rî kâtí. <sup>22</sup> Òzô ágô ázã kpá àwálákã ró mbârákã lâ drí gólã rî lâvùlî gãrã rî áani kpá 'delé òmbã bê gólã drî rî, á'dô gólã rî drô'á cú 'bã 'ásî 'dîyímvá gólãkã 'dî 'bã yî úwúzó ngbã ngá 'bã kã bê.

<sup>23</sup> “Má ìmbã áni ìfî 'dî nò. Nî rî kô òmbã Ôvâri yî lâfálé 'á Sātánã bê rî têlé. Pãtî ró, òmbã rî 'dî 'E'á ácalé. Òzô nî ààmû 'á má bê kpãkã álô kô rî, nî lè gô'dá trá 'á àmúlî ájû-'bã-áziyã Sātánã bê. Áni drí ámã pálê òjílã Ôvâri kã 'èbélé vò álô 'á òzô kãbîlîkî lókî 'bã drí kãbîlîkî íyíkã 'èbéré kâtí. Òzô nî ò'è ìtí kô rî, nî lè gô'dá trá òjílã Ôvâri kã lâpélé má rú sî volé. Gô'dá 'dî 'ásî rî, Ôvâri á'dô tã átã'á kî nî rî, ‘Áni ámã ájû-'bã-ázi 'î.’

<sup>24</sup> “Má lè trá tã ázã átalé áni drí nongá línrí ònjí 'bã tãsi. Òzô línrí ònjí Sātánã 'ásî 'dî àâyê òjílã trá rî, drílã rîzó nî'á lâmú bê élê nî'á òjílã ázã 'bã yî ndalé, nîzó rílí 'á lâ 'á. Òzô úusú òjílã 'á ázã kô drílã rîzó 'á lâ rî, á'dô òjílã sîsî 'dî nî'á, gô'dá drílã ágôzó ó'dí. <sup>25</sup> Òzô òjílã 'dî ààzî Línrí Tãndí Ôvâri kã íyî pîpîsîlî 'á kô línrí ònjí 'dî vò lâ 'á rî, línrí ònjí 'dî òtírî ágô ró, á'dô gólã rî pîpîsîlî úsú'á zãã tãkô ìtí íyî tã'á ngbángbã, òzô jó gólã tótô àkúzó trá 'álã sî édelé ùmú drí rî kâtí. <sup>26</sup> Gô'dá línrí ònjí 'dî á'dô ázi-ázi 'è'bé'á dùú ánizó rílí vò 'dî 'á, 'dî rî á'dô 'bã'á lâpô ró àmbã lâvùlî sîsî rî drî sî.”

<sup>27</sup> Gô'dá Yésú drê rî'á tã àdükú íyíkã átã'á ò'bî àmbã rî 'bã ìtí 'dî 'bã yî drí rî, gô'dá òkó ázã ò'bî 'dî 'bã yî lâfálé 'ásî, drílã trézó úlî bê Yésú drí kî nî rî, “Òkó ázã gólã 'bã 'bã áni àndrê ró nò, Ôvâri fê àyîkô trá drílã lâvùlî kôrô.” <sup>28</sup> Gô'dá Yésú drí tã átázó òkó 'dî drí nòtí, “Ôvâri á'dô àyîkô fê'á lâvùlî kôrô òjílã gólã rî 'bã úlî má drí átalé nò árilí rî drí gô'dá kpá rô 'bã lâ rî drí.”

Tã Yésú drí gázó dó tã lâ-râkô 'èlé rî

(Mátáyô 12.38-42)

<sup>29</sup> Gô'dá nîngá sî rî, ò'bî àmbã 'dî 'bã yî trá àsî'á òrî gbãã Yésú rú sî, òzô òbêbêwá drí vò béré gbãã rî kâtí. Gô'dá Yésú drí tã átázó gólîyî drí kî nî rî, “Òjílã rî'á àmbã tã lélé ákó. Gólîyî lè má drí tã lâ-râkô 'èlé gólîyî ìfî drî 'á. Má gã dó tã lâ-râkô 'èlé gólîyî ìfî drî 'á. Àdükú lâ, gólîyî á'dô íyî tã lâ-râkô ázã ndrê'á cé álô, òzô tã á'dã-á'dã kâtí, òzô tã tîbê Ôvâri drí 'èlé Yónã drí rî kâtí. <sup>30</sup> Tã Yónã kã rî rî'á nòtí. Àkú ró, 'î'bî àngî ázã tã gólã trá nyé yî 'á. Gô'dá Ôvâri drí 'î'bî 'dî 'bãzó gólã rî lô'délé volé lédrê-lédrê ró. Gô'dá òjílã gólîyî 'bãdrî Nínivê kã rî 'bã yî 'á rî ári íyî tã 'dî bê rî, gólîyî drí nîzó lâ kî nî rî, Ôvâri ájô gólã nî íyî ngálã. Gô'dá tã ámãkã rî rî'á nòtí, Ôvâri á'dô kpá ámã 'bã'á á'dólé lédrê-lédrê ró má drí 'bãzó 'bú 'álã rî vósî. Gô'dá 'dî rî vósî rî, òjílã gólîyî rî 'bã ángó 'á nongá nò 'bã yî rî á'dô íyî nî'á lâ kî nî rî, Ôvâri ájô má nî. <sup>31-32</sup> Ízátú kàyî gólã Ôvâri drí tã-vó áni òjílã kã rî kîzó rî 'á rî, òjílã gólîyî Nínivê kã rî á'dô 'bã'á kpá ìtí tî gã 'bã ró ícîcíyá 'èlé áni tîbê tã ári 'bã kô rî 'bã yî rú, tãlã òjílã gólîyî Nínivê kã rî 'bã yî ári íyî tã Yónã kã bê rî, drílîyî drî ádízó tã ònjí 'ásî.

“Gõ'dá kúmú āzã kpá gólã vò jējē āzã kã rí rí'á òkó 'í.<sup>14</sup> Gólã à'dò 'bã'á tólã kpá íti ícícíyá 'éle ānì gólíyí tã lē 'bã kò rí 'bã yí rú. Gólã ānì trá vò jējē 'ásí úlí tã nīnī kã ārílí kúmú Sólòmò sīlì sī. Gõ'dá mã tíbè àjólé úrú lésí rí à'dò 'bã'á gārã kúmú Sólòmò drī sī. Gõ'dá nī lēé úlí ámaká ārílí kò. Ngbãāngbãñò, mã rí tã Ôvãrí kã íc'í'á ānì drí, gõ'dá nī lēé kò ārílã mã tì sī.

<sup>33</sup> “Dòvò nī àrì drē, òjílã āzã yù'dáwá lāsì í'ílí drī lã àkólé límvo zélé. Òzò òjílã ñ'í'í lāsì íngalé ùrú rí, òjílã òtírí 'èè fílí jò ñnìrìkúwá ró rí 'á rí, à'dò ndrè'á lã tò. Úlì ámaká rí ñyíkã òzò lāsì í'ílí lãpílì límvo zélé kò rí kátí. Ícã té tã lãràkò 'èzò í'dí rí kò. <sup>34</sup> Vò ñ'í'í drí fízò búúú 'á lã ngbángbã. Òzò ānì līfì à'dò ngá lãzé ró rí, ngá ñ'í'í kò, à'dò 'bã'á ñnìrìkúwá ró. Òzò nī àarì úlì ámaká kò rí, ānì nyé òzò līfì gólã ngá lãzé ró rí kátí. <sup>35–36</sup> Úlì ámaká nò à'dò 'bã'á òzò ngá ñ'í'í kátí, ānì līfì òmbã ānì rú, ānì drí úlì ámaká tròzò 'balé ānì pìpìsìlì 'á tãlã úlì ámaká nò rí rílí vò ñ'í'í ānì pìpìsìlì 'á, òzò vò ñ'í'í ngbángbã rí kátí.”

Tã Yésù drí tì ànyázò Pãrúsì yí lã'bí ìmbá 'bã rí 'bã yí bē rí

(Mátáyò 23.1-36; Márākò 12.38-40)

<sup>37</sup> Gõ'dá 'dñ rí vòsì rí, Pãrúsì āzã drí Yésù rí zìzò ānìlì ngá nyälé yí bē. Gõ'dá Yésù drí àcázò rílí vùdrì òzò lã'bí gólíyíkã rí tí. Drílã gòzò ìtònálé ngá nyälé. <sup>38</sup> Gõ'dá gólã ñjì lìmvo tã kò íyì drí jìzò búúú kúlúgúsú 'á, òzò lã'bí Pãrúsì kã rí tí. Pãrúsì 'dì trá lãrò-lãrò ró. <sup>39</sup> Gõ'dá Yésù drí tã àtázò Pãrúsì 'dì drí kī nī rí, “Ānì ānì āzì-āzì yí bē gólíyí à'dò 'bã Pãrúsì ró rí 'bã yí, nī àrì drē. Nī rò lã'bí ānìkã trá tákányì. Nī jì ānìkã cé ānì rúmva 'dì, gõ'dá ānì pìpìsìlì drí ñyíkã rìzò ñndì ró. Mã àtã tã 'dì tãlã ānì ngá lòvò 'bã 'í, gõ'dá nī à'dò kpá òjílã gólíyí ñzã 'bã ró rí yí 'bã'á àdì ñyíkã fèlé ānì drí. <sup>40–41</sup> Òzò nī òjì cé límvo rú'bã ñvì lésí rí 'dì rí, nī ñsù ānìkã bē rí, 'alé lã à'dò 'bã'á kpá ngbángbã yã? Nī jì ānì pìpìsìlì kpá, Ôvãrí èèdè ró kpá ānì rú'bã ānì pìpìsìlì bē. Gõ'dá à'dò íti rí, nī àyè ngá lòvò volé, àdì ānì líkítí 'á, ānì drí rí'á 'balã 'dì, nī fē ñzã 'bã drí, ānì pìpìsìlì à'dò ró bē ngbángbã.

<sup>42</sup> “Ānì Pãrúsì yí, lãñò àngì à'dò ānì 'è'á, tãlã nī rí trá tã ònyíkò àmbã lã'bí ānìkã rí 'bã yí kã vò lã lòbèlé ñndì-ñndì, gõ'dá tã 'bã'á tíbè Ôvãrí kã rí àyézò vùdrì. Tã à'dã-à'dã lã rí'á nòtí, nī cã àmvú ānìkã àtúbjì kã lãfálã mùdrì, gõ'dá àlò rí ānì drí fèzò lã Ôvãrí drí, gõ'dá nī lēé òjílã gólíyí ñzã ró rí 'bã yí vò lã ndrèlé kò. 'Dñ rí, nī lēé Ôvãrí pìpìsìlì àlò sī kò.

<sup>43</sup> “Ānì Pãrúsì nò 'bã yí, nī lē ānìkã rílí 'dó rí-vò àmbã-àmbã drī sīsì lésì òjílã ágálé, òzò nī òtírí nñ jò tã àrì kã rí 'alã rí, nī lē òjílã òfè ró ñi-bè-yã ñyì drí rìzò ñyì ñnìlì vò rú è'bè kã 'dì 'á. <sup>44</sup> Òjílã 'dì 'bã yí nñ kò kī, ānì pìpìsìlì à'dò rí'á ñndì ró.”

<sup>45</sup> Gõ'dá àgò āzã rí 'bã lã'bí ìmbalé rí drí ngázò tã àtálé Yésù drí kī nī rí, “Òzò nī àatã tã trá íti òjílã gólíyí Pãrúsì ró rí yí drí rí, 'dñ rí, nī rí kpá gólíyí rí 'bã lã'bí ìmbalé rí 'bã yí 'bã'á 'dásì 'èzò rú lã ñyì.” <sup>46</sup> Níngã sī, Yésù drí tã àtázò àgò 'dì drí kī, “Tã pãtī ró, òjílã gólíyí lã'bí ìmbá 'bã 'dì 'bã yí, Ôvãrí à'dò lãñò fè'á gólíyí drí, tãlã lã'bí ìmbá 'bã 'dì 'bã yí rí ñyì tã āzã 'bã yí lã'bí kã lòpélé dùú òjílã drí 'èlé. Tã ònyíkò 'dì 'bã yí ndrì è'bè rú gõ'dá trá dùú gólíyí òmbè kúkú 'á lãñjì-lãñjì ró, òzò ngá lãñjì kátí. Ānì gólíyí lã'bí ìmbá 'bã 'dì 'bã yí rí ñyì ngá è'bèlé dùú lãñjì-lãñjì ró òjílã drí nñlì, gõ'dá nī lēé gólíyí pãlé nñjì lã 'á gõ'dá kpá kò.

<sup>47</sup> “Nī rí lò'dé tãndí ó'dí bèlé vò āzã 'bã yí 'ásì ngíngì vò gólíyí tíbè tã àngù 'bã Ôvãrí kã rí 'bã yí àvò lã 'bãzò rí 'á. Nī 'è íti, tãlã òjílã òlòngò ró ānì tã bē, gõ'dá ānì à'bíyá yí gá ñyì volé dó úlì tã àngù 'bã 'dì 'bã yí kã ārílí, gòzò tã àngù 'bã yí fùlì volé. <sup>48</sup> Nī trò ānìkã 'dì té ānì à'bíyá yí lãràkò 'dì. <sup>49</sup> Òzò àndrò nò Ôvãrí àajò tã àngù 'bã āzã rí, nī à'dò úlì gólákã gã'á dó, gõ'dá ānì drí kpá gólã rí füzò volé. Tã pãtī ró, Ôvãrí kī, yí à'dò vòrà àjò'á tã àngù 'bã íyíkã bē tã àtálé ānì drí, ānì rí gógó à'dò gólã rí drò'á volé kpá gólã rí füzò. <sup>50</sup> Ôvãrí à'dò kpá ānì ñzã'á volé. Ôvãrí à'dò ícícíyá 'è'á ānì rú, tãlã tã àngù 'bã yí ānì drí fùlì àmbã kó ñtò vò àngó kã rí 'á búúú ñtù àndrò nò 'á rí tãsí, <sup>51</sup> ñtòlé kó sīsì Ábèlé drī sī búúú àcálé āzã rú bē Zèkãrìyã rí rú, úfù Zèkãrìyã íyíkã jò àngì Ôvãrí kã rí 'á, ànyì vò kòrònyã zã kã lãgátì.<sup>15</sup> Ānì òjílã gólíyí 'bã 'bã drē lédrè-lédrè ró rí, Ôvãrí à'dò ānì ñzã'á kpá lãñò fèzò ānì drí tã ònjì 'dì tãsí.

<sup>52</sup> “Ānì gólíyí lã'bí ìmbá 'bã ró 'dì ñyíkã òzò òjílã gólíyí 'bã 'bã gbákálã-fè, jò tìlì-tì Ôvãrí kã ñgbálákãzò 'dì sī lã rí kátí. Gbákálã-fè íyíkã òzò tã nñnì gólã 'èzò àmã pãlé mbàràkã tã ònjì kã 'ásì rí kátí. Ānì lã'bí ìmbá 'bã yí, nī lēé kò àfì Ôvãrí kã nñlì òjílã drí fízò jò tìlì-tì 'dì 'ásì. Ôvãrí à'dò kpá gólíyí pã'á, drílíyí fízò, gõ'dá ānì rí gógó, nī fí kò.”

<sup>53</sup> Gõ'dá Yésù drí vò 'dì àyézò. Pãrúsì yí lã'bí ìmbá 'bã 'dì 'bã yí bē drí rìzò tã àtálé 'alé àdrã sī Yésù rú. Kãyì 'dì 'á rí, Yésù gõ'dá trá zãã gólíyí àjù-'bã-āzìyã 'í, gõ'dá gólíyí rí trá Yésù rí ñjílí tã ñjì-ñjì āzã 'bã yí sī dùú, <sup>54</sup> tãlã Yésù àpavì ró bē úlì āzã 'bã yí 'á, gõ'dá yí ùrú ró gólã bē úlì àfò 'bã gólã sīlì sī rí sī, à'dò ró bē ñyì drí ícícíyá 'èzò gólã rú gólíyí sīsì-lésì rí drí, à'dò ró bē gólã rí füzò volé.

**12** <sup>1</sup> Kãyì vòsì cé, ò'bí àmbã è'bè rú trá zãã rí'á Yésù rí vò bèlé. Òjílã trá dùú. Gõ'dá Yésù drí tã àtázò lãjò'á íyíkã drí kī nī rí, “Ānì līfì òmbã ānì rú, nī trò tã Pãrúsì yí kã kò. Pãrúsì yí rí ñyíkã tã àtálé kòrò Ôvãrí rí ròrò tãsí, gõ'dá gólíyí 'é ñyì tã lã kò, gõ'dá gólíyí rí rílí tã lã'bí ñyíkã rí kã 'èlé 'dì, gólíyí pìpìsìlì sù kò. <sup>2</sup> Gõ'dá ñzátú rí, Ôvãrí à'dò tã gólíyí òjílã pìpìsìlì 'á rí à'dã'á àlò-àlò ndrì. <sup>3</sup> Ícã kò òjílã àlò ānì lãfálé 'ásì rí drí úlì àyãyã ānì drí rí'á àtálã jò ñnìrìkúwá ró rí 'á rí lãpílì, àyãyã rí 'dì à'dò à'dó'á úlì ngbálã-ngbálã ró òjílã ndrì drí ārílí 'bùú.”

<sup>14</sup>11.31-32 Kúmú 'dì rí trá kúmú Sólòmò rí lòmílí, gólã Sébã lésì. Sébã 'dì Sãwòdíyã ùgú 'alã. Nī zì tã gólákã búkú Kúmú kã àlò rí 'á, kápítã mùdrì.

<sup>15</sup>11.51 Nī zì tã Zèkãrìyã kã búkú 2 Kúmú kã 'á, kápítã 24.

Tã gólã òjílã àzã rōzò kò cé Ôvâri rî rōzò ì'di rî

(Mätáyö 10.26-33)

<sup>4</sup>“Nĩ àrì drē, nĩ rô òjílã gólã mbârākã bē 'è 'bá ànì rúbá ìnyákú fùlì rî kò. <sup>5</sup>Nĩ rô cé Ôvâri ì'di, tãlã gólã ìcã kpá ànì 'bälé drälé, gō'dá gólã ìcã kpá ànì 'bälé vò gólã lãšì ãdükũ àkò rî 'bá vélé rî 'á, tãlã tã ònjí ànikã tãšì. Gólã ì'di rî'á ànì drì 'è'á rōlã rî.

<sup>6</sup>“Nĩ àrì drē, òzò nĩ ògì àriwá mvá rî'á sōlã fè sùlì dādāwá 'dì 'bá yì ì'di nyälé lãfã finyáwá sî rî, òjílã 'bãã ìfì drì lã kò. Gō'dá àriwá dādāwá rî 'dì 'bá yì, Ôvâri nĩ gólìyì trá àlò-àlò ndrì. <sup>7</sup>Nĩ ndrè trá, Ôvâri lã òjílã drì-'bí 'dì trá ndrì àlò-àlò, 'bãã ànì tã vîlì kò. À'dò ìtí rî, nĩ 'è ùrì kò, tãlã Ôvâri lē ànì trá kòrò lãvùlì ngá ònyìkò ndrì drì sî.”

<sup>8</sup>Yēsũ kî nĩ rî, “Òzò nĩ àã'dã tã gólã ànì drì tã àmákã lēzò 'dì trá òjílã ìfì drì 'á rî, gō'dá má à'dò kpá à'dá'á lã àmã átã rî ìfì drì 'á kî'á nĩ rî, ànì nò òjílã àmákã ì'di. Gō'dá mälâyíkã Ôvâri kã à'dò ìyì kpá tã 'dì 'bá yì nî'á ndrì. <sup>9</sup>Òzò nĩ ògã dó 'délé má vò òjílã ìfì drì 'á ùrì drì sî rî, gō'dá má à'dò volé gã'á kpá dó ànì à'dalé àmã átã drì mälâyíkã ìyíkã rî 'bá yì bē. Nĩ à'dò òjílã àmákã kò. <sup>10</sup>Nĩ àrì drē, má àtã tã àzã gólìyì tìbē àmã gã 'bá dó rî 'bá yì drì, òzò gólìyì ò'è 'dásì mã tìbē àjólé ùrú lésì nò rú rî, gō'dá gólìyì drì Ôvâri rî ìjízò ìyì àyélé tã ònjí ìyíkã 'dì tãšì rî, Ôvâri à'dò gólìyì àyé'á. Òzò nĩ àatã kî nĩ rî, mbârākã àmákã nò à'dò ìyíkã Sātánã kã ì'di, mbârākã àmákã rî àã'dò kò Líndrì Tãndí Ôvâri kã sî rî. Òzò nĩ ìjì Òvâri ànì pälé rî, Ôvâri ìcã kò ànì pälé tã ònjí ànikã 'ásì.

<sup>11</sup>“Ànì tìbē 'bã 'bá òjílã àmákã rō rî, nĩ àrì drē. Òzò òjílã àzã òfē ànì drì-'bã ìcìcìyá 'èzò ànì rú, ànì 'bãzò àdrélé òjílã àmbã-àmbã 'bälé jò tã àrì kã rî 'á rî ágálé, ngá 'bò kúmú ágálé tã Ôvâri kã rî sî rî, nĩ 'è ùrì kò, <sup>12</sup>Tãlã Líndrì Tãndí Ôvâri kã à'dò ùlì tãndí 'bã'á ànì sùlì àtálé.”

Tã Yēsũ drì àtálé àgò ngá-ì ãmbã kãkãrã cé àngó 'á nōngá nò

lē 'bá lã rō rî tãšì

<sup>13</sup>Àgò àzã rî'á ò'bì àmbã ìtí 'dì 'ásì, àgò 'dì drì Yēsũ rî ìjízò nōtí kî nĩ rî, “Ìfì ìcì 'bã, ní àtã tã àmã àdrúpì sîsì rî drì, gólã àãfē drì-'vò àmã átã kã rî ùrúkã lã má drì à'dò lã'bì àmákã rî vò rò, tãlã 'dì rî ngá ãdükũ àmã átã drì 'èlè rî ì'di. Gō'dá gólã lēé tã 'dì 'èlè kò.” <sup>14</sup>Yēsũ jã tã-drì 'dì trá gólã drì kî nĩ rî, “Má à'dò mvá sîsì 'bãsurú ànikã rî 'á rî ì'di kò tã ànikã 'dì àtálé yã?” <sup>15</sup>Yēsũ àtã tã trá ò'bì àmbã 'dì 'bá yì drì kî nĩ rî, “Nĩ 'bã ànì ìfì ngá àmbã dūu rî drì kò, tãlã rîrì àmákã àngó nò 'á rî à'dò kò ànì drì 'bãzò ngá-ì bē àmbã. Òzò nĩ ò'bã ànì ìfì ngá àmbã dūu rî drì rî, nĩ à'dò 'è'á lãfì vò ùrú 'álã rî kã ìvìlì.

<sup>16</sup>“Dòvò má àtã drē ì'dígówá àzã ànì drì, nĩ àrì rō bē. Àgò àzã rî'á àmvú ìyíkã bē àdrúgú lã rî'á rōò. Gólã trò àdrúgú trá ndrò 'dì 'á rōò. <sup>17</sup>Gólã rî trá tã ìsùlì nōtí kî nĩ rî, ‘Má èrò àngì àkò má drì àdrúgú 'bãzò 'á lã. <sup>18</sup>À'dò bē trá ìtí rî, má lē trá èrò gólã àkú rî ùfùlì volé ó'dì lã 'dìzò ì'di vò lã 'á àngì rō, má drì àdrúgú àmákã àmbã 'dì 'bãzò ndrì 'á lã ngá ònyìkò bē ndrì, <sup>19</sup>tãlã ndrò àzã rî 'bá àgólé nã sî rî, má à'dò rō bē ngá nyanya bē dūu, gō'dá má lēé gō'dá àmvú àzã 'wálé kò, tãlã má rî rō tãkò ìtí cé ngá nyälé ì'di àyìkò sî.’ <sup>20</sup>Gō'dá Ôvâri drì tã àtázò àgò 'dì drì kî nĩ rî, ‘Ànì drì yù. Gō'dá ngáçì àndrò nò sî, má à'dò fè ànikã ñó'á. Ní à'dò ngá ànikã àmbã 'dì 'bá yì àyé'á à'di drì yã?’ Ì'di 'dì.” <sup>21</sup>Gō'dá Yēsũ kî, “Ì'dígówá má drì àtálé 'dì rî'á òjílã gólìyì ìyíngá lē 'bá 'bälé ngá bē àmbã àngó nò 'á rî 'bá yì drì. Òzò à'dò trá ìtí rî, tãndí rō àmã drì tã Ôvâri kã rî 'èzò ì'di àngó nò 'á, tãlã ìzã òzò àmã 'èè kò ìzátú.”

<sup>22</sup>Gō'dá Yēsũ drì tã àtázò lãjóbã ìyíkã rî 'bá yì drì kî nĩ rî, “Má àtã ì'di ànì drì nò, nĩ lò'bē ìfì kò ngá nyanya àngó nò kã tãšì, ítã sòsò, àyìkò àngó nò kã rî bē. Ìcã ànì drì rî'á Ôvâri rî tã lóngólé ì'di. <sup>23</sup>Nĩ òrì cé tã ìsùlì ngá-ì àmbã tãšì rî, Ôvâri 'bãã ànì rúmãvã àsò-àsò rō kò. <sup>24</sup>Nĩ ndrè drē gbò tã à'dã-à'dã lã àriwá tãšì, gólìyì cú ìtí àmvú àkò kpá èrò àkò àngó 'á nōngá, gō'dá Ôvâri rî ngá nyanya fèlè nĩ gólìyì drì kàyì vòsì cé. Ngá gō'dá ànì rî gógó òjílã mvá rō, Ôvâri drì lèlé kòrò àriwá drì sî rî. <sup>25</sup>Òzò nĩ òrì ìfì lò'bélé lò'bè rî, à'dò Ôvâri rî 'bã'á fì trá kàyì ànikã lòpélé àtì 'álã yã? <sup>26</sup>Òzò à'dò ìtí kò rî, tãlã à'dò 'ì ànì drì rìzò ìfì lò'bélé ìtí yã?

<sup>27</sup>“Nĩ ndrè drē gbò fè fòò òmã 'álã rî, rî'á sūsù rō, lãrãkò lã ìyì 'dò ngíngì. Gólìyì 'é lòsì fãfã sî ítã lòfòzò ìyì drì kò. Kúmú àngì rú bē Sólòmò rî, gólã rî trá ítã tãndí sūsù rō rî bē. Gō'dá ítã gólã fè fòò kã rî sù ìyíkã lãvùlì gãrã. <sup>28</sup>Gō'dá fè fòò 'dì 'bá yì rî ìyíkã cé kàyì dãwá sî ìtí, gō'dá drìlìyì vèzò òmã bē ndrì volé. Òzò Ôvâri òfē ìyíkã ítã tãndí fè fòò yì drì òmã 'álã vélé volé rî, fèè ìyíkã ngá ànì drì rî kò yã? Nĩ lèé tã-drì kî'á nĩ rî Ôvâri rî'á ànì vò ndrè'á rî kò tãlã à'dò 'ì yã? <sup>29</sup>Nĩ ìsù tã kò kàyì vòsì cé tã tãndí àngó nò kã tãšì, òzò ngá mvúmvú kátì ngá nyanya bē rî tãšì, gō'dá nĩ lò'bē ìfì kpá kò. <sup>30</sup>Òjílã gólìyì tìbē Ôvâri rî rō 'bá kò rî, gólìyì rî ngá 'dì 'bá yì lèlé zãã nĩ. Nĩ 'è ùrì kò, tãlã ànì átã ùrú 'álã rî nĩ ngá gólìyì ìcã 'bã ànì drì rî trá. <sup>31</sup>Nĩ 'bã Ôvâri rî ìfì òwã tōwã tã rōrò ànikã gólã drì rî sî. Ìtí gólã à'dò ànì vò ndrè'á ngá gólìyì 'è 'bã ìcálé ànì drì rî fèzò ànì drì.

<sup>32</sup>“Ànì lãjóbã àmákã rî'á cé dãwá ìtí gō'dá ànì tã 'dè má drì tákányì. Nĩ 'è ùrì kò, tãlã ànì átã tìbē Ôvâri rî à'dò ànì 'bã'á ànì rúbã drì àsózò kòrò ùrú 'álã. <sup>33</sup>Òzò nĩ ò'bã ngá àmbã ànikã 'dì 'bá yì gílì volé òjílã ìzã 'bá rî pãzò ì'di sî lã rî, nĩ à'dò ngá tãndí ùsú'á trá Ôvâri ngálã. Ùgú ùgúú ngá tãndí gólã Ôvâri drì fèlè trá ànì drì 'dì kò, gō'dá ìzãã rú kpá kò, à'dò rî'á ãdükũ àkò zãã ànikã rō. <sup>34</sup>Òzò ngá tãndí ànikã òlãpì rú àngó 'á nōngá rî, nĩ lē rìlì zãã ngá tãndí 'dì lãgátì. Òzò ngá tãndí ànikã òlãpì rú ùrú 'álã Ôvâri bē rî, nĩ lē rìlì kpá Ôvâri bē lãgátì lã.

Tã Yésũ drí átálé úlí mǎnīgō sī lǎj'óbá íyíkã rí yí drí

íyí êdézó njǎã âgō-âgō íyíkã tǎsī rí

<sup>35-36</sup> “Ānī lǎj'óbá ámakã rí 'bá yí, nī rí ĩtú wósí cé njǎã ámakã âgō-âgō tǎlé, tǎlá nī nīī kǎyī ámakã âgōzó rí kô. Nī rí njǎã wô tǎlé, ôzô rú ĩ'bũ 'bá drí rírī njǎã íyí lĩpī rí tǎlé âgólé ngáčī sī 'bã 'á kǎramã wósí rí kátí, tǎlá yí ōrī ró bê lĩfī ngbã áfī njĩlī íyí lĩpī drí. <sup>37</sup> Ōzô lĩpī lá ũúsú gólá rí'á njǎã rí, gólá á'dô ró bê áyikō sī. Gō'dá lĩpī lá á'dô gólá rí 'bã'á rílí vüdrí tǎrǎbízã lǎgátī, gō'dá gólá rí lĩpī á'dô nyásá trǒ'á fǎlé gólá drí nyálé. Gō'dá ôzô má ânī lĩpī ró rí âagō ângó nō 'á ânī ũsúljī njǎã ámakã tǎrē 'á rí, má á'dô á'dó'á kpá áyikō ró. Kǎyī 'dī 'á rí, má á'dô ânī 'bã'á rílí vüdrí tǎrǎbízã ámakã lǎgátī úrú 'álá. <sup>38</sup> Rú ĩ'bũ 'bá nīī kô ngátá 'bô lĩpī lá á'dô áká'á lǎnjátúlī bê ngátá 'bô ngáčī ító 'á yã rí. Ōzô ũúsú rú ĩ'bũ 'bá íyíkã zǎã lĩfī ngbã rí, gólá á'dô 'bã'á áyikō ró. <sup>39-40</sup> 'Dôvó á'dô ĩtú rí, nī rí njǎã ámakã âgō-âgō tǎlé, tǎlá âgō-âgō ámakã únīī ĩtú lá kô. Ōzô âgō-âgō ámakã rí á'dô kpálé jǎjē ró rí, nī á'dô njǎã. Ānī lĩfī ōmbã ânī rú, nī á'dô kô ôzô ōjílã ũgú drí ngá gólákã ũgúlī rí tí. Tǎlá gólá nīī kô kī, ũgú á'dô ânī'á fílí yí drí jó 'á ngá ũgúlī. Ōzô tí gólá ōró nīlá nīnī rí, gólá á'dô rí'á njǎã ũgú 'dī tǎlé.”

<sup>41</sup> Nīngá sī rí, Pétērō drí tã áatázó Yésũ drí kī nī rí, “Kúmú ámakã, ní rí tã 'dī átálé 'dī ámakã lǎj'óbá ánikã ró rí yí drí, ngã 'bô ōjílã drí ndrī yã?” <sup>42</sup> Gō'dá Kúmú Yésũ lôgō tã-drī 'dī trá Pétērō drí kī, “Má áatã tã 'dī tã lē 'bá ámakã rí yí drí ndrī. Ānī lǎj'óbá ámakã rí ânī lĩfī ōmbã ânī rú, nī á'dô ró rú ĩ'bũ 'bá tǎndí ró. ĩtí rí, rú ĩ'bũ 'bá gólá á'dó 'bá drī-'bá ngá wó ndrē 'bá ró drī lōmbã bê rí, rí íyíkã á'dô 'élé ĩ'dī yã? Gólá ĩ'dī tǎbē lĩpī lá drí 'bálé á'dólé rú ĩ'bũ 'bá ázī drīī ndrī drī-'bá ró rí. Gólá rí rí'á ngá nyānyā gólīyíkã êdélé. <sup>43-44</sup> Gō'dá lĩpī lá ōtírī âgō-âgō áçī 'ásī rí, rú ĩ'bũ 'bá gólákã 'dī 'è ngá 'é'è gólákã trá ndrī tǎndí ró. Gō'dá lĩpī lá drí á'dózó gólá rí tã lōngō-lōngō bê, gō'dá drílã á'dózó áyikō ró, gō'dá kpá gólá rí 'bálé ngá 'é'è íyíkã wó lá ndrélé ndrī, tǎlá gólá ĩ'dī drī-'bá tǎndí 'í.

<sup>45</sup> “Gō'dá rú ĩ'bũ 'bá drī-'bá ró 'dī ōkī íyí lĩpī áacá drē âgólé 'wǎã áçī 'ásī kô, gólá drí rízó rú ĩ'bũ 'bá ázī gólá bê nīngá 'dī 'bá yí cǎlé, gō'dá kpá rí'á ngá lĩpī lá kã ízálé, gō'dá gbō rí'á ngá nyálé ĩ'dī, ōdrá yí mvülī ĩ'dī rōō, ōdrá drí rízó cǎlá rí. <sup>46</sup> Gō'dá nīngá sī rí, lĩpī lá á'dô âgō'á nyī rō, gólá rí ũsúlī tã ányá rí 'bá yí 'ērē lá 'á. Gō'dá lĩpī lá 'dī á'dô 'é'á gólá rí cǎlé, gō'dá kpá trólé 'bálé gǎnīmã 'á, tǎlá gólá á'dó drī-'bá tǎndí 'í kô. Gólá rí rú á'dó kpá kô lōngō-lōngō ró.

<sup>47</sup> “Rú ĩ'bũ 'bá tǎbē tã lĩpī lá kã nī 'bá trá gō'dá drílã rōzó lá kô rí, lĩpī lá á'dô lǎñō fǎ'á drílã kōrō. <sup>48</sup> Gō'dá rú ĩ'bũ 'bá tǎbē tã lĩpī lá kã nī 'bá kô gō'dá drílã ávǐzó 'á lá sī rí, á'dô kpá lǎñō fǎ'á drílã cé ffinyáwá ĩtí. Ānī lǎj'óbá ámakã rí 'bá yí, má ícī ânī trá tã ámbá sī tã 'dī 'bá yí ânī drí gólīyī rólé gō'dá kpá ânī drí tã 'dī 'bá yí ímbálé ōjílã drí 'bũũ.

<sup>49-50</sup> “Āgō-âgō ámakã ângó 'á nōngá rí á'dô lǎñō Ōvǎrī kã 'bã'á ângó drīī. Lǎñō Ōvǎrī kã 'dī á'dô á'dó'á ôzô ngbīlĩrī lǎsī kã rí tí. Ngbīlĩrī rí gógó 'dī á'dô kpá ámakã zǎ'á. Tã 'dī rí trá zǎã ngíyá má drīī tã 'dī ō'è rú gbō 'wǎã. <sup>51</sup> Nī ĩsũ ánikã bê rí, má ânī ângó nō êdélé yã? 'É'è, ōjílã á'dô ĩyí lǎfálé cǎ'á ázī-ázī rú sī ámakã tǎsī. <sup>52</sup> 'Bã-ñī áló nótí nō 'á rí, ōjílã ázã 'bá yí á'dô 'dǎ'á má wó, gō'dá ázã 'bá yí á'dô ámakã gǎ'á. <sup>53</sup> Ázã 'bá yí átá lá yí á'dô ámakã lǎ'á, gō'dá mvá lá yí lǎé íyíkã má kô. Ōzô mvǎzī yí ōlǎ má nī rí, gō'dá ádrá yí lǎé má kô. Nī ĩsũ drē tã ĩtí 'dī 'bá yí dódó ânī drīī.”

Tã Yésũ drí drī-mbílí sōzó ōjílã lĩfī tǎlá ĩyí êdézó njǎã

âgō-âgō íyíkã ângó 'á nōngá rí tǎsī rí

<sup>54</sup> “Ānī ōjílã ndrī nī ári drē, ôzô nī ōndrē mbǎrǎsǎ mükükü trá áñí'á rōō ōmvórē lésī rí, nī nī trá kī nī rí, ôzê bí áñí'á 'dīlī. <sup>55</sup> Gō'dá kpá ĩtí, ôzô nī ōndrē fē bí ōmã bê trá lǎwǎ'á rí, nī nī trá kī nī rí, mílī trá ányí áká'á. <sup>56</sup> Nī kī, nī rí ĩyí rí'á tã nīnī bê mílī tǎsī kpá ôzê ĩmvú tǎsī rí, ngã gō'dá á'dô tã 'í, nī á'dó kô tã nīnī bê tã Ōvǎrī kã tǎsī yã?

<sup>57-58</sup> “Nī ári drē, ôzô nī ōtrō lǎfã ōjílã ázã drīgá sī rí, gólá ákí'á nī rí, nī áfē 'wǎã'wá yí ôzó ânī ájī tã-vó kī kã 'á kô. <sup>59</sup> Gō'dá ōó'bã ânī trá gǎnīmã 'á rí, nī áfōó tǎkó ĩtí kô, nī á'dô té lǎfã fǎ'á zǎló gōzó ânī lófólé. Gō'dá Ōvǎrī 'è ícícíyá trá ânī rú, tǎlá nī lǎé gólá rí rólé kô. Á'dô ĩtí rí, nī ndã lǎfī 'wǎã'wá ânī drí ânī pǎzó, tǎlá kǎyī 'ézó lǎñō fǎlé ânī drí rí trá áká'á ányí.”

Tã ōjílã gólīyī rí 'bá drǎlé nyīī ró rí tǎsī rí

**13** <sup>1</sup> Gō'dá nīngá sī rí, ōjílã ázã 'bá yí áçá ĩyí trá tã tǎbē ámbá rú 'é 'bá Yērōsǎlémã 'álá ná tã lá átálé. Ōjílã 'dī 'bá yí áatã ĩyí tã trá kī nī rí, “Kúmú Pilátō ũfū ágō ázã 'bá yí trá Gǎlíláyã lésī. Pilátō fū gólīyī drílīyī rírī ngá fǎfē fǎlé jó ángí Ōvǎrī kã 'á rí 'á. 'Dīī rí'á tã pǎtīī 'í gólīyī ōjílã ōnjí 'í yã?” <sup>2</sup> Yésũ áatã trá kī nī rí, “Nī ĩsũ ánikã bê rí, Ōvǎrī 'bã ōjílã 'dī 'bá yí Pilátō ũfū ró, tǎlá gólīyī ōjílã ōnjí 'í yã? Gólīyī rí'á ōjílã ōnjí 'í lǎvülī gǎrã ōjílã ázī Gǎlíláyã lé 'bá ró rí yí drīī sī yã? <sup>3</sup> Ōvǎrī fú gólīyī wólé 'dī kī'á nī rí gólīyī ōjílã ōnjí 'í rí kô. 'Dīī rí á'dó tã ífí lá ĩ'dī kô, gō'dá á'dô íyíkã 'bã'á tã pǎtīī ró, Ōvǎrī á'dô tã-vó gólīyíkã kī'á ōjílã ámbá nō 'bá yí bê ndrī gōzó lǎñō fǎlé gólīyī drí. Gō'dá nī ádi drī tã ōnjí ánikã 'ásī. <sup>4</sup> Nī nīī tã tǎbē ōjílã gólīyī ámbá drã 'bá múdrī-drī-lá-ngã-njī-drī-lá-nã jó bélé tōrōngólō Sílómã 'á rí drí pǐzó drī lá yí gólīyī ũfúlī ndrī rí kô yã? Nī ĩsũ ánikã bê rí, Ōvǎrī 'bã gólīyī íyíkã kó drǎlé ĩtí, tǎlá gólīyī ōjílã ōnjí 'í lǎvülī gǎrã ázī-ázī drīī sī yã? <sup>5</sup> 'É'è, nī ári drē, ôzô nī áadī drī tã ōnjí 'ásī kô rí, Ōvǎrī á'dô ânī ízǎ'á.”

Tã tã Yésü drí átálé úlî mǎnîgō ró, tã Ôvâri drí lâṅō ìkízó,

tãlã òjílã àãdí ró drî bē rî tãsi

<sup>6</sup> Gõ'dá Yésü àtã úlî mǎnîgō àzã trá nõtí kî nî rî, “Àgõ àzã ì'dî kǎnágõwá trá yí drí àmvú 'á. Fê 'dî rî trá ndrô àmbá sî 'wá kô. <sup>7</sup> Nîngá sî rî, gólã lē trá fê 'dî gǎlê volé, tãlã rî trá vò àmvú 'á 'dî lògálê tãkó. <sup>8</sup> Gõ'dá nîngá sî rî, àzî-àzî lâ àzã drí tã átázó drílã kî nî rî, ‘Ní àyê drê ndrô àlô sî, òzõ ò'wã kpá kô rî, ní gõ ró gǎlã volé. Ní 'wã làgátî lâ ngbã dírî, ní njô ró tótõ ìdîkõ 'dî ndrî òmvõrê lâ 'á, <sup>9</sup> ngátã à'dõ 'wãã yã rî, òzõ ò'wã kpá kô rî, ní gõ ró gǎlã volé.’ ”

Tã Yésü drí òkó àzã èdézó kâÿî rãtãã kã sî ànyî fëzó àjú-'bã-àzî

lã yî drî rî

<sup>10</sup> Kâÿî rãtãã kã àzã sî rî, Yésü rî'á tã Ôvâri kã ìmbá'á jô tã àrî kã 'á. <sup>11</sup> Òkó àzã rî'á tólã ngá làzê ànyã-fã kã bē. Ànyã-fã àdî òkó 'dî trá ngbãã kúgú'dúwá ìtî, ìjõõ yî kô ndrô lâ mùdrî-drî-lã-ngã-njî-drî-lã-nã. <sup>12</sup> Yésü ndrê òkó 'dî bē rî, gólã kî nî rî, “Íyã, ngbãangbãno rî, ngá làzê ànikã 'dî ndē rû trá.” <sup>13</sup> Drílã gõzõ íyî drî 'balé òkó 'dî drî. Kòrô ngá làzê 'dî drî rû ndézó. Òkó 'dî drî rû ìjõzõ mbîmbî, té òzõ íyîkã àkû rî tí. Òkó 'dî drî gõzõ Ôvâri rî lûyîlî àmbá íyî èdê-èdê 'dî tãsi.

<sup>14</sup> Gõ'dá àgõ gólã àmbá sîsî-lésî jô tã àrî kã 'dî 'á rî, gólã trá òmbã ró, tãlã Yésü èdê òkó 'dî trá kâÿî rãtãã 'èzõ 'dî sî. Àgõ gólã àmbá sîsî-lésî 'dî drî tã átázó òjílã drî kî nî rî, “Kâÿî rî'á àmã drî ngá 'èzõ 'á lâ njî-kázíyã. Nî ànî kâÿî 'dî 'bã yî 'á èèdê ró ànî, à'dó kô kâÿî rãtãã kã sî.” <sup>15</sup> Kúmú Yésü lògõ tã-drî trá àgõ àmbá sîsî-lésî 'dî drî kî nî rî, “Ànî àkpúrúkã ì, ànî 'dî 'bã yî ndrî, òzõ òjílã àlô à'dõ ìndrî íyîkã bē ngátã kâbîlîkî íyîkã bē yã rî, ìnjílã ìmvú fëzó drílã mvülî kâÿî rãtãã kã 'dî 'á kô yã? <sup>16</sup> Gõ'dá òkó nò rî'á òjílã ànikã ì'dî, gólã rî'á ngá làzê bē. Sâtãnã òmbê trá àdî-àdî ró ndrô àmbá sî, ìcã kô gólã rî ìnjízõ kâÿî rãtãã kã 'dî 'á yã?” <sup>17</sup> Gõ'dá nîngá sî rî, tã-drî lògõ-lògõ Yésü kã 'dî 'è íyî àjú-'bã-àzî yî trá 'dó 'balé ànyî ró tã gólã drí átálé 'dî 'á. Gõ'dá òjílã ùrúkã àzã 'bã yî rî'á íyî àyîkõ àmbá sî tã tãndî àngî Yésü drî 'èlê 'dî 'á.

Tã Yésü drí átálé úlî mǎnîgō sî àndálã rî, òjílã Ôvâri kã rîrî lâ àngõ 'á nõngá rî tãsi rî

<sup>18-19</sup> Gõ'dá Yésü kî nî rî, “Òjílã gólîyî úlî Ôvâri kã rî àrî 'bã rî 'bã yî rî'á òzõ lî'bã ìfî kâtî. Nî ndrê lî'bã ìfî cé fînyáwá ìtî, drílã ngãzõ àfõlê mbalé fê àngî ró gárã bē dùu tòrõngõlõ ùrû. Àrîwã drî rîzõ 'dèlê drî lâ kpá 'bã 'dîzõ drî lâ 'á. Òjílã gólîyî cé dãwá úlî àmãkã àrî 'bã rî à'dõ ìyîkã 'bã'á ìtî dùu.

<sup>20-21</sup> “Òjílã Ôvâri kã kpá rî'á òzõ àkû kâtî. Òkó àzã à'dõ àkû dã'á cé fînyáwá ìtî òdrã 'á, drílã là'búzõ ndrî 'á lâ sî.”

Tã gólã fîfî kùmú Ôvâri kã 'á ùrû 'álã rî rî'á àmbã-àmbã ró

rî tãsi

(Mátáyõ 7.13-14, 21-23)

<sup>22</sup> Yésü òtîrî rî nîlî lãmúlî Yërõsãlémã 'álã rî, gólã rî trá àdrélê 'bãdrî mvã ònyîkõ àzã 'bã yî 'ásî òjílã ìfî ìcî bē. <sup>23</sup> Àgõ àzã ìjî gólã trá kî nî rî, “Lîfî ìcî 'bã, àã'dõ cé òjílã ùrúkã pã'á ì'dî filî ùrû 'álã yã?” <sup>24</sup> Yésü lògõ tã trá gólã drî kî nî rî, “Òjílã àzã njî kô kî'á nî rî, òjílã bē tãşî 'è'á cãlê 'bãdrî Ôvâri kã rî 'álã. Gõ'dá ànî, nî sô fãfã nî cã ró bē, tãlã òjílã àmbá ìsü ìyîkã kî, àã'dõ tã fînyáwá 'î cãzõ kùmú Ôvâri kã 'á. Gõ'dá Ôvâri à'dõ òjílã 'dî 'bã yî lògá'á dó cãlê, tãlã gólîyî rî ìyî Ôvâri rî tãlê pîpîşîlî àlô sî kô. <sup>25</sup> Ôvâri rî'á òzõ jô ìpî kâtî. Òjílã àmbã à'dõ ùjû'á lâ filî, gõ'dá kâÿî ndē rû bē rî, Ôvâri drî íyîngã ngãzõ àfî à'balé kpãàkû. Òzõ ní à'dõ zãã rî'á jô tîlî-fî 'á rî, ìcã gõ'dá ní drî fîzõ kô. Gõ'dá ní àkî'á nî rî, ‘Ôvâri, ní njî àfî má drî.’ Ôvâri àkî'á nî rî, ‘Má njî nî kô. Má njî vò ní drî ànîzõ rî kpá kô.’ <sup>26</sup> Òzõ ní àãtã gbõ lé kî nî rî, ‘Ní rî trá fî nî àmã ìfî ìcîlî tã ànikã sî jãrîbã àmãkã rî 'álã rî. Má rî trá kpá ngá nyãlê ànî bē’ rî. <sup>27</sup> Ôvâri àkî'á nî rî kpá, ‘Má njî vò ní drî ànîzõ rî kpá kô. Ní nî nîngá sî volé. Má njî nî kô, nî òjílã ònjî 'î.’ <sup>28</sup> Gõ'dá ní drî à'dõ rî'á àwõ ngõlê àmbã, tã ìsü-ìsü bē gõ'dá kpá ìzã drî rîzõ ànî 'èlê àdükû àkõ. Ní à'dõ Àbãrãyãmã yî ndrê'á Ìsãkã bē Yãkõbã yî bē rî'á ìyî jô tãndî nã 'álã tã àngû 'bã Ôvâri kã yî bē, gõ'dá nî rî gógõ Ôvâri ìkî nî trá àkpã jô tîlî-fî 'á fî àkõ yî ngálã.

<sup>29</sup> “Tã pãtî ró, Ôvâri à'dõ òjílã àzî'á òrî àmbã 'bãdrî 'á nò 'bã yî 'ásî òmvõrê lésî, kpá ìtú drî fîrî lésî 'dó ndrî ànîlî rîlî ngá nyãlê yî bē jô 'álã. <sup>30</sup> À'dõ 'bã'á ìtî ìzãtú rî, gólîyî tîbê kî 'bã nî rî ìyî ìyîkã òjílã volé àyábálã ró rî ì'dî rî, Ôvâri à'dõ gólîyî trõ'á làvülî 'balé sîsî òjílã 'bãşûrú ìyîkã kã rî ró. Gõ'dá à'dõ 'bã'á kpá ìtî ànî tîbê ìyî 'bã 'bã sîsî rî, à'dõ ìyîkã 'bã'á òjílã àdükû ró. Nî fî kô 'bãdrî Ôvâri kã rî 'álã.”

<sup>31</sup> Gõ'dá kòrô Pãrúsî àzã 'bã yî drî àcãzõ Yésü ngálã tã átálé mbãrãkã sî gólã drî kî nî rî, “Yésü, ní ngã nîlî nõngá sî volé, tãlã Èrõdê lē trá ànî fülî.” <sup>32</sup> Yésü lògõ tã-drî trá Pãrúsî 'dî 'bã yî drî kî nî rî, “Nî ègbê mã lé rî, mã 'è ùrî kô àlõlã. Èrõdê à'dõ òzõ òtógõwã kâtî. Nî nî tã átálé òtógõwã 'dî, Èrõdê drî kî, mã drê zãã ngá àmãkã 'è'á òjílã gólîyî lîndrî ònjî bē rî 'bã yî kpá gólîyî ngá làzê bē rî 'bã yî èdê bē. <sup>33</sup> Kâÿî àmãkã má drî ngá àmãkã ndézõ rî àcã drê kô. Èrõdê à'dõ ì'dî 'è 'bã àmã fülî rî kô, tãlã mã rî'á tã àngû 'bã 'î, mã à'dõ drã'á Yërõsãlémã 'álã, tãlã 'dîrî rî vò gólã òjílã tã àngû 'bã drî drãzõ 'á lâ rî ì'dî.

<sup>34</sup> “Á! Ànî òjílã Yërõsãlémã lé 'bã yî, nî fû tã àngû 'bã yî gólã Ôvâri ngá lésî nò nî. Nî lûvû võrã 'bã Ôvâri kã rî 'bã yî nî kúnî mvã sî. Má lē àmã drî 'balé ànî rû sî ànî àmvõzõ kûrú-kûrú òzõ 'à'u àndrê drî vûrî ìyî úfú 'balé mvã lâ yî drî sî kûrú-kûrú rî kâtî rî, gõ'dá nî gã volé dó. <sup>35</sup> Ngbãangbãno rî, àã'dõ jãrîbã ànikã 'dî ìzã'á volé. Nî ndrê mã kô zãã, té kâÿî ìzãtú ànî drî àmã lûyîzõ má drî rîrî àgõlê Ôvâri ngá lésî rî 'á.”



Tã Yésũ drí ãgô ãzã kũzíkũ bê rí êdézó kãyì rãtãã 'ě kã 'á rĩzó Pãrúsì yí tì ãnyálé rí

**14** <sup>1</sup> Kãyì ãzã rãtãã kã sî rí, Pãrúsì ãzã gólã ãmbã ró rí, âzì Yésũ trá ãnìlì ngá nyálé yí bê. Gõ'dã Pãrúsì 'dì ãzì-ãzì lá yí ãzã 'bã yí bê, lë ãyì trá Yésũ rí ùjũlì. Drílìyì rĩzó gólã rí ãpítãlê òzò tí gólã ãã'dò tã ònjì ãzã 'ě'á yã rí. <sup>2</sup> Drílìyì tã ì'bìzò, ãgô ãzã ãjízó pá lá drí lá bê rí'á gãgã ró, Yésũ êêdê ró gólã bê kãyì 'dì sî. <sup>3</sup> Gõ'dã nĩngã sî rí, Yésũ nĩ tã gólìyìkã 'dì trá, ì'bì ãyì tã 'ézó ãyì drí rũlì 'á lá. Drílã tã ãjízó gólìyì tì kî nĩ rí, “Ícã trá ngá pãpã 'ézó kãyì rãtãã kã nò 'á yã? Nĩ ãtã tã 'dì má drí.” <sup>4</sup> Gõ'dã nĩngã sî rí, òjílã ãzã ãlò tã-drì jã 'bã rí yũ. Drílã gòzò drí 'bãlê ngá lãzê 'bã nò drí lá rĩzó drí lá bê kî nĩ rí, “Nĩ ngá ùrũ, ngá lãzê ãnìkã ndê rũ trá.” Drílã gòzò tã 'bãlê ngá lãzê 'bã nò rí drí nĩzó.

<sup>5</sup> Gõ'dã Yésũ drí tã ãtãzó lĩfì ãmbã 'bã 'dì 'bã yí drí kî nĩ rí, “Ãgô ãzã ã'dò mvã bê, gõ'dã mvã 'dì ò'dê óró fífì 'á rí, ã'dò ãcã'á lófòzó lá kãyì rãtãã kã 'dì 'á kô yã? Òzò òjílã ãzã ã'dò ãtì bê, ãtì gólãkã ò'dê óró 'á rí, ã'dò ãcã'á lófòzó lá kãyì rãtãã kã 'dì 'á kô yã?” <sup>6</sup> Gõ'dã nĩngã sî rí, gólìyì rí ãyì trá 'dó tĩtì, ãcã ãyì kô ùlì gólãkã 'dì vò lá lógólê.

<sup>7</sup> 'Dĩ rí vòsì rí, Yésũ drí ùlì mãnĩgõ ãzã ãtãzó ùmú gólìyì gólã bê tólã rí yí drí tã yí drí rí'á ndrêlã ùmú ãzã 'bã yí drí rí'á 'ělã rí 'ásì. Ùmú ãzã 'bã yí ããcã trá vò kãrãmã kã 'á rí, gólìyì lë ãyìkã rílì té kífì gólã 'bãlê òjílã ãmbã-ãmbã drí rĩzó rí drĩ. <sup>8</sup> Yésũ kî nĩ rí, “Òzò úúzì ãnì trá vò ãmbã ãzã 'á ngátã 'bò lãgì 'á ngã 'bò kãrãmã ãngì ãzã 'bã yí 'á yã rí, nĩ ãzã, nĩ rí kô kífì gólã 'bãlê òjílã ãmbã-ãmbã drí rĩzó rí drĩ. <sup>9</sup> Òzò òjílã ãmbã rí vò 'dì 'bãzó drílã 'dì ããcã trá rí, ãã'dò ãnì ãngã'á rí vò 'dì drĩ sî. ãnyì ãngì drí gãzó nĩ drĩ, nĩ drí nĩzó rílì ãnyãkú 'á. <sup>10</sup> Òzò nĩ ã'dò tã nĩ 'bã 'í rí, nĩ rí sîsì ãnyãkú drĩ, ógò ró ãnì ãngálê rílì kífì drĩ, òjílã ndrì ùnì ró bê kî nĩ rí, ãnĩ nĩ trá kòrò. <sup>11</sup> Òjílã gólã tìbê ãyì 'bã 'bã òjílã ãngì ró gãrã ãzì-ãzì drĩ sî rí, Òvãrì ã'dò gólã rí lĩfì êmvé'á, drílã 'bãzó ãnyì ró òjílã lĩfì drí 'á ndrì. Gõ'dã òjílã gólã ãyì 'bã 'bã áyãbálã ró rí, Òvãrì ã'dò òjílã 'bã'á gólã rí ãnjìlì.”

<sup>12</sup> Gõ'dã Yésũ drí tã ãtãzó ãgô gólã ngá lĩpì ró nò drí kî nĩ rí, “Òzò òjílã ãzã òtírì 'êê ãzì-ãzì zìlì kãrãmã ãyìkã 'á ngã 'bò ãnìlì ngá nyálé yí bê yã rí, gólã ããzì cê ãyì lãmũ-ãzìyã yí 'dì kô, gólã ããzì kpã cê òjílã gólìyì ngá bê ãmbã 'dì 'bã yí 'dì kô. Nĩ nĩ trá òjílã gólìyì cê ãnì lãmũ-ãzìyã ró 'dì, ã'dò ãyì kpã ãnì ãzì'á ngá nyálé ãyì bê kãrãmã ãyìkã 'á. <sup>13</sup> Òzò nĩ òlê trá òjílã zìlì rí, nĩ zì lĩfì ãkó lë 'bã kòròkpò gõ'dã kpã ãzã 'bã bê, ããnì ró ãyì kãrãmã nyálé. <sup>14</sup> Tãlã gólìyì ngá ãkó lógólê ãnì drí. Ìzãtũ rí, òdrã ãnìkã vòsì, nĩ òtírì cãã ùrũ 'álã rí, Òvãrì ã'dò òrê fë'á nĩ ãnì drí tã tãndì bê.”

Tã Yésũ drí 'dìgówã kãrãmã ãngì ãzã kã ngĩzó òjílã lĩfì ãcízó

tã kũmũ Òvãrì kã rí kã tãsì rí

(Mátáyò 22.1-10)

<sup>15</sup> ãgô ãzã kpã rí'á tãrãbìzã lãgátì ãtì, ãgô nò ãrílì bê tã Yésũ drí ãtãlê nò rí, gólã ãtã tã trá nòtì kî nĩ rí, “Wããwã! Òjílã tìbê gólìyì ã'dò 'bã 'ě'á kãrãmã nyálé Òvãrì drí 'bã 'álã ùrũ 'álã rí, gólìyì rí'á cú ãndrã-tãndì bê.” <sup>16</sup> Yésũ ãtã tã trá ãgô 'dì drí nòtì kî nĩ rí, “Ãwò, tã pãtì-pãtì ró, 'dĩ tã tãndì 'í.

“Nĩ ãrì drê 'dìgówã ãmãkã nò. ãgô ãzã zì òjílã trá kãrãmã ãyìkã 'á dũũ lãvũlì kòrò. <sup>17</sup> Gõ'dã nĩngã sî rí, òtírì nyãsã ãvò rí, gólã jò rũ ì'bũ 'bã ãyìkã trá, nĩ'á òjílã gólìyì ùmú ró rí 'bã yí ãzìlì, ããnì ró ãyì. Gólã ãtã tã trá kî nĩ rí, êêdê ngá nyãnyã trá ngá mvũmvũ yí bê kpãnó-kpãnó. Gólìyì ããnì. <sup>18</sup> Gõ'dã òjílã 'dì 'bã yí ndrì gã ãyì trá dó ãnìlì. Òjílã gólã zìlì sîsì rí kî nĩ rí, ‘Má nĩ kô. Má gĩ ãmvũ ó'dì ãmãkã trá, mã drê nĩ'á ndrêlã.’ <sup>19</sup> Gõ'dã ãzã rí kî nĩ rí, ‘Má gĩ ãndrì ãmãkã trá ó'dì ró, mã nĩ drê trá, nĩ'á ãjílã vò tãndì ãzã 'á ngá nyálé, mã ãcã kãrãmã 'dì 'á kô.’ <sup>20</sup> Gõ'dã kpã ãgô ãzã kî nĩ rí rũ ì'bũ 'bã 'dì drí rí, ‘Má ãcã ãnìlì kô, tãlã lãgì ãmã òkó kã ó'ê drê ãgì.’

<sup>21</sup> “Gõ'dã rũ ì'bũ 'bã 'dì drí gòzó vólê ãyì lĩpì ngálã tã lá ãtãlê drílã. ãgô kãrãmã lĩpì ãmbã 'dì trá òmbã ró, ãtã tã trá rũ ì'bũ 'bã ãyìkã 'dì drí kî nĩ rí, ‘Nĩ ndrê drê, mã êdê ngá nyãnyã trá ngá mvũmvũ yí bê kpãnó-kpãnó kãrãmã nò tãsì, òjílã ããnì ndrì nyálã òzó rũ ãzãã. Nĩ ngá nìlì fòfòrò, nĩ'á lãmũ bê lãfì ònyìkò 'ásì ndrì òjílã ãzì bê, nĩ ãzì lĩfì ãkó lë 'bã, kòròkpò ãzã 'bã, ãyìzì bê, ããnì ró ãyì kãrãmã ãmãkã nò 'á.’ Gõ'dã rũ ì'bũ 'bã 'dì nĩ trá òjílã 'dì 'bã yí ãzìlì, ãgòzó 'dì bê lá ãyì. <sup>22-23</sup> Gõ'dã kãrãmã lĩpì kî nĩ rí, vò drê zãã bê òjílã drí rĩzó, gólã ògò kpã. Rũ ì'bũ 'bã ãyìkã ònì gõ'dã 'bã-ì 'ásì òjílã ãzì bê mbãrãkã sî ãnìlì. Kãrãmã lĩpì lë ã'dì-drì ãyìkã drí 'bãlê ndrì 'dó ùmú ró. <sup>24</sup> Kãrãmã lĩpì kî nĩ rí, yí ãtã trá nòtì, òzò òjílã tìbê gã 'bã dó ãnìlì rí ããnì rí, gólìyì nyã ngá ãzã rũ bê nyãsã rí yí drí 'bã 'á nongã kô.”

Tã gólã Òvãrì drí lëlê lãjò'bã tãndì 'bãzó rí

(Mátáyò 10.37-38)

<sup>25</sup> Kãyì ãzã sî rí, òjílã zì-ãndrê drí nĩzó ãyì Yésũ bê lãfì 'ásì. <sup>26</sup> Yésũ drí ãdrézó, rí'á gólìyì lĩfì ãcílì tã ãzã 'bã yí sî, gólìyì ã'dò ró ãyì bê ngá lëlê bê Òvãrì 'á kî nĩ rí, “Òzò nĩ òlê tã ãmãkã kô lãvũlì gãrã òjílã ãnìkã 'bã 'á rí drĩ sî rí, kpã ãnì rí gógó ãfífì lá drĩ sî rí, ãcã kô ãnì drí 'bãzó rũ ì'bũ 'bã ãmãkã ró. <sup>27</sup> Òzò nĩ òfê ãnì ãfífì trá 'ě'á fũlã ãmã tãsì rí, nĩ ã'dò 'bã'á rũ ì'bũ 'bã ãmãkã ró. Òzò nĩ òlê cê ãnì rũ'bã ãnyãkú pãlê 'dì rí, nĩ ã'dò kô rũ ì'bũ 'bã ãmãkã ró. Nĩ ãsũ tã mã drí ãtãlê ãnì drí 'dì zãlò sîsì, nĩ gò ró ã'delê ãmã vò bëlê.

<sup>28</sup> “Tã ã'dã-ã'dã lá rí'á nòtì, òzò nĩ òlê trá òjílã 'dì ró jò ãngì ãnì drí ùrũ tòrõngólò rí, sîsì nĩ ã'dò lãfã ãnìkã lófò'á lãlê zãlò, nĩ gò ró lòsì 'bã 'dì 'bã yí ãjìlì ã'dò ãyì 'dì'á lá tãsì yã. <sup>29</sup> Òzò nĩ ãtò gbò kòrò jò ãngì 'dìlì 'dì lãfã fĩnyãwã sî rí, ndrê rũ kô, lãfã drí ndrêzò ãnì drìgã sî, òjílã drí rĩzó ãnì gũlì kî nĩ rí, <sup>30</sup> ‘Wáyéê! Nĩ ndrê drê, gólã ãtãlê jò ãngì 'dìlì áyélê cú ãtì ndrê ãkó lá. Ngã lãfã ã'dò yũ rí, ngã kô ã'dò 'í yã?’

<sup>31</sup> “Tã ã'dã-ã'dã lá ãzã kpã 'dì nò. Òzò òjílã 'bãdrì ãzã kã ããnì trá 'dêlê ãjũ bê 'bãdrì ãzã drĩ rí, kũmú 'dêzó drí lá 'dì ãtò kòrò ãjũ ãtãlê 'dì kô, ãzì drì 'bã ãjũ 'bũ 'bã kã zãlò tã lá ì'bìzò, òzò gólìyì ãcã trá rí, nĩzó lá kî ãjũ 'bũ 'bã ãcã trá yã rí. <sup>32</sup> Òzò gólìyì ãcã kô rí, kũmú drí tã lá êdézó kũmú ãzì bê, ù'bũ ãjũ kô, tãlã òzó òjílã ãyìkã ãfũ ndrêlê. <sup>33</sup> Mã ãtã

ĩdĩ nõ ãní drí, nĩ ãsũ tã zãlõ s̃s̃ĩ, õzõ nĩ ã'dõ trá njãã ngá ãmbá ãníkã 'dĩ 'bá yĩ áyélé, õjílã ãníkã 'bã 'á rĩ 'bá yĩ bê, ámã vó bêzõ ã'dĩ rĩ. Õzõ nĩ ã'è ãtĩ kô rĩ, ó'bãã ãní rũ ã'bũ 'bá ámákã ró rĩ kô. <sup>34–35</sup> Rũ ã'bũ 'bá gólã tã ámákã áyé 'bá 'èlé kô kí'á nĩ rĩ ãmbã-ãmbã rĩ, ã'dõ íyíkã 'bã'á té õzõ 'ã'ĩ-nyã gólã rũ ãzã 'bá trá rĩ kãtĩ. Gõ'dã trá tõtõ 'ĩ dãlé vólé õmã 'álã. Õzõ ãní ã'dõ bĩ bê rĩ, nĩ ãrĩ tã 'dĩ.”

Tã áyĩkõ drĩ Ôvãrĩ rĩ cĩzõ õjílã drĩ ãdĩ 'bã rĩ tãsĩ rĩ

**15** <sup>1</sup> Kãyĩ ãzã sĩ rĩ, bélé-bélé ã'dũ 'bá yĩ kpã lã'bĩ ãzã 'bá yĩ bê dũũ ãní ãyĩ trá ãlĩ Yésũ kã ãrĩlĩ. <sup>2</sup> Gõ'dã õjílã gólĩyĩ zĩlĩ Pãrũsĩ ró rĩ 'bá yĩ, kpã lã'bĩ ãmbã 'bá yĩ rĩ trá tã ãzã 'bá yĩ ãlã ãlã 'èlé ãyĩ lãfãlé 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, “Yésũ kpã lãmũ-ãziyã 'ĩ lã'bĩ ãzã 'bã nõ 'bã yĩ bê. Nĩ ndrê gólã ngá nyã'á gólĩyĩ bê.” Pãrũsĩ 'dĩ 'bã yĩ zĩ õjílã gólĩyĩ lã'bĩ ãzã 'bã 'dĩ 'bã yĩ “õjílã ãvĩ-ãvĩ rõ”.

<sup>3</sup> Gõ'dã Yésũ ãrĩlĩ bê tã 'dĩ ãtĩ rĩ, drílã gõzõ 'ĩdígówã ãzã ngĩlĩ. <sup>4</sup> Gólã kĩ nĩ rĩ,

Õzõ õjílã ãzã ã'dõ kãbĩlĩkĩ bê nyã'dĩ-njĩ, gõ'dã cé ãlõ rĩ õrĩ trá vólé, ãvĩ trá rĩ, gólã ã'dõ kãbĩlĩkĩ 'dĩ 'bã yĩ ãmbũkũ lã 'bã'á kõrõ 'á. Drílã gõzõ zãã nĩ'á ãlõ 'dĩ ndrêlé té drílã ãsũzõ lã 'ĩdĩ. <sup>5</sup> Õzõ ãsũ trá rĩ, drílã ãnjĩzõ lã ángbãlãngõ 'á, ágõzõ 'ĩdĩ bê lã, drílã gõzõ 'bãlé áyĩkõ rõ. <sup>6</sup> Õrõ gõ tã lã átalé ãyĩ lãmũ-ãziyã drĩ kĩ nĩ rĩ, “Mã trá áyĩkõ ãmbã sĩ, tãlã kãbĩlĩkĩ ámákã ãvĩ 'bã rĩ, mã ãsũ trá.”

<sup>7</sup> Gõ'dã nĩngã sĩ rĩ, Yésũ kĩ nĩ rĩ, 'ĩdígówã íyíkã 'dĩ tã ãfĩ lã rĩ'á nõtĩ, Ôvãrĩ rĩ'á áyĩkõ ãmbã sĩ, õzõ õjílã ãlõ ããdĩ drĩ trá tã õnjĩ 'ásĩ rĩ, Ôvãrĩ ã'dõ kô áyĩkõ sĩ õjílã gólĩyĩ drĩ ãdĩ 'bã kô 'dĩ 'bã yĩ bê, tãlã gólĩyĩ rĩ'á õjílã lõmbé-lõmbéwã 'bã 'ĩ, kĩ nĩ rĩ, yĩ ã'dõ tãndĩ rõ.

<sup>8</sup> Nĩngã sĩ, Yésũ ãtã 'ĩdígówã ãzã kpã trá õkõ ãzã tãsĩ kĩ nĩ rĩ,

Lãfã õkõ ãzã kã ãvĩ trá drĩgã lã sĩ jó 'á. Õkõ 'dĩ rĩ trá lãfã íyíkã 'dĩ ndrêlé jó 'ásĩ. Drílã lãsĩ 'ĩzõ ãlĩkã sĩ, rĩzõ jó 'álé ãkũlĩ mãnisĩ, ãndĩ-ãndĩ, rĩzõ lãfã íyíkã 'dĩ ndrêlé té drílã ãsũzõ lã 'ĩdĩ. Gólã kĩ nĩ rĩ, “Wããwã! ãwõ-ãtĩ, mã ãsũ lãfã ámákã ãvĩ 'bã rĩ trá.” <sup>9</sup> Õkõ 'dĩ drĩ kpã ãyĩ lãmũ-ãziyã yĩ ãzĩzõ kĩ nĩ rĩ drĩlĩyĩ, “ãwõ-ãtĩ, áyĩkõ cĩ trá mã rũ, tãlã lãfã ámákã ãvĩ 'bã jó 'á rĩ, mã ãsũ trá.”

<sup>10</sup> Yésũ drĩ gõzõ tã átalé kĩ, “Õzõ tã õnjĩ 'bã ãlõ ãdĩ drĩ trá tã õnjĩ 'ásĩ rĩ, áyĩkõ cĩ trá Ôvãrĩ rũ ãmbã.”

<sup>11</sup> Yésũ ãtã 'ĩdígówã ãzã ngĩ lã kpã trá tã Ôvãrĩ drĩ drĩ ãdĩ 'bã rĩ lãzõ rĩ tãsĩ drĩlĩyĩ kĩ nĩ rĩ,

ãgõ ãzã ngã-drĩ ãmbã bê, gólã rĩ'á mvã bê rĩ, ágõ mvã rõ. <sup>12</sup> Gõ'dã mvã gólã ãdũ rõ rĩ drĩ tã átalé ãyĩ áta drĩ kĩ nĩ rĩ, “Tátã, nĩ rĩ'á ngã bê ãmbã. Mã lã ní cã ngã 'dĩ 'bã yĩ lãfãlé ãmã drĩ ãkpã ní drĩ drã ãkõ. Nĩ ãfê ámákã rĩ ngbããngbãõ.” Gõ'dã áta lã drĩ ngã yĩ bê rĩ lãfãlé lã cãzõ drĩlĩyĩ ãdrũpĩ lã bê. <sup>13</sup> Gõ'dã nĩngã sĩ rĩ, mvã gólã ãdũ rĩ drĩ ngã gólã íyíkã rĩ gĩzõ ngbã vólé, íyĩngã nĩzõ 'bãdrĩ ãzã 'á jẽjẽ rõ áta lã rũ sĩ. Gõ'dã nĩngã sĩ rĩ, gólã ãzã lãfã tĩbê 'bã 'bã yĩ bê rĩ trá ndrĩ rĩrĩ õnjĩ-õnjĩ sĩ. <sup>14</sup> Lãfã tĩbê ãmbã mvã 'dĩ drĩgã nõ ndrê rũ trá 'bũũ. Gõ'dã nĩngã sĩ, kãrãbã ãngĩ lõfõ kã 'dê trá 'bãdrĩ ãmbã 'dĩ 'ásĩ ndrĩ, gõ'dã ãsũ mvã nã trá cú ãtĩ lãfã ãzã ãkõ yĩ drĩgã. <sup>15–16</sup> Gõ'dã nĩngã sĩ, mvã 'dĩ nĩ trá ágõ ãzã 'bã yĩ kõ 'bãdrĩ 'bã rõ rĩ ãlõ lã ngãlã lõsĩ ndrêlé 'èlé. Gõ'dã ágõ 'dĩ drĩ gólã rĩ jõzõ nĩ'á võ ngbĩkpĩ kã rĩ 'álã, ngbĩkpĩ íyíkã vó lã ndrêlé. Gõ'dã gólã ãsũ tã trá kĩ nĩ rĩ, “ãwõ-'dĩ, tãkõ, mã ã'dõ ngã nyã'á ãndrõ ãdrũgũ kũrũmũ rĩ'á dãlã ãgĩzê bê ngbĩkpĩ drĩ 'dĩ 'bã yĩ.” Gõ'dã nĩngã sĩ rĩ, õjílã ãzã ãlõlã fêé ngã 'dĩ 'bã yĩ drílã nyãlé kõ.

<sup>17</sup> Nĩngã sĩ rĩ, tã ãsũ-ãsũ ãcã trá gólã drĩ nõtĩ kĩ nĩ rĩ, “Mã õtĩrĩ rĩ drãlé lõfõ drĩ nõ rĩ, lõsĩ 'è 'bã ãmã áta drĩ ãmvũ 'á rĩ yĩ, gólĩyĩ rĩ'á ngã nyãnyã bê kpãno-kpãno vũdrĩ sĩ. Gõ'dã nõõ rĩ, mã drĩ rĩzõ íyíkã drãlé lõfõ drĩ ãmã áta drĩ 'bãrê bê rĩ 'á yã? <sup>18</sup> Mã nĩ'á gólé ãmã áta ngãlã, mã kí'á nĩ rĩ, ‘Tátã, mã ãzã rũ trá, mã 'è tã õnjĩ trá bũũ Ôvãrĩ rũ, gõ'dã kpã ní rũ. <sup>19</sup> Ngbããngbãõ rĩ, ãcã gõ'dã kõ ní drĩ ãmã zĩzõ kpã ó'dĩ ãní mvã rõ. Nĩ 'è mã õzõ lõsĩ 'è 'bã ãníkã rĩ tĩ.’”

<sup>20</sup> Gõ'dã nĩngã sĩ rĩ, drílã ngãzõ zãã nĩ'á gólé ãyĩ áta ngãlã. Gólã drê jẽjẽ rõ ãyĩ áta lãgãtĩ sĩ rĩ, áta lã drĩ gólã rĩ ndrêzõ. Áta lã rĩ 'á gã trá ãtrã. Áta lã drĩ ãrãzõ ãnĩlĩ rũ ãtũlĩ gólã drĩ, gólã rĩ ãmvólé bĩ-'bãlé lã võzõ. <sup>21</sup> Gólã ãtã trá áta lã drĩ kĩ nĩ rĩ, “Tátã, mã ãzã rũ trá, mã 'è tã õnjĩ trá bũũ Ôvãrĩ rũ gõ'dã kpã ní drĩ, ãcã kô gõ'dã ní drĩ ãmã zĩzõ ãní mvã rõ.”

<sup>22–23</sup> Gõ'dã mvã 'dĩ áta lã, áyĩkõ cĩ gólã trá ãmbã, rĩ tã 'èlé 'dõ lĩfĩ ãkõ. Drílã lãjõ'bã íyíkã zĩzõ kĩ nĩ rĩ, “'Wãã'wã, nĩ 'bã lũmvũ drílã dãlé yĩ rũ, õsõ rõ íta tãndĩ, kã'bókã bê ãyĩ pá 'á. Nĩ ãfê rõ tãmõ ámákã nã sõlé drĩgã lã. Nĩ nĩ rõ bê kãbĩlĩkĩ sêsê rõ 'dĩ ãsélé fũlĩ. Mã 'è rõ bê kãrãmã ãngĩ. <sup>24</sup> Mã kĩ nĩ rĩ, mvã ámákã nõ drã trá, tãkõ íyĩngã lãdrê-lãdrê rõ.” Gõ'dã drĩlĩyĩ kãrãmã ãtõnãzõ.

<sup>25–26</sup> Nĩngã sĩ rĩ, õjõ 'dĩyĩmvã nĩ'á mvã gólã s̃s̃ĩ rĩ ãzĩlĩ ãmvũ lãsĩ ããní rõ, tãlã gólã rĩ ãdrũpĩ tĩbê ãvĩ 'bã rĩ ãcã trá 'bã 'á. Gõ'dã ágãmvã gólã s̃s̃ĩ 'dĩ õtĩrĩ íyíkã ãcã ãnyĩ 'bã lãgãtĩ rĩ, kãlãlã gõ'dã trá tãkãnyĩ 'bã 'álã. Ágãmvã 'dĩ kĩ, “ã'dõ tã 'ĩ nõtĩ nõ yã?” <sup>27</sup> 'Diyĩmvã 'dĩ kĩ, “ãní áta fũ kãbĩlĩkĩ lĩngã-lĩngã trá kãrãmã ãngĩ 'èzõ 'ĩdĩ sĩ lã, tãlã ãní ãdrũpĩ ágõ trá vólé 'bã 'á, tã ãmbã gólã rĩ ãmvũ 'bã 'dĩ 'ásĩ.”

<sup>28</sup> Mvã s̃s̃ĩ rĩ trá õmbã rõ, ãcã gõ'dã ãfõlé ã'dĩ-drĩ 'á kõ. Nĩngã sĩ, áta lã drĩ ãnĩzõ rũ'bã lõ'bãlé rũ lã, ããfõ rõ bê 'bã 'álã nĩ-bê-yã fêlé ãyĩ ãdrũpĩ drĩ. <sup>29</sup> Áta tã trá áta lã drĩ kĩ nĩ rĩ, “ãmã áta, ní ndrê drê, ndrõ ãmbã nõ sĩ rĩ, mã rĩ trá 'bã 'á ngã 'èlé ní drĩ õzõ lãjõ'bã kãtĩ. Mã 'é tã õnjĩ ãzã ní drĩ kõ. Nĩ ãfê íyíkã ã'dõ 'ĩ mã drĩ yã? Ngbãã 'ã'ũ rõ rĩ, ní fũ ãmã drĩ nyãlé ãmã lãmũ-ãziyã yĩ bê kãrãmã 'èzõ kõ. <sup>30</sup> Gõ'dã mvã ãníkã tĩbê ngã ãníkã ãzã 'bã ndrĩ õkõ mvã drĩ õlê rõ yĩ bê gõ'dã ágõ íyíkã bê rĩ, ní drĩ kãbĩlĩkĩ ãngĩ fũzõ drílã.”

<sup>31</sup> Áta lã lõgõ tã-drĩ trá drílã kĩ nĩ rĩ, “ãmã mvã, ní ndrê drê, ãmã rĩ'á ní bê ãtũ vósĩ cé 'bã 'á nõ, ngã gólã ámákã rĩ ndrĩ 'dõ rĩ'á kpã ãníkã. <sup>32</sup> Mã 'è drê kãrãmã, mã ã'dõ rõ áyĩkõ sĩ, tãlã ãní ãdrũpĩ tĩbê ngã pá 'bã õdrã 'ásĩ nõ rĩ tãsĩ.”

Ngã gólã 'ĩdígówã gólĩyĩ nã nõ 'bã yĩ 'á rĩ yĩ rĩ tã ã'dãlé ã'dõ ngã lãlé Ôvãrĩ kã tã õnjĩ 'è 'bã drĩ rĩ tãsĩ. Yésũ rĩ tã 'dĩ átalé Pãrũsĩ yĩ drĩ, tãlã Pãrũsĩ yĩ lãé ãyĩ Yésũ drĩ rĩlĩ tã õnjĩ 'è 'bã bê võ ãlõ 'á kõ.

Tã ägô äzã drí íyí êdézó tã ätí 'álã rí tãsí rí

**16** <sup>1</sup>Gõ'dá Yésü ätã trá lãjó'ba íyíkã rí yí drí kî nî rí, “Nõð rí í'dígówã ägô äzã ngá-drí ämbã lípî ró rí kã, ägô äzã drílã 'bãlé ngá íyíkã 'dî 'bã yí vó lâ ndrêlé rí bê. Öjílã äzã drí tã ätãzó ägô ämbã ngá lípî ró 'dî drí, ägô tîbê äkórí drí 'bãlé ngá íyíkã 'dî 'bã yí vó lâ ndrêlé rí, ä'dô trá rí'ã lãfã äkórí kã nyã'á. <sup>2</sup>Ägô ngá lípî ró 'dî drí ngázó ngá vó ndrê 'bã íyíkã 'dî äzílî tã ätãzó drílã kî nî rí, ‘Öjílã äzã ätã tã má drí kî nî rí, ní òrî trá lãfã ämákã ìzälé. Ä'dô trá ítí rí, ní ìgî ngá gólã tîbê rú ìzã 'bã rí, öjílã drí trólé ní drîgã sî mäjî ró rí 'é'ã lôgölã má drí rí 'bã yí vüdrî, gö'dã kpã ngá gólã 'bã 'bã rí 'bã yí bê, mã nî ró bê. Gö'dã má lë trá äní ñnjílî vólé ngá 'erê 'ásî, tãlã ní 'é ngá dódó kô.’

<sup>3</sup>“Gõ'dã ägô gólã ngá vó ndrê 'bã ró 'dî ðsü tã trá äkpã yí 'á kî nî rí, ‘Óò! Ämã lípî lë trá ämã ñnjílî ngá 'erê 'ásî vólé, mã ä'dô 'é'ã lâ ä'dô ró yã? Má drí rîzó ó'bã ngá 'elé cú ämã drí sî yã? 'É'è! Má fãfã äkó, mã ícã kô. Má drí 'bãzó ngá ndã 'bã ró 'bã 'ásî kpã ngá zî 'bã ró yã? 'É'è! Má änyî ró tã 'dî 'bã yí 'erê 'á. <sup>4</sup>Mã nî tã má drí 'é'ã 'elã rí trá. Má lë trá tã tãndí 'elé öjílã drí ndrî, özô ññjî mã trá ngá 'erê 'ásî rí, üzî ró ðyî mã bê ngá nyälé ðyî drí 'bã 'ásî.’

<sup>5</sup>“Ägô gólã ngá vó ndrê 'bã ró 'dî 'è tã trá nõtí, gólã zî öjílã gólîyî rí 'bã mäjî trólé ägô ämbã 'dî drîgã sî rí yí trá ndrî äñîlí yí ngälã älö-älö. Gólã ätã tã trá ägô sîsî rí drí kî nî rí, ‘Ní ä'dô 'é'ã ngá ägô ämbã nõ kã lôgölé tãsî yã?’ <sup>6</sup>Ägô 'dî kî nî rí, ‘Mã trö dö rí'ã säfiyã kámã-älö-drî-lã-nyã'dî-nã.’ Ngá vó ndrê 'bã 'dî kî nî rí, ‘Ní ndrê drê, ämã 'dó rí'ã ngá älö 'î ní bê. Mã ä'dô 'é'ã lâ ní drí nõtí, ä'dô ró bê ní drí njözó lâ 'á lâ, kpã ní drí äñî drî lãfálé ändräzó, säfiyã kámã-älö-drî-lã-nyã'dî-nã 'dî 'á rí, mã ìgî cé nyã'dî-sü ní drí lôgölã.’ Gö'dã ägô gólã mäjî trö 'bã 'dî drí tã-drî lëzó 'dó älö. <sup>7</sup>Ngá vó ndrê 'bã 'dî drí kpã ägô äzã ítí 'dî ðjízó, ‘Ní mäjî ägô ämbã kã bê ní vó tãsî yã?’ Ägô 'dî kî nî rí, íyíkã bê ädrúgü rí'ã kômvö kütü-älö. Ngá vó ndrê 'bã nã drí tã-drî lëzó ðgîzó lâ cé kômvö kámã-njî.

<sup>8</sup>“Gõ'dã ägô ämbã ngá lípî ró 'dî äñî tã gólã ngá vó ndrê 'bã 'dî drí rí'ã 'elã 'dî bê rí, gólã kî, ‘Ngá vó ndrê 'bã 'dî 'è 'dî lífî lömbã 'î yí drí. Gólã êdé lætî yí drí ðzátú öótírî íyî äyê ngá 'erê 'ásî rí tãsí.’ ”

Gõ'dã Yésü ätã trá nõtí kî nî rí, “Ní ndrê drê, öjílã ängó nõ kã bê ndrî, gólîyî rí'ã tã nî 'bã 'î kôrö öjílã Övãrí kã rí 'bã yí drî sî, tãlã öjílã ängó nõ rí kã rí ðyî êdéle njãã rílî tã gólã 'è 'bã äcálé ðdrü ðñätú ängó nõ 'á rí tãsí. Gö'dã öjílã Övãrí kã rí 'bã yí êdé íyíkã ðyî kô vö 'büü 'álã rí tãsí. <sup>9</sup>Mã ätã äñî drí nõ, özô äñî ä'dô trá lãfã ängî bê äñî drîgã rí, nî 'bã cé äñî ífîfî drí ð'dî kô. Nî pã kpã öjílã gólîyî ngá äkó lé 'bã ðzã ró rí ð'dî sî lâ. ðzátú rí, nî öótírî drãã nílî úrú 'álã rí, Övãrí ölägü ró äñî bê, äñîrî 'á yí ngälã.”

Tã lãfã kã tãsí

<sup>10</sup>“Özô öjílã äzã ä'dô drî lömbã bê, ngá fnyáwã rú rí, gólã ä'dô 'bã'ã kpã drî lömbã bê ngá ängî rú. <sup>11</sup>Ämã ädrúpî yí, Övãrí fë lãfã ängî äñî drí nõ, ä'dô ró äñî drí äñî äzî-äzî yí pãzó 'dî sî lâ, ngá gö'dã özô äñî drî äãmbã ämbã rú lâ rí, nî öpã äñî äzî-äzî yí 'dî sî lâ kô rí, gö'dã ðzátú ödrã äñíkã vósî rí, Övãrí ä'dô fî äñî pã'á trá ngá tãndí sî yã? <sup>12</sup>Özô nî òrî ngá äzî-äzî kã rí ðzälé ðzã rí, ä'dî ä'dô ngá fë'ã nî äñî drí ä'dô ró bê äñî drí vó lâ ndrêlé yã?

<sup>13</sup>“Özô nî ölé lãfã ängî rí, ä'dô 'bã'ã äñî drí lænjî-lænjî ró Övãrí rí rözó. Rú 'bü 'bã älö rí 'büü rú öjílã rî drí 'dó 'tú-pã älö rí 'á kô. Özô gólã äãrî cé tã öjílã älö rí kã 'dî rí, gólã äñî tã öjílã äzã rí kã kô. Mã ätã 'dî äñî drí nõ, ä'dó kô tãndí ró 'bãzó rú 'bü 'bã Övãrí kã ró gö'dã kpã lãfã kã ró rí.”

<sup>14</sup>Pãrusî yí lë íyíkã tã lãfã kã 'dî kôrö, äñî ðyî úlî Yésü drí ätálé ítí 'dî bê rí, drílîyî rîzó Yésü rí gülí. <sup>15</sup>Yésü kî nî rí, “Äñî Pãrusî yí, nî rí tã tãndí äñíkã 'elé cé öjílã lífî drî 'á, öólôngó ró ðyî tã bê. Övãrí lëé öjílã gólîyî rí 'bã tã 'elé ítí 'dî 'bã yí kô. Övãrí nî íyíkã äñî pîpîsîlî trá ndrî 'dó äñã ró.

<sup>16</sup>“Äkú ró rí, Övãrí ätã tã tãndí yí drí 'é'ã 'elã öjílã pãzó rí trá. Músã rí trá úlî Övãrí kã ätálé, gö'dã tã ängü 'bã äzã 'bã yí rí kpã 'elã. Gö'dã Yöwãní tîbê rí 'bã ðmvü dälé öjílã drî, äâyê ró ðyî tã öñjî íyíkã rí ätã kpã. Mã kpã 'dî ätã'á lâ nõ, özô nî äãjã drî tã öñjî 'ásî rí, Övãrí ä'dô äñî pã'á. Öjílã ämbã äñî tã ämákã trá, gö'dã 'bã ðyî trá äyîlî úlî ämákã rí drî ðcã-ðcã ró. <sup>17</sup>Gõ'dã má lë zãã äñî drí rílî tã Músã kã rí rölé kpã tã tã ängü 'bã kã rí bê ndrî 'büü, tãlã úlî Övãrí kã nõ rí'ã úlî ífîfî 'î, pãtî-pãtî ró. Mã ðnjî úlî 'dî 'bã yí òrî ró ädükü äkó.

<sup>18</sup>“Nî nî trá læ'bî 'á rí, rí'ã 'wãã ró äñî drí äñî ökó yí ñngázó, ökó ó'dî trözó. Mã ätã äñî drí 'dî, özô nî ö'è trá ítí rí, nî ró Övãrí kô. Özô nî ögî ökó äzî-äzî drí ñngálé trá äkú rí 'dî rí, 'dî kpã rí'ã tã öñjî 'î Övãrí ägálé. Tã ífî lâ 'dî rí'ã nõ, tãlã kãyî gólã ägô ötírî rú gñ ökó lâ bê rí, Övãrí kî gólîyî äã'dô ngá älö ró té drílîyî drãzó drãdrã, ägó ró ökó ró, lãfálé cã äkó.”

Tã öjílã ngá-tî ämbã bê lë 'bã äzî-äzî pälé kô rí tãsí rí

<sup>19</sup>Gõ'dã Yésü ätã trá kî nî rí, “Ägô äzã bê rí'ã nõngã, gólã rí'ã ngá ämbã nõ 'bã yí tî lâ bê cé tîfî. Gólã rí'ã ítã tãndí bê, rí íyíkã ngá tãndí nyälé 'dî, kãyî vósî cé. <sup>20-21</sup>Ägô äzã rú bê Lázãrö. Öjílã äzã äñjî gólã trá äyélé ndögö ägô gólã ngá bê ämbã 'dî kã 'dîlî 'bã rú sî ítí 'dî kã tîlî. Lázãrö rí'ã ðzã 'bã 'î, kpã læzé bê düü. Lãzé gólãkã 'dî 'bã yí rí lõrálé lõrã, öké rí trá ändrãlã. Lázãrö ðsü tã trá, yí äñî ró bê nyã'sã 'ã'lî lãkî 'bã ägô 'dî drí äyélé lõ'dé 'bã vüdrî sî rí nyälé 'dî.

<sup>22</sup>“'tú äzã sî, Lázãrö tîbê ðzã 'bã ró nõ drã trá. Mãlãyíkã Övãrí kã drí gólã rí äjízó vö gólã ämã ä'büyã Äbãrãyãmã drí rîzó 'á lâ úrú 'álã rí 'á. Gö'dã ägô ämbã 'dî drí kpã drãzó, ävö lâ 'bãzó 'bü 'á, <sup>23</sup>gólã drí nîzó vö öjílã zã kã læsî ró rí 'álã rí'ã vëlé. Ägô ämbã 'dî ötírî vö ndrêé úrú 'álã rí, gólã ndrê Äbãrãyãmã yí trá Lázãrö bê jëjë ró yí rú sî. Äbãrãyãmã ämvö Lázãrö trá kpãácî yí rú. <sup>24</sup>Ägô ämbã 'dî drí trëzó úrú kî nî rí, ‘Äbãrãyãmã, ní ndrê ämã ðzã nõ, ní äjô Lázãrö lõmvü bê dälé mã sîlî, ämã lændrã pá ömvöré trá kî'ã læsî drí nõ. Mã trá vë'ã nõ.’

<sup>25</sup>“Äbãrãyãmã lõgö tã trá ägô ämbã 'dî drí kî nî rí, ‘Ní ðsü drê, tã tîbê ní drí 'bãzó drê ängó 'álã rí, nî rí'ã ngá bê ämbã äyîkô bê, kãyî vósî cé, ngá tãndí nyã'á. Lázãrö íyíkã rí'ã ðzã 'é'ã tã ðsü-ðsü bê. Ngbããngbãñö rí, Övãrí 'bã Lázãrö

trá vō tãndí nō 'á àyíkō bē kàyī vósī cé, ní ániká kpá rí'á ìzã 'è'á. <sup>26</sup> Tã àzã kpá ì'dí nō. Ícá kō má drí lãvũzō nĩngá tólã, tãlã gólókō àngí rí'á 'dĩ àmã lãfálé àní bē rí 'á, òjílã àzã ícá lãvũlĩ tólã kō.'

<sup>27</sup> “Àgō àmbá 'dĩ àtã trá kī nī rī, ‘À'dò trá ìtí rī, ní àjò Lázārō àànī ró àmã átã rī mvá yī ngálã. <sup>28</sup> Mã rí'á àdrúpī bē nǐ, àãtã ró tã gólíyī drí mbĩmbĩ, òzō ìyī gō'dá kpá pávó tĩ má drí trólé nō trōō òdrã gólíyíkã rī vósī.’ <sup>29</sup> Àbāràyámã àtã trá gólã drí kī nī rī, ‘Gólíyī cú búkú Músã drí ìgílí rī bē, gō'dá kpá tã àngũ 'bã drí ìgílí rī bē, gólíyī àãrĩ úlĩ lã.’ <sup>30</sup> Àgō àmbá 'dĩ àtã kpá trá kī nī rī, ‘À'bíyã Àbāràyámã, gólíyī à'dò ìyī tã lè'á, té òzō òjílã àzã àãfō trá òdrã 'ásĩ gólé tã àtálé gólíyī drí rī, òró ìyī gō àrílã.’ <sup>31</sup> Gō'dá Àbāràyámã àtã kpá trá gólã drí kī nī rī, ‘Òzō gólíyī àãrĩ úlĩ Músã yī drí ìgílí tã àngũ 'bã bē búkú 'á rī kō rī, gólíyī àrĩ úlĩ òjílã àfō 'bã àvō 'ásĩ nílĩ tã àtálé gólíyī drí rī kã kpá kō.’ Ì'dí 'dĩ.”

Tã ìcĩ-ìcĩ Yésù kã à'dò-à'dò tã àrĩ 'bã íyíkã ró rī kã tãsí

**17** <sup>1</sup> Yésù àtã tã trá tã àrĩ 'bã íyíkã rī 'bã yī drí kī nī rī, “Òjílã ádó 'bã bē düü rī 'bã òjílã àzĩ 'bãlè rí'á tã ònjĩ 'èlè rī. Nĩ àrĩ drè, má àtã àní drí, òjílã rī 'bã òjílã àzĩ àdólé rí'á tã ònjĩ 'èlè rī, Òvãrĩ à'dò lãñō àngí fè'á gólíyī drí. <sup>2</sup> Òzō à'dò ìtí rī, àní gólíyī rī 'bã òjílã 'bãlè tã ònjĩ 'èlè rī, òzō tí ní òrĩ nĩlã kĩ'á nĩ, lãñō lã Òvãrĩ drí 'è'á fèlã àní drí rī rí'á gãrã rī, ní à'dò tã ìsũ'á kī, ‘Tĩ ùkũkũ òró tã ngĩ bē má drí sĩsĩ rī, má 'é tã 'dĩ 'bã yī kō. 'È'è, nōō má à'dò àmã 'Tã bãgō sī vólé.’

<sup>3</sup> “Òzō òjílã àzã ò'è tã ònjĩ àní drí rī, ní sō drĩ-mbílĩ gólã ìfĩ sĩsĩ, òzō gólã à'dò trá tã ìsũ-ìsũ ró tã lã sī rī, òzō ñĩjĩ àní trá ìyĩ àyélé tã ònjĩ íyíkã tãsí rī, ní àyè gólã. <sup>4</sup> Òzō gólã òrĩ kpá zãã tã ònjĩ 'dĩ 'èlè àní drí àndálé àndálé rī, gō'dá gólã à'dò trá kpá tã ìsũ-ìsũ ró tã lã sī rī, gólã ñĩjĩ àní rī, ní àyè kpá gólã tã lã tãsí.”

<sup>5</sup> Kàyī àzã sī rī, lãjò'bã Yésù kã drí gólã rī ìjízó kī nī rī, “Mã lè ní 'bã àmã tã pãtĩ rō tã lèlè gãrã.” <sup>6</sup> Yésù lògō tã trá kī nī rī, “Òzō tã lèlè àniká à'dò cé fĩnyáwã ìtí òzō lí'bã ífĩ kãtĩ rī, ní à'dò tã lãràkō 'è'á, àní drí tã àtázó fè àngí ìtĩ 'dĩ drí, ìyĩ ìndrĩgō àngízó rù èsézó, nĩ'á àdrélé ìmvũ àndrè ìtĩ 'dĩ 'á. Gō'dá fè 'dĩ à'dò tã 'dĩ 'è'á té ìtĩ.”

<sup>7</sup> Kàyī àzã sī, Yésù àtã úlĩ mãnĩgō trá tã àrĩ 'bã íyíkã rī yī drí nótĩ, “Òzō ní à'dò rãgĩ ìpĩ 'l rī, rãgĩ 'dĩ ò'è ngã trá àní drí rī, ngãtã rī 'bò àmvũ àniká 'wã'á, ngã 'bò kãbĩlĩkĩ àniká vó lã ndrélé yã rī, òzō rãgĩ 'dĩ òndè ngã 'è'è trá ndrĩ lãnjátúlĩ bē drílã àgòzō 'bã 'álã rī, gólã à'dò àgò'á zãã rílĩ vũdrĩ ngã nyálé yã? <sup>8</sup> 'È'è ícã kō, sĩsĩ gólã à'dò àgò'á nyásã àtrólé 'bãlè tãrãbízã drĩ èdélé ìyĩ ìpĩ drí zãlò nyálé sĩsĩ. Òzō gólã ò'è trá rī, gō'dá 'dĩ vósĩ rī, ìpĩ lã òró gō gólã rī àyélé rílĩ vũdrĩ íyíkã rī nyálé. <sup>9</sup> Òzō gólã òndè ngã 'è'è 'dĩ 'bã yī trá ndrĩ rī, ìpĩ lã 'é àwò-ìtĩ drílã kpá kō àkĩ'á nĩ rī, rãgĩ 'dĩ 'é ngã àzã gólã drí tãndí ró lãvũlĩ kō rī tĩ. <sup>10</sup> Ìtĩ Òvãrĩ ì'dĩ àní ìpĩ 'l, gō'dá àní rãgĩ gólãkã ì'dĩ, ícã trá àní drí gólã rī rözó ì'dĩ. Nĩ rō Òvãrĩ, gólã ò'è tã tãndí kpálé àní drí kō rī, tãlã gólã rí'á ìpĩ àniká ì'dĩ.”

Tã Yésù drí àrĩ 'bã mùdrĩ èdézó rī

<sup>11</sup> Yésù drí rĩrĩ lãmúlĩ Yèròsàlémã 'álã rī 'á, gólã lãvũ trá ànyĩ èsè-drĩ Sãmãrĩyã yĩ kã Gãlĩlãyã bē rī 'ásĩ. <sup>12</sup> Gólã ùsũ àgō àzã 'bã yī trá mùdrĩ 'dó àrĩ 'bã 'l ìyĩ 'bã-fĩ àzã gãrã lã 'á. Àgō 'dĩ 'bã yī àdrè ìyĩ trá ìyĩ vō 'á, àní ìyĩ ànyĩ Yésù ngálã kō. <sup>13</sup> Gólíyī zĩ Yésù trá kī nī rī, “Yésù àmã ìpĩ, ní ndrè àmã ìzã, ní èdè ró àmã bē.”

<sup>14</sup> Yésù ndrè gólíyī bē ìtĩ rī, drílã gòzō tã àtálé gólíyī drí kī nī rī, “Nĩ ngã ní nĩ ró àní rúbã 'dĩ 'bã yī à'dálé drĩ-'bã lã'bĩ 'è kã drí, tãlã drĩ-'bã lã'bĩ 'è kã òlòyã ró bē tã lã òjílã drí kī nī rī, àní rúbã èdè rù trá.” Gō'dá gólíyī òtĩrĩ nĩ rī, rúbã lã yī èdè rù trá tãndí ró.

<sup>15</sup> Àrĩ 'bã gólã àlò rī ndrè bē ìtĩ rī, gólã àgō trá Yésù ngálã àwò-ìtĩ 'èlè Yésù drí, kpá Òvãrĩ rī lùyĩ-lùyĩ bē òtrè-òtrè bē gbórokō àmbã sī. <sup>16</sup> Gólã àní trá 'à'ĩ fĩlĩ Yésù àgálé àwò-ìtĩ 'èlè Yésù drí. Àgō 'dĩ rí'á Sãmãrĩyã lè 'bã 'l, gólã à'dò òjílã Yúdã yĩ kã 'l kō.

<sup>17</sup> Gō'dá Yésù drí tã àtázó kī nī rī, “Mã èdè òjílã mùdrĩ trá tãndí ró. Àlò rī àgō cé nĩ rī, àmbúkũ lã 'dĩ 'bã yī à'dò 'á yã? <sup>18</sup> Cé òjílã àtrã nō àgō íyíkã cé nĩ, àwò-ìtĩ 'èlè Òvãrĩ drí rī yã?” <sup>19</sup> Yésù drí tã àtázó àgō 'dĩ drí kī nī rī, “Nĩ ngã ùrũ, ní nĩ, ní trá tãndí ró. Tã lèlè àniká má 'á rī èdè ní nĩ.”

Tã à'dò kũmũ Yésù kã àngó 'á rī kã tãsí

(Mátáyō 24.23-28, 37-41)

<sup>20</sup> Kàyī àzã sī rī, Pãrúsĩ àzã 'bã yī ìjĩ ìyĩ tã ìjĩ-ìjĩ trá Yésù tĩ gólã rī ùjũzō kī nī rī, “Òvãrĩ à'dò gólã tĩbè yĩ drí zílĩ rī àjò'á àmã pãlè, gō'dá kpá rílĩ àmã drĩ kúmú ró rī àngó tũ yã?” Gō'dá Yésù lògō tã trá gólíyī drí, “Òzō gólã tĩbè Òvãrĩ drí zílĩ rī àcãcã rī, à'dò àcã'á ìnjĩnĩ ró. <sup>21</sup> Gólã àcã kō rílĩ kĩfĩ íyíkã drĩ rí'á àní vó ndrélé kúmú àzã vō lã 'á rī kō. Nĩ ñĩ kĩ'á nĩ rī, gólã tĩbè Òvãrĩ drí zílĩ rī àcã trá àngó 'á nōngã, gólã rí'á ngbãangbãno àní lãfálé 'á nōngã rī kō yã?”

<sup>22</sup> 'Dĩ vósĩ, Yésù àtã tã trá tã àrĩ 'bã íyíkã rī yī drí kī nī rī, “Ìzátú rī, ní à'dò tã mã gólã àjólé trá ùrũ lésĩ rī kã ìsũ'á kòrò, má àãgō ró bē àngó 'á nōngã ìyĩ pãlè, gō'dá 'dĩ rī à'dò drè kàyī àmákã 'èzō àgólé rī ì'dĩ kō. <sup>23</sup> Òjílã àzã 'bã yī à'dò rí'á àní àdólé kī nī rī, yī òndrè mã gólã àjólé ùrũ lésĩ rī trá vō àzã 'á. Gō'dá 'dĩ rī, ní lèé tã-drĩ lã kō, ní lèé tã-drĩ kpá kō à'dézó gólíyī vó. <sup>24</sup> Òzō má ò'è àcálé rī, tã lã à'dò lã'bú'á 'bãdrĩ àmbã nō 'bã yī 'ásĩ ndrĩ, òzō òzè lãgũ-lãgũ gólã lãgũ 'bã 'wã ùrũ òjílã drí ndrélé vō 'ásĩ ndrĩ rī kãtĩ. <sup>25</sup> Ngbãangbãno rī, mã 'è'á lãñō ùsúlĩ ìzã kòkò àmbã bē, òjílã gólíyī 'bã 'bã lèdrè-lèdrè ró ndrè 'bã lã rī à'dò gã'á dó tã àmákã rī lèlè. Tãkò, 'dĩ rī mã gólã Òvãrĩ drí àjólé ùrũ lésĩ rī ì'dĩ.

<sup>26</sup> “Gō'dá kàyī tĩbè má drí 'èzō àgólé àngó 'á nōngã rī 'á, òjílã à'dò rí'á tã 'èlè, té òzō drílíyĩ rĩrĩ tã 'èlè kàyī Nówã kã rī 'á rī kãtĩ. <sup>27</sup> Gólíyī à'dò ìyĩngã rí'á àndú tólé, òdrã mvũlĩ, lãgĩ òkó kã 'è'á ì'dĩ. Nĩ ndrè drè, òjílã kàyī Nówã kã rī 'á rī ìsũ ìyĩ tã kō, Nówã òtĩrĩ fĩ kòlóngbō àngí 'dĩ 'á rī, gō'dá 'dĩ rī vósĩ rī, òzè drí 'dĩzò, ìmvũ àndrè drí fĩzò gólíyī ùfúlĩ ndrĩ vólé, tãlã gólíyī èdè ìyĩ njíyã ró ìmvũ fĩfĩ drĩ tèzò kō, tãlã gólíyī kī, ìmvũ ícã fĩlĩ àngó àmbã nō ètélé kō. À'dò tã àgō-àgō àmákã àngó 'á rī kã tãsí rī kpá ìtĩ, òjílã ícã kō tã lã lèlè kī, mã àgō trá.

<sup>28</sup> “Kãyî gólã má drí 'èzò àgölè àngó 'á nölè rí, à'dò 'bã'á òzò kãyî gólã túbè Ôvãrí drí òjílã Södómò kã zãzò lãşî sî Gómórã kã bè rí tí, kãyî Lótò drí 'bãzò drè rí'á gólíyî lãfálè rí kátí. Òjílã 'dì 'bã yî rí ìyíngá drî-báláyî ró. Òjílã àzã 'bã yî ìyíngá ngá nyã'á, gò'dá àzã 'bã yî rí'á òdrá mvú'á, gò'dá àzã 'bã yî ìyíkã ngá gí'á, àzã 'bã yî àmvú ìyíkã 'wã'á, àzã 'bã yî jó ó'dí ìyíkã bè'á. Gólíyî nîjî kí'á nî rí, Ôvãrí bí 'è'á ìyî zälé 'bũu ngbãangbãno rí tí rí kò. <sup>29</sup> Lótò yî 'bã-tî ìyíkã rí bè, drílíyî ìyíngá rãzò fólè volé, gò'dá Ôvãrí drí lãşî àdãzò 'bũu lésí òjílã 'dì 'bã yî drîjî gólíyî zälé ngá ònyíkò bè ngbã ndrî. <sup>30</sup> Àmã àgò-àgò ìzátú rí, à'dò 'bã'á nyé òzò 'dîrî rí kátí. Òjílã àmbá à'dò kò njãã àmã àgò-àgò tã àrílí rízò àmã drî tëlé.

<sup>31</sup> “Kãyî gólã má drí 'èzò àgölè rí 'á, òzò nî à'dò ùrú jó-drî tî'á rí, nî àrî gò'dá vüdrî filí ànî drí jó 'álã kò ngá ònyíkò ànìkã àtrölé. Òzò nî àà'dò ngá 'wã'á àmvú 'álã rí, nî àgò gò'dá 'bã 'álã kò. <sup>32</sup> Tã gólã Lótò rí òkó kã rí àagã drè ànî 'á, nî ìşü tã lá. <sup>33</sup> Òzò nî ìşü rîrî ànìkã àngó 'á nòngá rí tã lá ùşü ànî drí kòrò rí, nî ícã gò'dá rílí 'bãdrî Ôvãrí kã àdükü àkò nã 'álã rílí zãã gólã bè gbádú kò. Kãyî gólã àgò-àgò àmãkã àngó 'á nòngá rí tú rí, má à'dò òjílã àzã 'bã yî pã'á, gò'dá má à'dò kpá ùgúlí dî'á òjílã àzã 'bã yî drí. <sup>34</sup> Àgò àzã 'bã yî, òzò òkò ìyî à'dú gbãràkã àlò drîjî rí rí, má à'dò àlò rí pã'á, má à'dò àlò rí àyè'á. <sup>35-36</sup> Òzò òkò àzã 'bã yî à'dò rî òrî ìyî ngá 'í'á rí, má à'dò cé àlò rí trõ'á 'dî, òzò àzã rí à'dò kò òjílã àmãkã 'dî rí, má à'dò àyè'á lá àkpã vò 'dî 'á nìngá.”

<sup>37</sup> Gò'dá tã àrî 'bã Yésü kã 'dî 'bã yî drí gólã rí ìjízò kî nî rí, “Vò mbîmbî ànìkã ní drí 'èzò àgölè rí, ìyíkã à'dò 'á yã?” Gò'dá Yésü drí tã lögözò kî nî rí, “Nî à'dò nî'á lá, òzò lögönò drí vò gólã kòrönyã drí drãzò 'á lá rí nîjî kátí.”

Tã Yésü drí 'dígówá àzã ngízò òjílã ìfî ícízò rãtãã 'è'è Ôvãrí

drí rí tãşî rí

**18** <sup>1</sup> Dîrî vòşî, Yésü ngî 'dígówá àzã trá tã àrî 'bã ìyíkã rí 'bã yî drí. 'Dígówá 'dî rí tã à'dalé nõtí, tãndí ró ànî drí rízò zãã rãtãã 'èlè 'dî, nî àyè tã lá, ùvî kò, nî òzò òkòò kò. <sup>2</sup> Yésü kî nî rí, “Tã kî 'bã àzã gólã à'dò tã kî 'bã tãndí 'î kò. <sup>3</sup> Òkò àzã àyízî ró ànî trá gólã ngálã àndalé àndalé, òpã ró yî tã-vó ìyíkã kílí rí. <sup>4</sup> Tã kî 'bã 'dî rí gälé zãã dó tã-vó òkò 'dî kã kílí. Gò'dá kãyî àmbá àzã 'bã yî vòşî rí, tã kî 'bã 'dî ìşü tã trá yî 'á kî nî rí, ‘Má ró Ôvãrí kò òjílã bè ndrî. <sup>5</sup> Tãkò má lè trá tã-vó òkò 'dî kã kílí, tãlã gólã rí trá àmã ìkpókpolölè ìtú vòşî cé.’ ”

<sup>6</sup> Yésü gò'dá àtã tã trá lãjò'bã ìyíkã rí yî drí kî nî rí, “Nî àrî ùlî tã kî 'bã 'dî drí àtalé 'dî trá yã? Gólã à'dò kò tã kî 'bã tãndí 'î, gò'dá gólã pã òkò 'dî trá. <sup>7</sup> Nî ndrè drè, Ôvãrí túbè 'bã 'bã ìtú vòşî cé tãndí ró nò à'dò rí'á zãã òjílã rí 'bã àwó ngölè yî drí rãtãã bè rí pälé. <sup>8</sup> Òzò gólã òpã òjílã 'dî 'bã yî kò 'wãã ró, àkpã drílíyî àwó ngörè 'á rí, 'dîrî rí à'dò gólíyî pã'á kpá kãyî àzã 'bã yî sî 'wãã ró. À'dò ìtí rí, má ìjî ànî rílí àwó ngölè ìtú vòşî cé rãtãã bè, tãlã mã gólã ùrú lésí nò òtírî àgòò àngó 'á nòngá rí, ùşü ró ànî bè njãã rãtãã 'èrè 'á àwó ngöngö bè.”

Úlî mãnîgò Yésü drí àtalé lómbé-lómbéwá 'bã rú rí

<sup>9</sup> Kãyî àzã sî, Yésü àtã ùlî mãnîgò àzã trá òjílã gólíyî lómbé-lómbéwá 'bã ró kí'á nî rí, yî à'dò tã tãndí 'è 'bã 'î rízò òjílã àzî zîlî tã ònjî 'bã ró rí yî drí. <sup>10</sup> Gólã kî nî rí nõtí, “Òjílã àzã 'bã yî rî, nî ìyî trá rãtãã 'èlè jó àngî Ôvãrí kã 'álã. Àlò rí ìyíkã bélé-bélé ù'dú 'bã 'î, gò'dá àzã rí ìyíkã Pãrúşî 'î. <sup>11</sup> Pãrúşî 'dî àdrè ìyíkã ùrú òjílã ìfî drî 'á ìyî à'dalé rízò rãtãã 'èlè. Gólã kî nî rí, ‘Àwò-ìtî Ôvãrí, má lùyî nî trá, tãlã ní 'bã mã trá tãndí ró òjílã àzî drîjî sî ndrî, gólíyî ngá òpã 'bã, òmbã 'è 'bã, 'dãzî rí òkò àyî 'bã, gò'dá kpá òzò bélé-bélé ù'dú 'bã àmã gãrã 'á nõtí nò gò'dá kpá gólíyî tã lã'bî àmãkã kã ìzã 'bã rí. Hãã! Mã tãndí ró gãrã drî lá yî sî. <sup>12</sup> Ôvãrí, ní ndrè trá, má rí rãtãã 'èlè 'álè 'á'í sî ní drí, má rí rílí lófó sî àndálã rî gímã àlò 'á. Má rí kpá lãfã fèlè òjílã rí 'bã tã ànìkã àtalé àmã drí rí drîgã.’

<sup>13</sup> “Gò'dá bélé-bélé ù'dú 'bã 'dî ànî bè rí, 'è rãtãã ìyíkã ìnîñî ró rú'bã lò'bã-lò'bã sî. Òzò òjílã àyábálã kátí, gólã rí àdrélè ìyíngá àkpã volé 'álã ró. Drílã rízò ìyî àgãşî drî sãlè ìzã sî trã trã kî nî rí, ‘Óò! Ôvãrí mã tã ònjî 'bã nò, mã lò'bã rú'bã ní drí, ní àyè mã tã ònjî àmãkã àmbá nò 'ásî, mã rí'á tã ònjî 'bã 'î.’ ” <sup>14</sup> Gò'dá Yésü àtã trá kî, “Mã àtã drè tã nò ànî drí. Ôvãrí àyè tã ònjî bélé-bélé ù'dú 'bã 'dî kã trá, gò'dá gólã àyè tã ònjî gólã Pãrúşî kã rí kò. Òzò òjílã àzã òlòngò ìyî tã àkpã nî rí, Ôvãrí à'dò gólã rí 'bã'á à'dólè ngá tãkò ró. Òzò òjílã àzã ò'bã yî à'dólè ngá tãkò ró rí, Ôvãrí à'dò gólã rí rú 'bã'á lóngò-lóngò ró.”

Yésü lóngò òjílã gólíyî ìyî rò 'bã rí trá òzò 'dîyímvá fînyáwá drí tã átã lá yî kã ròrè tí

(Mátáyò 19.13-15; Mårãkò 10.13-16)

<sup>15</sup> Gò'dá nìngá sî rí, òjílã àzã 'bã yî drí 'dîyímvá ònyíkò àjízò Yésü ngálã, òfè ró òrè gólíyî drí. Gò'dá lãjò'bã gólãkã 'dî 'bã yî lògã gólíyî dó ànìlî ànyî 'dîyímvá 'dî 'bã yî bè. <sup>16</sup> Gò'dá gólã ndrè bè ìtí rí, gólã àzî 'dîyímvá ònyíkò 'dî 'bã yî trá ànìlî yî ngálã. Gólã àtã trá lãjò'bã ìyíkã 'dî 'bã yî drí kî nî rí, “Nî àyè 'dîyímvá ònyíkò 'dî 'bã yî àànî ró ìyî má ngáã nölè. Nî lògã gólíyî kò. <sup>17</sup> Nî ndrè trá, tã kùmü Ôvãrí kã 'á rí rí'á nõtí, òjílã lá 'á lá rí, rí'á tã lèlè bè, òzò 'dîyímvá ònyíkò kátí. À'dò 'bã'á cé ànî tã lè 'bã òzò 'dîyímvá ònyíkò kátí rí 'bã yî drí. À'dò ìyî fí'á nî kùmü Ôvãrí kã rí 'á.”

Tã gólã òjílã ngá-drî àmbá bè rí drí ngá ìyíkã 'dî 'bã yî àyézò kò 'dèzò Yésü vòşî rí

(Mátáyò 19.16-30; Mårãkò 10.17-31)

<sup>18</sup> Kãyî àzã sî, àgò àmbá àzã ìjî Yésü trá kî nî rí, “Lîfî ìmbá 'bã tãndí, má à'dò à'dò 'è'á 'dî má drí rízò kùmü Ôvãrí kã zèlè, rílí gólã bè àdükü àkò yã?” <sup>19</sup> Yésü kî nî rí, “Mã lògò tã-vó ànìkã 'dî nõtí. Ní zî mã ìfî ìmbá 'bã tãndí ró tãlã à'dò 'î yã? Cé Ôvãrí 'dî tãndí ró. <sup>20</sup> Gò'dá ní rò tã àmbá Ôvãrí drí à'dalé Músã drí mùdrî rí 'bã yî trá ndrî yã, kí'á nî rí, ní 'bã òkò gólã à'dò 'bã kò ànî òkò ró rí kò ní ùgúlî àyízò 'dî bè lá, ní fù òjílã kò, ní ùgü ngá kò, ní àdò ònjò kò, ní àrî

ání átá yí ñí-vò ání àndré yí bē, tãlã ní ññí ró gólíyí bē yã?” <sup>21</sup> Ægò 'dì lògò tã-drí trá Yésù drí kī nī rí, “Drē àkpākã'dã, má drí 'bãzò 'dìyímvá ró rí, má rò tã 'dì 'bá yí trá ndrī.”

<sup>22</sup> Gõ'dá Yésù àrì tã 'dì 'bá yí bē rí, drílã tã átázò ãgò 'dì drí kī nī rí, “Tãndí ró, ní rò tã 'dì 'bá yí trá ndrī. Tã ãzã rí'á àlò, ní gí ngá ní drí 'bãzò 'dì bē là 'dì 'bá yí ndrī, ní fē ró lãfã là ìzã 'bá yí drí ìyí pãzò. Òzò ní ò'è trá ìtí rí, Òvãrì à'dò ngá tãndí ñí dũu fē'á ní drí, ní drí rízó gólã bē vò ùrú 'álã rí 'álã. 'Dũ rí tã gólã lãvũ 'bá gãrã lãfã drí sī rí 'dì, ní gò ró à'délé má vó.” <sup>23</sup> Ægò 'dì àrì tã Yésù drí átálé ìtí 'dì bē rí, gólã trá tã ñsũ-ñsũ ró àmbã, tãlã gólã rí'á ngá-ñí bē àmbã, lēé gílã ndrī kò.

<sup>24</sup> Gõ'dá Yésù àtã trá òjílã rí 'bá ìtí tã 'dì àrílí rí 'bá yí drí kī nī rí, “Rí'á lãñò ró àmbã òjílã ngá-ñí bē dũu rí drí fízò kũmũ Òvãrì kã rí 'álã. <sup>25</sup> À'dò 'bã'á cú ìtí lãñò àkò ññíjógò drí fízò lĩbĩrã 'bú 'ásí kòólòrò.” <sup>26</sup> Gõ'dá òjílã rí 'bá àmbã tã àrílí ìtí 'dì 'bá yí àtã ìyí trá Yésù drí kī nī rí, “Òzò à'dò ìtí rí, à'dò à'dó'á àngò tí ró òjílã àzãkã drí ngá pãzò yã?”<sup>16</sup>

<sup>27</sup> Yésù drí tã-drí jãzò kī nī rí, “Òjílã àzãkã yú'dawá àní lãfálé sī tã tãndí 'èlé tãlã ìyí 'bãlé òjílã Òvãrì kã ró rílí gólã bē àdũkũ àkò ùrú 'álã, cé Òvãrì à'dò àní 'bã'á nī òjílã ìyíkã ró.”

<sup>28</sup> Pétērò àtã trá Yésù drí kī nī rí, “Ní ndrē drē, àmã rí gógó rí, mã àyē ngá àmbã àmákã rí 'bá yí trá ndrī volé à'dézò ání vó bēlé nò. À'dò ìcã'á trá àmã drí fízò kũmũ Òvãrì kã rí 'álã yã?” <sup>29-30</sup> Yésù drí kpá tã átázò tã àrì 'bá ìyíkã 'dì 'bá yí drí kī nī rí, “Òvãrì à'dò ngá tãndí àfē'á dũu àní drí àngò 'á nòngá, gõ'dá gólã à'dò lédre-lédre àdũkũ àkò rí fē'á àní drí vò ùrú 'álã rí 'álã, àní gólíyí 'bã ìyíkã àyē 'bá ndrī ìyí áró yí bē ndrī kũmũ Òvãrì kã tãsí rí yí drí.”

Tã Yésù drí òdrã tã ìyíkã 'è 'bá à'dólé Yēròsãlémã 'álã rí

tã là átázò kpá ó'dí lãjò'bã ìyíkã rí 'bá yí drí rí

(Mátáyò 20.17-19; Mårãkò 10.32-34)

<sup>31</sup> Gõ'dá Yésù yí drí ngãzò nílí lãfĩ Yēròsãlémã kã 'ásí gólé Yēròsãlémã 'álã ró. Drílã lãjò'bã ìyíkã mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rí rí 'bá yí àzízò ndrī tã àrì 'bá àzã 'dì 'bá yí lãfálé 'ásí rílí yí lãgátí tã átázò drílíyí. Gólã kī, “Ngbãàngbãñò rí, nī ngã, mã nī Yēròsãlémã 'álã, tãlã àkũ ró rí, tã àngũ 'bã Òvãrì kã àtã trá kī nī rí, cé Yēròsãlémã 'álã 'dì, tã àzã 'bá yí drí rú 'èzò mã gólã tíbè àjólé Òvãrì ngá lésí rí drí. <sup>32</sup> Àmã drí à'dò à'dé'á òjílã àtrã Rómã kã rí 'bá yí drí gã. Òjílã 'dì 'bá yí à'dò ìyí àmã lò'dá'á, à'dò ìyí tũ lùwú'á má rú. <sup>33</sup> Drílíyí àmã cãzò kpá drílíyí àmã füzò. Gõ'dá kãyí nã là 'á rí, má drí kpá àfözò ó'dí òdrã 'ásí.” <sup>34</sup> Gõ'dá lãjò'bã Yésù kã 'dì 'bá yí ññí ìyí tã Yésù drí átálé ìyí drí 'dì ìfí là kò, à'dò kò mbì gólíyí bĩlì.

Tã Yésù drí lĩfĩ àkò lé 'bá èdézò ànyí Yéríkò 'álã rí

(Mátáyò 20.29-34; Mårãkò 10.46-52)

<sup>35</sup> Yésù drí 'èrē nílí lãvũlĩ kòrò Yéríkò 'ásí nílí Yēròsãlémã 'álã rí 'á rí, ò'bí àmbã rí trá nílí gólã bē. Ægò àzã lĩfĩ àkò rí 'bá nĩ'á lãfã zĩ bē òjílã ñí sī rí, rí'á ànyí pávó ñí gãrã 'á. <sup>36</sup> Lĩfĩ àkò lé 'bá 'dì àrílí bē òjílã ò'bí àmbã dũu rí 'bá ìyí lãvũlĩ yí lãgátí sī 'dì àyí là rí, gólã ññí òjílã àzã ànyí yí lãgátí ìtí 'dì trá kī nī rí, “'Dũ à'dò 'í yã àmbã àyí bē 'dì?” <sup>37</sup> Òjílã 'dì àtã trá gólã drí kī nī rí, “Yésù Nãzãrétã lé 'bá ró rí 'dì òjílã àzã 'bá yí bē lãvũ'á ìyí.”

<sup>38</sup> Ægò gólã lĩfĩ àkò 'dì zĩ lãzĩ trá àmbã àmbã kī nī rí, “Yésù, ní 'bã àmã ìzã ògã ní drí, ní 'dì tíbè Òvãrì drí tã là átálé kĩ'á nī rí, àà'dò àní'á àmã pãlé nò, ní pã mã.” <sup>39</sup> Gõ'dá òjílã àzã 'bá yí drí tã lògòzò gólã drí kī nī rí, “Ní, ní rí ññí.” Gõ'dá gólã àrì tã òjílã 'dì 'bá yí kã 'dì kò. Drílã lãzĩ àzã zízò kpá àmbã àmbã kī nī rí, “Ní 'dì tíbè Òvãrì drí tã là átálé kĩ'á nī rí, àà'dò àní'á àmã pãlé nò, ní ndrē àmã ìzã! Àní 'á à'đì má rú! Ní pã mã!”

<sup>40</sup> Gõ'dá Yésù drí àdrézò kī nī rí òjílã 'dì 'bá yí drí rí, “Ní àjì ãgò 'dì má ngáá nòlé.” Gõ'dá lĩfĩ àkò lé 'bá 'dì drí ànízò ànyí Yésù lãgátí. Yésù kī nī rí, <sup>41</sup> “Ní lē à'dò má drí gã sī yã? Má à'dò àní pã'á àngò tí ró yã?” Lĩfĩ àkò lé 'bá 'dì kī, “Ægò àmbã, ní èdè àmã lĩfĩ nò vò ndrélé tãndí ró.” <sup>42</sup> Gõ'dá Yésù kī, “Ání lĩfĩ 'dì à'dò vò ndrē'á, à'dò 'bã'á tãndí ró. Tã lēlé àníkã má 'á rí 'bã nī trá rú èdélé tãndí ró.”

<sup>43</sup> Kòrò ñtú 'dì sī rí, àgò 'dì drí vò ndrészò tãndí ró rará. Gõ'dá àgò 'dì drí ngãzò 'délé Yésù vó, Yésù rí rú lùyí-lùyí bē àwò-ñtí àmbã 'è'è bē Òvãrì drí ñtú vósí cé kī nī rí, “Tákò, Òvãrì rí'á mbàràkã bē tákányí pãtĩ tí má ndrē vò kò.” Gõ'dá òjílã àmbã 'dì 'bá yí ndrē ìyí gólã bē vò ndrē'á rí, lùyí ìyí Òvãrì kpá trá kī nī rí, “Tákò, Òvãrì fē fãfã trá gãrã Yésù drí pãtĩ.”

Tã bélé-bélé ù'dú 'bá Zákáyò rí tãsí rí

**19** <sup>1</sup> Gõ'dá Yésù drí ngãzò nílí kòrò jãrĩbã Yéríkò kã rí 'ásí. <sup>2</sup> Ægò àzã bē tólã rú là Zákáyò, gólã rí'á drí-'bã bélé-bélé ù'dú 'bá kã 'í, gólã rí'á kpá ngá-ñí àmbã rí 'bá yí bē dũu, tã ndrēé gólã kò. Òjílã ndrī 'bã ìyí bélé-bélé ù'dú 'bá lòvó kò, tãlã gólíyí rí ìyí trá lã'bí gólíyíkã ìzálé kpá rí'á lãfã òjílã kã àdólé nyálé. <sup>3</sup> Zákáyò àrì bē kĩ'á nī rí, Yésù trá àní'á kòrò jãrĩbã 'ásí rí, gólã lē trá cú Yésù rí lĩfĩ ndrélé. Zákáyò rí'á àgò kútúwã 'í, nyãgòrã ró, ìcã Yésù rí rú'á ndrélé tólã kò, tãlã ò'bí trá dũu. <sup>4</sup> Gõ'dá ñngã sī rí, rã trá lãvũlĩ sísí 'álã mbálé fē àngí tòròngòlò là drí Yésù rí lãvũ-lãvũ télé rú'á là ndrélé.

<sup>5</sup> Gõ'dá Yésù àcálé bē té fē àngí 'dì zélé rí, gólã drí Zákáyò rí zízò kī nī rí, “Zákáyò, Zákáyò, ní àrì vüdrĩ. Àndrò nò rí, má lē trá nílí rílí ní drí 'bã 'álã ní bē.” <sup>6</sup> Àyíkò cì Zákáyò trá. Drílã àrízò fē drí sī vüdrĩ 'wãà'wã, nì-bè-yã félé Yésù drí.

<sup>7</sup> Gõ'dá òjílã ndrē bē 'dó Yésù nī trá Zákáyò drí 'bã 'álã rí, gólíyí ngá trá ndrī 'dó ùlĩ ngürũ-ngürũ bē kī nī rí, “'É'è, Yésù nī ìyíkã rílí àgò tã ònjí 'bã nã drí 'bã 'álã à'dò drí yã?”

<sup>16</sup>18.26 Gólíyí ññí tã ññí 'dì, tãlã tã ñsũ gólíyíkã 'á rí kī, ngá dũu à'dò lãmbé òrē Òvãrì kã òjílã drí rí kã 'dì. Ngá-ñí dũu 'bá à'dò trá òjílã tãndí 'í.

<sup>8</sup> Zákáyō drí gōzō ádrélé Yésū ágálé ãnyí, íyí òmbè kúkú ádíli tá átázó kí nī rī, “Kúmú ámakâ, ní âyè mà tá ònjí ámakâ tāsī. Má lē trá ngá ámbá má drí 'bázó í'dí bē lá nō láfálá cälé rī, āzâ 'bá yí fēzō òjílã ízã 'bá ngá ákó rī yí drí. Gō'dá má lē trá láfã tībē òjílã kã má drí rī'á ádólã nyälé rī 'bá yí kã rī lógólé volé gólíyí drí. Má lē gō'dá vō lá fēlé ándálã sū òjílã drí álä-älö.”

<sup>9</sup> Yésū kí nī rī gólã drí rī, “Kâyí ándrō nō sī rī, Ôvãri áyè nī trá tá ònjí ánikâ tāsī. Sīsī rī, ní á'dô trá gbō bélé-bélé ú'dú 'bá 'í rī, ní ízã lá'bí trá, òjílã kí nī rī, ní á'dô Ábãrãyãmã rī ózōwã 'í kō. Tãkō ngbãangbãno rī, nī pãtí-pãtí rō Ábãrãyãmã rī ózōwã í'dí, tãlã ní ájã drí trá tá ònjí ánikâ 'ásí. <sup>10</sup> Má drí ánrí Ôvãri ngá lésí rī tú rī, má áni cé òjílã gólíyí ávī 'bá trá láfí Ôvãri kã 'ásí tá ònjí drí rī palé.”

Í'dígówã kúmú ángí āzã drí drí-ácê fēzō rú 'bū 'bá íyíkã

lífí lōmbã bē rī drí rī tāsī

(Mátáyō 25.14-30)

<sup>11</sup> Gō'dá nīngã sī, Yésū ítónã trá í'dígówã āzã átalé òjílã nī 'bá íyí ájílí Yērōsälémã 'álã rī drí, tãlã òjílã 'dī 'bá yí íyíkã bē rī, tá Yésū drí rī'á átalã tá kúmú Ôvãri kã rī tāsí rī á'dô rú 'é'á ákpãkã'dã íyí lífí drí 'á, Yērōsälémã 'á tólã.

<sup>12</sup> Gólã kí nī rī, “Ágō ámbã āzã úzī gólã trá nílí 'bãdrī āzã 'á jējē rō íyí 'balé kúmú 'bãdrī íyíkã kã rō, gō'dá ágólé yí drí 'bã 'álã. <sup>13</sup> Drē ákpã gólã ngá drē nílí 'bã 'ásí kō, gólã ázī rú 'bū 'bá íyíkã trá mùdrí ánrí yí ngálã, tá íyíkã 'é'á átalã gólíyí drí rī ánrí. Drílã láfã fēzō gólíyí drí cé fífi láfã párá nã kã. Gō'dá drílã tá átázó gólíyí drí kí nī rī, 'Nī 'è lōsī láfã ámakã nō drí mbázó, á'dô rō bē ámbã má drí.' Gō'dá gólã drí ngázó nílí 'bãdrī jējē rō nã 'álã. <sup>14</sup> Òjílã gólã rī ífífi kã rī gã íyí gólã dó 'balé kúmú rō íyí drí, gólíyí drí kpá tá átízó jölé 'bãdrī jējē rō 'dī 'álã kí nī rī, 'Mã lēé ágō 'dī kō 'balé kúmú rō ámã drí.”

<sup>15</sup> “Gō'dá nīngã sī rī, ó'bã gólã trá kúmú rō, ágō trá yí drí 'bã 'á. Gō'dá gólã ágō bē rī, ázī rú 'bū 'bá íyíkã 'dī 'bá yí trá ndrí ánrí yí ngálã, gólã lē trá láfã yí drí áyélé gólíyí drígã rī ndrélé, á'dí kã rī lávū nī kōrō yã? <sup>16</sup> Gō'dá rú 'bū 'bá álä rī drí ánrí gólã ngálã kí nī rī, 'Bã-lípí, má 'è lōsī trá láfã párá nã kã 'dī lōpê rú trá ándálé mùdrí.' <sup>17</sup> Gólíyí lípí 'dī kí nī rī ágō 'dī drí rī, 'Tã tãndí 'í, má á'dô áni 'bã'á kpá kúmú 'bãdrī mvá mùdrí rī kã rō.' <sup>18</sup> Gō'dá rú 'bū 'bá rī lá rī drí ánrí gólã ngálã kí nī rī, 'Bã-lípí, má 'è lōsī trá láfã párá nã kã 'dī lōpê rú trá ándálé njí.' <sup>19</sup> Gólíyí lípí 'dī kí nī rī ágō 'dī drí rī, 'Tã tãndí 'í, má á'dô áni 'bã'á kpá kúmú 'bãdrī njí kã rō.”

<sup>20</sup> “Gō'dá āzã drí kpá ángázó kí nī rī, 'Bã-lípí, láfã ánikã tībē fēlé má drígã láfã párá nã kã rī rī'á nō, má ábí lógō'á lá ní drí, má lápí zãã rī'á kpãkã íta kã 'á nō. <sup>21</sup> Úrī 'è mà 'é'è, tãlã ní òjílã áwálákã 'í. Ní rī ngá gólíyí 'bã 'bá ánikã rō kō rī trölé 'dó ndrí ní drí, gō'dá ní rī kpá ngá gólíyí òjílã kã 'dīlíl kã 'bá á'dô 'bá ánikã rō kō rī òlélé ndrí ní drí.' <sup>22</sup> Gō'dá ágō 'dī lípí lá kí nī rī, 'Ní rī'á rú 'bū 'bá ònjí 'í. Tá 'dī áfō ní rī gógó sílí sī kí nī rī, má á'dô òjílã áwálákã 'í. <sup>23</sup> Tãlã á'dô 'í ní drí láfã 'dī 'bázó cú íti lōsī 'ézō í'dí sī lá, drílã fízó nī'á sīsí 'álã kō yã? Tá ní drí láfã 'dī lápízó rílí cú íti 'dī rī, má lē trölã volé ní drígã sī.”

<sup>24</sup> “Kúmú drí tá átázó rú 'bū 'bá āzã 'bá yí drí kí nī rī, 'Ní trō láfã 'dī volé drígã lá sī, fēlé ágō gólã íyíkã 'bã 'bá fífi ándálã mùdrí rī drí.' <sup>25</sup> Gō'dá rú 'bū 'bá 'dī 'bá yí kí nī rī, 'Gō'dá ágō āzã nã kpá rī'á láfã düü bē rī, á'dô nō ò rī fē'á kpá gólã drí yã?’ <sup>26</sup> Gō'dá láfã lípí kí nī rī, 'Má áta drē tá āzã áni drí, òjílã gólíyí má drí ñnjílí rī, má á'dô ngá fē'á drílíyí gãrã. Gō'dá gólíyí tībē má drí ñnjílí kō rī, má á'dô ngá gólíyíkã rī trō'á volé drígã lá íyí sī. <sup>27</sup> Ngbãangbãno má lē nī ájì ámã ájú-'bã-áziyã yí gólíyí tībē ámã lē 'bá kō 'balé kúmú rō íyí drí rī fúlí ngbãangbãno ámã lífí drí 'á nōngã.’ ”

Tã ó'bí ámbã drí Yésū rī lãgúzó ácaré Yērōsälémã 'álã rī 'á rī

(Mátáyō 21.1-11; Mãrãkō 11.1-11; Yōwãní 12.12-19)

<sup>28</sup> Gō'dá nīngã sī rī, Yésū drē zãã rī'á nī'á Yērōsälémã 'álã. Tá ári 'bá gólákã 'dī 'bá yí 'dē trá zãã gólã vó. <sup>29</sup> Gólíyí áni trá ácalé ãnyí 'bãdrī mvá zílí Bëtëfãgē rī 'á. Bëtëfãgē 'dī rī'á ãnyí Bëtãní lãgátí. Yésū yí cá trá úní gólã fē dô kã zílí òlíví rī bē yí drí rī 'álã, gō'dá drílã tá ári 'bá āzã 'bá yí jözó rī sīsí, nī'á fílí 'bãdrī mvá Bëtëfãgē kã 'dī 'á. <sup>30</sup> Gólã kí nī rī, 'Ní nī, nī fí Bëtëfãgē 'álã. Ózō nī òcã trá rī, nī á'dô dōngí mvá úsú'á ó'í trá 'í'í tólã. Dōngí 'dī kó òjílã āzã mbãã drē drí lá kō. Ní áti dōngí 'dī, nī áse rō ájílí má drí nólé. <sup>31</sup> Ózō òjílã āzã ñjì áni trá kí'á nī rī, nī rī dōngí 'dī átilí nízó í'dí bē lá á'dí drí yã rī, nī áta drílã nótí kí nī rī, 'Kúmú ámakã lē nī, gólã á'dô lógō'á lá 'wãã volé.’ ”

<sup>32</sup> Tá ári 'bá rī 'dī 'bá yí nī íyí trá, 'è íyí tá 'dī trá, té ózō Yésū drí átalé gólíyí drí rí tí. Ní íyí úsú íyí dōngí ó'díwã 'dī trá, <sup>33</sup> 'dē íyí trá rī'á átilã. Gō'dá dōngí 'dī lípí lá íjì gólíyí trá kí nī rī, “Háyí, nī rī dōngí 'dī átilí á'dô tāsí yã?” <sup>34</sup> Tá ári 'bá rī nō 'bá yí lógō íyí tá trá kí nī rī, “Kúmú rī lélã nī.” <sup>35</sup> Tá ári 'bá rī 'dī 'bá yí drí dōngí 'dī átizó ájílí Yésū drí. Òjílã rī'á düü áni 'bá Yésū rī ájílí rī, āzã 'bá yí drí íta dãzó dōngí 'dī úgúlí, á'dô rō bē Yésū drí rízó drí lá mī 'dī. <sup>36</sup> Gō'dá drílíyí Yésū rī íngázó 'balé dōngí úgúlí. Gō'dá āzã 'bá yí 'dē íyíkã sīsí zãã, nī'á íta 'bē bē vüdrí sī láfí 'ásí, Yésū drí nízó dōngí bē drí lá sī. Òjílã 'dī 'bá yí 'è íyí tá 'dī íti 'dī, tãlã gólíyí lē íyíkã trá Yésū trá í'dí kúmú ángí íyíkã rō.

<sup>37</sup> Gō'dá nīngã sī rī, Yésū drí ngázó álolé úní gólã fē dô kã bē yí drí 'dī palé lá 'álã. Ó'bí ámbã drí nízó gólã rī ájílí. Drílíyí rízó Ôvãri rī lúyílí gbórokō ámbã sī. Gólíyí 'è íyí áwô-ítí trá Ôvãri drí, tãlã Yésū 'è tá lãrãkō āzã 'bá yí òyí rō rí trá düü gólíyí lífí drí 'á. <sup>38</sup> Gólíyí kí nī rī, Ôvãri áafē òrē kúmú ángí drílã ájólé íyí drí nō drí. Gólíyí kí nī rī, ngbãangbãno, tá á'dí áca trá íyí láfálé Ôvãri ngá lésí, yí ñnjí Ôvãri gólã rī 'bá mbãrãkã bē gãrã úrú 'álã rī.

<sup>39</sup> Gō'dá Pãrúsí yí ári íyí tá 'dī bē íti rī, gólíyí áta íyí tá trá Yésū drí kí nī rī, gólã áatã tá òjílã 'dī 'bá yí drí kí, gólíyí áatã tá 'dī 'bá yí kō, gólíyí òrí títi, gólíyí òrí tá āzã átalé Yésū rí rú sī kō. <sup>40</sup> Yésū drí tá átázó Pãrúsí 'dī 'bá yí drí kí nī

rí, “Ícá kô gólíyî drí rîzô tîfî. Òzô gólíyî ùlúyî Ôvârí kô âmâ tāsî rî, kúnî mvá gólíyî láfî 'á nò 'bá yî â'dô Ôvârí rî lúyî'á trá.”

<sup>41</sup> Gõ'dá nîngá sî rî, Yésù drí Yērōsālēmā rî ndrēzô sîsî yî ágálé ìtî, gólá drí ìtônāzô āwó ngólé ìlîndrî sî. <sup>42</sup> Drílá tã átázô kî nî rî, “Óò ānî òjílã Yērōsālēmā lé 'bá nò rî trá ândrã-tãndî 'î âdúkũ ānîkã 'èzô ānî pãlê rî ì'dî nò. Òmbã Ôvârí kã sî lá drí â'dîzô ānî rú rî ì'dî. Gõ'dá nî nîjî gõ'dá kô, nî ndrê kpá kô. <sup>43-44</sup> Ngbãāngbãnô rî, ānî ājû-'bã-āzî yî â'dô 'dè'á ānî drîjî vò 'ásî ndrî. Gólíyî â'dô rú è'bè'á ndrî gbãā jãrîbã ānîkã rú sî. Gólíyî â'dô ngá 'bãrãñã ró rî 'dî'á, kpá bēzô lá únî sî jãrîbã ānîkã rú sî, nî òzô 'bèè rãlê kô. Gólíyî â'dô ānî ùfú'á ngbã ndélé volé. Drílíyî jãrîbã ānîkã 'dî ìzázô ngbãngbã. Tãlã nî gã volé dó tã lèlê kî'á nî rî, Ôvârí âcã trá ìyî pãlê.”

<sup>45-46</sup> Yésù drí fîzô jãrîbã 'álã zãā lãvũlî jô āngî Ôvârí kã rî 'álã, gólá òtírî âcã â'dî-drî jô āngî Ôvârí kã 'dî 'álã rî, gólá ùsù òjílã āzã 'bá yî trá rî'á ìyî ngá gólá rî'á fèlã zãlê ngá fèfè ró rî gî'á ākpã jô 'á. Yésù drí tã átázô gólíyî drí òmbã sî kî nî rî, “Ôvârí âtã trá tã āngũ 'bã Ísáyã sîlî kî nî rî,

'Jó âmákã rî íyîkã cé rãtãā 'èzô ì'dî 'á lá má drí âmâ lúyî-lúyî bē.'

Ísáyã 56.7

Nî ári drê, jô Ôvârí kã â'dô kô ngá āzã 'èzô 'á lá. Gõ'dá nòò rî, nî jã trá rîzô ngá ānîkã gîlî 'á lá, rî'á lãfã lá nyálê. Ānî trá òzô ùgú kãtî.” Gõ'dá Yésù lãdrô òjílã 'dî 'bá yî trá òmbã sî.

<sup>47</sup> Gõ'dá nîngá sî rî, Yésù rî trá lãmúlî kãyî vósî cé, jô āngî Ôvârí kã 'dî 'á, rîlî tã tãndî Ôvârí kã átálê òjílã gólíyî rî 'bá rú è'bèlê jô āngî Ôvârí kã rî 'á rî yî drí. Drî-'bã āngî Yúdã yî kã rî 'bá yî, lã'bî ìmbã 'bá yî gõ'dá kpá gólíyî sîsî-ìesî ró rî 'bá yî bē, lè ìyî trá Yésù rî fùlî rî. <sup>48</sup> Ícã ìyî kô, tãlã òjílã āmbã 'dó rî'á tólã ùlî Yésù drí rî'á lóyálã 'dî ári'á. Ô'bî āmbã ìtî 'dî 'bá yî lè 'dó ùlî Yésù kã ári'á ìyî bî-'bálê sî.

Tã ājû-'bã-āzî Yésù kã 'dî 'bá yî drí tî ānyázô Yésù bē

drî-âcê gólákã rî tāsî rî

(Mátáyô 21.23-27; Mārãkô 11.27-33)

**20** <sup>1</sup> Kãyî āzã sî, Yésù òtírî rî tã pèlê jô āngî Ôvârí kã 'dî 'á rî, drî-'bã āngî Yúdã yî kã rî 'bá yî gõ'dá lã'bî ìmbã 'bá yî bē, rî ìyî trá Yésù rî ìjílî tã ìjî-ìjî sî kî nî rî, <sup>2</sup> “Ā'dî 'bã nî rî'á tã pèlê jô Ôvârí kã nò 'á rî nî yã? Ā'dî fê drî-âcê ní drí tã 'dî 'bá yî 'èzô rî nî yã?” <sup>3</sup> Yésù lògô tã-drî trá gólíyî drí nòtî, “Má lè trá ānî ìjílî tã ìjî-ìjî sî nòtî, <sup>4</sup> ā'dî 'bã Yōwãní rî'á bãbãtízî 'èlê òjílã drí rî nî yã?”

<sup>5</sup> Gõ'dá drî-'bã Yúdã yî kã 'dî 'bá yî ícã ìyî ùlî Yésù kã 'dî vò lá lògólê kô. Gólíyî ìsù tã trá kî nî rî, òzô yî āãtã gólá drí kî'á nî rî, Ôvârí ì'dî rî, Yésù â'dô lògô'á lá ìyî drí kî nî rî, ngá â'dô kpá ìtî rî, gólíyî ró ùlî Yōwãní kã kô â'dô tāsî yã? <sup>6</sup> Òzô gõ'dá yî āãtã kpá â'dô Ôvârí ì'dî kô rî, ô'bî āmbã rî 'bá ìtî 'dî 'bá yî â'dô 'dè'á kpá ìyî drîjî ìyî fùlî, tãlã gólíyî lè ìyî tã-drî trá kî nî rî, Yōwãní ì'dî tã āngũ 'bã Ôvârí kã. <sup>7</sup> Gõ'dá â'dô bē ìtî rî, drî-'bã Yúdã yî kã 'dî 'bá yî gã ìyî trá dó tã-drî lògólê, gólíyî drí tã átázô Yésù drí kî nî rî, yî nîjî kô.

<sup>8</sup> Gõ'dá Yésù âtã trá gólíyî drí kî nî rî, “Òzô â'dô ìtî rî, má lèè kpá kô â'dálã ānî drí kî, ā'dî 'bã mâ nî tã pèlê yã rî.”

Tã Yésù drí tã ìmbázô ì'dígówá sî, drî-'bã òrî íyîkã kã rî 'bá yî â'dô ìyî gã'á dó rî

(Mátáyô 21.33-46; Mārãkô 12.1-12)

<sup>9</sup> Yésù âtã ì'dígówá trá drî-'bã Yúdã yî kã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, “Āgô āzã 'wã āmvú íyîkã trá, gólá drí fê òzô ãlã'bã kãtî gólá rîzô òdrã 'èlê lō'wã lá 'ásî rî ì'dîzô 'á lá. Āmvú lîpî 'dî drí gôzô āmvú 'wã 'bã āzã 'bá yî 'bãlê rî'á lōsî 'èlê āmvú íyîkã 'dî 'á, tãlã gólá 'è'á nîlî rîlî 'bãdrî āzã 'á jêjê ró āmvú íyîkã 'dî rú sî. Drílã gôzô tã átálê āmvú 'wã 'bã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, ‘Òzô fê āmvú 'á 'dî ò'wã trá rî, nî trô lō'wã lá ùrúkã 'bá yî ānî drí, nî gô ró āmbúkũ lá āfèlê má lîpî lá drí.’

<sup>10</sup> Gõ'dá fê lō'wã 'dî kã trá āmvú 'wã 'bã 'dî 'bá yî drí òkízô lá. Āmvú lîpî drí gôzô lãjô'bã íyîkã ājólê ānî'á fê lō'wã íyîkã ró rî trólê. Āmvú 'wã 'bã 'dî 'bá yî drí lãjô'bã āmvú lîpî kã 'dî rüzô cãlê drólê volé, drílíyî gãzô dó fê lō'wã 'dî fèlê āmvú lîpî 'dî drí. <sup>11</sup> Āmvú lîpî 'dî drí kpá lãjô'bã āzã ājózô. Āmvú 'wã 'bã 'dî 'bá yî drí rüzô lá kpá cãlê. Gólíyî 'è tã ānyî kã trá āmbã lãjô'bã 'dî drí, gõ'dá kpá gólá rî lò'dázô drólê gólê volé. Lògã ìyî fê lō'wã 'dî kpá dó fèlê. <sup>12</sup> Āmvú lîpî 'dî drí gôzô lãjô'bã nã lá jólê, drílíyî kpá cãzô lá, lò'ézô lá rōò. Fèè ìyî fê lō'wã 'dî āmvú lîpî drí kpá kô.

<sup>13</sup> “Āmvú lîpî 'dî drí tã ìsüzô kî nî rî, ‘Má â'dô 'è'á lá nò āngô tí ró yã? Má lè gõ'dá trá drê āmã mvá má drí lèlê kôrô rî jólê ì'dî. Āzãngã sî, gólíyî â'dô gólá rî rō'á, drílíyî ngá âmákã 'dî āfèzô.’ Gõ'dá mvá 'dî drí nîzô āmvú 'álã.

<sup>14</sup> “Gõ'dá āmvú 'wã 'bã 'dî 'bá yî òtírî āmvú lîpî 'dî mvá lá rî ndrêè rî, âtã ìyî tã trá ìyî lãfálê 'ásî kî nî rî, ‘Nòò rî āmvú lîpî rî mvá ì'dî, mã rú gólá fùlî volé, tãlã āmvú nò òrî ró bē āmãngã āmã drí.’ <sup>15</sup> Gólíyî lòkô āmvú lîpî rî mvá trá, sèlã volé āmvú 'ásî gõ'dá nî'á fùlî volé.”

Gõ'dá ì'dígówá 'dî vósî rî, Yésù ìjî tã trá drî-'bã Yúdã yî kã 'dî 'bá yî tî kî nî rî, “Gõ'dá āmvú lîpî 'dî â'dô 'è'á lá āngô tí ró yã? <sup>16</sup> Tã pãtîjî ró, āmvú lîpî â'dô ānî'á āmvú 'wã 'bã ònjî 'dî 'bá yî ùfúfú, drílã gôzô āmvú 'wã 'bã āzã 'bá yî 'bãlê ì'dî āmvú 'dî 'á.” Gõ'dá ô'bî āmbã rî 'bá ìtî 'dî 'bá yî drí tã átázô kî nî rî, “Tã ìtî 'dî 'bá yî ícã rú 'èlê kô.”

<sup>17</sup> Yésù â'dã òjílã 'dî 'bá yî lîfî lá trá drî-'mbîlî sî kî nî rî, “Nî nî ùlî tã āngũ 'bã Ôvârí kã drí átálê kî'á nî rî,

'Ājû nyáányã gólá jô 'dî 'bá yî drí gálê dó rî, â'dô gõ'dá trá ājû tã lá drí lãzélê rōò jô kã ró rî ì'dî.

Tã 'dî rî'á Ôvârí drîgã sî, gõ'dá gólá rî nyáányã 'è nî. Āmã tî â'dî trá tã 'dî drí sî.’

Lôngó 118.22



<sup>18</sup>“Ítí rí, òzò òjílã àzà ùsì íyí pá trá jó àjú 'dì rú rí, gólá rí pá à'dò ñò'á. Gõ'dá òzò jó àjú 'dì àà'dé òjílã rí 'dì drī rí, à'dò gólá rí òñò'á cīnyí-cīnyí.”<sup>17</sup>

<sup>19</sup>Gõ'dá nīngá sī, drī-'bá Yúdã yí kã 'dì 'bá yí lē ìyí trá Yésù rí trólé nī'á fūlã, tãlã gólīyí nī trá Yésù rí 'dígówá àtálé 'dì ìyí rú. Nīngá sī rí, gólīyí ìcá 'èlã kò, tãlã gólīyí rò ò'bí àmbá 'dì 'bá yí àwàlākã lã yí ì'dí.

Tã drī-'bá Yúdã yí kã rí 'bá yí drí kòlògbò cãzó kpīi,

Yésù drí 'dézó zélé là 'á rí

(Mátáyò 22.15-33; Mārãkò 12.13-27)

<sup>20</sup>Drī-'bá Yúdã yí kã 'dì 'bá yí rí ìyí trá Yésù rí àdólé, úlì ònjí àzà àãfò ró bē gólá sīlì sī, yí ùrú ró gólá bē. Jò ìyí tã ngò 'bá yí trá nīlì Yésù rí fì lótlélé, ààtã ró úlì àzà bē ànyá ró, gólīyí àànì ró bē tã là ngólé ìyí drí. Gólīyí drí kpá tã àtázó tã ngò 'bá 'dì 'bá yí drí, gólīyí òjã ìyí kpá 'bálé òjílã tãndí ró tã ìjì-ìjì àzà 'bá yí ìjìlì Yésù tì, pávò lòndázó gólá rí rüzó, drī là àà'dé ró bē, gólīyí àà'dò kpá ícícíyá 'è 'bá ró Yésù rú. <sup>21</sup>Òjílã gólīyí tã ngò 'bá 'dì yí ìjì ìyí Yésù trá kī nī rí, “Līfī ìcì 'bá, ní àtã úlì tãndí trá, gõ'dá ní ìcì òjílã līfī trá tã pãtī-pãtī Òvãrí kã rí sī, òzò òjílã àmbá 'dì 'bá yí à'dò ìyí gbò lé òmbã ró ní bē rí. <sup>22</sup>Mã lē ní àtã àmã drí tã mbì ró, mã ògì òmbè ngá àtrã Rómã kã drí ngá kò yã?” <sup>23</sup>Yésù nī trá gólīyí rí 'dì kòlògbò cã'á yí drí 'dézó, tãlã yí ùrú ró yí bē.

Gólá drí gòzó tã àtálé gólīyí drí nòtí, <sup>24</sup>“Nī àfè drè lãfã ànì drí rīzó òmbè gīlì ì'dí sī là 'dì àlò rí má drí, tãlã má ndrè ró bē. Nòò à'dí rí línđrì 'ì àđì ífí nò rú, gõ'dá rú ìgīlì rú là 'á nò bē yã?” <sup>25</sup>Tã ngò 'bá 'dì 'bá yí drí tã àtázó Yésù drí kī nī rí, “Nòò rí kúmú Rómã kã 'bálé àmã drī nò línđrì là ì'dí.”

Gõ'dá Yésù àtã trá gólīyí drí nòtí, “Òzò à'dò ìtí rí, gólá ì'dí lãfã 'dì līpì là 'ì, nī lògò lãfã 'dì vólé gólá drí òmbè gīgì sī. Gõ'dá ànì rí gógó ífífi là ànì līpì rí'á Òvãrí ì'dí, nī fè ànì nyãányã gólá drí tã gólá drí lélé ànì drí 'èlè rí 'èzó.” <sup>26</sup>Nīngá sī rí, tã ngò 'bá 'dì 'bá yí trá 'dó lãrò-lãrò ró, tãlã Yésù lògò tã ìjì-ìjì gólīyíkã 'dì trá tã nīnì sī. Gólīyí ìcá ìyí úlì àzà àtálé Yésù rí drī rüzó rí kò. Gólīyí gõ'dá trá úlì àzà àkò àtálé.

<sup>27</sup>Gõ'dá Sãdúsì àzà 'bá yí àcã ìyí trá Yésù rí ùjùlì. Gólīyí rí ìyíkã òjílã līfī ìcílì kī nī rí, Òvãrí ìcá kò òjílã ìngalé òdrã 'ásì. <sup>28</sup>Gólīyí àtã trá Yésù drí nòtí, “Līfī ìcì 'bá, àmã à'bìyá Músã ìgì tã trá àmã drí kī nī rí, ‘Òzò àgò àzà òdrã cú ìtí mvá fì àkò rí, gólá rí àdrúpì yí à'dò gólá rí òkò 'dì trò'á mvá fìzó gólá drí.’ <sup>29</sup>Ngbãàngbãno rí, mã àtã drè 'dígówá àzà ní drí. Àgò àzà rí'á mvá bē nji-drī-lã-rī 'dó ìyí àgò ró. Gõ'dá mvá sīsì rí drí òkò gīzó, drílã drãzó òkò 'dì àyélé tì ìyí mvá òkò 'dì bē kò. <sup>30</sup>Àdrúpì là àzã drí trözó là àyìzì ró, tì ìyí mvá kpá kò, drílã kpá drãzó. <sup>31</sup>Àdrúpì àzã drí kpá àyìzì 'dì trözó, tì mvá kpá kò, drílã kpá drãzó. Àdrúpì àzã drí kpá àyìzì 'dì trözó, tì mvá kpá kò, drílã kpá drãzó, ndrì gbò 'dó ìtí té àdükù là mvá àdù ró rí, drílã àyìzì 'dì trözó nī, tì ìyí mvá kpá kò. Mvã àdù 'dì drí kpá drãzó. <sup>32</sup>Òkò 'dì drí kpá drãzó. Gõ'dá ní àtã drè tã là àmã drí. <sup>33</sup>Ìzátú àngò nò 'á rí, òzò Òvãrí ìngã òjílã òdrã 'bá rí yí trá lédrè-lédrè ró rí, àdrúpì gólīyí nji-drī-lã-rī 'dó òkò 'dì trò 'bá ndrì 'dì 'bá yí 'ásì rí, òkò 'dì à'dò 'bã'á àngò rí òkò là ró yã?” Gólīyí àtã tã 'dì ìtí 'dì, tãlã Yésù rí rúbá ònjã ró bē tã ànyã lògólé ì'dí.

<sup>34</sup>Yésù drí tã àtázó Sãdúsì 'dì 'bá yí drí kī nī rí, “Àngò 'á nòngá rí, àgò rí òkò gīlì. <sup>35</sup>Gõ'dá vò Òvãrí ngálã ùrú 'álá rí 'á rí, à'dò kò òkò gīzó ì'dí 'bãzó àyìkò ró, òjílã tì mvá kò, <sup>36</sup>gõ'dá òjílã drãá kpá kò. Òjílã à'dò 'bã'á 'dó ndrì òzò málàyìkã kãtí, drãá ìyí gõ'dá kò. Gólīyí à'dò 'bã'á Òvãrí rí mvá ró, tãlã Òvãrí ìngã gólīyí trá òdrã 'ásì. <sup>37</sup>Ànì Sãdúsì yí, tã ìsù ànìkã à'dò kò mbì. Àmã à'bìyá Músã ìgì tã trá àyélé àmã drí, kàyì tìbè Òvãrí drí úlì àtázó yí drí fè ngbükpù-ngbükpù rí 'bá kólé lãsì ró ìtí 'dì 'ásì kī nī rí, ‘Mã cé ì'dí Òvãrí tìbè Àbãràyãmã drí rí'á rólã rí, mã kpá ì'dí Òvãrí tìbè Ísákã drí rí'á rólã rí ì'dí, kpá Òvãrí Yákóbã drí rólé rí ì'dí.’ Òvãrí òtírì tã àtã Músã drí rí, Àbãràyãmã, Ísákã gõ'dá Yákóbã yí drã ìyí trá. <sup>38</sup>Ìcá gõ'dá kò àvò drí Òvãrí rí rözó, gõ'dá ngbãàngbãno rí, Àbãràyãmã, Ísákã, Yákóbã gõ'dá trá lédrè-lédrè ró Òvãrí ngálã.”

<sup>39</sup>Lã'bì ìmbá 'bá àzã 'bá yí drí tã àtázó Yésù drí kī nī rí, “Yésù, ní lògò tã-drī Sãdúsì 'dì 'bá yí kã trá tãndí ró.” Gólīyí àtã tã 'dì ìtí 'dì, tãlã gólīyí lèé ìyí Sãdúsì yí kò.

<sup>40</sup>Gõ'dá nīngá sī, lã'bì ìmbá 'bá 'dì 'bá yí òjílã gólīyí sīsì-lésì rí yí bē rò ìyí Yésù trá, ìjì ìyí gõ'dá gólá ó'dí kò, tãlã gólīyí ìcá gõ'dá tã àzã ìsùlì Yésù rí drī rüzó 'á là kò. Tã lògò-lògò Yésù kã rí lãvù gólīyí trá tã nīnì sī.

Tã 'díyí pã 'bá rí tãsì

(Mátáyò 22.41-46; Mārãkò 12.35-37)

<sup>41</sup>Gõ'dá Yésù kī drī-'bá Yúdã yí kã 'dì 'bá yí drí rí, “Nī ìsù drè tã mánìsì tã 'díyí pã 'bá kã tãsì. Ígì trá búkù Òvãrí kã 'á kī'á nī rí, 'díyí pã 'bá gólá Òvãrí drí 'è'á àjólã nò rí'á kúmú Dãwúđì rí ózówá 'ì. <sup>42</sup>Gõ'dá má kī, kúmú Dãwúđì rí gógó àtã trá lóngó àzã 'á nīngá kī nī rí, 'díyí pã 'bá gólá Òvãrí drí 'è'á àjólã nò àà'dò 'bã'á kúmú ìyíkã ró. Dãwúđì àtã trá nòtí, ‘Òvãrí àtã tã trá Kúmú àmãkã drí, gólá òrì yí bē vò àlò 'á cú drī-àcè bē àngò nò rùlì yí bē.

<sup>43</sup>Gõ'dá yí à'dò gólá rí àjú-'bã-àzì yí 'bã'á à'dólé àyábálã ró gólá rí pá zélé.’ ”

Lòngò 110.1

<sup>44</sup>Gõ'dá Yésù àtã tã trá drī-'bá Yúdã yí kã 'dì 'bá yí drí úlì mánìgò sī kī nī rí, “À'dò à'dó'á àngò tì ró, 'díyí pã 'bá gólá Òvãrí drí 'è'á àjólã rí drí 'bãzó kúmú ró Dãwúđì drī, gõ'dá kpá à'dólé Dãwúđì rí ózówá ró yã?” Yésù àtã tã 'dì ìtí, tãlã gólá lè gólīyí drí nīlã dódó, 'díyí pã 'bá 'dì rí à'dò 'bã'á òjílã mvá ró, kpá òzò Òvãrí rí ífífi tì.

<sup>17</sup>20.18 Úlì 'dì 'bá yí, tã ífí là kī, òjílã gólīyí Yésù rí gã 'bá dó rí, lãñò ònjí tètè à'dò 'dè'á gólīyí drī.

<sup>45</sup> Gõ'dá nĩngá sī, Yēsũ àtã tā trá tā àrĩ 'bá íyíkã rĩ drĩ, gõ'dá ò'bí àmbá 'dĩ 'bá yĩ àrĩ ìyĩ gólã kpá trá, tā àtã rĩ'á nõtí, <sup>46</sup> “Nĩ 'bã ànĩ drĩ, àdũkũ là ró, nĩ òzò 'bãã kò òzò là'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yĩ tí. Là'bí ìmbá 'bá rĩ 'bá yĩ gólíyĩ rĩ ìyíkã ítã àcè-àcè sòlè ì'dĩ kátrã-kátrã vũdrĩ sī, ìyĩ à'dázò bē ìfĩ ìcĩ 'bá ró. Gõ'dá kpá rĩzò àcĩ tólè lómbé-lómbéwá sī gòcè-gòcè vò ngá gĩ kã 'ásĩ, òjílã òrĩ ró bē nĩ-bē-yã fèlè ìyĩ drĩ tā ròrò sī. Gõ'dá gólíyĩ nĩ bē rãtãã 'èlè jó tá àrĩ kã 'álã rĩ, gólíyĩ drĩ té kífí àngí àngí sísí 'álã rĩ 'bá yĩ zízò ì'dĩ rĩzò drĩ là. Òzò gólíyĩ òcã trá vò kãrãmã kã 'á rĩ, gólíyĩ drĩ ìyíkã rĩzò zãã ìyĩ ìfĩfĩ 'bálè à'dólè sísí rĩlĩ kífí àngí àngí drĩ, kífí gólíyĩ kò 'bálè cé ùmú gólíyĩ àmbã-àmbã drĩ rĩ yĩ drĩ. <sup>47</sup> Gõ'dá ò'bã gólíyĩ bē rĩ'á ngá 'èlè òkò gólíyĩ ágó là yĩ drĩ òdrãlè rĩ vò là yĩ ndrèlè rĩ, gólíyĩ rĩ ìyĩngá cé làfã òkò 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ ìzãlè ì'dĩ. Gõ'dá gólíyĩ rĩ trá rĩ'á rãtãã 'èlè kárã Òvãrĩ drĩ, gbóròkò àmbã sī ngbàlã-ngbàlã, òjílã àzĩ ìfĩ drĩ 'á. Gõ'dá nĩngá sī rĩ, gólíyĩ rĩ'á tá ònjĩ bē tákányĩ ìyĩ pípìsìlĩ 'á. Tã là rĩ'á nõtí, Òvãrĩ à'dò làñò fè'á gólíyĩ drĩ làvũlĩ kòrò.”

**21** <sup>1</sup> Yēsũ rĩ trá ànyĩ ngá gólã rĩzò làfã ngá fèfè ró rĩ 'bálè 'á là rĩzò ngá 'è'è Òvãrĩ kã vò là ndrèlè jó àngí Òvãrĩ kã 'á rĩ làgátí. Gólã ndrè àgò àzã 'bá yĩ ngá-drĩ àmbã bē rĩ 'bá yĩ trá, làfã àmbã 'bã'á ngá 'dĩ 'á. <sup>2</sup> Gõ'dá àyìzĩ àzã ìzã 'bã ró rĩ gólã cé làfã ìfĩ bē rĩ, drílã kpá ànìzò fèlã Òvãrĩ drĩ. <sup>3</sup> Gõ'dá Yēsũ drĩ tá àtázò kĩ nĩ rĩ, “Má àtã ànĩ drĩ tá pãtĩ rò, nĩ ndrè drè òkò ìzã 'bã ró nò. Gólã fè làfã dódó ró Òvãrĩ drĩ làvũlĩ gãrã, tãlã gólã cú ìtí ngá àzã àkò fèlè. Òvãrĩ à'dò tá tãndĩ gólãkã 'dĩ vò là lògò'á. <sup>4</sup> Àgò gólíyĩ ngá-drĩ àmbã bē nò 'bá yĩ rĩ'á làfã bē dũu, fèfè là à'dò làñò ró kò. Gõ'dá òkò gólã ìzã 'bã ró nò kã rĩ, fè ìyíkã ì'dĩ nyé 'dĩ, àmbúkũ là àyè àkò yĩ drĩ ngá pãzò drĩ là àtĩ 'álã, 'dĩ ngá lèlè gólãkã rĩ ì'dĩ.”

Tã Yēsũ drĩ à'dálè làjò'bã ìyíkã drĩ Yēròsãlémã rĩ rù ìzã-ìzã tãsĩ ìzãtú rĩ

(Mātáyò 24.1-35; Mārãkò 13.1-31)

<sup>5</sup> Làjò'bã Yēsũ kã bē rĩ'á àfò'á jó àngí Òvãrĩ kã 'ásĩ rĩ, gólíyĩ drĩ rĩzò tá àtálè tá jó àngí Òvãrĩ kã sũ àkĩ, bèlè kúnĩ mvá sī ìgígírãlè nyãrũ-nyãrũ nã tãsĩ, kpá ngá fèfè Òvãrĩ drĩ jó àngí gólãkã nã èdézò sũlĩ ròò nã tãsĩ. <sup>6</sup> Yēsũ àtã tá trá gólíyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, “Má àtã ì'dĩ ànĩ drĩ tá pãtĩ rò, ìzãtú rĩ, nĩ à'dò ndrè'á là, jó àngí tòròngòlò sũ 'bã àkĩ 'dĩ, kàyĩ là òtírĩ cãã rĩ, àà'dò làpè'á là ndrè-ndèrè, kúnĩ mvá là 'dĩ 'bã yĩ drĩ lò'dézò ndrĩ vũdrĩ sī ndiyã-ndiyã.”

<sup>7</sup> Gõ'dá nĩngá sī, làjò'bã 'dĩ 'bã yĩ drĩ tá ìjízò Yēsũ tĩ kĩ nĩ rĩ, “Ngá 'dĩ, kàyĩ là à'dò àcã'á àngò tú yã? Ngá àzã bē 'è 'bã rù 'èlè sísí kàyĩ là à'dálè àmã drĩ yã?” <sup>8</sup> Yēsũ kĩ, “Nĩ 'bã ànĩ drĩ tãndĩ ró, nĩ 'bã òjílã àadò ànĩ kò àgò-àgò àmãkã rĩ tá là tãsĩ. Ònjò 'bã àzã 'bã yĩ bē rĩ'á dũu. Àzã 'bã yĩ à'dò tá àmã'á kĩ nĩ rĩ, yĩ à'dò ì'dĩ 'dĩyĩ pã 'bã 'ĩ. Àzã 'bã yĩ à'dò àtã'á là kĩ nĩ rĩ, kàyĩ cã trá àdũkũ àngò kã drĩ àcázò. Gõ'dá nĩ àrĩ tá 'dĩ 'bã yĩ kò àlòwálã, tãlã 'dĩ 'dò ònjò 'ĩ.

<sup>9</sup> “Gõ'dá òzò nĩ àãrĩ tá àjũ kã ngã'á gbò lé vò àzã 'bã yĩ 'ásĩ rĩ, nĩ 'è ùrĩ kò. Nĩ lò'bè ìfĩ kpá kò kĩ'á nĩ rĩ, àdũkũ àngò kã trá àcã'á ì'dĩ 'dĩ. Ngá àmbã 'dĩ 'bã yĩ à'dò làvũ'á ndrĩ àdũkũ àngò kã òrò gò àcãlè volé lésĩ ró. <sup>10</sup> Nĩ à'dò ndrè'á là, òrĩ tĩ àmbã à'dò ngã'á rĩ'á rù fũlĩ ìyĩ vò 'ásĩ gĩã nãlè gõ'dá kpá nòngã. Kò nĩ 'è ùrĩ kò. <sup>11</sup> Nĩ à'dò ndrè'á là, tá làrãkò à'dò rù 'è'á, ìnyákú drĩ rĩzò rù ìyálè, kpá lòfò ònjĩ drĩ 'dézò òjílã drĩ, ngá làzè tĩ ònjĩ-ònjĩ à'dò òjílã 'è'á ndrĩ. Gõ'dá nĩ à'dò ndrè'á là kpá tá làrãkò àzã 'bã yĩ òzò òyĩ àngí kãtĩ rĩ à'dò rù 'è'á 'bũu 'á. Ìtú ìfĩ ngá 'bò 'bĩ' bĩwã ìfĩ 'ĩ yã rĩ, à'dò rĩ'á rù òjálè vò 'ásĩ ngĩngĩ. 'Dĩ rĩ tá à'dálè kĩ, kàyĩ àdũkũ trá ànyĩ.

<sup>12</sup> “Gõ'dá àkpãkã'dã drè ngá 'dĩ 'bã yĩ 'é rù kò rĩ, ànĩ àzã 'bã yĩ, òjílã à'dò ànĩ rũ'á àjílĩ òjílã àngí sísí-lésĩ rĩ àgálè tá là kílĩ, àzã 'bã yĩ àjízò kúmú àngí àngí àgálè tá là kílĩ 'bálè gãnimã 'á, rĩ'á ànĩ ìzãlè, tãlã ànĩ làjò'bã àmãkã ì'dĩ rĩ drĩ sī. <sup>13</sup> Òzò tá 'dĩ 'bã yĩ òtírĩ rù 'èè rĩ, nĩ à'dò làfĩ tãndĩ ùsú'á tá àtázò àmã tãsĩ. <sup>14-15</sup> Nĩ 'è ùrĩ kò. Òò'bã ànĩ gbò lé gãnimã 'á rĩ, nĩ lò'bè ìfĩ kò ùlĩ vò ànĩ àjũ-'bã-àzĩ yĩ kã ìcìcìyã 'èzò ànĩ rù rĩ lògòrè 'á, tãlã mã bē. Má à'dò tá nĩnĩ àfè'á ànĩ drĩ ùlĩ ìfĩfĩ àtázò ì'dĩ gólíyĩ pèzò. <sup>16</sup> Ànĩ àzĩ-àzĩ yĩ ngãtã 'bò ànĩ áró yĩ à'dò lé òdrã sò'á nĩ ànĩ ìfĩ àmã tãsĩ rĩ, nĩ 'è ùrĩ kò. Àà'dò òjílã àzã 'bã yĩ ànĩ làfálè sī rĩ ùfú'á kpá àmã tãsĩ. <sup>17</sup> Òjílã àzã 'bã yĩ dũu 'álè là yĩ drĩ àdrãzò kpá ànĩ rù àmã tãsĩ. <sup>18</sup> Gólíyĩ à'dò ànĩ fũ'á gõ'dá gólíyĩ ìcã kò ànĩ fũlĩ zãã, à'dò ìyĩ cé ànĩ rù'bã fũ'á ì'dĩ, ànĩ ìdrĩ-ìdrĩ àyélè. <sup>19</sup> Òzò òjílã àà'dò ànĩ ìzã'á ròò àmã tãsĩ rĩ, nĩ rĩ fĩ àtũ-àtũ sī. Ìtĩ rĩ, nĩ à'dò lèdrè-lèdrè àdũkũ àkò rĩ ùsú'á.

<sup>20</sup> “Nĩ ndrè dódó òzò àjũ 'bũ 'bã òtírĩ rãã òrĩ gbãã Yēròsãlémã rù sī àjũ 'bũlĩ rĩ, nĩ nĩ trá àbĩ 'è'á ìzãlã. <sup>21</sup> Òjílã gólíyĩ rĩ 'bã òrĩ Yũdãyã rù sī rĩ òrã ndrĩ ùnĩ drĩ 'álã ìyĩ làpìlĩ. Gõ'dá òjílã gólíyĩ rĩ 'bã ìyĩ 'bã-fĩ ìyíkã 'ásĩ rĩ, à'dò kò tãndĩ ró drílíyĩ gõ'dá rãzò Yēròsãlémã 'álã ìyĩ làpìlĩ. <sup>22</sup> Gólíyĩ 'è rãlè 'dĩ, tãlã Òvãrĩ trá 'è'á Yēròsãlémã rĩ ìzãlè. Òvãrĩ 'è Yēròsãlémã rĩ ìzãlè 'dĩ, tãlã àkũ ró rĩ tá àngũ 'bã àtã tá là trá ìtĩ. <sup>23</sup> Nòò rĩ trá kàyĩ ìzã kã 'ĩ òkò 'á bē rĩ 'bã yĩ drĩ gõ'dá kpá gólíyĩ mvá bē drĩ 'á rĩ 'bã yĩ drĩ! Òjílã ndrĩ à'dò ìzã 'è'á ròò ngbìlĩ Òvãrĩ kã drĩ sī. <sup>24</sup> Àà'dò òjílã àmbã 'dĩ'á ìzã'á àjũ sī, àà'dò òjílã àzã 'bã yĩ rũ'á fèlè rãgĩ rò 'bãdrĩ àzã 'bã yĩ 'á jējè ró. Òjílã ìdĩ drĩ ànìzò nĩ Yēròsãlémã rĩ rũlĩ, té kàyĩ Òvãrĩ drĩ 'bálè mbãrãkã gólíyíkã drĩ rù ndrèzò rĩ drĩ cãzò nĩ.”

Tã Yēsũ drĩ àtálè làjò'bã ìyíkã drĩ àgò-àgò ìyíkã tãsĩ rĩ

<sup>25-26</sup> “Gõ'dá nĩngá sī rĩ, tá làrãkò àzã 'bã yĩ à'dò rù 'è'á ìtú ìfĩ, kpá párá ìfĩ, kpá 'bĩ' bĩwã ìfĩ. 'Dĩ rĩ, ngá 'bũu 'álã rĩ 'bã yĩ à'dò rù ìyã'á kizĩ-kizĩ òyĩ ró. Tã 'dĩ 'bã yĩ à'dò òjílã àmbã 'bã'á à'dólè kòlò-kòlò ró fãfã àkò ìtĩ. Òjílã àmbã ìcã rãlè kò, tãlã ngá 'dĩ 'bã yĩ à'dò ìmvũ àndrè 'bã'á ìfĩ òjílã ùfũlĩ. Òjílã àmbã drĩ à'dò ìjã'á ùrĩ drĩ, tãlã gólíyĩ àkĩ'á nĩ rĩ, àdũkũ àngò kã àcã trá. <sup>27</sup> Gõ'dá mã gólã àjólè ùrũ lésĩ nò à'dò àgò'á mbãrãsã bē. Má à'dò ànĩ'á cú mbãrãkã àngí bē gõ'dá kpá àmbã Òvãrĩ kã rĩ bē, òjílã drĩ ndrèzò là ndrĩ. <sup>28</sup> Tã 'dĩ 'bã yĩ òtírĩ rù 'èè ìtĩ rĩ, nĩ 'bã ìfĩ vò là, tãlã mã à'dò àgò'á òjílã gólíyĩ ìzã bē àmã tãsĩ rĩ pãlè ìzã rĩ 'dĩ 'ásĩ.”

<sup>29-30</sup> Gõ'dá Yēsũ àtã ùlĩ mãnigò trá gólíyĩ drĩ nõtí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ òtírĩ fè bĩ ndrèè àrò'á cãrò rĩ, nĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, òzè ìmvũ trá ànyĩ 'è'á àcãlè. <sup>31</sup> Gõ'dá nòò rĩ kpá ìtĩ, òzò nĩ òtírĩ tá làrãkò 'dĩ 'bã yĩ ndrèè rù 'è'á rĩ, nĩ à'dò nĩ'á là kpá kĩ nĩ rĩ, tá kũmũ Òvãrĩ kã rĩ kã rĩ 'è'á ànyĩ àcãlè. <sup>32</sup> Òjílã ànĩ làfálè sī rĩ, àzã 'bã yĩ à'dò ndrè'á là drè àkpã gólíyĩ òdrãã drè kò. <sup>33</sup> Òzò kpálè ìnyákú drĩ 'bũu bē àà'dò rù ndrè'á ndrĩ rĩ, ùlĩ àmãkã nò ndrèè rù kò àlòwálã. <sup>34-35</sup> Nĩ sũ ànĩ rù dódó, nĩ ìsũ tá kò cé tá àngò nò kã tãsĩ, nĩ sò ànĩ kò mòrá òdrã kã rĩ 'á, rĩzò cú ìtĩ tá ìsũ-ìsũ àkò. Àgò-àgò àmãkã àngò 'á nòlè rĩ

â'dô 'bã'á cú ítí, òjílã àzã drí kâyî lá nî ãkò, â'dô 'bã'á 'wãã ró, òzò kòlògbò drí àsírî 'wãã ró ãcòmò édrégó drîí rí kátí. Òjílã gólíyî túbè drîí àdî 'bã tá ònjí ìyíkã 'ásí kò rí, ùsú ìyî kâyî gò'dá drîí àdízó tá ònjí ìyíkã 'ásí kò. <sup>36</sup> Ànî lājó'ba ámakã rí 'bã yî, nî rí njãã. Má â'dô 'è'á àgólé 'wãã ró, nî rí zãã ràtãã 'èlé Òvãrí drí, ò'bã ró ànî pîpîsîlî bè ìdú-ìdú ró rílí lājó'ba tãndí ró. Òzò nî ò'è trá ítí rí, â'dó kò ànyî ró àdrérè 'á ìzãtú má ágálé, má òtírí àgòò tá kílí àdúkú lá ró rí. Nî â'dô kákárã ìmú kátí, nî pã ró ngã bè lànḡ ãmbã 'dî 'bã yî 'ásí. Nî 'bã ànî pîpîsîlî kpã vüdrî, nî pã ró ngã bè lànḡ Òvãrí rí mvã kã rí 'ásí. 'Dîí tá ámakã ì'dí."

<sup>37</sup> Yésù rí trá òjílã ìfî ìcílí ìtú vósí cé jó àngî Òvãrí kã 'álã. Lãnjàtúlí sî rí, drílã ngãzò gólé táyã gólíyíkã 'álã, úní fè dõ kã bè düü drîí lá rí drîí 'álã. <sup>38</sup> Àkpãkã'dã òjî bè, ìtú vósí cé, òjílã ãmbã rí ìyî trá nílí tá gólãkã àrílí.

Tã drî-'bã àngî Yúdã yí kã rí 'bã yî drí àyîlî lã'bí ìmbã 'bã bè 'èzò Yésù rí fülí rí

**22** <sup>1</sup> Gò'dá kãrãmã àmbãtã àkú ãkò rí kã túbè rí'á zílã kpã kãrãmã ìlãvü-ìlãvü kòrò kã àcã trá ànyî. <sup>2</sup> Drî-'bã àngî Yúdã yí kã rí 'bã yî lã'bí ìmbã 'bã yí bè, è'bè ìyî rú trá tá ì'bîlî 'èzò Yésù rí fülí ìnîñî ró, tãlã gólíyî rò òmbã òjílã kã rí ì'dí. <sup>3</sup> Kpã kâyî gólíyî drí rírî tá ì'bîlî rí 'á rí, Sãtãnã drí fízó Yúdã Ìsíkãrîyótã 'á, Yúdã rí 'bãlè Yésù rí drî-'bã fèlè ìyî àjú-'bã-àzî yî drîgã. Yúdã 'dî kpã lājó'ba Yésù kã ì'dí. <sup>4</sup> Yúdã drí nízó òjílã àmbã-àmbã Yúdã yí kã gólíyî rí 'bã ìyî tá lòndalé 'èzò Yésù rí fülí 'dî 'bã yî ngálã tá 'dî ì'bîlî gólíyî bè. <sup>5</sup> Àcã-àcã Yúdã kã gólíyî ngálã rí, àyíkò lá cì gólíyî trá kòrò. Drílíyî tá-drî lèzò lãfã fèzò Yúdã drí, Yésù rí drî-'bã fèzò ìyî drî rí sî. <sup>6</sup> Yúdã rí trá cé ìtú tèlè ì'dí 'èzò Yésù rí drî-'bã fèlè àjú-'bã-àzî drí, gólã òtírí 'bãã èlèwãlã rí.

Tã ngã nyãnyã Yésù kã àdúkú lá ró lājó'ba ìyíkã bè rí tãsî rí

(Mátáyò 26.17-30; Mårãkò 14.12-26; Yòwãní 13)

<sup>7</sup> Kâyî gólã kãrãmã nã kã sî rí, 'bã-lípî 'bã-ñî àlò-àlò kã drí kãbîlîkî ùlízó nyálé à'dî-drî ìyíkã 'á, â'dô ró bè kâyî Òvãrí drí ìlãvüzó kòrò ìyî drîí sî Måsírî 'álã rí, tá là òzò jãã kò. <sup>8</sup> Yésù drí tá àtázó Pètèrò yí drí Yòwãní bè nílí ngã kãrãmã 'dî kã èdélé. <sup>9</sup> Pètèrò yí Yòwãní bè drílíyî tá ìjízó Yésù tî kî, vò là 'dî àngò lé yã? <sup>10</sup> Yésù àtã trá gólíyî drí kî, "Nî nî, òzò nî òcã trá Yèròsãlèmã 'álã rí, nî â'dò àgò àzã ùsú'á, rí'á lúmüvü ìmüvò nñí'á. Nî 'dè zãã gólã vò, â'dò nî'á filí jó 'álã. <sup>11</sup> Nî gò ró ùlî àtálé 'bã-lípî drí kî nî rí, 'Àmã ìpî ãtã tá ní drí nòtí, jó ìyî drí rízó 'á là lājó'ba ìyíkã rí 'bã yí bè kãrãmã nyálé rí ìyíkã àngò lé yã?" <sup>12</sup> Gólã â'dò jó 'álé àngî àzã à'dá'á ànî drí, lãkú ùrú lésî rí 'á òrî mbãlè mbãmbã nî'á 'álã àzã rí 'á tólã. Tãrãbízã yí ngã àzã 'bã yí bè 'dó rí'á tólã kpã, nî ìrò kãbîlîkî lã'dílí ngã nyãnyã àzã 'bã yí bè èdélé njãã, àmã drí ànî'á nyãlã, nî gò ró ànîlî tá là àtálé àmã drí." <sup>13</sup> Gò'dá Pètèrò yí Yòwãní bè, drílíyî nízó àgò 'dî ùsúlî, té òzò Yésù drí àtálé rí tí. Gò'dá drílíyî ngã kãrãmã 'dî kã èdézó.

<sup>14</sup> Gò'dá nîngã sî, Pètèrò yí Yòwãní bè ànî ìyî trá tá là àtálé Yésù drí. Yésù yí drí àcázó lājó'ba ìyíkã rí 'bã yí bè kãrãmã nyálé. Drílíyî nízó rílí tãrãbízã lãgãtî ítí. <sup>15</sup> Yésù drí gòzò tá àtálé lājó'ba ìyíkã drí kî nî rí, "Má rí tá àtálé ànî drí rí, má lè tá trá tákányî àmã drí kãrãmã nò 'èzò ànî bè drè àkpãkã'dã má drãã drè kò. <sup>16</sup> Má 'è kãrãmã àzã gò'dã òzò nòò rí tí kò, zãã té ngã gólã tá là à'dalé nò â'dò rú 'è'á zãlò. Gò'dá Òvãrí â'dò àmã 'bã'á kúmú vò ùrú 'álã rí kã ró."

<sup>17</sup> Yésù drí ìgã òdrã àlã'bã kã ìngázó ùrú, drílã ràtãã 'èzò Òvãrí drí. Gò'dá gólã kî nî rí, "Ànî ndrî, nî trò ìgã òdrã àlã'bã kã nò má drîgã sî, nî mvü ró. <sup>18</sup> Òzò má drí àtálé ànî drí nòtí, má mvü òdrã àlã'bã gò'dã kò té tá kúmü Òvãrí kã tá là drí rú 'èzò zãlò." <sup>19</sup> Gò'dá drílã àmbãtã trözó, ràtãã 'èzò Òvãrí drí, drílã ùpîzò lá fèlè lājó'ba ìyíkã rí yí drí kî nî rí, "Àâ'dò àmã rú'bã ùpî'á, òzò àmbãtã nò tí. Má lè ànî drí àmbãtã nò nyálé kpãkã àlò òzò nòò tí, â'dò ró bè ànî drí àmã òdrã gólã ànî pãzò rí tá là ìsüzó."

<sup>20</sup> Gò'dá nyã ìyî ngã bè trá ndrî rí, Yésù drí kpã ìgã òdrã kã nò trözó kpã ó'dí kî nî rí, "Àmã àrî â'dò lãsó'á trá òzò òdrã nò tí, â'dò ró bè Òvãrí drí ànî pãzò. Òdrã nò â'dã tá-drî lèlè ó'dí Òvãrí kã ì'dí ànî pãzò, tãlã òdrã ámakã â'dò ànî gî'á.

<sup>21</sup> "Tãkò gólã 'è 'bã àmã drî-'bã fèlè àmã àjú-'bã-àzî yí drîgã rí kpã rí'á ànyî má lãgãtî nò. <sup>22</sup> Trã ànyî 'è'á àmã fülí volé ì'dí, 'dîí tá Òvãrí drí àmã àjózó ànîlî àngò 'á nò, â'dò ró bè tá ònjí ànîkã tãsî ànî drîí tüzó. Gólã túbè àmã drî-'bã fè 'bã àmã àjú-'bã-àzî yí drîgã rí, gólã rí ìzã gã trá má drîí, tá ònjí 'è'è gólãkã 'dî â'dò gò'á àkpã gólã drîí." <sup>23</sup> Lājó'ba 'dî 'bã yí rí trá tá ìjílí ìyî vò 'ásí kî nî rí, "Tã 'dî â'dò 'bã'á àngò tí yã? Òjílã àngò rí â'dò tá 'è'á nî ítí àmã lãfálé sî yã?"

<sup>24</sup> 'Dîí rí vósí rí, lājó'ba gólãkã 'dî 'bã yí drí ngãzò rí'á ñî òcílí ìyî vò 'ásí, à'dí ì'dí ìyî lãfálé kòrò ìyî drîí yã. <sup>25</sup> Gò'dá Yésù àtã trá gólíyî drí kî nî rí, "Nî àrî drè, tá kúmú àngî àngî kã àngò 'á nòngã rí trá nòtí, gólíyî àtã ìyî tá trá òjílã drí ànízó 'wãã'wã ngã 'bò tá àzã 'bã yí 'èzò 'wãã'wã. Gò'dá gólíyî 'bã òjílã trá rú àzã zílî ìyî drîí nòtí, "'rú-lè-àzîyã òjílã kã ndrî". <sup>26</sup> Gò'dá ànî drí rí â'dó ítí kò. Gólã túbè 'è 'bã rú ì'bülî ìyî àzî-àzî yí drí rí, gólã ì'dí túbè Òvãrí drí 'è'á 'bãlã òjílã àngî ró rí. <sup>27</sup> Nî â'dã drè má drí, à'dí ì'dí gãrã yã, òjílã gólã rí 'bã tãrãbízã bè yí ágálé rí ì'dí, ngã 'bò òjílã rí 'bã nyãsã lãnjílî ìyî drí nò ì'dí? Nî lògò drè tá nò má drí, òjílã gólã rí 'bã tãrãbízã lãgãtî nò, nî ìsü drè tá 'è'è ámakã. Nî ndrè drè, mã bè ànî lãfálé nòngã, òzò rú ì'bü 'bã kátí."

<sup>28</sup> Gò'dá Yésù kî, "Nî rí trá mã bè lànḡ drí àmã 'èrè 'á. <sup>29</sup> Àmã átã Òvãrí àfè drî-àcè ìyíkã trá mã drí. Ngbãangbãnò rí, mã fè drî-àcè trá ànî drí ndrî, tãlã nî rí trá ànyî má lãgãtî tá ámakã àrílí. <sup>30</sup> Nî â'dò rí'á ngã mvülî, ngã nyálé mã bè tãrãbízã ámakã drîí kúmü ámakã 'á, nî â'dò rí'á mã bè tá-vò 'bãsurú Ìsírã'èlè kã mùdrî-drî-lã-ngã-rî rí 'bã yí kã kílí."

<sup>31</sup> Yésù drí tá àtázó Símónã Pètèrò drí kî, "Símónã, ní àrî ùlî ámakã. Sãtãnã ùsú drî-àcè Òvãrí drîgã sî ànî ùjüzó ndrî. Gólã â'dò ànî ìyã'á òzò yãvò àdrúgú kúrümü kã ìyãrè kátí. <sup>32</sup> Má rí trá ràtãã 'èlè ànî tãsî, tãlã ní òzò tá lèlè ànîkã àyè volé kò. Ní â'dò tá ònjí 'è'á, gò'dã ní òtírí drîí àdîí tá ònjí ànîkã 'ásí rí, ní sò mbãràkã ànî àdrúpî yí nòngã nò 'bã yí rí 'á gágã, 'dè ìyî kò."

<sup>33</sup> Pètèrò àtã trá Yésù drí kî nî rí, "Àmã ìpî, mã trá njãã nílí gãñîmã 'álã kpã drãlè ní bè."

<sup>34</sup> Yésũ kí, “Kâyî gólã àndrõ nõ 'á nõ, drê ãkpãkã'dã 'ã'ú-lúgú 'bé cîrî kô, ní à'dô âmã gã'á àndãlã nã kî'á nî rî, yí nîi mã kô.”

<sup>35</sup> Gõ'dã Yésũ drî tã átázó lãjõ'ba íyíkã 'dî 'bã yî drî ndrî kî nî rî, “Kâyî túbê má drî ãnî jõzó nîlî tã átã bê rî 'á, má kî nî rî, nî trõ lãfã kô, nî trõ ítã, kã'bókã, jõráã ãnikã ngã 'bãzó 'á lâ rî yî kô. Nî lë ngã ãzã trá yã?” Gólîyî lôgõ tã-drî trá Yésũ drî kî nî rî, “'É'ë.” <sup>36</sup> Yésũ kí, “Ngbãangbãnõ rî, trá ãtú-pã ãzã kã 'î. Nî trõ lãfã jõráã yí bê, tãlã nî nîi kô, nî ãã'dô 'é'ã rãlê jêjê ró rî. Nî à'dô ítã ãngî ãnikã 'bã'á gîlî, lîgú àndrê gîzó drî-lãfã ró ãnî drîgã õzó ãnî fûu kô. <sup>37</sup> Má átã tã 'dî ãtî, tãlã tã túbê tã ãngü 'bã Ìsáyã drî átãlê ãkú ró rî 'á âmã tãsi à'dô bí 'é'ã ãcãlê ngbãangbãnõ, à'dô ãyî âmã ãzã'ã õzó tã õnjî 'bã kãtî.<sup>18</sup> ãwõ, tã 'dî 'bã yî à'dô rú 'é'ã 'dó ngbãangbãnõ.”

<sup>38</sup> Lãjõ'ba gólãkã 'dî 'bã yî nîi ãyî tã 'dî ãfî lâ kô. Gólîyî kí, “Nî ndrê, Yésũ, âmã rî'ã lîgú àndrê bê zãlõ rî.” Yésũ ãkî gólîyî kî nî rî, “'Ícã trá 'dî.”

Tã Yésũ drî ãyî êdézó rãtãã sî drãzó rî

(Mätáyõ 26.36-46; Mårãkõ 14.32-42)

<sup>39</sup> 'Dîi rî vósî rî, Yésũ yî drî gõzó lãjõ'ba íyíkã 'dî 'bã yî bê tãyã gólîyíkã rî gãrã drî lâ mbãlê únî fê dó kã bê yí drîi rî drî 'álã. <sup>40</sup> Gólîyî õtîrî cãã võ 'dî 'á rî, gólã drî tã átázó lãjõ'ba íyíkã 'dî 'bã yî drî kî nî rî, “Nî 'è rãtãã Ôvãrî drî, gólã õ'bã ãnî pîpîsîlî ãdú-ãdú ró, tãlã nî õzó tã lëlê ãnikã õjã õdrã ãrî drî.”

<sup>41</sup> Drîlã ngãzó nîlî gólîyî lãgãtî sî vólê rîlî gîã nãtî, 'ã'î fîlî vüdrî rãtãã 'ézó Ôvãrî drî. <sup>42</sup> Gólã kî nî rî, “Tátã, õzó ní õlê trá rî, ní 'bã lãñõ ãngî nõ kã kô má drîi. Gõ'dã ní 'bã tã à'dô õzó tã lëlê ãnikã rî tî. Má à'dô rõ'ã lâ.” <sup>43</sup> Gõ'dã mãlãyíkã Ôvãrî kã drî ãnîzó ãrú lésî gólã rî lópélê mbãrãkã fêlê gólã drî, tãlã gólã rî rú'bã õdrã trá ndrî, tã ãsü-ãsü tãsi. <sup>44</sup> Gólã 'è rãtãã trá rõõ cú tã ãsü-ãsü ãzã kã sî ãyî pîpîsîlî 'á. Gõ'dã gólã rî ãrú rã trá gólã rú sî vüdrî, õzó ãrî drî rãrê kãtî.

<sup>45</sup> Gólã ndê rãtãã 'é'è bê rî, drîlã gõzó lãjõ'ba íyíkã rî yî ngãlã, ãsü gólîyî trá 'dó à'dú kõ'ã, gólîyî trá lãñõ ró ãzã drî sî. <sup>46</sup> Gõ'dã gólã átã trá drîlîyî kî nî rî, “Nî rî à'dú kólê à'dô drî yã? Nî ngã ãrú rãtãã 'elê, tãlã nî õzó tã lëlê ãnikã õjã kô õdrã ãrî drî sî.”

Tã lã'bî ãmbã 'bã yî drî-'bã ãngî Yúdã yî kã rî 'bã yî bê rî drî Yésũ rî rüzó rî

(Mätáyõ 26.47-56; Mårãkõ 14.43-50; Yõwãní 18.3-11)

<sup>47</sup> Yésũ drê tã átã'ã lãjõ'ba íyíkã drî nõ rî, õjîlã õ'bî ãzã 'bã yî drî ãcãzó. Yúdã, lãjõ'ba Yésũ kã rî, ãdrî õjîlã õ'bî trá ãnîlî Yésũ rî rûlî. Yúdã ãnî trá Yésũ rî ãmvólê, nî-bê-yã fêzó drîlã. <sup>48</sup> Yésũ átã trá Yúdã drî kî nî rî, “Yúdã, ní 'è tã nõtî à'dô tãsi yã, âmã drî-bã fêzó ãjú-'bã-ãzî drî nî-bê-yã fêfê sî má drî nõ?”

<sup>49</sup> Lãjõ'ba gólãkã 'dî 'bã yî ndrê ãyî bê tã 'dî trá ãnyî rî, gólîyî kî nî rî, “'Ãmã lîpî, mã õgã gólîyî lîgú àndrê ãmãkã nõ 'bã yî sî yã?” <sup>50</sup> Gõ'dã lãjõ'ba ãzã Yésũ kã rî drî, drî-'bã drî-'bã Yúdã yî kã rî 'bã yî kã rú 'bû 'bã lâ bî lâ gãzó lîgú àndrê sî nîjã vüdrî. <sup>51</sup> Gõ'dã Yésũ drî tã átázó lãjõ'ba 'dî drî kî nî rî, “'Ícã trá 'dî, ní ãyê.” Gõ'dã drîlã ngãzó ãgõ 'dî bî lâ trólê lôgólê võ lâ 'á êdélê dódó.

<sup>52</sup> Gõ'dã Yésũ átã trá drî-'bã ãngî Yúdã yî kã rî 'bã yî, ãjú 'bû 'bã gólîyíkã yî drî kî nî rî, “Nî lë ãnîlî lîgú yî bê, pîdrîgú yî bê yã?” <sup>53</sup> Ôzó nî õlê mã rî, má rî trá jó ãngî Ôvãrî kã 'á ãnî bê, nî lëe kô âmã rûlî tólã à'dô tãsi yã? Nî rî ãnîlî ngãcî sî nõ tã nõ 'bã yî 'elê má drî nõ rî, tãlã nî rî tã 'é'è Sãtãnã kã 'elê ãdî yã?”

Tã Pétêrõ drî tî gãzó Yésũ rú sî ãrî drî rî

(Mätáyõ 26.57-68; Mårãkõ 14.53-65; Yõwãní 18.12-27)

<sup>54</sup> Ôjîlã nã 'bã yî rú ãyî Yésũ trá, sê ãyî gólã trá mbãrãkã sî, nîzó ãdî bê lâ drî-'bã drî-'bã Yúdã yî kã rî 'bã yî kã nã ngãlã. Pétêrõ drî 'dêzó zãã gólîyî vó ãgúlî lésî ró, ãgü sî. <sup>55</sup> Lómígówã ãzã 'bã yî ãcî ãyî lãsî trá ãdî-drî 'á ãtî, rîzó tî lâ. Pétêrõ drî ãnîzó ãtólê tî lâ ãtî. <sup>56</sup> Ízãmvã ãzã rú 'bû 'bã ró rî drî Pétêrõ rî nîzó rîrî lãsî tî rî 'á. Ízãmvã 'dî drî Pétêrõ rî à'dãzó õjîlã ãzã 'bã yî drî tã átázó kî nî rî, “'Ãgõ nõ gólîyî Yésũ yî bê ãlõ.” <sup>57</sup> Pétêrõ gã tî trá dó kî nî rî, “Má nîi ãgõ 'dî kô.” <sup>58</sup> Gõ'dã kpã 'dîi rî vósî rî, õjîlã ãzã drî kpã ãnîzó tã átãlê Pétêrõ drî kî nî rî, “Má nî trá kî, nî rî'ã ãlõ Yésũ bê rî 'bã yî 'ásî rî ãdî.” Pétêrõ kí, “'É'ë, à'dó mã ãdî kô.”

<sup>59</sup> Gõ'dã 'dîi rî vólê drî lâ 'è cé ãtú-pã ãlõ, õjîlã ãzã drî kpã ãnîzó kî nî rî, “Tã pãfîi ró, ãgõ nõ gólîyî Yésũ bê. Nî ndrê gólã Gãlîlãyã lë 'bã 'î.”<sup>19</sup> <sup>60</sup> Pétêrõ kí, “'Dîi õnjõ 'î.” Drê Pétêrõ rî'ã tã átã'ã yî sîlî nõtî nõ rî, 'ã'ú-lúgú trá cîrî 'bê'ã.

<sup>61</sup> Kúmú Yésũ drî lîfî ãjãzó mbî võ ndrêlê Pétêrõ ngãlã. Kõrõ Pétêrõ drî tã Yésũ drî átãlê yî drî rî ãsüzó kî'ã nî rî, 'ã'ú-lúgú õtîrî cîrî 'bêê àndrõ nõ rî, gólã gã ãyî tî trá àndãlã nã rî. <sup>62</sup> Gõ'dã Pétêrõ drî ngãzó nîlî vólê ãdî-drî 'dî 'ásî, rî'ã ãwõ ngólê rõõ tã ãsü-ãsü bê tã õnjî íyíkã 'dî tãsi.

<sup>63</sup> Gõ'dã ngãcî ãlõ-ãlõ 'dî sî rî, lómígówã gólîyî rî 'bã Yésũ rî vó ndrêlê rî, rî ãyî trá zãã Yésũ rî ló'dãlê kpã rî'ã gólã rî cãlê. <sup>64</sup> Ômbê ãyî ítã trá gólã lîfî kî nî rî, “Nî à'dô õzó tã ãngü 'bã kãtî rî, ní à'dã ãmã drî, à'dî rî ãnî cãlê ngbãangbãnõ rî nî yã?” <sup>65</sup> Rî ãyî trá zãã tã ãzã õnjî-õnjî átãlê gólã drî.

<sup>18</sup>22.37 Ìsáyã 53.12

<sup>19</sup>22.59 Gólã ãrî Pétêrõ rî gbórõkõ trá õzó Gãlîlãyã lë 'bã kãtî.

Tã drī-'bã Yúdã yí kã rí 'bã yí drí rú è'bézó Yésù rí drī-'bã fēlé

tã ònjí 'bã ró rí

<sup>66</sup> Ngá drí àwúrí 'á, drī-'bã àngí Yúdã yí kã rí 'bã yí è'bè ìyí rú trá gólíyí à'dò 'bã sîsî-lésî rí 'bã yí bè gō'dá kpá lã'bí ìmbá 'bã rí 'bã yí bè vò àlò 'á. Òdrí nîzó Yésù rí àdrīlī 'bálé gólíyí ágálé. <sup>67</sup> Gólíyí drí Yésù rí ìjízó kî nî rí, “Òzò ní à'dò ì'dí Òvãrí drí àjólé 'díyí pã 'bã ró rí, ní àtã tâ lâ àmã drí.” Yésù àtã trá gólíyí drí kî nî rí, “Òzò má àatã ànî drí ngbãangbãno kî'á nî rí, mà ì'dí nòò rí, nî lèé tâ-drī lâ kò, nî àk'í'á nî rí, à'dò ònjò 'í. <sup>68</sup> Òzò má ìjì tâ ànî tì rí, nî lògòò vò lâ má drí kpá kò. <sup>69</sup> Gō'dá ngbãangbãno rí, tâ pãtī ró, mà àjólé Òvãrí ngá lésî nò, à'dò fí gō'á, rīlī Òvãrí mbàràkã lìpì ró rí gārã drī lâ 'á drī-ágó lâ lésî ró.” <sup>70</sup> Gólíyí kî nî rí, “Ní ì'dí Òvãrí rí mvá 'í yã? Ní àtã àmã drí.” Yésù kî, “Ì'dí 'dī òzò ànî drí àtálé 'dī tì.” <sup>71</sup> Gō'dá gólíyí àtã ìyí kî nî rí, “Àmã tâ ìsù àzã àkó òjílã àzã àzìlì àmã àlìpì ró. Gō'dá mà àrì trá gólã sîlì sî, àtã trá ìyí tì sî kî nî rí, yí à'dò Òvãrí ì'dí. 'Dī rí'á tâ ònjí 'í, mà fù gólã volé.”

Tã kúmú Pílátò drí tâ Yésù kã kîzó rí

(Mátáyò 27.1-26; Márãkò 15.1-15; Yōwãní 18.28–19.16)

**23** <sup>1</sup> Gō'dá 'dī vósí rí, drīlīyí Yésù rí àjízó kúmú Pílátò ágálé.<sup>20</sup> <sup>2</sup> Gólíyí drí rízó ícícíyá 'èlé gólã rú kî nî rí, “Àgò nò sò tâ trá òjílã àmãkã 'á kî nî rí, gólíyí ògí òmbè kò ànî gólíyí ngá àtrã ró rí 'bã yí drí. Gō'dá gólã kî nî rí, yí à'dò kpá 'díyí pã 'bã gólã túbè Òvãrí drí tâ lâ àtálé, yí à'dò àjò'á lâ àngó 'á nōngá 'bálé kúmú àmãkã ró rí ì'dí. Ní fù gólã volé.” <sup>3</sup> Gō'dá Pílátò ìjì Yésù trá kî nî rí, “Ní ì'dí kúmú 'í òrì Yúdã yí kã drī yã?” Yésù lògò tâ trá Pílátò drí kî nî rí, “Rí'á òzò ní drí àtálé nî 'dī kãtí.”

<sup>4</sup> Gō'dá Pílátò àrì ícícíyá 'dī 'bã yí bè ndrī rí, àtã tâ trá drī-'bã sîsî-lésî rí 'bã yí drí ò'bí àmbá 'dī 'bã yí bè kî nî rí, “Má àtã ànî drí nò, àgò nò 'é tâ ònjí àzã àlòlã kò.” <sup>5</sup> Gō'dá òjílã gólíyí ícícíyá 'bã 'dī 'bã yí rí ìyí trá zãà solé tâ bè kî nî rí, Yésù òrì òjílã 'á ìngálé, lìfì ícílì tâ ònjí 'èlé ì'dí ìtónálé 'bãdrī Gālílàyã kã rí 'ásì ndrī búúú àcálé nōngá Yēròsàlémã 'á.

<sup>6</sup> Gō'dá Pílátò àrì tâ 'dī bè tì rí, gólã ìjì gólíyí trá kî nî rí, “Yésù 'dī Gālílàyã lé 'bã 'í yã?” <sup>7</sup> Gō'dá Èròdè ì'dí kúmú 'í Gālílàyã lé 'bã yí drīlī. Gō'dá kàyì nã 'bã yí sî rí, Èròdè kpá trá ànì'á ùmù tólé Yēròsàlémã 'álã, gō'dá Pílátò drí Yésù rí jòzó ícícíyá 'bã 'dī 'bã yí bè ndrī Èròdè ngálã gólã òkí ró tâ gólíyíkã.

<sup>8</sup> Kàyì àmbá 'dī 'bã yí sî rí, Èròdè 'è trá làfì lòndálé 'èzó Yésù rí ndrèlè tâ làràkò drílã rí'á 'èlã 'dī 'bã yí bè, gō'dá Èròdè trá àyìkò ró àmbá Pílátò bè Yésù rí àjólé yí ngálã. <sup>9</sup> Èròdè ìjì Yésù trá tâ ìjì-ìjì àzã 'bã yí sî dùú, gō'dá Yésù àtã úlì àzã kò àlòwálã. <sup>10</sup> Drī-'bã àngí Yúdã yí kã rí 'bã yí lã'bí ìmbá 'bã àzã 'bã yí bè, rí ìyí trá zãà ícícíyá 'èlé Yésù rú kòrò. 'Á lâ yí drí ngãzó òmbã bè gólã rú. <sup>11</sup> Èròdè yí àjù 'bù 'bã íyíkã rí yí bè, rí ìyí trá Yésù rí lò'dálé rízó làràkò lâ 'èlé, drīlīyí itã nyãrù-nyãrù sòzó Yésù rú òzò itã kúmú kã kãtí 'dásí ró. Drīlīyí Yésù rí jòzó lògólé volé Pílátò ngálã. <sup>12</sup> Kàyì 'dī sî rí, Èròdè yí Pílátò bè, drīlīyí 'bãzó zãà rú-lè-àzì ró. Kó drè àkú rí, gólíyí lèé ìyí rú ìyí làfálé 'ásì kò.

<sup>13</sup> Gō'dá Pílátò drí drī-'bã àngí Yúdã yí kã 'dī 'bã yí àjízó gólíyí sîsî-lésî 'dī 'bã yí bè 'dó, gō'dá drílã òjílã ndrī kpá zìzó vò àlò 'á, <sup>14</sup> tâ àtázó drīlīyí kî nî rí, “Ní àjì Yésù trá má ngálã ícícíyá 'èzó rú lâ má drí kî nî rí, gólã òrì òjílã àdólé. Gō'dá mà rí gógó, má rí bè ndrèlã rí, má ùsú tâ ònjí gólãkã kò, ícícíyá ànìkã 'dī tâ ìfí àkó. <sup>15</sup> Èròdè ìsù tâ kpá ití, tãlã àjò Yésù kpá trá lògólé má ngálã. Ní ndrè trá gólã 'é tâ ònjí kò, má lèé kò gólã rí fùlì cú ití. <sup>16-17</sup> À'dò trá ití rí, má lè trá gólã rí àyélé. Sîsî má à'dò òjílã 'bã'á gólã rí cãlé ònjórò'bí sî ànî drí.”

<sup>18</sup> Gō'dá òjílã 'dī 'bã yí àngbã ìyí trá 'dó tâ bè kî nî rí, “Ní fù gólã volé, gólã túbè àmã drí lèlé lòfòlè àmã drí rí Bãràbã ì'dí.”<sup>21</sup> <sup>19</sup> Bãràbã nò rí, ó'bã gólã gãnimã 'á, tãlã gólã fù òjílã trá, gólã sò tâ kpá trá òjílã 'á ngá àtrã ròzó kò. <sup>20</sup> Gō'dá Pílátò àtã trá ò'bí àmbá 'dī 'bã yí drí ó'dí kî nî rí, yí lè trá Yésù rí àyélé, yí lèé gólã rí fùlì kò. <sup>21</sup> Gō'dá drīlīyí kpá òtrézó tâ bè ó'dí kî nî rí, “Ní fù gólã volé fè làlì-làlì drīlī.” <sup>22</sup> Kpá Pílátò drí ò'bí àmbá 'dī 'bã yí ìjízó ó'dí kî nî rí, “Tãlã à'dò 'í nî lè Yésù rí fùlì yã? Ní à'dã drè tâ ònjí gólã drí 'èlé rí má drí. Má kî nî rí, gólã 'é tâ ònjí kò, má lè cé gólã rí cãlé ì'dí, gólã rí àyézó.” <sup>23</sup> Gō'dá ò'bí àmbá 'dī 'bã yí drí àngbãzó òtrè-òtrè bè kî nî rí, “Ní fù gólã! Ní ìpã gólã fè làlì-làlì drīlī!” Gō'dá gólíyí òtrè trá ròò. <sup>24</sup> Pílátò drí tâ gólíyíkã drī lâ lèzó, <sup>25</sup> Bãràbã rí lòfòzó gãnimã 'ásì gō'dá Yésù rí fúzó, òzò tâ gólíyí drí lèlé rí tì.

Tã Yésù rí fúzó rí

(Mátáyò 27.32-56; Márãkò 15.21-41; Yōwãní 19.17-27)

<sup>26</sup> Àjú 'bù 'bã 'dī 'bã yí drí Yésù rí sèzó volé nìngá sî. Làfì 'á rí, drīlīyí kpá àgò àzã rú bè Símónã rí ùsúzó. Símónã gólã Kírénè<sup>22</sup> lé 'bã 'í. Símónã rí nì'á Yēròsàlémã 'álã 'bãdrī mvá íyíkã rí lésî. Drīlīyí Símónã rí 'bãzó mbàràkã sî fè làlì-làlì èdélé Yésù rí ìpázó drī lâ nã nìlì Yésù bè.

<sup>27</sup> Gō'dá ò'bí àmbá 'dī 'bã yí drí 'dèzó ìyíkã gólíyí vó. Òkó àzã 'bã yí kpá tólã rí ìyí trá àwó ngólé àmbá Yésù rí tãsì. <sup>28</sup> Yésù drí lìfì àjázó volé gólíyí ndrèlè, tâ àtázó drīlīyí kî nî rí, “Ànì mvá Yēròsàlémã kã rí yí, nî ngò àwó àmã tãsì kò, nî ngò àwó ànì ìfífì tãsì kpá ànì mvá yí tãsì. <sup>29</sup> Ìzátù rí, ìzã àngí à'dò ànì 'è'á. Itú ìzã kã 'dī sî rí, nî à'dò tâ ìsù'á kî nî rí, 'Á'dí kî tì mã ùtì mvá gbò kò, mã rí ró àmàngá òndó ró mvá àkó, mã òzó rí ìzã ndrèlè àmã mvá yí rú drīlīyí dràrè 'á.’

<sup>30</sup> “Ní à'dò tâ ìjì'á kúnì tì kî nî rí,

<sup>20</sup>23.1 Gólíyí àjì Yésù Pílátò ágálé tâ lâ kílì, tãlã rí'á cé kúmú Rómã kã rí 'bã yí ì'dí tâ-vò òjílã kã kílì rí'á fùlã.

<sup>21</sup>23.18 Kàyì àmbá àzã 'bã yí vósí cé 'dī rí 'á, tâ 'è'è kúmú 'dī kã ì'dí gólã rí trá tâ 'bálé gãnimã 'bã àzã àlò lòfòzó volé gãnimã 'ásì.

<sup>22</sup>23.26 Kírénè 'dī jãrìbã gólã à'dò 'bã 'bãdrī òjílã àndrò nò kã drí rí'á zìlã Libiyã rí 'á rí ì'dí.

yí òfí ró ìyí lãpílì ùgì lá 'á, gò'dá ícá kpá kò.'

Õséyã 10.8

<sup>31</sup> Òzò lãṅṅò 'dì ò'è mà gólá tã ònjí 'è 'bá kò rí trá rí, lãṅṅò à'dò 'è'á à'dólé òjílã gólìyí tã ònjí 'è 'bá kòrò rí yí drī lãvũlì gārã. 'Ídì 'dì.'"

<sup>32–33</sup> Gò'dá àgò àzà 'bá yí kpá rí, àgò 'dì 'bá yí ngá òpá 'bá yí 'í'dì, àjú 'bù 'bá 'dì 'bá yí trò ìyí kpá trá n'á ípálá Yésù bè fè lãṅṅò-lãṅṅò drī sī fūlì volé, vò àzà kò òjílã fū kà rí'á zīlì àvò drī-fã rí 'álá. Ípá Yésù trá gólìyí lãfálé 'á.

<sup>34</sup> Gò'dá 'dì vósí rí, Yésù drí tã átázó Òvãrí drí kī nī rí, "Ámà átá, ní àyè òjílã gólìyí àmà fū 'bá nò 'bá yí, tãlã gólìyí nī kò k'í'á nī rí, mà àní mvá ní drí àjólé gólìyí pãlè rí 'í'dì." Àjú 'bù 'bá 'dì 'bá yí lãnjí ítá Yésù kà trá ìyí vò 'ásí, gò'dá àzà tãndí rí àtròzò vùlì gòmá rí sī.

<sup>35</sup> Ò'bí àmbá 'dì 'bá yí rí ìyí trá ndrèlã. Drī-'bá Yúdã yí kà rí 'bá yí rí ìyí trá 'dásí 'èlè Yésù rú kī nī rí, "Nī ndrè drè, gólá rí íyíkã àzì-àzì pãlè, gò'dá pá ìyí ífífí kò à'dò drí yã? Gólá à'dò kò 'í'dì 'dìyí pã 'bá tìbè Òvãrí drí zílì nī rí 'í'dì yã?"

<sup>36</sup> Àjú 'bù 'bá 'dì 'bá yí 'è ìyí 'dásí kpá trá Yésù rú, drílìyí òdrá 'ídrí fèzò Yésù drí mvùlì. <sup>37</sup> Gólìyí kī nī rí, "Òzò ní à'dò 'í'dì kúmú 'í òjílã Yúdã yí kà rí drīlì mbàràkã bè kòrò rí, ní pã àní ífífí." <sup>38</sup> Áàtã tã 'dì 'í'tí, tãlã òjílã àzà ìgì trá fè lãṅṅò-lãṅṅò 'dì drī kī nī rí,

### NŌŌ RĪ'Á KÚMÚ YÚDÀ YÍ KÀ RĪ 'Í'DÌ

<sup>39</sup> Ngá òpá 'bá àzà àlò ípálé Yésù bè rí 'è 'dásí kpá trá kī nī rí, "Òzò ní à'dò 'dìyí pã 'bá Òvãrí ngá lésí rí 'í'dì rí, ní pã àní ífífí àmà bè ndrī." <sup>40</sup> Gò'dá ngá òpá 'bá àzà gólá ípálé 'dò vò àlò 'á Yésù yí bè rí kī nī rí, "Ní ró Òvãrí kò, ní drí tã átázó drílã 'í'tí 'dì yã? Ní kpá rí'á 'í'zã 'è'á gólá tì, <sup>41</sup> gò'dá mà rí àmákã 'í'zã 'èlè nò tã 'è'è ònjí àmákã rí drí. Gò'dá gólá 'è tã ònjí àzà kò." <sup>42</sup> Gò'dá ngá òpá 'bá 'dì drí tã átázó Yésù drí kī nī rí, "Yésù, ní 'bã àmà tã ùvì kò òzò ní òtírì àgò ò àngó nò 'á kúmú ró rí." <sup>43</sup> Gò'dá nīngá sī, Yésù kī gólá drí rí, "Tã pãtī rí, má àtã ní drí, ní à'dò 'bã'á má bè vò ùrú 'álá rí 'á àndrò nò."

<sup>44</sup> Gò'dá 'dì rí vósí rí, 'ítú-pá mùdrì-drī-lã-ngá-rí 'ítú-à'yí 'dì sī, 'ínìrìkúwá drí 'bãdrī lìmózó ndrī cãlè búúú 'ítú-pá nã sī. <sup>45</sup> Jèjè ró, jò àngì Òvãrí kà nã 'álá rí, ítá gólá tìbè òmbélé jò mvá<sup>23</sup> òjílã drí cãzó 'á lã kò rí 'á, drílã sízò kpèrè ùrú lésí búúú vùdrì zálò rí.

<sup>46</sup> Gò'dá Yésù drí trèzò àmbá ùrú Òvãrí drí kī nī rí, "Tátá, má fè àmà lówó-lówó ní drígá." Nīngá sī, kòrò Yésù drí drázó. <sup>47</sup> Gò'dá drī-'bá gólá àmbá àjú 'bù 'bá kà 'bãlè gólìyí vò ndrèlè 'dì rí ndrè tã 'dì bè 'í'tí rí, drílã Òvãrí rí lúyìzò kī nī rí, "Tã pãtī rí, àgò nò tã mbì 'bá 'í, úfú gólá nò cú 'í'tí." <sup>48</sup> Kpá ò'bí àmbá nò 'bá yí ndrè ìyí tã 'dì bè 'í'tí rí, drílìyí gòzó ìyí 'bã 'álá, àgásì sãsã bè tã 'ìsù-ìsù àmbá 'dì drí sī. <sup>49</sup> Gò'dá Yésù rí rù-lè-àzì yí òkò gólìyí àní 'bá gólá rí àjílì Gálìláyã lésí rí 'bá yí bè, àdrè ìyí trá jèjè ró Yésù rí ndrèlè.

Tã Yésù rí àvò 'bãzó ùgì 'álá rí

(Mátáyò 27.56-61; Mārākò 15.42-47; Yōwānī 19.38-42)

<sup>50–51</sup> Nīngá sī, àgò àzà rí'á, rú lã Yòsépã, gólá Ārãmátáyã<sup>24</sup> lè 'bá 'í. Gólá 'í'dì drī-'bá Yúdã yí kà. Gólá 'í'dì rí'á òjílã tãndí 'í. Gólá lèè tã-drī kò Yésù rí füzó. Gólá lè tã trá pãtī kī, Yésù 'í'dì tìbè àjólé Òvãrí ngá lésí ró rí 'í'dì 'bãlè òjílã drī kúmú ró. <sup>52</sup> Gólá nī trá Pílátò rí 'íjílì Yésù rí àvò tã sī, yí òtrò ró bè 'bãlè. <sup>53</sup> Pílátò lè tã-drī trá drílã, Yésù rí àvò àngízó fè lãṅṅò-lãṅṅò drī sī, ítá tãndí mvèèmvè sòzó rú lã. Gólìyí 'bã Yésù rí àvò trá ùgì 'á kãtrã-kãtrã ró, gólá ndrè èdè-èdè lã ndrī kò, tãlã 'ítú trá fí'á. Ò'bãa drè òjílã àzà kò ùgì 'dì 'á kò sīsì lã sī.<sup>25</sup>

<sup>54</sup> Kàyì 'dì gímã volé drī nī 'í, kàyì rí 'dì rí'á kàyì òjílã drí rízó ìyí èdélé nízò rãtãà 'èlè rí 'í'dì. Ícá kò ngá 'èzó kàyì rãtãà 'èzó rí 'á. <sup>55</sup> Òkò gólìyí Yésù rí àjì 'bá Gálìláyã lésí rí 'bá yí 'dè ìyí trá zãà Yòsépã yí vò búúú vò Yésù rí 'bãzó ùgì 'á rí 'álá, tãlã yí àgò ró bè kàyì rãtãà kà vósí Yésù rí àvò èdélé. <sup>56</sup> Drílìyí gòzó àgólé volé 'bãdrī mvá nã 'álá àlókò àzà 'bá yí 'bãdrī kà èdélé dò bè àvò lã 'ínìzò kpá n'á àwó ngólé, 'ídrú cīnó rí tì, gò'dá rãtãà 'èzó, tãlã 'dì trá tã 'bã'bã 'í, òtò àcì kò.

Tã Yésù rí àvò drí líd rízó òdrã 'ásí mbàràkã Òvãrí kà sī rí

(Mátáyò 28.1-10; Mārākò 16.1-8; Yōwānī 20.1-10)

**24** <sup>1</sup> Kàyì gólá rãtãà kà 'dì vósí, àkpãkã'dã ngá drí àwúrì 'á, vò pãnì-pãnì rí, òkò 'dì 'bá yí ngá ìyí trá gólé vò gólá Yésù rí àvò 'bãzó ùgì 'á rí 'álá èdélá àlókò sī dò yí bè. <sup>2</sup> Gò'dá òkò 'dì 'bá yí cã ìyí bè ùgì 'álá rí, ndrè ìyí òlìlì kúnì úngù 'bãlè tìbè ùgì tì àngì nã trá volé ùgì tì sī. <sup>3</sup> Gólìyí fí ìyí bè ùgì 'álá rí, úsú ìyí Yésù rí àvò gò'dá vò lã 'á kò. <sup>4</sup> 'Á lã yí drí gázó. Gò'dá gólìyí tì drí kpá à'dìzò. Kòrò àgò àzà 'bá yí rí ítá lãgù-lãgù bè rí 'bá yí drí àdrézó ìyí tólã. <sup>5</sup> Òkò 'dì 'bá yí lãrò ìyí trá ùrì bè, àsò ìyí drī trá vùdrì. Gò'dá àgò 'dì 'bá yí drí tã átázó gólìyí drí kī nī rí, "Tãlã à'dò 'í àní drí rízó òjílã lédre-lédre ró rí ndálé vò àvò 'bã kà rí 'á yã? <sup>6</sup> Yésù àtã tã trá àní drí kī nī rí, yí à'dò ngá'á òdrã 'ásí. Gólá nòngá yù'dawá. Ní 'ìsù drè tã tìbè drílã àtálé àní drí Gálìláyã 'álá rí, gólá àtã tã àní drí kī nī rí, <sup>7</sup> 'Má àjólé ùrú lésí nò àà'dò àmà drí-bã fè'á àwálàkã drígá ípálé fè lãṅṅò-lãṅṅò drī. Má drí drázó, kàyì nã 'á rí má drí kpá ngázó òdrã 'ásí.' <sup>8</sup> Gò'dá tã tìbè Yésù drí àtálé rí drí àgázó gólìyí drī.

<sup>9</sup> Gò'dá òkò 'dì 'bá yí drí àgòzó ùgì lésí volé Yèròsàlémã 'álá tã 'dì 'bá yí àtálé lãjò'bá Yésù kà rí yí drí rù-lè-àzì lã yí àzà 'bá yí bè. <sup>10</sup> Òkò 'dì 'bá yí lãfálé sī rí nīlì rí Mārìyã Mägädálá 'í'dì, Jòánã gò'dá Mārìyã gólá Yãkóbã rí àndré yí bè.

<sup>23</sup>23.45 Jò mvá 'dì cé vò drī-'bá àngì àlò drī-'bá Yúdã yí kà rí 'bá yí kà drí rízó fílì 'á lã, n'á Òvãrí ngálá rí 'í'dì.

<sup>24</sup>23.50-51 Ārãmátáyã 'dì rí'á 'bãdrī Yúdáyã rí 'á.

<sup>25</sup>23.53 Yúdã yí 'bã àvò ùgì 'á, tãlã 'ìnyákú àmbã-àmbã, ícá kò 'bù 'dìzò 'á lã.

<sup>11</sup> Gõ'dá lãjõ'ba 'dĩ 'bá yĩ ári iyĩ tã òkó 'dĩ 'bá yĩ drí átálé kí'á nĩ rĩ, Yésũ lídrí trá òdrã 'ásĩ rĩ, gólíyĩ drí tã átázó kí nĩ rĩ, òkó 'dĩ 'bá yĩ átã iyĩ úlĩ ázã-ázã 'ĩ, lée iyĩ úlĩ 'dĩ tã là árílí kò. <sup>12</sup> Gõ'dá Pétērõ drí ngázó rálé nĩ'á ùgĩ 'álã. Gõ'dá gólã cá bê tólã rĩ, drílã àndĩzõ rĩ'á vò ìndrĩlĩ dīyĩ ùgĩ 'álã, gõ'dá ndrē cé ítã tãndĩ gólã àvõ 'bázó 'á là rĩ 'dĩ, àvõ gõ'dá yũ. Gõ'dá nĩngã sĩ, drílã ngázó nĩ'á gólé 'bã 'álã tã ìsũ-ìsũ bê lãvũlĩ kòrõ.

Tã Yésũ drí rũ à'dázó lãjõ'ba íyĩkã rĩ 'bá yĩ drí rĩ

(Márãkõ 16.12-13)

<sup>13</sup> 'Dó kãiyĩ àlõ 'dĩ 'dĩ, Yésũ rĩ rũ-lẽ-ázĩ yĩ kpá zãlõ rĩ rĩ'á iyĩ nĩ'á 'bãdrĩ mvã àzã rĩ'á zĩlã Èmãwõ rĩ 'álã. 'Bãdrĩ mvã 'dĩ jējē là rĩ'á kílõmítũrĩ mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-àlõ Yērõsãlēmã rũ sĩ. Àgõ àlõ, rũ là Kēlēõpã. <sup>14</sup> Gólíyĩ rĩ'á òdrã tã Yésũ kã rĩ átálã, gõ'dá ngã nõ 'bá yĩ 'è rũ 'dó volé lésĩ. <sup>15</sup> Gólíyĩ drí rĩrĩ tã átálé rĩ 'á Yésũ drí ànizõ àcálé ànyĩ gólíyĩ lãgátĩ tã átálé gólíyĩ bê. <sup>16</sup> Gõ'dá Ôvãrĩ 'è àgõ 'dĩ 'bá yĩ gólã rĩ nĩlĩ kò. <sup>17</sup> Gõ'dá Yésũ drí tã átázó gólíyĩ drí kí nĩ rĩ, "Nĩ rĩ à'dõ tã átã'á lãtĩ 'ásĩ yã?" Gólíyĩ drí àdrézó pávõ tĩ 'á, lĩfĩ là yĩ gõ'dá trá ìzã rõ. <sup>18</sup> Gõ'dá Kēlēõpã drí tã átázó Yésũ drí kí nĩ rĩ, "Nĩ ári tã àngĩ rũ 'è 'bã àndrãtũ Yērõsãlēmã 'álã rĩ kò yã?"

<sup>19</sup> Yésũ drí tã-drĩ jãzõ kí nĩ rĩ, "À'dõ tã 'è rũ nĩ yã?" Gólíyĩ kí, "Tã gólã Yésũ Nãzãrétã lé 'bã rõ rĩ kã. Gólã trá tã àngũ 'bã Ôvãrĩ kã 'ĩ. Drílã rĩzõ tã tãndĩ átálé dódó mbãràkã sĩ. Tã 'è'è gólãkã ndrĩ 'dó tã Ôvãrĩ kã rĩ vó rõ. Òjĩlã dũũ ìnjĩ iyĩ gólã trá. <sup>20</sup> Gõ'dá drĩ-'bã àngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ rĩ gólíyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bá yĩ bê, fē iyĩ gólã rĩ drĩ-bã trá fũlĩ volé, gólã rĩ ìpã-ìpã fē lãlĩ-lãlĩ drĩ sĩ rĩ. <sup>21</sup> Mã nĩ trá àgõ rĩ 'dĩ à'dõ àmã pá'á nĩ àmã àjũ-'bã-ázĩ yĩ drĩgã sĩ. Gõ'dá gólã drã trá, 'è trá kãiyĩ rĩ. <sup>22</sup> Gõ'dá tã àzã kpá 'dĩ nõ, ùsũ gõ'dá àvõ là ùgĩ 'á kpá kò. Cĩjĩ nõ òkó àzã 'bá yĩ àmã lãfálé sĩ, átã iyĩ úlĩ rũbãã àzã trá nõngã kí nĩ rĩ, yĩ ònĩ bê ùgĩ gólã Yésũ rĩ àvõ 'bázó rĩ ndrēlẽ rĩ, <sup>23</sup> yĩ ùsũ gólã rĩ àvõ 'á là kò. Gólíyĩ drí àgõzõ volé tã là átálé àmã drĩ, yĩ òndrē mālãyĩkã 'ĩ gólã rĩ vò 'á tólã. Gõ'dá mālãyĩkã 'dĩ drí tã átázó iyĩ drí kí nĩ rĩ, "Yésũ à'dõ bê lédrẽ-lédrẽ rõ." <sup>24</sup> Gõ'dá àgõ àzã 'bá yĩ àmã lãfálé sĩ rĩ drí kpá nĩzõ ùgĩ gólã rĩ 'bázó 'á là 'dĩ ndrēlẽ rĩ, ùsũ iyĩ tã kpá té òzõ òkó 'dĩ 'bá yĩ drí átãrẽ là tí, ùsũ iyĩ gólã rĩ àvõ kò."

<sup>25</sup> Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ kí nĩ rĩ gólíyĩ drí rĩ, "Ànĩ gólíyĩ tĩbè tã nĩ 'bã kò'dãwã nõ 'bá yĩ, nĩ lée kò úlĩ gólíyĩ tĩbè tã àngũ 'bã drĩ ìgĩlĩ ànĩ drĩ rĩ árílĩ yã? <sup>26</sup> Tã àngũ 'bã átã trá kí nĩ rĩ, ìzãtũ rĩ, gólã tĩbè Ôvãrĩ drĩ zĩlĩ nĩ 'dīyĩ pá 'bã rõ rĩ à'dõ rũ ìzã'á ìtĩ, gõ'dá Ôvãrĩ drĩ gólã rĩ 'bázó kpá mbãràkã bê gãrã kúmũ àngĩ rõ." <sup>27</sup> Gõ'dá Yésũ drí tã gólã Músã yĩ drĩ ìgĩlĩ tã àngũ 'bã bê tã íyĩkã rĩ tãsĩ rĩ ìfĩ là átázó drílíyĩ.

<sup>28</sup> Gõ'dá gólíyĩ cá iyĩ bê Èmãwõ 'á rĩ, Yésũ 'è trá zãã nĩlĩ sĩsĩ 'álã. <sup>29</sup> Gõ'dá ìkĩ iyĩ Yésũ trá tã átázó drílã kí nĩ rĩ, "Nĩ rĩ àmã bê nõngã. Nĩ ndrē, ìtũ trá fĩ'á." Gõ'dá Yésũ drí ànizõ àfĩlĩ jõ 'á gólíyĩ bê rĩlĩ.

<sup>30</sup> Gólã rĩ trá vũdrĩ ngã nyãlẽ gólíyĩ bê. Gõ'dá trõ àmbãtã trá, drílã rãtãã 'èzõ Ôvãrĩ drĩ, gõ'dá drílã ùpĩzõ là cĩkĩrĩnyãwã rõ ìtĩ fēlẽ gólíyĩ drĩ. <sup>31</sup> Ngbãàngbãnõ rĩ, Ôvãrĩ nĩ gólíyĩ rĩ lĩfĩ trá Yésũ rĩ nĩlĩ. Gõ'dá Yésũ drí íyĩngã àvĩzõ. <sup>32</sup> Gõ'dá àgõ 'dĩ 'bá yĩ drí tã átázó iyĩ vò 'ásĩ kí nĩ rĩ, "Àgõ 'dĩ fĩ té Yésũ rĩ ìfĩfĩ 'dĩ. Àmã trá àyĩkõ rõ gólã drĩ tã átãrẽ àmã drĩ lãtĩ 'á, kpá tã gólã drĩ tã là ìgĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ ìfĩ là lõfõrẽ àmã drĩ rĩ 'á."

<sup>33</sup> Kòrõ gólíyĩ drí ngázó ùrũ, nĩ'á gólé volé Yērõsãlēmã 'álã. Gõ'dá gólíyĩ cá iyĩ bê rĩ, ùsũ iyĩ lãjõ'ba Yésũ kã mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-àlõ 'dĩ 'bá yĩ 'è'è iyĩ rũ trá 'dó vò àlõ 'á, iyĩ rũ-lẽ-ázĩyã yĩ bê. <sup>34</sup> Lãjõ'ba 'dĩ 'bá yĩ kí nĩ rĩ gólíyĩ drí rĩ, "Àwõ-ìtĩ Yésũ lídrí trá òdrã 'ásĩ, gólã à'dã yĩ trá Símõnã Pétērõ drĩ." <sup>35</sup> Gõ'dá àgõ rĩ nã 'bá yĩ átã iyĩ kpá gólíyĩ drĩ, tã tĩbè rũ 'è 'bã lãtĩ 'á drílíyĩ ndrēlẽ rĩ tãsĩ, gõ'dá kpá drílíyĩ Yésũ rĩ nĩzõ drílã rĩrĩ àmbãtã ùpĩlĩ rĩ 'á.

<sup>36</sup> Nĩngã sĩ, kòrõ Yésũ rĩ gógó drĩ àdrézó gólíyĩ lãfálé tã átálé gólíyĩ drí kí nĩ rĩ, "Ànĩ pĩpĩsĩlĩ àp'dĩ." <sup>37</sup> Gõ'dá lãjõ'ba 'dĩ 'bá yĩ lãrõ iyĩ trá, rĩ iyĩ trá 'dó tĩtĩ ùrĩ bê, tãlã gólíyĩ ìsũ íyĩkã bê rĩ, Yésũ à'dõ 'bũlĩ-'bã 'ĩ. <sup>38</sup> Yésũ drí tã átázó gólíyĩ drí kí nĩ rĩ, "Nĩ rĩ ùrĩ 'èlẽ à'dõ drĩ sĩ yã? Nĩ rĩ tã ìsũlĩ rĩ rĩ kí'á nĩ rĩ, à'dõ mã 'dĩ kò rĩ à'dõ drĩ sĩ yã? <sup>39-40</sup> Nĩ ndrē drē àlĩbĩ àmã drĩ 'á, àmã pá bê. Mã rĩ gógó 'dĩ rĩ'á nõ. Nĩ ànjũ drē àmã rũ'bã. Nĩ ndrē drē, 'bũlĩ-'bã cú ìtĩ ìnyĩrĩkõ àkõ kpá fã àkõ, mã rĩ'á cú ìnyĩrĩkõ bê gõ'dá kpá fã bê." <sup>41</sup> Gólíyĩ 'á gã trá, líndrĩ là yĩ 'bè trá ã, tãlã tã 'dĩ trá òzõ tã lãràkõ tã lèzõ 'á là kò rĩ kãtĩ. Gõ'dá Yésũ drí tã átázó gólíyĩ drí kí nĩ rĩ, "Ànĩ cú ngã nyãnyã bê àfēlẽ mã drĩ nyãlẽ yã?" <sup>42</sup> Gõ'dá gólíyĩ drĩ ì'bĩ lã'dĩ-lã'dĩ àfēzõ Yésũ drĩ nyãlẽ. <sup>43</sup> Yésũ drí gõzõ ì'bĩ 'dĩ nyãlẽ gólíyĩ lĩfĩ drĩ 'á.

<sup>44</sup> Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ drí tã átázó gólíyĩ drĩ, "Ànĩ, nĩ ìsũ tã tĩbè mã drĩ átálé ànĩ drĩ, mã drĩ 'bázó drē ànĩ bê 'bãdrĩ 'á nõngã rĩ 'á rĩ trá yã? Mã átã tã trá ànĩ drĩ kí, tã gólíyĩ Músã yĩ drĩ ìgĩlĩ àmã tãsĩ, tã àngũ 'bã yĩ bê, kpá tã ndrĩ lõ'bãzõ lóngó sĩ rĩ à'dõ rũ 'è'á trá." <sup>45</sup> Gõ'dá 'dĩ vòsĩ rĩ, Yésũ átã bê tã 'dĩ rĩ, gólã drĩ gólíyĩ 'bázó nĩlã lĩfĩ ìcĩ úlĩ Ôvãrĩ kã búkũ 'á rĩ kã rĩ sĩ, gólíyĩ ùnĩ rõ tã ìfĩ là bê dódó. <sup>46</sup> Gõ'dá drílã tã átázó gólíyĩ drĩ, "Ôvãrĩ átã trá tã àngũ 'bã drĩ kí, gólã tĩbè àjólẽ ùrũ lésĩ 'dīyĩ pá 'bã rõ rĩ, ìzã à'dõ gólã rĩ 'è'á, drílã drãzõ, gõ'dá kãiyĩ nã 'á rĩ, gólã drĩ lídrízõ òdrã 'ásĩ. <sup>47</sup> 'Dĩ rĩ vòsĩ rĩ, òjĩlã àzã 'bá yĩ à'dõ iyĩ tã là pē'á òrĩ àmbã àngõ 'á nõ 'bá yĩ drĩ kí nĩ rĩ, gólíyĩ tĩbè drĩ àjã 'bã trá tã 'è'è ònjĩ íyĩkã 'ásĩ rĩ, Ôvãrĩ à'dõ gólíyĩ àyē'á tã ònjĩ gólíyĩkã 'ásĩ 'dīyĩ pá 'bã rĩ tãsĩ. <sup>48</sup> Ànĩ ìfĩfĩ 'dĩ 'è 'bã tã àmãkã pēlẽ rĩ, tãlã ànĩ rĩ gógó rĩ ndrē tã rũ 'è 'bã rĩ cú nĩ ànĩ lĩfĩ ìfĩfĩ sĩ. <sup>49</sup> Àmã ìfĩfĩ à'dõ Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã tĩbè àmã átã drĩ tã là átálé rĩ àjõ'á ànĩ pãlẽ. Nĩ rĩ drē tãkõ Yērõsãlēmã 'á nõngã tēlã té drílã àcázõ nĩ. Gõ'dá kpá mbãràkã Ôvãrĩ kã à'dõ àcã'á rĩlĩ ànĩ bê."

Tã Yésũ drí gõzõ ùrũ 'álã rĩ

(Márãkõ 16.19-20)

<sup>50</sup> Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Yésũ drĩ gólíyĩ lõfõzõ 'bãdrĩ mvã nã 'ásĩ, nĩlĩ ànyĩ 'bãdrĩ mvã àzã 'álã Bētãnĩ rũ. Gõ'dá drílã òrē fēzõ drílíyĩ. <sup>51</sup> Gõ'dá Yésũ fē òrē bê gólíyĩ drĩ ndrĩ rĩ, Ôvãrĩ drĩ Yésũ rĩ trõzõ nĩlĩ vò 'bũũ 'álã ùrũ 'álã rĩ 'álã. <sup>52</sup> Nĩngã sĩ, gólíyĩ drĩ àwõ-ìtĩ àmbã 'èzõ Yésũ drĩ gólã rĩ lũyĩzõ Ôvãrĩ rõ. Gõ'dá drílíyĩ àgõzõ volé Yērõsãlēmã 'álã àyĩkõ rõ àmbã. <sup>53</sup> Gólíyĩ rĩ trá Ôvãrĩ rĩ lũyĩlĩ ìtũ vòsĩ cé iyĩ pĩpĩsĩlĩ sĩ jõ àngĩ Ôvãrĩ kã rĩ 'á.